

AKADÉMIAI TAGAJÁNLÁSOK 2003.



a *Magyar Tudomány*
2003. decemberi számának melléklete

Szerkesztőség:

1051 Budapest, Nádor utca 7. • Telefon/fax: 3179-524

matud@helka.iif.hu • www.matud.iif.hu

Kiadja az Akaprint Kft. • 1115 Bp., Bártfai u. 65.

Tel.: 2067-975 • akaprint@matavnet.hu

Előfizethető a FOK-TA Bt. címén (1134 Budapest, Gidófalvy L. u. 21.);

a Posta hírlapüzleteiben, az MP Rt. Hírlapelőfizetési és Elektronikus

Posta Igazgatóságánál (HELP) 1846 Budapest, Pf. 863,

valamint a folyóirat kiadójánál: Akaprint Kft. 1115 Bp., Bártfai u. 65.

Előfizetési díj egy évre: 6048 Ft

Terjeszti a Magyar Posta és alternatív terjesztők

Kapható az ország igényes könyvesboltjaiban

Nyomdai munkák: Akaprint Kft. 25845

Felelős vezető: Freier László

Megjelent: 15,35 (A/5) ív terjedelemben

HU ISSN 0025 0325

A 2004-ES TAGVÁLASZTÁS RENDES ÉS LEVELEZŐ TAGJELÖLTJEI TUDOMÁNYOS OSZTÁLYONKÉNT

NYELV- ÉS IRODALOM- TUDOMÁNYOK OSZTÁLYA

RENDES TAGGÁ

1. Kósa László
2. Kulcsár Szabó Ernő
3. Maróth Miklós
4. Somfai László
5. Vizkelety András

LEVELEZŐ TAGGÁ

1. Bitskey István
2. Dávidházi Péter
3. É. Kiss Katalin
4. Fried István
5. Honti László
6. Horváth Iván
7. Imre László
8. Kabdebó Lóránt
9. Keresztes László
10. Nyomárkay István
11. Simon Róbert
12. Szávai János
13. Szörényi László
14. Tolcsvai Nagy Gábor

FILOZÓFIAI ÉS TÖRTÉNET- TUDOMÁNYOK OSZTÁLYA

RENDES TAGGÁ

1. Pléh Csaba

LEVELEZŐ TAGGÁ

1. Ádám Magda
2. Báthory Zoltán
3. Czigler István
4. Erdélyi István
5. Gergely András
6. Gyáni Gábor
7. Kelemen János
8. László János
9. Makk Ferenc
10. Miskolczy Ambrus
11. Orosz István
12. Palló Gábor
13. Radnóti Sándor
14. R. Várkonyi Ágnes
15. Sipos Péter
16. Török László

**MATEMATIKAI
TUDOMÁNYOK
OSZTÁLYA**

RENDES TAGGÁ

1. Hatvani László
2. Ruzsa Z. Imre
3. Sárközy András

LEVELEZŐ TAGGÁ

1. Bárány Imre,
2. Benczúr András
3. Csáki Endre
4. Csirik János
5. Frank András
6. Füredi Zoltán
7. Györi István
8. Járai Antal
9. Juhász István
10. Komjáth Péter
11. Major Péter,
12. Móricz Ferenc
13. Páles Zsolt
14. Pálffy Péter Pál
15. Pethő Attila
16. Pintz János
17. Szabados József
18. Tamássy Lajos
19. Tóth Bálint

**AGRÁRTUDOMÁNYOK
OSZTÁLYA**

RENDES TAGGÁ

1. Heszký László
2. Nagy Béla
3. Solymos Rezső

LEVELEZŐ TAGGÁ

1. Barna Balázs
2. Bedő Zoltán
3. Bertók Lóránd
4. Berzsenyi Zoltán
5. Biacs Péter
6. Fésüs László
7. Jolánkai Márton
8. Kádár Imre
9. Kőmíves Tamás
10. Ligetvári Ferenc
11. Mátyás Csaba
12. Mesterházy Ákos
13. Nagy János
14. Neményi Miklós
15. Papp János
16. Solti László
17. Szabó Ferenc
18. Szendrő Péter
19. Szűcs István
20. Tóth Miklós
21. Winkler András

**ORVOSI
TUDOMÁNYOK
OSZTÁLYA**

RENDES TAGGÁ

1. Besznyák István
2. Dobozy Attila
3. Kovács László
4. Makara B. Gábor

LEVELEZŐ TAGGÁ

1. Ádány Róza
2. Berta András
3. Bősze Péter
4. Csanády Miklós
5. Dóczi Tamás
6. Fekete György
7. Gaszner Péter
8. Gergely Lajos
9. Halász Péter
10. Kopper László
11. Kovács L. Gábor
12. Ligeti Erzsébet
13. Mandl József
14. Monos Emil
15. Nagy Zoltán
16. Papp Zoltán
17. Pethő Bertalan
18. Préda István
19. Raskó István
20. Réthelyi Miklós
21. Rosivall László
22. Schaff Zsuzsa
23. Süveges Ildikó
24. Tulassay Zsolt

**MŰSZAKI
TUDOMÁNYOK
OSZTÁLYA**

RENDES TAGGÁ

1. Haszpra Ottó
2. Sitkei György

LEVELEZŐ TAGGÁ

1. Bánhidi László
2. Bársony István
3. Domokos Gábor
4. Gáspár László
5. Hangos Katalin
6. Hegedűs István
7. Jármái Károly
8. Kovács György
9. Kövesné Gilicze Éva
10. Kurutzné Kovács Márta
11. Lantos Béla
12. Molnár Károly
13. Monostori László
14. Palkovics László
15. Péceli Gábor
16. Richter Péter
17. Roósz András
18. Székely Vladimír
19. Tisza Miklós
20. Tóth László
21. Verő Balázs
22. Zobory István
23. Zombory László

**KÉMIAI
TUDOMÁNYOK
OSZTÁLYA**

RENDES TAGGÁ

1. Fonyó Zsolt
2. Gál Sándor
3. Hollósi Miklós
4. Orbán Miklós
5. Szabadváry Ferenc

LEVELEZŐ TAGGÁ

1. Antus Sándor
2. Bernáth Gábor
3. Fogarasi Géza
4. Fülöp Ferenc
5. Hargittai Magdolna
6. Horvai György
7. Hudecz Ferenc
8. Inzelt György
9. Keglevich György
10. Nosztícius Zoltán
11. Novák Béla
12. Nyiredy Szabolcs
13. Perczel András
14. Pukánszky Béla
15. Tóth Gábor
16. Zrínyi Miklós

**BIOLÓGIAI
TUDOMÁNYOK
OSZTÁLYA**

RENDES TAGGÁ

1. Fésüs László
2. Freund Tamás
3. Mahunka Sándor

LEVELEZŐ TAGGÁ

1. Barabás György
2. Csermely Péter
3. Dévai György
4. Elekes Károly
5. Erdei Anna
6. Gallé László
7. Garab Győző
8. Gergely Pál
9. Hadlaczky Gyula
10. Kiss Keve Tihamér
11. Koncz Csaba
12. Kondorosi Éva
13. Kovács Kornél Lajos
14. Nagy Ferenc
15. Oláh Edit
16. Ovádi Judit
17. Párdutz Árpád
18. Sarkadi Balázs
19. Somogyi Péter
20. Szabad János
21. Szathmáry Eörs
22. Toldi József
23. Tuba Zoltán
24. Varga Zoltán Sándor
25. Vigh László

**GAZDASÁG- ÉS
JOGTUDOMÁNYOK
OSZTÁLYA**

RENDES TAGGÁ

1. Ferge Zsuzsa
2. Palánkai Tibor
3. Szabó András
4. Zalai Ernő

LEVELEZŐ TAGGÁ

1. Augusztinovics Mária
2. Bayer József
3. Bélyácz Iván
4. Chikán Attila
5. Csaba László
6. Halmai Péter
7. Hamza Gábor
8. Korinek László
9. Lamm Vanda
10. Makó Csaba
11. Nováky Erzsébet
12. Rechnitzer János
13. Sárközy Tamás
14. Simonovits András
15. Somlai Péter
16. Szabó János
17. Szabó Katalin

**FÖLDTUDOMÁNYOK
OSZTÁLYA**

RENDES TAGGÁ

1. Ádám József
2. Árkai Péter
3. Pápay József

LEVELEZŐ TAGGÁ

1. Bencze Pál
2. Klinghammer István
3. Lakatos István
4. Mezősi Gábor
5. Nagy Béla
6. Próbáld Ferenc
7. Schweitzer Ferenc
8. Tarján Iván
9. Tóth József
10. Varga Péter
11. Vörös Attila

**FIZIKAI
TUDOMÁNYOK
OSZTÁLYA**

RENDES TAGGÁ

1. Horváth Zalán
2. Németh Judit
3. Pálinkás József
4. Ormos Pál

LEVELEZŐ TAGGÁ

1. Beke Dezső
2. Bíró Tamás Sándor
3. Dézsi István
4. Fazekas Patrik
5. Fodor Zoltán
6. Kollár János
7. Kondor Imre
8. Lovas Rezső
9. Nagy Dénes Lajos
10. Rácz Zoltán
11. Szabó Gábor
12. Szeidl Béla
13. Tegze Miklós
14. Vincze Imre

AJÁNLÁSOK

NYELV- ÉS IRODALOMTUDOMÁNYOK OSZTÁLYA

RENDES TAGSÁGRA AJÁNLJA

☛ KÓSA LÁSZLÓ

Cegléden született 1942-ben. 1998 óta levelező tag. Székfoglaló előadása: *A magyar néprajz 1945 után*. Az ELTE BTK Művelődéstörténeti Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára. Levelező taggá választása óta négy önálló könyvet publikált, kettőt idegen nyelven is kiadtak. Kiemelhető a nemesség alsó rétegének életmódját tárgyaló monográfia (*Hét szilvafa árnyékában*) és sokrétű érdeklődést mutató tanulmánykötete (*Nemesek, polgárok, parasztok*). Tanulmányainak és könyvrészleteinek száma huszonnégy. Szerkesztője a „Magyar művelődéstörténet”-nek. Főként történeti néprajzi vizsgálatokkal, a „hosszú XIX. század” életmód- és mentalitástörténetével, vallási viszonyaival és tudománytörténettel foglalkozik. A Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság végrehajtó bizottságának és a Magyar Néprajzi Társaság választmányának tagja.

Ajánlók: Benkő Loránd, Szegedy-Maszák Mihály

☛ KULCSÁR SZABÓ ERNŐ

Debrecenben született 1950-ben. Az ELTE BTK Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék egyetemi tanára. Levelező taggá választása (1995) óta folytatta korábbi irodalomhermeneutikai és költészettörténeti kutatásait, másrészt olyan új érintkező, részben interdiszciplináris szakterületekkel bővítette, melyek új kutatási irányokat nyitottak meg (mediális kultúratudomány), vagy bővítették a korábbi hermeneutikai-hatástörténeti irodalomkutatást (transzlatológia, hungarológia). 1995 óta négy önálló kötete jelent meg. Kutatási programot indított a modern magyar költészettörténet hatástörténeti-recepcióesztétikai újraértelmezésére, kidolgozva irodalmi modernségünk új fejlődéstörténet koncepcióját. E kutatások új megvilágításba helyezték Ady, Kassák, József Attila és Szabó Lőrinc munkásságát, emellett kialakították egy olyan költészettörténeti értelmezés körvonalait, melyben nagy szerepet kap az irodalomalkotás mediális feltételeit meghatározó kultúrtechnikák vizsgálata.

Ajánlók: Németh G. Béla, Szegedy-Maszák Mihály

☛ MARÓTH MIKLÓS

Budapesten született 1943-ban. Az MTA-ELTE Ókortudományi Kutatócsoport vezetője, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem tanszékvezető egyetemi tanára. Levelező taggá választása óta (1995) megjelent egy (575 lapos) könyve (további kettő sajtó alatt), 13 cikke magyar nyelven, 9 idegen nyelven itthon, 10 idegen nyelven külföldön. Tanulmányai részben az ókortudomány, részben az arabisztika kérdéseivel foglalkoznak (ő fedezte fel az arab irodalom jelenleg ismert legrégebb emlékét). Jelentősek a két terület határán mozgó dolgozatai; ide tartozik görög filozófiatörténete is, melyben új módszert alkalmaz, a

problématörténeti tárgyalást. Nemcsak a görög filozófia hatását tárgyalja az arabra, hanem arab források alapján egészíti ki a görög filozófia történetét is.

Az Academia Europaea elnökségi tagja; Union Académique Internationale: az MTA képviselője. Magyar Művészeti Akadémia aranyérme (1997); Pest Megye Tudományos Díja (1996); Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje (1998).

Ajánlók: *Borzsák István, Harmatta János, Ritoók Zsigmond*

☞ SOMFAI LÁSZLÓ

Jászládányban született 1934-ben. 1995 óta levelező tag. AZ MTA Zenetudományi Intézet Bartók Archívuma vezetője, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem egyetemi tanára. A Haydn- és a Bartók-kutatás kiemelkedő nemzetközi szaktekintélye. Vizsgálati módszere különösen a notáció és az Aufführungspraxis összefüggéseinek tanulmányozásában, a műalkotás születésének és életmódjának elemző és összehasonlító vizsgálatában iskolát teremtő. Munkájának középpontjában jelenleg a Bartók kottaösszkiadás módszertani megalapozása és Bartók kompozíciós módszerének tanulmányozása áll.

Többek között az American Academy of Arts and Sciences külföldi, a British Academy levelező, American Musicological Society levelező és Zentralinstitut der Mozartforschung (Salzburg) elnökségi tagja. Széchenyi-díj (1999).

Ajánlók: *Ritoók Zsigmond, Szegedy-Maszák Mihály, Ujfalussy József*

☞ VIZKELETY ANDRÁS

1931-ben született Tatán. 1998 óta levelező tag. Székfoglaló előadását *A Leuweni Kódex magyar scriptorai* címmel tartotta. Az MTA-OSZK Fragmenta codicum Kutatócsoport kutatóprofesszora. Szakterülete: kodikológia, gemanisztika. Tudományos munkásságának két fontos területe a magyarországi középkori írásbeliség emlékeinek kutatása, feltárása, nemzetközi összefüggésbe való helyezése, valamint a közép- és kora újkori német irodalomtörténet művelése. A Comité International de paléographie latin au moyen age tagja, az MTA és az Osztrák Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Vegyes Bizottsága elnöke, az MTA Irodalomtudományi Bizottsága társelnöke. A Toldy Emlékérem, a Herder-díj, az Akadémiai Díj, a Pázmány-díj tulajdonosa.

Ajánlók: *Köpeczi Béla, Poszler György*

LEVELEZŐ TAGSÁGRA AJÁNLJA

☞ BITSKEY ISTVÁN

1941-ben született Egerben. A DE Régi Magyar Irodalomtörténeti Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára. Fő kutatási területe a reneszánsz és barokk kor magyar irodalma. 1991 óta az irodalomtudomány doktora. 1999 óta alelnöke a Debreceni Akadémiai Bizottságnak. 2000-től elnöke az MTA Könyvtörténeti Munkabizottságának. 2001-től elnöke a DE Irodalomtudományi Doktori Iskolájának. MTA közgyűlési doktor képviselő, az MTA Nyelv- és Irodalomtudományok Osztályának tanácskozó jogú tagja.

Esztétörténeti, stílustörténeti, könyvészeti és intézménytörténeti munkái az interdiszciplinaritás jegyében mutatták be a reneszánsz és barokk kor legfontosabb szellemi áramlatait és műfajait. Külföldön megjelent művei jelentősen hozzájárultak a magyar

irodalmi műveltség nemzetközi megismertetéséhez. Tudományos érdeklődése átfogja a XVI-XVIII. századi magyar művelődés minden fontos területét: a stílustörténettől az eszmetörténetig, a könyvtárügytől az egyetemek, akadémiák történetéig. Fontosabb művei: *Hitviták tüzeiben* (Bp., 1978). *Humanista erudíció és barokk világkép. Pázmány prédikációi*, (Bp., 1979). *Pázmány Péter*, (Bp., 1986). *Eszmék, művek, hagyományok* (Debrecen, 1996). *Püspökök, írók, könyvtárak*, (Eger, 1997). *Il Collegio Germanico-Ungarico di Roma* (Roma, Viella, 1996). *Hungariából Rómába. A római Collegium Germanicum Hungaricum és a magyarországi barokk művelődés* (Bp., 1996) *Virtus és religió*, (Miskolc, 1999). *Konfessionen und literarische Gattungen der frühen Neuzeit in Ungarn* (Frankfurt am Main, 1999).

Ajánlók: Borzsák István, Görömbei András, Maróth Miklós, Vizkelety András

80 DÁVIDHÁZI PÉTER

1948-ban született Tatán. 1994 óta az irodalomtudomány doktora. Az MTA Irodalomtudományi Intézet osztályvezetője. Szűkebb szakterülete: irodalomtudomány, irodalomtörténet, kritikátörténet. A magyar irodalomtörténészek középnemzedékének egyik legismertebb és elismertebb tagja idehaza és külföldön is. Ezt eddig publikált önálló köteteinek száma és a róla szóló – magyar és idegen nyelvű – írások mennyisége és minősége is igazolja. Eddig négy, magas szakmai elismerést kiváltó könyve jelent meg: *Isten másodszülöttje. A magyar Shakespeare-kultusz természetrajza*. 1989. *Hunyt mesterünk. Arany János kritikai öröksége*. 1992. Első könyvének angol nyelvű továbbfejlesztése: *The Romantic Cult of Shakespeare: Literary Reception in Anthropological Perspective*. 1998. *Per passivam resistentiam*. 1998. Sajtó alatt van a magyar irodalomtörténet-írás kezdeteiről és Toldy Ferencről írott monográfiája. Műveit erős elméleti megalapozottság, nagy irodalomtörténeti anyagfeldolgozás és gondosan megformált tudományos stílus alkalmazása jellemzi. Eredmények várhatóak tőle – főként a XIX. századi kritikai örökség nemzetközi összefüggéseiben tárgyalt további feltárása tekintetében. A Centre for Romantic Studies (Glasgow) tiszteletbeli tagja. Az Év könyve díj (1993), a Déry-díj (1992), a Soros Alapítvány Kosztolányi-díja (1997) és az Alföld-díj (1997) tulajdonosa.

Ajánlók: Köpeczi Béla, Poszler György, Ritoók Zsigmond

80 É. KISS KATALIN

1949-ben született Debrecenben. 1991 óta a nyelvtudomány doktora. Az MTA Nyelvtudományi Intézet tudományos tanácsadója. A generatív mondattan nemzetközileg is ismert és elismert művelője, a magyar generatív mondattani kutatások elindítója. Az 1987-ben megjelent *Configurationality in Hungarian* (Dordrecht, Reidel) c. könyve, amely a magyar nyelv sajátos szerkezeti tulajdonságait vizsgálta, széleskörű nemzetközi visszhangot váltott ki. É. Kiss kimutatta, hogy az általa felismert szerkezet nem a magyar nyelv egyedi sajátossága, hanem egy valamennyi földrészen elterjedt, igen gyakori nyelvtípus jellemzője. Magyar mondattannal kapcsolatos kutatásai beépültek a generatív nyelvelméletnek az emberi nyelvvel kapcsolatos hipotézisrendszerébe, és így az angolhoz hasonló szerkezetű nyelvek leírását is befolyásolták. Nagy figyelmet keltett a 2002-ben megjelent *The Syntax of Hungarian* c. könyve (Oxford, Oxford University Press), amelyben összefoglalja és továbbfejleszti a magyar mondat szerkezetére vonatkozó kutatásait. Eddig öt könyve és több mint száz tanulmánya jelent meg, ebből 28 rangos

nemzetközi folyóiratban, 24 pedig nemzetközi tanulmánykötetben. Ismertségét, elismertségét bizonyítja a munkáira történt hivatkozások nagy száma (több mint 500 hivatkozás). Iskolateremtő egyéniség. Az általa kezdeményezett paradigma termékenységet bizonyítja, hogy ma már egy kiváló és nagyszámú kutatói gárda végez magyar mondattani kutatásokat, és ezek a nemzetközi kutatás élvonalába tartoznak.

Ajánlók: *Kiefer Ferenc, Herman József, Kertész András*

80 FRIED ISTVÁN

1934-ben született Budapesten. 1987 óta az irodalomtudományok doktora. Az SZTE BTK Magyar Nyelvi és Irodalmi Intézete Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszékének egyetemi tanára. Tájékozódása és tudományos munkássága széleskörű, foglalkozik a magyar irodalom kérdéseivel, de a közép-európai komparatistikával is. Magyar irodalmi munkássága kiterjed a Kazinczytól Máraiig terjedő hosszú időszakra. Mint összehasonlító irodalomtörténész foglalkozik az osztrák és a magyar irodalom közötti kapcsolatokkal, a cseh, a délszláv és magyar irodalom közötti összefüggésekkel. Sokat tett a magyar komparatistika és művelődéstörténet kérdéseinek vizsgálatával. A magyar komparatistika egyik jeles képviselője. Mindemellett hosszú ideje egyetemi oktató és sok magyar komparatista elindítója.

Legfontosabb munkái magyar vonatkozásban: *Petőfi-versek elemzése* (1999); „Egyszer mindenkinek el kell menni”. *Tanulmányok az ismeretlen Márai Sándorról* (1998); *Az érzékeny neoklasszicista: vizsgálódások Kazinczy Ferenc körül* (1996). *Komparatistika: Birodalmi álmok – birodalmi valóság: a Monarchia irodalmáról, művészetéről* (1998); *Ostmitteleuropäische Studien: ungarisch-slawisch-österreichische Beziehungen* (1994); *Cseh-magyar történelmi kapcsolatok* (1991); *Utak és tévutak Kelet-Európa irodalmaiban* (1989); *Kelet- és Közép-Európa között* (1986); *A líraiság problémája a szerb-horvát népköltészetben* (1983). Tanulmányai magyar, német, cseh, délszláv nyelveken jelentek meg. Szerkesztésében számos könyv került kiadásra. Részt vett magyar és nemzetközi kongresszusokon. A Tiszatáj-díj, a Herder-díj és a Erdélyi Magyar Írók Ligája irodalomtörténeti díj tulajdonosa.

Ajánlók: *Köpeczi Béla, Poszler György*

80 HONTI LÁSZLÓ

1943-ban Lengyeltótiiban született. Kutatási területe az uráli és a magyar nyelvészet. 1989 óta a nyelvtudomány doktora. 1998 óta az MTA külső tagja. Az Udinei Egyetem finnugor nyelvészeti professzora. Az utóbbi tíz évben három önálló kötete (egy német nyelven) s több mint hatvan tanulmánya jelent meg (ebből negyven idegen nyelvű). Publikációira megközelítően hétszáz hivatkozás van. A Nyelvtudományi Közlemények főszerkesztője. A magyar finnugrisztika nemzetközileg is elismert kiemelkedő képviselője. Közlebbi kutatási területe az obi-ugrisztika, az uráli hang- és alaktan, valamint etimológia. Kitűnőek hangtörténeti kutatásai, amelyeknek eredményeit számos tanulmányban és két monográfiában tette közzé (*Geschichte des obugrischen Vokalismus der ersten Silbe*. 1982, *Az obi-ugor konszonantizmus története*. 1999). Színvonalas tanulmányokban tárgyalja az összehasonlító nyelvtudomány általános és az alapnyelvkutatás módszertani problémáit, az ugor alapnyelv és a nyelvi kontaktológia problémakörének vitás kérdéseit. Kutatásai kiterjednek az uráli nyelvek teljes terjedelmére. Kritikai

tevékenysége munkásságának karakterisztikus része. A szigorú módszeresség markáns képviselője tudományában. Töretlenül fejlődő munkásságát problémalátó érzékenység, nagy filológiai apparátus, széles körű szakirodalmi tájékozottság és ötletgazdagság jellemzi. Számos hazai és külföldi tudományos társaság és bizottság tagja. Aktív és eredményes közéleti és tudományos szervezői munkásságát nagyra értékelik bel- és külföldön egyaránt. A Gombocz Zoltán-émlékérem (1977), a Kritikai Nívódíj (1977, 1982) és Akadémiai Díj (megosztva, 1993) tulajdonosa.

Ajánlók: *Benkő Loránd, Herman József, Kiss Jenő*

☞ HORVÁTH IVÁN

1948-ban született Budapesten. A reneszánsz és a verstan kutatója, a szövegkiadás korszerűsítője, a számítógépek irodalomtudományi alkalmazásának egyik elindítója. Az irodalomtudomány doktora 1992-től. A Cercle Polivanov tagja. Az ELTE tanszékvezető egyetemi tanára.

1976-ban Újvidéken megjelent szövegkiadásával és 1982-ben megjelent történeti-poétikai monográfiájával új irányt adott a Balassi-kutatásnak. Verstani vizsgálódásaival Lotz János és Robert Austerlitz eredményeihez kapcsolódott. Nyelvészet és irodalomtudomány szempontjainak közelítése jellemzi *A vers* című, 1991-ben megjelent könyvét. Jacques Roubaud és a párizsi Összehasonlító Poétikai Központ felkérésére íródott és 1992-ben náluk jelent meg két kötetben a Répertoire de la poésie hongroise ancienne, amelyet Franciaországban a központ legfontosabb eredményei közé sorolnak. A Répertoire adatbázisként is hozzáférhető a világhálón. *Magyarok Bábelben* címmel 2000-ben kiadott könyve hozzájárulás egy informatikai irodalomtudomány megalapozásához. Hagyományos szövegkritikai munkásságát szervesen egészíti ki Balassi összes verseinek és József Attila értekező munkáinak a világháló számára készült kiadása. *Balassi Bálint összes versei* (1998) az első hálózati szövegkritikai kiadás a világon.

Ajánlók: *Kósa László, Németh G. Béla, Szegedy-Maszák Mihály*

☞ IMRE LÁSZLÓ

1944-ben született Csornán. 1997 óta az MTA doktora. A Debreceni Egyetem XIX. századi Magyar Irodalomtörténeti Tanszékének vezetője. A DE rektora. Fő kutatási területe a XIX. századi magyar irodalom története, összehasonlító vizsgálata, a műfajok alakulástörténete. Szent-Györgyi-díjas. 2001-től az MTA doktor képviselője, 2003-tól az MTA Nyelv- és Irodalomtudományok Osztályának tanácskozó jogú tagja.

Érdeklődése sokirányú. A magyar verses regényről írt könyve példaszerű műfaj történeti mű: egy különösen bonyolult, de Magyarországon ritkán vizsgált műfajt helyezett új megvilágításba. A további műfaj történeti vizsgálódásoknak mintát és új távlatot adott. Arany baladaművészetét bemutató könyve a műfaj értéklehetőségeit tudatosította. A XIX. századi epikai műfajok létformáját tárgyaló monográfiája a műfajok egymásra hatásának és módosult formájú továbbélésének a törvényszerűségeit tárja fel. XX. századi magyar irodalmi tanulmányai is értékesek. Széleskörű tudományos érdeklődése és tájékozottsága kiegyensúlyozott irodalomszemlélettel társul. Tanulmányai az irodalomelméleti, irodalomtörténeti és komparatistikai szempontokat és ismereteket egyszerre hasznosítják.

Fontosabb művei: *Rákos Sándor* (Bp., 1973); *Brjusov és az orosz szimbolista regény* (Bp. 1973); *Arany János balladái* (Bp., 1988); *A magyar verses regény* (Bp., 1990); *Műfajok*

létformája XIX. századi epikánkban (Debrecen, 1996); *Irodalom és küldetés* (Miskolc, 2000); *Műfaj történet és/vagy komparatiztika. Irodalmi tanulmányok* (Szeged, 2002).

Ajánlók: Görömbei András, Kósa László, Kulcsár Szabó Ernő, Németh G. Béla

KABDEBŐ LÓRÁNT

Budapesten született 1936-ban. 1990 óta az irodalomtudomány doktora. A Miskolci Egyetem Modern Magyar Irodalomtörténeti Tanszéke egyetemi tanára. A modern magyar költészettörténet egyik kiemelkedő kutatója. Széles filológiai alapo zású kutatásai utóbb nemcsak a Szabó Lőrinc-kutatás kérdéseit változtatták meg termékenyen, hanem vezetésével számos fiatal kutató is elkötelezte magát a modern irodalmi kánon megújítása mellett. Tudományszervező munkássága az utóbbi években nemcsak egy új bölcsészkar létesítésére összpontosult, hanem olyan publikációs gyakorlat kiépítésére is, amely vezető fórumokon juttatta szóhoz a szakmai utánpótlás legjobbjait. Az utóbbi tíz évben négy önálló kötete jelent meg (legutóbb: *Szabó Lőrinc pályaképe*, 2001), forráskiadásainak száma 11, 12 tanulmánykötet szerkesztésében működött közre, megjelentetett 20 könyvrészletet és mintegy 45 tanulmányt. Az Adytól Kosztolányin és Kassákon át József Attiláig különösen vitatott klasszikusok újraértelmezését kezdeményező kötetek, amelyek létrejöttében vezető szerepet játszott, ma már nélkülözhetetlen anyagai az irodalmi modernség kutatásának és egyetemi oktatásának.

Ajánlók: Kulcsár Szabó Ernő, Borzsák István

KERESZTES LÁSZLÓ

1941-ben született Kisvárdán. A nyelvtudomány doktor 1998 óta. A Debreceni Egyetem Finnugor Nyelvtudományi Tanszékének professzora. A magyar és a nemzetközi finnugor nyelvészet kiemelkedő személyisége. Az összehasonlító és történeti urálistika területén elsősorban a mordvin nyelvről írott monográfiái (*Geschichte des mordwinischen Konsonantismus I-II*, 1986-1987, *Development of Mordvin Definite Conjugation*, 1999) hoztak elméleti és leíró szempontból is kiemelkedően új eredményeket. Sokoldalúságát jelzi, hogy foglalkozott a lapp nyelvvel, fontos cikkeket írt az obi-ugor nyelvekről. Kiemelkedő jelentőségűek kontrasztív nyelvészeti vizsgálatai. Részben ezek alapozták meg a magyar nyelv mint idegen nyelv oktatását megújító munkásságát. Angol, német, francia, olasz és finn nyelven több kiadást megért könyvei a magyar nyelvoktatás alapművei. Bibliográfiája 36 könyvet és több száz cikket, recenziót tartalmaz. Tudományos munkásságának nemzetközi elismerését jelzi, hogy az oslói egyetem meghívta a finnugrisztika professzorának, s ott tanított 1994 és 1999 között. Az uppsalai egyetem díszdoktora, a helsinki Finnugor Társaság tiszteleti tagja, a Nemzetközi Finnugor Kongresszusok Bizottsága, a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság végrehajtó bizottsága és a Societas Uralo-Altaica tagja. A finn Fehér Rózsa Lovagrend keresztje (1995) kitüntetés tje.

Ajánlók: Kertész András, Kiefer Ferenc, Róna-Tas András

NYOMÁRKAY ISTVÁN

Budapesten született 1937-ben. 1987 óta a nyelvtudomány doktora. Az ELTE Szláv Filológiai Tanszéke egyetemi tanára. A szlavisztika terén Kniezsa István és Hadrovics László akadémikusok tanítványa volt. Tudományos tevékenysége a délszláv nyelvekhez kapcsolódik. A magyar és nemzetközi szlavisztika elismert, kimagasló egyénisége: a

Magyar Szlavisták Szövetségének elnöke, a *Studia Slavica* főszerkesztője, külföldi egyetemek meghívott tanára. Kutatásai egyaránt gazdagították a délszláv és a magyar nyelvészet ismeretét. Vizsgálta a kölcsönös jövevényszavak, a tükörfordítások és a nyelvújítás kérdéseit. Kiemelkedő jelentőségű a magyarországi szláv nyelvelmékek általa gondozott forráskiadása. Egyetemi segédkönyveiben a magyar szlavisztika nagyjainak életművét mutatta be. Több mint 150 publikációja közül számos jelent meg rangos külföldi folyóiratokban.

A Horvát Tudományos Akadémia levelező tagja, az Osztrák Tudományos Akadémia Balkanisztikai Bizottságának és a Nemzetközi Szlavisztikai Komitének a tagja. A Pro Universitate emlékérem (1997), a Szent-Györgyi Albert-díj (2000) és Horvát Köztársaság Hajnalcsillag rendje (2003) kitüntetéttje.

Kiemelt művei: *Sprachhistorisches Wörterbuch des Burgenlandkroatischen*, Budapest, 1996; *Wissenschaftliches Institut der Burgenlandkroatischen Kroaten*. Eisenstadt 1996; *Kroatistické studije. Matica hrvatska*, Zagreb 2000; *Ungarische Vorbilder der kroatischen Spracherneuerung*, Budapest 1989; *Anyanyelvi ébredés és hagyomány nálunk és szomszédainknál*, Budapest, 2002.

Ajánlók: Benkő Loránd, Harmatta János, Hazai György, Vizkelety András

80 SIMON RÓBERT

1939-ben született Párizsban. 1991 óta az irodalomtudomány doktora. Az MTA Nyelvtudományi Intézetének munkatársa. Orientalisztikai és klasszika-filológia tanulmányait a budapesti egyetemen végezte, Czeglédy Károly, Fekete Lajos, Hahn István, Harmatta János, Moravcsik Gyula és Telegdi Zsigmond voltak a tanárai. Hosszabb időt töltött el ösztöndíjként Egyiptomban, a kairói Al-Azhar Egyetemen, majd Tunéziában. Tudományos munkásságában központi helyet foglaltak el az iszlám kialakulásának és a *Korán* keletkezésének szentelt tanulmányok (*Az iszlám keletkezése*. Bp., 1967; *Recherches sur la jeunesse de l'Islam*. Bp., 1979; *Meccan trade and Islam. Problems of origin and structure* 1989). E munkálkodások eredményének köszönhetjük a *Korán* magyar fordítását is (*A Korán világa*, Budapest). Hasonlóképpen nagy jelentőséggel bír a nagy arab történetíró, Ibn Khaldún (14. sz.) életművének a modern történelemfelfogás és szociológia szempontjából való elemzése (*Bevezetés a történelembe*. Budapest, 1995. *Ibn Khaldún. Történelemtudomány és birodalmiság*. Budapest 1999; *Ibn Khaldún. History and science and the patrimonial empire*. Bp., 2002). Több munkában elemezte az európai iszlamisztika születésében kiemelkedő szerepet játszott Goldziher Ignác életútját és munkásságát (*Ignác Goldziher. His life and scholarship as reflected in his works and correspondence* Bp., 1986; *Goldziher Ignác, Vázlatok az emberről és a tudósról*. Bp., 2000). Komoly érdemei vannak a keleti, elsősorban a perzsa irodalom magyarországi megismertetésében (*Perzsa költők antológiája*. Bp., 1968. *Klasszikus perzsa költők*. Bp., 2002).

Ajánlók: Harmatta János, Hazai György

80 SZÁVAI JÁNOS

Budapesten született 1940-ben. Az irodalomtudomány doktora 1986 óta. Az ELTE Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszéke egyetemi tanára. Egyik meghatározó személyisége a magyar komparatistikának: munkái nagy számban jelentek meg idegen nyelveken. Évek óta szívesen látott tanára több francia egyetemnek, kulturális közvetítő- és szervező-

munkájával (és nagykövetségként is) rendkívül sokat tett szellemi értékeink határokon túli elismertetéséért. A jelölt az önéletrajzi műfajok főbb narratológiai és fikcióképző eljárásainak összehasonlító értelmezésére támaszkodva már a hetvenes években önálló műfaj történeti könyvet publikált, mely 1984-ben angol nyelven is megjelent. Párizsi vendégtanárságát követően, illetve annak éve alatt olyan igényes szaktudományi munkákat jelentetett meg, amelyek komoly szolgálatot tettek és tesznek kultúránk külföldi elismertetésének. (*Introduction à la littérature hongroise*, Paris-Budapest, 1989; *La Hongrie*, Paris, 1996 – azóta holland, japán, román és bolgár nyelven is; stb.) Az utóbbi évtizedben Kassáktól Mára-ín át a műfordítás kérdéseig számos tanulmányt adott közre, amelyek a kultúrák közötti közvetítés elméleti kérdéseinek is komoly figyelmet szentelnek. Több nemzetközi tudományos szervezet tagja és tisztségviselője.

Ajánlók: Németh G. Béla, Ritoók Zsigmond

80 SZÖRÉNYI LÁSZLÓ

Budapesten született 1945-ben. AZ MTA doktora 2001 óta. Az MTA Irodalomtudományi Intézet igazgatója. A magyar irodalomtudomány egyik legszélesebb látókörű, elméletileg is képzett művelője: tevékenységi területe a perzsa irodalomtól a klasszikus és neolatin literatúrán át a 19-20. századi magyar irodalomig terjed. Nyelvi, filozófiai és teológiai ismeretanyaga rendkívül lexikális tudással, kitűnő memóriával és kiváló előadókészséggel társul. Történeti és textológiai munkáiban jól hasznosította alaposságát és széleskörű tárgyi ismereteit: amellett, hogy számos új nemzetközi összefüggést feltáró műelemzése van a magyar humanizmustól Zrínyin át napjainkig, a 16-18. századi, mára szinte teljesen elfelejtett neolatin irodalmat fedezi fel újra s emeli be a magyar irodalmi kánonba. E tárgyban összefoglaló kötetei is megjelentek (legutóbb: *Philologica Hungarolatina*, 2000), s olvasul is napvilágot látott olyan munkája, amely külföldön is ráirányította a figyelmet a magyarországi latin, s általában a régi magyar irodalom elfelejtett értékeire (*Arcades ambo, Relazioni letterarie italo-ungheresi e cultura neolatina*, 1999.). A neolatin irodalmiság terén iskolateremtő, nemzetközileg is elismert tudós jelentős tudományos szervező munkát is végez.

Ajánlók: Kulcsár Szabó Ernő, Szegedy-Maszák Mihály

80 TOLCSVAI NAGY GÁBOR

Budapesten született 1953-ban. 2000 óta az MTA doktora. (Értekezésének címe: *Szerkezet és művelet kognitív egysége a szöveg mikroszintjén*.) Pályáját az MTA Nyelvtudományi Intézetében kezdte, 1987-től az ELTE BTK Mai Magyar Nyelvi Tanszékének oktatója, 2001-ben habilitált. A Helsinki Egyetem vendégprofesszora (1996-2000). Az utóbbi évtizedben nyolc önálló tudományos könyvet és öt tankönyvet publikált. Jelentős monográfiái *A magyar nyelv stilisztikája* (1996), *A magyar nyelv szövegiana* (2001). Magyar és idegen nyelven mintegy kilencven értekezése és könyvrészlete jelent meg. Érdeklődése széleskörű, átfogja a nyelvtudomány számos ágazatát. Kutatásai a nyelvészeti pragmatika és a kognitív nyelvészet kérdésfeltevéseiben megfogalmazva a stilisztika, a szövegiana, a kognitív nyelvtan és szemantika, az irodalom nyelvviségének kérdései a nyelvi tervezés, a magyar nyelv kultúrhistóriája, a hemeneutika filozófiai elméleti kereteibe helyezve. Tudományközi együttműködések terén fontos eredményeket ért el. Irodalomtudományi érdeklődésből adódóan kognitív alapú, szövegiana keretű életmű-

elemzést írt Nagy Lászlóról (1998) és poétikai-szemantikai kismonográfiát készített Pilinszky Jánosról (2002). Nemzetközileg ismert tudós, hazai és nemzetközi konferenciák rendszeres előadója. Egyetemi oktatói tevékenysége kutatási területei mellett többek között kiterjed a szófajtanra, az alaktanra és a nyelvművelésre is. Tagja a Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság végrehajtó bizottságának, tiszteleti tagja a Société Finno-Ougrienne-nek.

Ajánlók: *Benkő Loránd, Kiss Jenő, Kósa László, Szegedy-Maszák Mihály*

FILOZÓFIAI ÉS TÖRTÉNETTUDOMÁNYOK OSZTÁLYA

RENDES TAGSÁGRA AJÁNLJA

PLÉH CSABA

Sárisápon született 1945-ben. 1998 óta levelező tag. A BME Kognitív Tudományi Központjának igazgatója. Munkássága átfogja a pszichológia több alapvető területét, az elmúlt 5 évben 6 monográfiát és 35 jelentősebb tanulmányt publikált. Pszichológia-történeti monográfiája az egyetemi képzésben mellőzhetetlen. Monográfiáiban áttekin-tette a pszicholingvisztika horizontját, kísérletileg kutatta a magyar nyelvi mondatmegér-tés jellegzetességeit, elemezte a történetszerkezeti és emlékezeti sémák működésmód-ját, vizsgálta a nyelv és a kogníció viszonyát. A „kognitív tudomány” egyik hazai meghono-sítója. Sokoldalúan mérlegeli az evolúciós pszichológiai szemlélet lehetséges hozzájá-rulását a pszichológia hagyományos kérdésfeltevéseinek megoldásához („A természet és a lélek”).

Széleskörű nemzetközi kapcsolatokkal rendelkezik. Közleményei rendszeresen megie-lennek pszichológiai, nyelvészeti és társadalomtudományi folyóiratokban. Vendégpro-fesszorként több külföldi egyetemen oktatott (Bécs, Bloomington, Trieszt).

Ajánlók: *Ormos Mária, Pataki Ferenc*

LEVELEZŐ TAGSÁGRA AJÁNLJA

ÁDÁM MAGDA

Turjaremetén született 1925-ben. 1982 óta a történettudomány doktora. Az MTA Törté-nettudományi Intézete nyug. tudományos tanácsadója. Fő kutatási témáiból kiemelhető a Kisantant létrejötte körülményeinek és történetének vizsgálata; a két világháború közötti magyar külpolitika elemzése; a trianoni békeszerződés nemzetközi meghatározó tényezőinek tárgyalása; valamint a dunai államok egymás közötti viszonyainak kutatása. Jelentős tevékenységet fejtett ki a forráskiadás terén. Nagy szerepe volt a Diplomáciai Iratok Magyarország külpolitikájához 1936-1945 c. nagy jelentőségű kiadvány létreho-zásában, melynek II-III. kötetét ő jegyzi. E vállalkozás alapozta meg a hazai 20. századi diplomácia történetét. Főszerkesztőként kezdeményező és meghatározó szerepet játszik ma is a Kárpát-medencére vonatkozó francia külügyi dokumentumok publikálásában. Már négy kötet jelent meg francia nyelven, ezek válogatott iratait magyar nyelven Ormos Máriával közösen adják közre. A magyar, a francia, a cseh és az angol források felkutatásával, feldolgozásával és értelmezésével új területeket hódított meg a magyar történetírásnak és közreműködött egy új szakágazat megteremtésében. Munkásságának másik jelentős csoportját a feldolgozások teszik ki. Említést érdemel két kisantant-könyve. Számos

munkája jelent meg idegen nyelven. Több népszerű könyvet is közreadott. Témáit érintő hazai konferenciák mellett számos nemzetközi konferencián működött közre, és számottevő szerepet játszott a magyar történészek nemzetközi kapcsolatainak ápolásában is. Munkássága iránti nemzetközi érdeklődés fontos jele, hogy az angol Variorum Kiadó az elmúlt évben felkérte az idegen nyelven megjelent tanulmányainak reprint kiadására.

Ajánlók: *Berend T. Iván, Niederhauser Emil*

☞ BÁTHORY ZOLTÁN

Budapesten született 1931-ben. 1988 óta a neveléstudomány doktora. A Szegedi Tudományegyetem egyetemi tanára. A hazai neveléstudomány szellemiségének átalakításában lényeges szerepet játszott, munkássága kezdettől fogva az új, empirikus kutatási paradigma meghonosítására irányult. E törekvééhez kitűnő lehetőséget biztosított az a nemzetközi teljesítményvizsgálat (IEA), amelyet az OPI munkatársaként 1967-től irányított. E munkálatok hatására vált elméleti kutatási tárgykörre a pedagógiai teljesítmények mérésének témája, majd rendszeres gyakorlattá az iskolarendszer hatékonysága elemzéseként a teljesítménymérés. A 80-as évektől kezdődően szakmai tevékenysége elvezetett a korszerű didaktika összegző munkáinak megírásához. Ezek a magyar felsőoktatásban kedvező visszhangra és széleskörű alkalmazásra találtak. Oktatásméleti kutatásainak foglalatja a *Tanítás és tanulás. Egy rendszerszemléletű didaktika* c. doktori disszertáció, majd az 1992-ben megjelenő *Tanulók, iskolák – iskolák. Egy differenciális tanításmélet vázlatja* c. monográfia. Aktív szerepet vállalt az utóbbi két évtized oktatási reformjaiban. 1994 és 1998 között oktatáspolitikai szerepet is vállalt, ami a reformelgondolások és intézkedések körüli viták középpontjába állította. A szakmai közéletben mint konszenzuskereső, a különböző szakmai megközelítésekkel szemben nyitott, a szakma egészének képviselését személyes áldozatok árán is felvállaló vezető tudósként ismert és elismert. Tevékenyen részt vesz a neveléstudomány intézményes közéletében. Az MTA Pedagógiai Bizottságának elnöke. Tagja az MTA Elnökségi Közoktatási Bizottságának. Élénk nemzetközi tevékenységet is folytat, 1993 óta az Európai Akadémia (London) tagja.

Ajánlók: *Hunyady György, Székely György, Vámos Tibor*

☞ CZIGLER ISTVÁN

Budapesten született 1946-ban. 1994 óta a pszichológiai tudomány doktora. Az MTA Pszichológiai Kutatóintézet igazgatója, a Debreceni Egyetem tanszékvezető egyetemi tanára. A Filozófiai és Történettudományok Osztálya tanácskozási jogú tagja. A pszichofiziológia kiemelkedő kutatója és oktatója, aki e határterületen a kognitív pszichológiai nézőpont érvényesítésével, az agyi kiváltott potenciál eszköztárából adekvát módszertani megoldások alkalmazásával, úttörő témaválasztásával tűnik ki. A 70-es években alakult ki határozott és értékes szakmai eredményekben kamatozó érdeklődése a vizuális kiváltott potenciál iránt. A kognitív pszichológia jeles képviselője és aktív művelője, akit a figyelem problematikája folytonosan foglalkoztat, amint ezt 1988-ban, illetve 1994-ben megjelent összefoglaló írásai kiválóan tükrözik. Újszerű témaválasztásai közé tartozott korábban az arcokra történő emlékezés vizsgálata, újabban pedig – a felcsapó nemzetközi érdeklődési hullámot megelőzően – az időskori kognitív változások tanulmányozása, mely utóbbiról összegző tanulmányt (1999) és széleskörű szakirodalmi áttekintést közvetít-

tő kötetet (2000) egyaránt publikált. Munkásságának korai fázisától folyamatosan jelen van a nemzetközi szakirodalomban, a Journal of Psychophysiology társszerkesztője. A hazai pszichológia nemzetközi kapcsolatépítésében a Magyar Pszichológiai Társaság elnökeként is jelentős szerepet játszott. Az Európai Kognitív Pszichológiai Társaság, a Nemzetközi Pszichofiziológiai Társaság, a Nemzetközi Alkalmazott Pszichológiai Társaság és a Kognitív Agykutató Társaság tagja.

Ajánlók: Hunyady György, Pataki Ferenc, Pléh Csaba

ERDÉLYI ISTVÁN

Nagyváradon született 1931-ben. 1976 óta a történelemtudomány doktora. A Magyar Őstörténeti Munkaközösség Egyesület elnöke. Régészeti kutatómunkájára a legmodernebb, komplex, sokoldalú (nyelvi, néprajzi, antropológiai, biológiai, földrajzi stb.) megközelítés, az *in situ* eredeti feltárások iránti igény, kiváló szakirodalmi ismeretek és a kitűnő kreativitás a jellemzőek. Úttörő eredményeket ért el az avarság keleti kapcsolatainak feltárásával, a társvezetése alatt működött mongóliai régészeti expedíciók gazdag anyagának feldolgozásával, és új szemléletet vezetett be a magyar honfoglalás és annak közvetlen előzményeit érintő számos kérdés tisztázásához. Vezető szerepet vállalt szovjet-bolgár-magyar közös régészeti expedíciók szervezésében. Ukrán, orosz és magyar régészekkel együttműködve közösen írták meg a *Magyarország régészete* című alapvető kétkötetes orosz nyelvű monográfiát. Éveken át tanulmányozta a volt szovjet tagköztársaságok gyűjteményeiben fellelhető és az ősmagyarsággal kapcsolatos leleteket. Jelenleg e tárgykörben talált felbecsülhetetlen értékű igen nagy dokumentációs anyag közzétételén dolgozik. Ezzel párhuzamosan *A magyar őstörténet kutatása a XX. században* című tudománytörténeti munkája már nyomdai előkészítés alatt áll. A hazai őstörténeti kutatások eredményeinek folyamatos közlésére „Eleink – magyar őstörténet” címmel rangos folyóiratot alapított. Hazai egyetemeken és főiskolákon kiterjedt oktatói tevékenységet folytat. A hazai régészeti tudományt színvonalas nemzetközi fórumokon képviseli. Magyar Őstörténeti Munkaközösséget szervezett és vezet eredményesen. Ezidáig magyar és kongresszusi nyelveken közel félezer tudományos, tudományos-népszerűsítő tanulmányt, közleményt, ismertetést, kritikát stb. tett közzé. A Kőrösi Csoma Társaság választmányi tagja.

Ajánlók: Harmatta János, Hazai György, Niederhauser Emil, Szabó István Mihály, Székely György (II. o.), Ujfaluassy József

GERGELY ANDRÁS

Sopronban született 1946-ban. 1998 óta a történelemtudomány doktora. Az ELTE BTK Magyar Újkori és Jelentörténeti Tanszéke egyetemi tanára. A történészek középnemzedékének kiváló teljesítményt nyújtó tagja. Sokoldalúság, nemzetközi látókör, elméleti igényesség jellemzi külföldön is elismert munkásságát. A 19. század történetének kutatásában elért új eredményei közül is kiemelkedők Széchenyi-kutatásai (*Széchenyi eszmarendszerének kialakulása*, Bp., 1972), illetve a közép-európai 1848-as forradalmak kölcsönhatásaival foglalkozó tanulmányait. (*Egy nemzetet az emberiségnek*... Bp., 1987.) Szintézisteremtő képessége tette alkalmassá, hogy társszerzője legyen a *Magyarország története* (Szerk. Mérei Gy.-Vörös K.) V. kötetének (Bp., 1980), *A magyar politikai sajtó története* (Szerk. Kosáry D.-Németh G.B.) II/2. kötetnek (Bp., 1985), a *Szeged története*

(Szerk. Farkas J.) II.-nek (Szeged, 1985), majd maga is szerkesszen összefoglaló munkát – *The Hungarian State* (Máthé Gáborral, Bp., 2000) és *Magyarország története a 19. században* (Bp., 2003) A Ránki György-díj (1989) és a Köztársasági Érdemkereszt arany fokozata (1991) kitüntetéttje.

Ajánlók: Szabad György, Varga János (II. o.)

80 GYÁNI GÁBOR

Hódmezővásárhelyen született 1950-ben. A történelemtudomány doktora 1999 óta. Az MTA Történettudományi Intézetének tanácsadója és másodállású docensként az ELTE Szociológiai Intézete Társadalom- és Mentalitástörténeti Szakirányának vezetője. A magyar történészek középgenerációjának kiváló felkészültségű, teoretikus hajlamú, innovatív és vitára mindig kész képviselője. Tudományos szakterülete a 19-20. századi város- és társadalomtörténet, valamint a történetírás elmélete és metodológiája. Első könyve *Család, háztartás és a városi cselédség* (1983) címmel jelent meg. Azóta számos új szempontú város-, illetve társadalomtörténeti munkát jelentetett meg (*Bérműszármű és nyomortelep*, 1992, *Az utca és a szalon*, 1998). Kutatási eredményeit, melyek jelentős mértékben megújították a magyar társadalomtörténet-írást, a *Magyarország társadalomtörténete a reformkortól a második világháborúig* című összefoglalás (1998) társszerzőjeként szintetizálta. Szintén összegző jellegű 2002-es angol nyelvű monográfiája (*Parlor and Kitchen. Housing and Domestic Culture in Budapest, 1870-1940*). Kezdetől érdeklődött a történetírás módszertani kérdései iránt is. A világ újabb történetírói irányzatai közül többet ő ismertett először magyarul. Újabbban a történetírás ismeretelméleti kérdései is foglalkoztatják (*Emlékezés, emlékezet és a történelem elbeszélése*, 2000; *Történészdiskurzusok*, 2002). Tudományszervezői tevékenysége is kiemelkedő. 1989 óta szerkesztője a *BUKSZ*-nak, 1995 óta elnöke a Magyar-Amerikai Történelem Bizottságnak, 1998 óta rovatvezetője a *Történelmi Szemlének*, 2000 óta levelező szerkesztője az *Austrian History Yearbook*-nak, és alelnöke a Hajnal István Körnek. Ránki György Díjat kapott 1995-ben.

Ajánlók: Romsics Ignác, Ormos Mária

80 KELEMEN JÁNOS

Kassán született 1943-ban. A filozófiai tudomány doktora 1983 óta. Az ELTE BTK Filozófiai Intézet tanszékvezető egyetemi tanára, intézetigazgatója. A filozófia és az italianisztika terén is hazai és nemzetközi hírnevet ért el, és iskolateremtő szerepet játszott. Tizenkét monográfiája és egy tanulmánykötete jelent meg magyar nyelven, egy monográfiája és egy tanulmánykötete olasz nyelven. Nyolc kollektív tanulmánykötetet vagy tematikus folyóiratszámot szerkesztett, köztük három olasz és egy osztrák kiadás. Több száz tanulmánya jelent meg magyar, osztrák, olasz, lengyel, francia, amerikai, holland és spanyol folyóiratokban és tanulmánykötetekben. Mintegy száz előadást tartott hazai és nemzetközi konferenciákon és külföldi egyetemeken. Filozófiai eredményei két fő terület köré összpontosulnak: a nyelvfilozófia, a történelemfilozófia kérdései köré. Az angolszász analitikus filozófia egyik első hazai művelője. Hozzájárulása ehhez a területhez azért különösen figyelemreméltó, mert az analitikus filozófia pontos elemző módszereit párosította. A modern jelentésemleletek interpretációjához és értékeléséhez nagyban hozzájárulnak Descartes, Locke vagy Rousseau nyelvemléteiről publikált írásai. Számos tanul-

mány mellett a következő könyveket publikálta a nyelvfilozófia kérdéseiről: *A nyelvfilozófia kérdései Descartes-tól Rousseau-ig*: (Kossuth Könyvkiadó, 1997), *A nemes hölgy és a szolgálólány* (Gondolat Kiadó, 1984). – *A nyelvfilozófia rövid története Platónról Humboldtig* (Áron Kiadó, 2000), és a (Farkas Katalinnal közösen jegyzett) *Nyelvfilozófia* (Áron Kiadó 2002). A Sabetia Ter (Nápoly város díja), a Valitutti díj, Ránki György Szakuratóriumi Díj és Premio Internazionale Benedetto Croce kitüntetéte.

Ajánlók: Hunyady György, Pataki Ferenc, Vajda Mihály

80 LÁSZLÓ JÁNOS

Budapesten született 1948-ban. 1995 óta a pszichológiai tudomány doktora. Az MTA Pszichológiai Kutatóintézete tudományos tanácsadó osztályvezetője és PTE BTK Pszichológiai Intézet igazgatója, egyetemi tanár. A nemzetközi és hazai szociálpszichológia kiemelkedő képviselője. Évtizedek óta az irodalom, a kultúra és a kognitív szociálpszichológia érintkezési területeivel foglalkozik. Vizsgálataiban tisztázta a személyközi forgatókönyvek szervező hatását a társas emlékezetben és eltérésüket a tárgyai emlékektől. Az utóbbi évtizedben az elbeszélő (narratív) metateoretikus vezető képviselője: a szemlélet a lelki jelenségek értelmezését igyekszik az elbeszélés fogalma segítségével megújítani. Saját értelmezésében mindenre megpróbáljuk rávinni az elbeszélő élmény- és megjelenítési módot, melynek döntő szervező elvét az indokok, a motívumok adják. Elméleti munkái mellett kidolgozta a narratív tartalomelemzés módszertanát, feltárta az elbeszélői perspektívaváltások nyelvi jegyeit valamint pszichológiai diagnosztikus értékét. Tudományos közleményeinek száma: 159, ebből 2 angol, 5 magyar nyelvű monográfia. Az újabbak: *Szerep, forgatókönyv, narratívum* (Bp., 1998), *Társas tudás, elbeszélés, identitás*. (Bp., 1999), *Cognition and representation in literature* (Bp., 1999) részletesen bemutatják narratív pszichológiai felfogását, eredményeit. A Pécsi Tudományegyetem pszichológusképzésének, az egyetemi PhD-iskolának a megszervezésével sokat tett a hazai pszichológiai utánpótlásképzésért. Az International Association of Empirical Aesthetics alelnöke, a European Association of Experimental Social Psychology tagja, az International Association of Empirical Studies of Literature elnöke, a Summer Institute of Political Psychology tudományos tanácsadó testület tagja.

Ajánlók: Lénárd László, Pataki Ferenc, Pléh Csaba

80 MAKK FERENC

1940-ben született Baján. A történelemtudomány doktora 1991 óta. A SZTE Történeti Segédtudományok Tanszéke tanszékvezető egyetemi tanára. 28 könyve, ill. könyvjellegű munkája, 15 szerkesztett kötete, kb. 180 tanulmánya, cikke és egyéb közleménye jelent meg. Munkásságára mintegy 700 hivatkozás történt. Nemzetközileg elismert kutatója a középkori magyar-bizánci kapcsolatoknak. Ennek legszámozottabb eredménye az 1989-es angol nyelvű könyve (*The Árpáds and the Commeni*). Háromszáz év magyar külkapcsolatait dolgozta fel a *Magyar külpolitika 896-1196*c. művében. Külön monográfiákat írt a 10., 11. és 12. századi magyar históriáról. Őstörténeti, filológiai, pecsétani, archontológiai, forrástani és bizantinológiai dolgozatainak egy részét gyűjteményes kötetben jelentette meg (*A turulmadártól a kettőskeresztig*). Magyarul négy kiadásban jelent meg az Árpád-házi uralkodókról szóló, társszerzővel készített monográfiája. Német nyelvű változata Németországban került kiadásra. Elkészítette Theodoros Synkellos középgrög nyelvű műve kiadását és francia fordítását (*Traduction et commentaire...*).

Közreműködött a korai földrajzi nevek adattárának összeállításában. Egyik szerkesztője volt a Korai magyar történeti lexikonnak, társszerkesztőként jegyzi az Anjou-kori Oklevéltár sorozatát. A szegedi medievisztikai műhely egyik vezetője. Kutatásaira a források feltétlen tisztelete, a tematikai sokszínűség, a nagy korszakok szintetizálására való képesség, új összefüggések feltárása, széles körű nemzetközi tájékozottság, ugyanakkor az apró részletek megoldásához nélkülözhetetlen mikofilológiai véna is jellemző. Részt vesz a szegedi középkortörténeti PhD-képzésben, elnöke a szegedi Történelem Habilitációs Szakbizottságnak, tagja az ELTE Történész Habilitációs Bizottságának. A Magyar Történelmi Társulat alelnöke, a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság tagja.

Ajánlók: *Bálint Csanád, Kristó Gyula, Kubinyi András, Marosi Ernő*

80 MISKOLCZY AMBRUS

Marosvásárhelyen született 1947-ben. 1997 óta a történettudomány doktora. Az ELTE BTK Román Filológiai Tanszéke tanszékvezető egyetemi tanára. Szűkebb szakterülete a magyar-román-szász erdélyi együttélés története; a polgárosodás társadalom- és eszméletörténete. Kutatómunkája az erdélyi együttélés problémakörére összpontosul, ideértve a mítoszteremtés eszméletörténeti okait és mikéntjét. Eredményei sokban oszlatják a téveszméket, és rávilágítanak a polgárosodás, a nemzeti sokszínűség és az európai transzkulturalitás érvényesülésének meghatározóira, forrásaira. Legfontosabb művei: *A brassói román levantei kereskedőpolgárság... (1780-1860)* Bp., 1986. Társszerzője az *Erdély története III.* (Főszerk. Köpeczi B. Szerk. Szász Z. Bp., 1986.) kötetnek. *Eszmék és téveszmék.* Bp. 1994. *A legendák varázsa. Jules Michelet kelet-európai mítoszai és a magyar-román párbeszéd a 19. század derekán.* Bp., 2000. – *Szellem és nemzet.* Bp. 2001. Az Akadémiai díj (megosztva, 1987) és a Ránki György Szakkuratórium Díja (1997) kitüntetéttje. A bukaresti Nicolae Jorga Történettudományi Intézet külső tagja, az USA-ban működő Society for Romanian Studies tagja és a New International Journal of Romanian Studies szerkesztőségi tagja.

Ajánlók: *Szabad György, Varga János (II. o.)*

80 OROSZ ISTVÁN

Mádon született 1935-ben. A történelemtudomány doktora 1998 óta. A DE Középkori és Koraújkori Egyetemes Történeti Tanszéke egyetemi tanára. Tudománytörténeti jelentőségű művekben írt a 18-19. századi hazai agrártörténet nagy fejlődési korszakairól, illetve kríziseiről. Folytatója a magyar agrártörténet legjobb, Domanovszky Sándor és Szabó István nevével fémjelzett hagyományainak. E téren kifejtett munkásságát a technikátörténet, a néprajztudomány, az agrárgazdaság is magáénak tekinti. Felkészült a közgazdaságtan ismereteit használó történeti módszertanban is. Több évszázadon átívelő agrártörténeti összefoglalókat, 16-19. századi szintéziseket alkotott. Egyetemes történeti és modern közgazdasági felkészültsége alapján tárgyalja a nyugati és a magyar mezőgazdaság közötti jelentős különbséget. Szintetikus látásmódját és írói készségét bizonyítják a reformkor eszme- és politikátörténetéből készült írásai. Kiemelendők regionális vizsgálatai, amelyek országos fontosságú tájakra (Tokaj-Hegyalja, Tisza-vidék) vonatkoznak, az alföldi agrármódnizáció rekonstrukciója, fő borvidékünk társadalomfejlődési sajátosságai, a hajdúvárosok történeti útja, a cívis Debrecen polgárosodása. Ő tekinthető „a legmagyarabb agrártörténésznek”. A nemzetközileg is üttörő, Gunst Péter által szerkesztett

Európa-történetben megírta a középkori Európa történetét. Ezt a tárgyat tanítja az egyetemen is. Kiemelendőek a középkori európai egyházak és a társadalom vallásos világának történelméről írott szövegei.

Közmegbecsülésnek örvend a szakmai közéletben. Egyetemi vezető tisztségek mellett r. alelnöke az MTA Történettudományi Bizottságának, a Magyar Történelmi Társulatnak, szerkesztőbizottsági tagja négy szakmai folyóiratnak.

Ajánlók: *Glatz Ferenc, Kosáry Domokos, Kubinyi András, Ormos Mária, Paládi-Kovács Attila*

☞ PALLÓ GÁBOR

Budapesten született 1942-ben. Az MTA doktora 2000 óta. Az MTA Filozófiai Kutatóintézet igazgatóhelyettese, a tudományfilozófiai kutatócsoport vezetője. A modern társadalomtudományi ihletésű természettudomány-történet vezető hazai képviselője. Vegyész- és filozófusi diplomával is rendelkezik. Először a BME Kísérleti Fizika Tanszéke mellett működő MTA Kristálynövekedési Kutatócsoportban helyezkedett el. Kristályfizikai tárgykörben jelentek meg első publikációi, társszerzője lett két épületfizikai szabadalomnak. 1972-től a Kísérleti Fizika Tanszék mellett megalakult Tudománytörténeti Kutatócsoportban dolgozott a csoport megszűnéséig (1995). Filozófia által vezérelt természettudomány-történetkutatást művel, mindenekelőtt a magyarországi tudománytörténetre összpontosítva. Foglalkozik a tudománytörténet elvi, filozófiai problémáival. Előbb a 19-20. sz. fordulójának korszakát tanulmányozta. A radioaktivitás, a megújuló anyagszerkezeti fogalmak átalakulását elemezte, illetve ezek hatását a magyarországi kémiára. Később a modern természettudományok területén kiemelkedő sikereket elért emigráns tudósok tevékenységét vizsgálta széles levéltári, nyomtatott és oral history forrásanyag bázisán. Munkája kiterjed a két világháború közötti időszak és az 1950-es évek hazai tudománytörténetére is. Szakmája nemzetközileg elismert kutatója. Nemzetközi szakmai szervezetek vezetőségi tagja, nemzetközi együttműködésben végzett kutatások résztvevője. Több fontos hazai projektmunka szervezője, résztvevője, köztük az NKFP által támogatott *Recepció és kreativitás* c. jelenleg is folyó kutatásé.

Ajánlók: *Nyíri Kristóf, Pléh Csaba*

☞ RADNÓTI SÁNDOR

Budapest született 1946-án. A filozófiai tudomány doktora 1991 óta. Az ELTE Esztétikai Tanszéke egyetemi tanára, a *Holmi* c. irodalmi kulturális folyóirat társszerkesztője. Az esztétika tudományának egyik jelenkori legeredetibb és tanárként és közéleti személyiségként legnagyobb hatású művelője. Álláspontját a műalkotás kulturális helyének kijelölésében a hagyományos megközelítésmód és a modern kezdeményezések közötti elméleti egyensúlyteremtés szándéka jellemzi. Nemzetközi tekintetben is jelentős kezdeményezése a műalkotásnak mint történelmi ténynek s a vele foglalkozó interpretatív irodalomnak filozófiai elemzése. Nem szobatudós: elméleti álláspontjával mindig egybehangzó nézeteit műkritikusként és publicistaként egyaránt, az általa nagyra becsült szabad véleménynyilvánítás elve alapján mindenkor következetesen hozza nyilvánosságra. Első jelentős könyvét Walter Benjaminről írta. Abban az időben Benjaminsal még alig foglalkoztak és Radnóti így a maga korában új területre lépett [Gary Smith (ed.): *Benjamin. Philosophy, Aesthetics, History*. „Tisztelt közönség, kulcsot te találj...” (Tanulmá-

nyok Benjaminról, Dvorákról, Heideggerről, Panofskyról, Rieglről, Warburgról.), *Krédo és rezignáció* (Esztétikai-politikai tanulmány Walter Benjaminről.) Amerikában máig nagy tisztelettel emlegetik ezt a könyvet az esztétikával foglalkozók. A misztika és líra összefüggéséről írott műve, *A szenvedő misztikus (Misztika és líra összefüggése)* megint csak filozófiai eredetiségről tett tanúbizonyságot. Radnótinak sikerült egy alapvető filozófiai és vallási magatartás és az esztétika közötti kapcsolat megteremtése. Érdeklődése a kultúrfilozófia felé fordult, de ezen műveiben is mindig a jelen új kérdései foglalkoztatták.

Ajánlók: Heller Ágnes, Marosi Ernő, Vajda Mihály

80 R. VÁRKONYI ÁGNES

Salgótarjánban született 1928-ban. 1971 óta a történelemtudomány doktora. Az ELTE BTK Középkori és Koraújkori Magyar Történeti Tanszék emeritus professzora. Lényeges új összefüggések felismerésével, a korábbi és a legújabb nemzetközi eredményekre és igen jelentős, általa feltárt forrásanyagra támaszkodva világította meg az európai hatalmi és a magyarországi politikai törekvések viszonyának alakulását V. Károly birodalom alapítása és a spanyol örökösödési háború lezárása közötti másfél évszázadban. Kimutatta, hogy a vesztfáliai béke, amely az európai hatalmi egyensúly egyik pillérének nyilvánította az erdélyi fejedelemséget, Zrínyitől Rákócziig a magyar önkormányzati törekvések egyik meghatározója lett. Zrínyi erre is építette nagyhatású érvelését a török kiszorítását célzó – sokat halogatott – nemzetközi összefogásra. Bizonyította, hogy Rákóczi kormányzati és pénzügyi reformjaival, a társadalmi törekvéseket élénkítő politikájával, fogékonyságával az angliai és a hollandiai változások iránt, a régióban szövetségekötést szorgalmazva fejlődési alternatívát kívánt megvalósítani az abszolutista császári hatalom ellenében. Az interdiszciplináris módszereket alkalmazva Várkonyi kiemelkedőt alkotott a tudománytörténetben és a történeti ökológia általa kezdeményezett meghonosítása terén. Fő műveiből: *Thaly Kálmán és történetírása* (Bp., 1961) *A pozitivisták történelemszemlélet a magyar történetírásban I-II.* (Bp., 1973) *Erdélyi változások... 1660-1711* (Bp., 1984) *A királyi Magyarország 1541-1686* (Bp., 1999) *Europica varietas – Hungarica varietas 1526-1762* (angolul, Bp., 2000) – *Rákóczi Ferenc államáról* (Bp., 2002) A londoni Royal Historical Society levelező tagja. A Széchenyi díj I. (2000) és a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje (2003) kitüntetéttje.

Ajánlók: Szabad György, Székely György (II. o.)

80 SIPOS PÉTER

Budapesten született 1935-ben. A történelemtudomány doktora 1991 óta. Az MTA Történettudományi Intézete tudományos tanácsadója. Az egyik legismertebb magyar történész külföldön. 1985-2000 között az ötévenként rendezendő történész-világkongresszusokon minden esetben referátummal szerepelt. Nemzetközi szereplésekre – különböző, 20. századi történelmi témákra – mindig külföldről kapta a meghívásokat. Nemzetközi elismertségének alapja, hogy kutatóként a 20. századi magyar történelem forrásainak ma már legjobb ismerője, mindig tud adatszerűen és analitikusan is újat mondani. (A II. világháború és a világháború utáni nemzetközi politikai viszonyok 1945-1990 legjobb ismerőjeként tartják számon. Ugyanilyen informális besorolásnak örvend az európai munkásmozgalom és munkásságtörténet – 1867-1945 – kérdéskörében.) Nemzetközi elismertségének másik alapja kiváló nyelvtudása. Angolul, németül, oroszul előadó- és

vitaképes. Többször keltett feltűnést konferenciákon széles körű művészettörténeti, szépirodalmi műveltségével. A sok nemzetközi meghívás és az újabb és újabb nemzetközi kutatóutak mellett rendkívül szorgalmas kutató is. (Adattára és lexikona a II. világháború történetéről, számos forráskiadvány-kötete nélkülözhetetlen alapkötetek a 20. századi történelem kutatásához és oktatásához.) Mindig segíteni kész tanár és kolléga, aki mind a kormányzat-, mind a munkásmozgalom-, mind a társadalomtörténelem kutatóinak szívesen adja át legendásan gazdag levéltári jegyzettömegét. Forrásközpontú történészi gondolkodásmódjából következik híres kritikai vitaszelleme. Amihez hozzászól, azt biztosan forrásszerűen ismeri, de félelmetes és szívós természetű vitapartnerként mindig a tényekről beszél, és soha nem személyeskedik, soha nem „ideologizál”.

Ajánlók: *Glatz Ferenc, Kosáry Domokos, Kubinyi András, Ormos Mária*

☞ TÖRÖK LÁSZLÓ

Budapest született 1941-ben. 1992 óta a történelemtudomány doktora. Az MTA Régészeti Intézete tudományos tanácsadója. A nubiológia, az ókori Nubia történetét és régészetét kutató diszciplína egyik legjelentősebb alakja. Az 1970-es évek közepétől, ókori egyiptomi művészettörténeti kutatások mellett, munkája a nubiológia módszereinek is ismeretanyagának az egyetemes ókortudományba való integrálására irányul. Több könyvében és számos tanulmányában azonosította és elemezte az ókori núbiai állam sajátos vonásait, kimutatva gyökereiket az egyiptomi újbírodalmi hódítás idején létrejött fejedelemségekben s feltárva a területi kormányzás szerkezetét, a királyság és a templomok közötti ideológiai, gazdasági és adminisztratív kapcsolatok formáit és szerepét. *Geschichte Meroes* (Berlin-New York 1988) c. munkája a középső Nílus-völgy meroitikus kori (Kr. e. 3-Kr. u. 5. századi) történetének; *Late Antique Nubia* c. könyve (Budapest, 1988) pedig Nubia Kr. u. 4-6. századi történetének első monografikus feldolgozása. Nemzetközi munkaközösségével 1994-2000 között kiadta a *Fontes Historiae Nubiorum* négy kötetét, mely tartalmazza az összes ma ismert, Núbiára vonatkozó hieroglifikus és démotikus egyiptomi, görög, latin, meroitikus, és kopt nyelvű forrás eredeti nyelvű közlését, angol fordítását, filológiai és történeti magyarázatát. *Meroe City. An Ancient African Capital* I-II (London, 1997) c. könyvében az ókori núbiai fővárosok egyikében végzett angol ásatások eredményeit publikálta. 1997-ben kiadta Nubia ókori történetének kézikönyvét: *The Kingdom of Kush. Handbook of the Napatan-Meroitic Civilization* (*Handbuch der Orientalistik* 31, Leiden-New York-Köln, 1997), mely a napatai-meroitikus királyságot mint az ókori Afrika Egyiptom mellett legmélyebben megismerhető kultúráját mutatja be. Legújabb könyve (*The Image of the Ordered World in Ancient Nubian Art. The Construction of the Kushite Mind 800 BC-300 AD*, Leiden-Boston-Köln, 2002) feltárja a természetes és épített ókori núbiai környezet konceptualizálásának formáit.

Ajánlók: *Bálint Csanád, Galavics Géza, Marosi Ernő, Szabó Miklós*

MATEMATIKAI TUDOMÁNYOK OSZTÁLYA

RENDES TAGSÁGRA AJÁNLIJA

☞ HATVANI LÁSZLÓ

Csongrádon született 1943-ban. A Szegedi Tudományegyetem TTK Analízis Tanszéke tanszékvezető egyetemi tanára. A közönséges differenciálegyenletek elméletének és alkalmazásainak, ezen belül az ún. nem-autonóm rendszerek stabilitásának nemzetközileg is elismert, neves kutatója. Levelező taggá választása (1998) óta sikerült tovább nem élesíthető választ adnia a funkcionál-differenciálegyenletek stabilitáselméletének egyik központi problémájára, nevezetesen, hogy milyen feltételek mellett lehet aszimptotikus stabilitásra következtetni szemi-definit Ljapunov-funkcionál létezéséből [Trans. Amer. Math. Soc. 354(2002), 3555-3571; Nonlinear Anal. 47(2001), 4333-4343]. Továbbfejlesztette a sűrűlódás hatására vonatkozó eredményeit a legáltalánosabb esetre (J. Appl. Math. Mech. 65(2001), 707-713). A Széchenyi-díj (2001) kitüntette.

Ajánlók: Gécseg Ferenc, Leindler László, T. Sós Vera, Tandori Károly, Totik Vilmos, Babai László

☞ RUZSA Z. IMRE

Budapesten született 1953-ban. Az MTA Rényi Intézet osztályvezetője. A levelező tagságra való ajánlásban már említésre került az általános sorozatok additív elméletének egyik alaptételére adott bizonyítása. Ma már mondhatjuk, hogy a tételt, amelyet az elmélet megalapozója iránti tiszteletből továbbra is Freiman-tételnek nevez, elsőként ő bizonyította be teljesen. Bizonyításának módszerét felhasználja Gowers a sűrű sorozatokban található számtani sorozatok tételének effektívvé tételében; részben ezért az eredményért tüntették ki Fields-éremmel. A Freiman-tételt nemrég szintén effektívizálták, ez ugyancsak Ruzsa bizonyításán alapul. A tételt most készülő dolgozatában (társszerzővel közösen) más irányban maga is jelentősen általánosítja. A Sidon halmazok elméletét korábban is alapvető eredményekkel gazdagította. Nemrég megmutatta, hogy alkalmas valós c -vel az $x^5 + cx^4$ polinomnak a természetes számokon felvett értékei egész részei ilyen halmazt alkotnak. Ez egy lépés a nevezetes sejtés felé, hogy az $x^5 + y^5 = v^5 + z^5$ diofantikus egyenletnek csak triviális megoldásai vannak. A Fourier-analízis sokáig megoldatlan, elvi jelentőséggel is bíró problémája volt. Littlewood sejtése a csupa 1 együtthatós cosinus összegek L_1 normájának alsó becsléséről. A probléma első megközelítéseként a Fields-érmes Roth azt vizsgálta, hogy milyen nagy negatív értéket kell egy ilyen összegnek felvennie. A legjobb eredmény a szintén Fields-érmes Bourgain-tól származott, amíg nagyságrendi becslését Ruzsa lényegesen nem javította. Elemi számelméleti úton sikerült megmutatnia, hogy a szomszédos prímszámok viszonylag nagyszámú esetben négyvel osztva azonos, ill. különböző maradékot adnak, megközelítve azt a mind a mai napig bizonyítatlan sejtést, hogy ez a két eset nagyjából ugyanannyiszor következik

Ajánlók: Győry Kálmán, Halász Gábor, Laczkovich Miklós, T. Sós Vera, Szemerédi Endre

☞ SÁRKÖZY ANDRÁS

Budapesten született 1941-ben. Az ELTE TTK Algebra és Számelmélet Tanszéke tanszékvezető egyetemi tanára. Levelező taggá választása óta írt cikkeinek közel felében pszeudóvetlen sorozatokkal foglalkozik. Gyakorlati szempontból különösen fontosak a konstrukciók, melyek közül már megjelent kettő [C. Mauduit-val közösen *J. Number Theory* 73 (1998), 256–276], [*Studia Sci. Math. Hungar.* 38 (2001), 377–384] (és további 3 sajtó alatt van). J.-L. Nicolas-val közösen aszimptotikát adnak az n szám olyan partícióinak a számára, melyekben minden rész m -nél nagyobb [*J. Théorie Nombres Bordeaux* 12 (2000), 227–254]. R. Ahlswedevel és L. Khachatryan-nal vizsgáltak négyzetmentes számokból kiválasztható maximális primitív sorozatokat, és igazoltak egy ezzel kapcsolatos 15 éves sejtést [*Periodica Math. Hungar.* 42 (2001), 17–35].

Ajánlók: Császár Ákos, Csiszár Imre, Győry Kálmán, Hajnal András, Katona Gyula, Laczkovich Miklós, Szász Domokos, Szemerédi Endre, T. Sós Vera, Tusnády Gábor, Babai László

LEVELEZŐ TAGSÁGRA AJÁNLIJA

☞ BÁRÁNY IMRE

Mátyásföldön született 1947-ben. 1993 óta a matematikai tudomány doktora. Az MTA Rényi Alfréd Matematikai Kutatóintézetében dolgozik. Munkáját a különböző matematikai területek közötti összefüggések keresése, váratlan módszerek alkalmazása jellemzi. Elegáns és sokat idézett fiatalkori eredménye az ún. színezett Caratheory tétel [Systems of representatives for sets whose convex hull contains zero, in: *Algebraic methods in graph theory*, Colloquia Math. Soc. J. Bolyai 25 (1981), 19–25]. Ugyanehhez a témához tartozik Shlossmann-nal és Szűccsel közös fontos eredménye, mely a Borsuk-Ulam tételt terjeszti ki prímrendű ciklikus csoportok mellett ekvivariáns leképezésekre, és mely ma a kombinatorikus topológia egyik leghasznosabb segédeszköze. [On a topological generalization of a theorem of Tverberg, *J. London Math. Soc.* 23 (1981), 158–164.] A geometriai algoritmusok területén alapvető Füredi és Bárány eredménye, mely lényegében éles alsó becslést ad konvex testek térfogatának polinomiális determinisztikus algoritmusmal való közelítésére. [Computing the volume is difficult, *Discrete Comput. Geometry* 2 (1987), 319–326.] Kiemelkedően szép eredménye az a tétel, melyben megmutatja, egy adott konvex poligonban fekvő konvex rácssokszögek majdnem mindegyike nagyon közel van egy bizonyos görbéhez. [The limit shape of convex lattice polygons, *Discrete Comp. Geom.* 13 (1995), 279–295.] Alapvető eredményei vannak a véletlen konvex politopok elméletében [Random points, convex bodies, lattices, *Proc. International Congress of Math.* III, Beijing 2002, 527–536.] Az American Mathematical Society és a London Mathematical Society tagja.

Ajánlók: Fejes Tóth László, Lovász László, T. Sós Vera, Tusnády Gábor

☞ BENCZÜR ANDRÁS

Nyáregyházán született 1944-ben. 1989 óta a matematikai tudomány doktora. Az ELTE Informatikai Kar Információs Rendszerek Tanszéke tanszékvezető egyetemi tanára. A hazai informatikai és számítástudományi élet egyik meghatározó egyénisége. Modell-

alkotó képessége és erős rendszerszemlélete elméleti matematikusként induló pályáját a számítástudomány, majd informatika felé fordította, ahol mind alkalmazási, mind matematikailag igényes kutatási területeken egyaránt kiemelkedő eredményeket ért el. Legjelentősebb eredményei az adatkezelés és információs rendszerek területén önálló, új megközelítést adják a gyakorlat által felvetett kérdéseknek. Az elemi Gauss-Markov folyamatok statisztikai vizsgálatában Arató Mátyással elért korai eredményeit széles körben idézik. Az adatbázis-rendszerekben tárolt információ mennyiségének mérésére, a rendszerek információszolgáltató képességének jellemzésére tett több kísérlet után jutott el a Kolmogorov-entrópia használatáig. Modellje igen általános keretet ad nagy, formalizált adatokat, tudást, ismeretet, stb. kezelő rendszerek működésének jellemzésére, messze túlmutatva a az adatbáziskezelő rendszerek világán. Modelljét utólag a Shannon-féle kommunikációs modell kiterjesztéseként az információs rendszerek általános modelljévé fejlesztette. Erre az elméleti háttérre építve jelentősen hozzájárult az informatika szerepének, az információs forradalom és az információs társadalom kérdéseinek megvilágításához. Ezen túlmenően jelentős alkotómunkát végzett a számítógépek hatékonyságvizsgálatában, a relációs adatmodell függőségeinek vizsgálatában, a logikai adatkezelésben, a számítógépes tanulásban és a fuzzy halmazok algoritmuselméleti jellemzésében. A számítástechnika alkalmazásaiban elsősorban nagy információs rendszerek fejlesztésében ért el sikereket. Felsőoktatási tevékenysége széleskörű, iskolateremtő képességét az MTA SZTAKI-ban és az ELTE-n kialakult kutatócsoportokra kifejtett hatása jól mutatja. Eddigi 63 publikációjára 200-at meghaladja a hivatkozások száma. A *Computer and Mathematical Modeling* c. folyóirat szerkesztőbizottsági tagja.

Ajánlók: *Daróczy Zoltán, Demetrovics János, Gécseg Ferenc*

☞ CSÁKI ENDRE

Budapesten született 1935-ben. 1989 óta a matematikai tudomány doktora. Az MTA Rényi Intézet tudományos osztályvezetője.

Az elmúlt tíz évben megjelent, ill. megjelenés alatt lévő tudományos közlemények száma: 45, 1 kivételével mind angol nyelvű, ezekre 134 hivatkozás történt. Eddig összesen 112 tudományos közleménye jelent meg, amire 750 hivatkozás történt.

Sokrétű tudományos munkásságának fő témakörei: véletlen bolyongás, empirikus eloszlásfüggvények, Brown-mozgás (Wiener-folyamat), lokális idő, additív funkcionálok, iterált folyamatok, 1 valószínűségű centrális határeloszlás tételek. Legfontosabb 3 eredménye angol nyelvű közleményeiből:

1. The law of the iterated logarithm for normalized empirical distribution function, *Z. Wahrscheinlichkeitstheorie verw. Gebiete*, 38 (1977), 147-167. Több alapvető tétel a súlyozott empirikus folyamatok 1 valószínűségű viselkedését illetően először ebben a dolgozatban nyer bizonyítást a nemzetközi irodalomban. Ezen eredmények segítségével több más, addig nyitott probléma is megoldást nyert.
2. A relation between Chung's and Strassen's laws of the iterated logarithm, *Z. Wahrscheinlichkeitstheorie verw. Gebiete*, 54 (1980), 287-301. Meglepő kapcsolatot teremt a Strassen-féle, ill. Chung-féle iterált logaritmus tételek között, melynek vizsgálatához sok neves kutató csatlakozott.
3. An integral test for the supremum of Wiener local time, *Probab. Theory Related Fields*, 83 (1989), 207-217. Sokáig megoldatlan probléma volt a Wiener-folyamat maxi-

mális lokális idejének felső osztályaira Erdős-Kolmogorov-Feller-Petrowsky típusú integrál kritérium megadása. Ez a dolgozat megoldja ezt a problémát. A megoldás módszerét azóta is sok kutató alkalmazta.

A Grünwald Géza-díj (1964) és az Akadémiai díj (2003) kitüntettetje.

Ajánlók: Csizsár Imre, Csörgő Sándor, Fritz József, Révész Pál, Tusnády Gábor

CSIRIK JÁNOS

Ambrózfalván született 1946-ban. 1990 óta a matematikai tudomány doktora. A Szegedi Tudományegyetem Számítógépes algoritmusok és mesterséges intelligencia Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára. Legfontosabb tudományos eredményei közül kiemelendő egy orvosi képfeldolgozó rendszer létrehozása, amelynek során a képkértékelő rész tervezését végezte és megvalósítását irányította. Az ezzel kapcsolatos összefoglaló cikk: Csirik J., Csernay L., Makay Á., Máté E.: SEGAMS: A tree-structured hierarchical data processing system, *6th International Conference on Information Processing in Medical Imaging, INSERM*, Vol. 88., 1979, 547.

1974-ben kezdődtek el Szegeden egy online képkértékelő számítógépes rendszer fejlesztésének munkálatai. Ebben Csirik János vezető szerepet játszott: ő készítette el a rendszer tervét, és összefogta a programokat készítő csoport munkáját is.

Ugyancsak kiemelkedő eredményeket ért el a ládapakolási algoritmusok elemzése során. Itt – többek között – részletesen foglalkozott a már korábban is ismert Next Fit és First Fit eljárások „közötti” Next- k fit eljárás különböző változataival, megmutatva, hogy ezek legjobbika a legrosszabb eset viselkedés szempontjából azonos a First Fittel. [J. Csirik, D. S. Johnson: Best is better than first, *Second Annual ACM-SIAM Symposium on Discrete Algorithms, ACM*, (1991), 309].

Az elmúlt 10 évben egy könyvet és egy könyvrészletet írt, egy kötetet szerkesztett, 31 további cikke jelent meg, illetve van elfogadva közlésre. Hivatkozásainak száma: 332.

Ajánlók: Csörgő Sándor, Demetrovics János, Gécseg Ferenc, Hatvani László, Prékopa András, Totik Vilmos, Vámos Tibor

FRANK ANDRÁS

Budapesten született 1949-ben. A matematikai tudomány doktora 1990 óta. Az ELTE TTK Operációkutatási Tanszék tanszékcsoport-vezetője, tanszékvezető egyetemi tanára. Kutatási területe a kombinatorikus optimalizálás és a gráfelmélet, melynek több ágában is alapvető tételek és algoritmusok fűződnek a nevéhez. Egy korai eredménye a kombinatorikus optimalizálásban alapvető súlyozott matroid-metszet problémára ad elegáns algoritmust, mely a tankönyvekben a probléma standard megoldásaként szerepel [A weighted matroid intersection algorithm, *J. Algorithms* 2 (1981) 328-336]. Elsők között vezette be azt a módszert, hogy egy gráfelméleti problémában a lineáris célfüggvényt, ill. feltételeket szubmodulárisokkal helyettesítette [Kernel systems of directed graphs, *Acta Sci. Math.* 41, (1979) 63-76]. Ezzel a módszerrel sok, látszólag egymástól távol álló gráfelméleti tétel és algoritmus közös gyökerére derül fény [Applications of relaxed submodularity, in: *Proc. Int. Congress of Math.* III, Berlin (1998), 343-354]. Alapvető Frank András és Tardos Éva eredménye, mely szerint minden polinomiális időben megoldható kombinatorikus optimalizálási feladat erősen polinomiális időben is megoldható [An application of simultaneous diophantine approximation in combinatorial optimization,

Combinatorica 7 (1987), 49–65]. Az utóbbi években tanítványaival közösen kidolgozta a gráfok összefüggőség-növelésének elméletét, melynek a hálózatzelméleti alkalmazásain kívül meglepő kombinatorikai kapcsolatai is vannak [A. Frank and T. Jordán, Minimal edge-coverings of pairs of sets, *J. Comb. Theory, Ser. B* 65 (1995), 73–110].

Ajánlók: Babai László, Lovász László, T. Sós Vera

80 FÜREDI ZOLTÁN

Budapesten született 1954-ben. 1990 óta a matematikai tudomány doktora. Az MTA Rényi Intézet tudományos tanácsadója és az University of Illinois, Urbana-Champaign, Illinois, USA professzora. A kombinatorika nemzetközi hírvizsgálója. Emellett sok fontos eredménye van a geometria és az elméleti számítástudomány területén is. Mintegy 200 tudományos dolgozatot írt 92 társszerzővel. Munkáira legalább 800 hivatkozás történt. Fő kutatási területe az extrémális halmazrendszerek, ill. gráfok elmélete. Ebben számos alapvető jelentőségű eredménye van, amelyeket a témakör monográfiái széleskörűen idéznek.

Korai cikkei egyikében Lovász egy sejtését bizonyítja be. Később Frankl Péterrel közösen fejlesztettek ki egy új módszert, a csillag-módszert. Füredi egy korábbi cikke alapján közös műben aratják le a módszer eredményeit, sok Turán-típusú probléma pontos megoldását adva. Többek között megoldják Erdős és Chvátal egy sejtését, ami megmondja, hogy hány k él választható ki, ha nincs közöttük 3, páronként egy-egy elembe metsző. Az entrópia kombinatorikában való használatát is sok új ötlettel fejlesztette tovább. Geometriai munkái közül talán a legismertebb egy Kleitmannal közös cikk, amelyben a komputer-geometria (robotika) egy fontos problémáját, a nagy érdeklődést kiváltó börtönőr-problémát oldották meg.

Igen sok munkája „fejez be” rég ismert, sok kutató által vizsgált témaköröket. Ennek egy tipikus példája az a probléma, hogy maximum hány él vehető ki egy n pontú gráfban, ha az nem tartalmazhat teljes négyest.

Régóta ismeretes, hogy aszimptotikusan legjobb a véges projektív síkból készített konstrukció. Neki sikerült a reménytelen: bebizonyította, hogy ha a pontszám megengedi, akkor ez a konstrukció pontosan is a legjobb. De Erdős, Rényi, Turán, Fejes Tóth, T. Sós Vera által felvetett más, több évtizedes kérdéseket is megoldott.

Az adatbázisok elméletében végzett kutatásaiért 1989-ben több társával együtt Akadémiai Díjat kapott.

Ajánlók: Demetrovics János, Fejes Tóth László, Györfi László,
Katona Gyula, Rónyai Lajos, Simonovits Miklós,
Szemerédi Endre, T. Sós Vera

80 GYŐRI ISTVÁN

Sárbogárdon született 1943-ban. A matematika tudomány doktora 1992 óta. A Veszprémi Egyetem Matematikai és Számítástechnikai Tanszéke tanszékvezető egyetemi tanára. A differenciálegyenletek elméletének nemzetközileg ismert, nagy tekintélynek örvendő kutatója. A funkcionál-differenciálegyenletek és differenciaegyenletek megoldásainak oszcillációját és stabilitását vizsgálva több olyan eredményt ért el, amelyek e témakörök meghatározó, komoly hatást, visszhangot kiváltó, széles körben alkalmazott eszközeivé váltak. Ezek közül a következő kettőt emeljük ki:

1. Az általánosított karakterisztikus egyenlet fogalmának bevezetése retardált differen-

ciálegyenletek megoldásainak oszcillációs vizsgálatában (Győri I., Ladas G., *Oscillation Theory of Delay Differential Equations*, Oxford Science Publications, Clarendon Press, Oxford, 1991), amely lényegében a linearizálás klasszikus módszerének megalapozása retardált differenciálegyenletekre. A könyvben felvetett sejtések, nyitott kérdések megválaszolásával már eddig több mint 20 dolgozat foglalkozott.

2. Annak a régi sejtésnek a bizonyítása, hogy egy lineáris funkcionál-differenciálegyenletnek akkor és csak akkor létezik nem oszcilláló megoldása, ha a hozzá tartozó karakterisztikus egyenletnek van valós gyöke. Ezt először retardált egyenletekre (Arino O., Győri I., Jawhari A., *J. Differential Equations*, 53 (1984), 115-128), majd neutrális egyenletekre is [Arino O., Győri I., *J. Differential Equations*, 81 (1989), 98-105] sikerült igazolni. Azóta ezt a kritériumot úgy emlegetik az irodalomban, mint „az oszcilláció alaptételét”. Az International Society of Difference Equations Directory Board tagja.

Ajánlók: *Hatvani László, Kátai Imre, Tandori Károly*

✎ JÁRAI ANTAL

Biharkeresztesen született 1950-ben. Szűkebb szakterülete: függvényegyenletek, mértékelmélet, rendszerprogramozás, számítógépes számelmélet, komputeralgebra. A matematikai tudomány doktora 2001 óta. Az ELTE TTK Komputer Algebra Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára, a BME TTK Analízis Tanszék egyetemi tanára (félállás).

Fő kutatási területe függvényegyenletek vizsgálata. Egyenletek egy széles osztályára – enyhe kompaktsági feltételek mellett – eredményei mutatják, hogy a mérhető megoldások C^∞ -ek. Ez megoldja Hilbert ötödik problémájának második felét erre az osztályra. Az egyik legfontosabb lépést az On Lipschitz property of solutions of functional equations, *Aeq. Math.* 47 (1994), 69-78 dolgozat tartalmazza. Eredményeit 3 nagyobb cikkben kiterjesztette „kevés változót” tartalmazó egyenletekre is (lásd Measurability implies continuity for solutions of functional equations - eve with few variables, *Aeq. Math.* 65 (2003), 236-266). A függvényegyenletek területén elért eredményeit tartalmazza értekezése (<http://compalg.inf.elte.hu/~ajarai>).

Más kutatási területei mértékelmélet (lásd pl. Invariant extension of Haar measure, *Diss. Math.* 233 (1984), 1-26, amelyben Kakutani és Oxtoby, illetve Hewitt és Ross eredményeit általánosítja), általánosított számrendszerek és alkalmazott matematika.

Összesen több mint 3500 oldal programot írt. 21 rendszerprogramot készített köztük fordítóprogramot, adatbáziskezelőt, lebegőpontos aritmetikai rutinokat, időosztásos rendszert. A programok kb. 100 helyen kerültek installálásra. 9 egyéb felhasználói programrendszer készítésében vett részt. 10-nél több világrekordot ért el Karl-Heinz Indlekoferrel közösen a számítógépes számelmélet területén egy általa tervezett és 70-80%-ban általa írt nagy sebességű programsomag felhasználásával.

A Grünwald Géza-díj (BJMT 1979), Miniszteri Dicséret (1990); „For Outstanding Contribution to the Conference” (ISFE 1994) és az Akadémiai Díj (2000) kitüntettettség.

Ajánlók: *Daróczy Zoltán, Kátai Imre*

✎ JUHÁSZ ISTVÁN

Budapesten született 1943-ban. Szűkebb szakterülete: általános topológia, halmazelmélet. 1977 óta a matematikai tudomány doktora. Az MTA Rényi Intézet tudományos tanácsadója, osztályvezetője. A halmazelméleti topológiának nemzetközileg elismert, vezető

kutatója. 130 dolgozatot és két monográfiát írt, továbbá több nemzetközi vállalkozásban készült kézikönyvnek volt munkatársa. Tanítványain és fiatal munkatársain kívül befolyással volt a témakörök számos elsőrangú kutatójára is, akik részben vele közösen, részben munkáihoz csatlakozva vitték előre az aximatikus halmazelmélet és az ennek módszereit felhasználó topológiai problémák kutatását. Munkásságának döntő szerepe van abban, hogy az Arhangelszkij vezette moszkvai és a Mary Ellen Rudin kezdeményezte madisoni iskola mellett Budapest vált a halmazelméleti topológia kutatásának egyik centrumává, és abban is, hogy a kutatások nemcsak a topológia, hanem az aximatikus halmazelmélet fejlődésének szempontjából is jelentőssé váltak.

Számos nemzetközi konferencián volt meghívott előadó, és vendégkutatói, ill. vendég-professzori minőségben ismételt dolgozott színvonalas kutatócentrumokban (Hollandia, Egyesült Államok, Kanada). Szakterületének vezető folyóiratában a szerkesztőbizottság tagja. Itthon munkásságát több díj odaítélésével ismerték el, legutóbb az MTA Akadémiai Díjával (1997). Aktív közéleti szerepet játszik, többször volt az OTKA matematikai zsűri tagja, illetve elnöke, jelenleg a Bolyai János Matematikai Társulatnak immár második ciklusra megválasztott főtíkára.

Ajánlók: *Császár Ákos, Hajnal András, Laczkovich Miklós, Simonovits Miklós*

☞ KOMJÁTH PÉTER

Budapesten született 1953-ban. Szűkebb szakterülete: halmazelmélet, kombinatorika, valós függvénytan. 1989 óta a matematikai tudomány doktora. Az ELTE Számítógéptudományi Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára. Generációjának egyik legkimagaslóbb tehetsége. Számos nevezetes régi problémát oldott meg, új kérdéseket vetett fel. Ma ő a kombinatorikus halmazelmélet egyik legjobb ismerője a világon. Új kutatási irányokat jelölt ki, és a halmazelmélet teljes matematikai logikai fegyvertárát használja és tovább is fejleszti vizsgálataiban. Több mint száz dolgozatában fontos eredményeket bizonyított a strukturális Ramsey elméletben, a gráfok és halmazrendszerek kromatikus számainak vizsgálatában, a halmazleképezések elméletében és a halmazelmélet különböző geometriai és mértékelméleti alkalmazása területén.

Kiemelkedő munkái: Connectivity and chromatic number of infinite graphs, *Israel Journal of Mathematics* 56 (1986), 257-266; Forcing constructions for uncountably chromatic graphy, *Journal of Symbolic Logic* 53 (1988), 696-707 (S. Shelah-hal); A graphs decomposition theorem for \mathbb{R}^n , *Proc. Amer. Math. Soc.* 120 (1994), 921-927.

Az American Mathematical Society és a Bolyai János Matematikai Társulat tagja. A Rényi Kató-díj, a Grünwald Géza-díj, a Kiváló Munkáért kitüntetés, az ELTE Tudományos Díj, az MTA Matematikai Díj és az Akadémiai Díj kitüntette.

Ajánlók: *Hajnal András, Laczkovich Miklós, Lovász László, Katona Gyula, Ruzsa Z. Imre, Totik Vilmos*

☞ MAJOR PÉTER

Budapesten született 1947-ben. Szűkebb szakterületei: a valószínűségszámítás és fizikai matematika. 1989 óta a matematikai tudomány doktora. Az MTA Rényi Intézet tudományos tanácsadója.

A magyar valószínűségszámítási iskola kiemelkedő képviselője. Három területen ért el világhírt hozó eredményeket; dolgozataira legalább 800 hivatkozás történt. Komlós Jánossal

és Tusnády Gáborral leírták a független változók részletösszegeinek a Wiener-folyamattal való közelítését, mely nem javítható. Ezt a tételkört KMT elmélet néven idézik a tankönyvek. Dobrusinnal közösen kidolgozta a függő változók összegeinek elméletét arra az esetre, amikor a határeloszlás Gauss-mező funkcionálja. Dyson és Szinaj munkáiból kiindulva, Bleherrel közösen kidolgozta a nem Gauss-mezőből származó határeloszlások elméletét. Ezzel matematikailag megalapozták a fizika renormalizációs csoport módszerét, amelynek bevezetéséért Wilson Nobel-díjat kapott. A kilencvenes években egy újabb fizikai problémakörben ért el jelentős eredményeket: a kvantumkáosz elméletében megfogalmazott számelméleti hipotézisek első, matematikailag korrekt bizonyítását adta.

Tudományos kitüntetései: Grünwald Géza-díj (1976), Akadémiai Díj (matematika, 1984), Alexits György-díj (1985), Rényi Alfréd-díj (1995).

Ajánlók: *Bábai László, Csiszár Imre, Fritz József, Halász Gábor, Laczkovich Miklós, Révész Pál, Simonovits Miklós, Szász Domokos, Tusnády Gábor*

80 MÓRICZ FERENC

Hódmezővásárhelyen született 1939-ben. 1978 óta a matematikai tudomány doktora. A Szegedi Tudományegyetem Bolyai Intézete tanszékvezető egyetemi tanára. Eddig 225 tudományos dolgozata jelent meg és további 14 van megjelenés alatt vezető nemzetközi szakfolyóiratokban. Ezekre több mint 500 hivatkozás történt. Legfontosabbnak ítélte három tudományos munkája:

1. On the a.e. convergence of the arithmetic means of double orthogonal series, *Trans. AMS*, 297(1986), 763-776. Azon tovább nem finomítható feltételeknek a megtalálása, amelyek teljesülése esetén Kolmogorov és Kaczmarz egyszeres ortogonális sorokra vonatkozó tételei kiterjeszthetők kettős sorokra.

2. Hardy spaces on the plane and double Fourier transforms, *J. Fourier Anal. Appl.*, 2 (1996), 487-505 (D.V. Giang-gal közösen). Alapvető összefüggések bizonyítása az R. Fefferman által bevezetett szorzat Hardy térben.

3. On the bundle convergence of double orthogonal L_2 series in noncommutative -spaces, *Studia Math.*, 140(2000), 177-190 (B. Le Gac-kal közösen). A klasszikus Rademacher-Mensov tétel megfelelőjének bizonyítása nemkommutatív von Neumann algebrákban. Ezeken kívül, mély és igen jelentős eredményeket ért el Fejér Lipót és Lukács Ferenc klasszikus tételeinek mértékelméleti átfogalmazásában és többváltozós függvényekre való kiterjesztésében; a Fejér, Cesaro, Copson és Hausdorff operátorok vizsgálatában; új L^1 -multiplierek felkutatásában, Besov tereknek a Fourier transzformálttal való jellemzésében; olyan Tauber típusú feltételek megtalálásában, amelyek nemcsak elegendők, de egyúttal szükségesek is ahhoz, hogy adott számsorozat szummálhatóságából következék konvergenciája; az ún. Hardy-Móricz konvergencia-fogalom pedig alapvető szerepet játszik a többdimenziós martingálok és vektorértékű valószínűségi mezők elméletében.

Ajánlók: *Csörgő Sándor, Gécseg Ferenc, Hatvani László, Leindler László, Tandori Károly*

80 PÁLES ZSOLT

Sátoraljaújhelyen született 1956-ban. Szűkebb szakterülete: matematikai analízis, operációkutatás. Az MTA doktora 2001 óta. A Debreceni Egyetem Analízis Tanszék egyetemi tanára. A matematikai analízis és az operációkutatás több területén ért el nemzetközi

visszhangot kiváltó eredményeket. 123 dolgozata jelent meg, 1 könyvet és 2 konferenciakötetet szerkesztett. Munkáira eddig több mint 300 hivatkozást kapott.

Megoldotta több fontos középérték osztályban az összehasonlítási, homogenitási problémát. Megtalálta a kvázieltérés közepek és a súlyfüggvénnyel súlyozott kváziaritmetikai közepek jellemzését [*Acta Math. Hungar.* 40 (1982), 243-260; *Aequationes Math.* 32 (1987), 171-194] és ezekkel 30 éve nyitott problémákat oldott meg és általánosította Kolmogorov, Nagumo és de Finetti 30-as évekbeli eredményeit.

A lineáris kétváltozós több ismeretlen függvényt tartalmazó függvényegyenletekre olyan redukciós eljárást dolgozott ki, amely az ismeretlen függvényekre közös differenciálegyenleteket szolgáltat. Ez az algoritmus lehetővé teszi ilyen egyenletek megoldásának számítógépes meghatározását is [*Aequationes Math.* 43 (1992), 236-247].

A függvényiterációt is tartalmazó függvényegyenletek elméletében gyökeresen új, valós függvénytani megfontolásokat alkalmazó módszereket dolgozott ki az ismeretlen függvények regularitásának vizsgálatára. Ezekkel a módszerekkel teljes általánosságban sikerült meghatározni egy O. Suto által 1914-ben felírt függvényegyenlet megoldásait [*Publ. Math. Debrecen* 61 (2002), 157-218].

A konvexitás stabilitásának vizsgálatában is alapvető eredményeket ért el. Sikerült jellemeznie azokat a valós függvényeket, amelyek egy konvex függvény korlátos és Lipschitz függvénnyel való perturbációjaként állnak elő [*Proc. Amer. Math. Soc.* 131 (2003), 243-252].

Ajánlók: Császár Ákos, Daróczy Zoltán, Kátai Imre, Prékopa András

80 PÁLFY PÉTER PÁL

Debrecenben született 1955-ben. Az ELTE Algebra és Számelmélet Tanszéke egyetemi tanára. 53 tudományos dolgozata jelent meg, ebből az utolsó tíz évben 19. A munkáira vonatkozó ismert független hivatkozások száma 402. Fő kutatási területei az algebrán belül a csoportelmélet és az univerzális algebra, de több kombinatorikai, illetve számelméleti dolgozatot is publikált. Pontos polinomiális becslést adott a feloldható primitív permutációcsoportok elemszámára [*Journal of Algebra* 77 (1982), 127-137]. Ezt Babai Lászlóval és Peter Cameronnal közös cikkében [*Journal of Algebra* 79 (1982), 161-168] csoportok szélesebb osztályaira általánosította. Ezek a becslések meghatározó jelentőségűek a permutáció-csoportokkal kapcsolatos algoritmusok világában. Az univerzális algebra egyik legnevezetesebb megoldatlan problémája, hogy vajon minden véges háló előáll-e alkalmas véges algebra kongruenciahálójaként. Pavel Pudlákkel közös cikkének fő eredménye, hogy ez a probléma ekvivalens egy csoportelméleti kérdéssel: megkapható-e minden véges háló egy véges csoport részcsoporthálójának intervallumaként? [*Algebra Universalis* 11 (1980), 22-27] A csoportelmélet kombinatorikai alkalmazásainak sorában legkiemelkedőbb eredménye az általános értelemben vett CI-csoportok meghatározása [*European Journal of Combinatorics* 8 (1987), 35-43]. A Cayley-gráfok esetére specializálva is sokáig ez volt az egyetlen olyan eredmény a témában, ahol a pontok számának prímtenyezős felbontásában a tényezők száma nem volt korlátozva. Doktori értekezésének (1997) címe „Csoportok és hálók”, ami tükrözi, hogy Pálffy számos fontos munkája az algebra e két területének összekapcsolásával született. Ezen a téren nemzetközileg vezető szerepet tölt be. A csoportelmélet négyévente megrendezett nagy seregszemléjén legutóbb (2001, Oxford) négyrészes előadássorozatot tartott. Tanítványával, Szabó Csabával együtt megol-

dották Bjarni Jónsson 1953-ból származó híres problémáját [*Algebra Universalis* 33 (1995), 191-195]. Munkásságát a sokszínűség jellemzi. Fontos eredményei általában egyszerűen megfogalmazhatók, esztétikusak. Ugyanakkor a bizonyítások gyakran igen súlyos módszereket használnak, például sok esetben a véges egyszerű csoportok klasszifikációját.

Ajánlók: Babai László, Katona Gyula, Rónyai Lajos, Sárközy András

☞ PETHŐ ATTILA

Sátoraljaújhelyen született 1950-ben. 1992 óta a matematikai tudomány doktora. A Debreceni Egyetem, Számítógéptudományi Tanszéke egyetemi tanára, intézetigazgató. Eddig 107 dolgozatot publikált, továbbá 4 könyvet írt, illetve szerkesztett. Munkáira több, mint 500 hivatkozást kapott. Kiemelkedő jelentőségű, nemzetközileg elismert eredményeket ért el a diofantikus egyenletek elméletében, a lineáris rekurzív sorozatok elméletében, az algebrai számelméletben és a komputer-számelméletben. Elsőként adott felső korlátot másodrendű lineáris rekurzív sorozatokban előforduló teljes hatványokra [*J. Number Theory* 15 (1982), 5-13]. Karakterizálta az oszthatósági rekurzív sorozatokat, megoldva ezzel egy régi problémát [*Amer. J. Math.* 112 (1990), 985-1001]. Úttörő munkát végzett a diofantikus egyenletek numerikus, számítógépes megoldása területén. Ma már klasszikus eredménynek számít a Thue egyenletek „kis” megoldásainak számítógépes megkeresésére adott eljárása [*J. Symbolic Comp.* 4 (1987), 103-109]. Egy cikksorozatban [l. pl. *J. Number Theory* 57 (1996), 90-104] hatékony eljárást dolgozott ki index forma egyenletek megoldására negyedfokú algebrai számtestekben. Egyik legnagyobb hatású eredménye az elliptikus egyenletek egész megoldásainak megkeresésére kidolgozott hatékony algoritmus és annak különféle általánosításai [*Acta Arith.* 68 (1994), 171-192; *Compositio Math.* 110 (1998), 335-367; *Math. Proc. Camb. Philos. Soc.* 127 (1999), 383-402]. A Deutsche Mathematikervereinigung tagja, a grazi Műegyetem tiszteletbeli professzora.

Ajánlók: Györy Kálmán, Rónyai Lajos, Ruzsa Imre, Sárközy András

☞ PINTZ JÁNOS

Budapest született 1950-ben. A matematikai tudományok doktora 1984 óta. Az MTA Rényi Intézete tudományos tanácsadója. Tülnyomórészt rangos nemzetközi folyóiratokban, kiadványokban megjelent 92 publikációjára 600-nál több hivatkozás történt, 90 %-ban külföldi szerzőktől. Eredményeit 25 könyv, monográfia tárgyalja. A Dirichlet-féle L-függvények elméletében nagy jelentőségű új elemi módszert alkotott a valós gyökök vizsgálatára, mellyel több fontos becslést javított. A prímszámok irregularitási elméletében több mint 30 dolgozatot publikált, a korábbi ilyen témájú eredmények jelentős részét nagymértékben megjavítva. Munkásságával e terület vezető kutatójává vált. Komlóssal és Szemerédivel közösen megcáfolták a háromszögekre vonatkozó híres Heilbronn-sejtést. Effektív cáfolatát adta a XIX. századi Mertens-sejtésnek [*Astérisque* 147-148 (1987), 325-333]. Tőle származik az egymást követő prímek különbségére vonatkozó legjobb alsó [*J. Number Theory* 63 (1997), 286-301] és felső [R. C. Baker és G. Harman társszerzőkkel, *Proc. London Math. Soc.* 83 (2001), 532-562] becslés. A Goldbach-sejtésre vonatkozóan áttörést jelentettek munkái, amelyekben bizonyította, hogy rövid intervallumokban is csak ritkán fordulhatnak elő olyan páros számok, melyek nem írhatók fel 2 prímszám összegeként [Sieve methods, exponential sums, and their applications in number theory, *London Math. Soc. Lecture Note Ser.*, 237, Cambridge, 1997, 1-54]. Összesen mintegy 6

évig volt vendégprofesszor Hollandia, Németország, Olaszország és az Egyesült Államok 8 egyetemén. Mintegy 20 nemzetközi konferencián volt felkért előadó. Közreműködött számos konferencia szervezésében, rangos nemzetközi kiadványok szerkesztésében.

Ajánlók: Győry Kálmán, Halász Gábor, Ruzsa Z. Imre,
Sárközy András, Szemerédi Endre

☞ SZABADOS JÓZSEF

Budapesten született 1938-ban. A matematikai tudomány doktora 1976 óta. Az MTA Rényi Intézete tudományos tanácsadója. A nagy hagyományoknak örvendő magyar analízis/approximációelméleti iskola egyik legismertebb képviselője. Munkássága kiterjed szinte az egész approximációelmélet területére. Számos problémát megoldott, és nevéhez jó pár új kutatási irány elindítása fűződik, eredményei ma már klasszikusnak számítanak. Kiemelkedő munkái:

1. On the convergence of the derivatives of projection operators, *Analysis* 7 (1987), 349-357. E dolgozat módszere („method of additional points”) azóta számos más szituációban is hasznosnak bizonyult, ezért a fenti dolgozat az adott területen korszakalkotó jelentőségűnek számít.

2. On the order of magnitude of fundamental polynomials of Hermite interpolation, *Acta Math. Hungar.*, 61(1993), 357-368. Ez a dolgozat az Hermite-interpoláció alapfüggvényeinek nagyságrendjét vizsgálja, melyek alapvető fontosságúak az eljárás konvergenciájának vizsgálatánál. Igen kifinomult technikával a kérdést e dolgozat végleg eldönti.

3. Weighted Lagrange and Hermite-Fejér interpolation on the real line, *J. Inequalities and Appl.*, 1(1997), 99-123. E dolgozat témája az utóbbi másfél évtizedben rendkívül intenzíven vizsgált Freud-féle ortogonális polinomok zérushelyein vizsgálja az interpolációt. A véges esettől eltérően itt a Lebesgue-függvény rendkívül nagynak bizonyult, és ezen jelenség előtt a kutatók értetlenül álltak. E dolgozat tisztázta ennek okát és azt is, hogy milyen módszerrel lehet jelentősen (exponenciálisan) csökkenteni ezt a nagyságrendet.

A Magyar Köztársaság Tiszti Keresztje (2003) kitüntetettje.

Ajánlók: Leindler László, Tandori Károly, Totik Vilmos

☞ TAMÁSSY LAJOS

Debrecenben született 1923-ban. Szakterületének nemzetközileg elismert szaktekin-télye. A matematikai tudomány doktora 1971 óta. A Debreceni Egyetem professzor emeritusa. Szele Tibor-emlékérem (1992), Szent-Györgyi Albert-díj (1995). Számos kiemelkedő eredményt ért el a tenzori összefüggések körében, az areál terek elméletében, a Finsler- és a Mikowski-geometriában, a konnexióelméletben és a konnexiók metrizálhatóságának vizsgálatában. Egyebek között a gömb egy új jellemzését adta, amivel lényegesen élesítette P. Funk egy klasszikus, sokat idézett eredményét [*Pacific J. Math.* 29 (1969), 431-446]. Ennek segítségével bebizonyította, hogy a k -dimenziós térfogatra épített A_n^k areál tér ($k \leq n$) térfogatmérése általánosabb, mint az ívhossz méréséből levezetett. Busemann eredményeire építve explicit kifejezést adott az F^n Finsler tér részsokaságainak térfogatára, ami egydimenziós részsokaság esetén visszaadja a görbe Finsler ívhosszát [Finslerian geometries, *Kluwer* (2000), 263-281]. Megmutatta, hogy a Gauss görbület fogalma minden metrikus konnexió esetén átvihető a Finsler-terek alte-

reire, mégpedig a vonalelemek használata nélkül [New Developments in Diff. Geom., *Kluwer* 1996, 380-397]. Lényegesen járult hozzá a vonalelemek nélküli Finsler pontterek geometriájának kiépítéséhez [Finsler and Lagrange Geometries, *Kluwer*, 2003; Publ. Math. 56 (2000), 643-655; *Math. Comput. Modelling* 20 (1994), 93-107]. Az ilyen tereket eredményesen alkalmazta fizikai problémák tárgyalására és megoldására [*Math. Nachr.* 145 (1990), 87-95; *Nonlinear World* 4 (1997), 85-100; *Rep. on Math. Phys.* 51 (2003), 233-250]. Tudományos dolgozatainak száma 78, ezek közül 25 az utóbbi tíz évet jelent meg. A nemzetközileg elismert debreceni differenciálgeometriai iskola vezetője. Tovább vitte és a klasszikus (lokális) vizsgálatokról az új modern (globális) vizsgálatokra állította át a kutatásokat.

Ajánlók: Császár Ákos, Fejes Tóth László, Györfy Kálmán, Prékopa András

80 TÓTH BÁLINT

Kolozsvárott született 1955-ben. 1999 óta az MTA doktora. A BME Matematikai Intézet Sztochasztika Tanszéke tanszékvezető egyetemi tanára, a BME Matematikai Intézet igazgatóhelyettese. A sztochasztika és fizikai matematika három területén ért el jelentős eredményeket, a bolyongások, a kvantumfizika és a hidrodinamikai határátmenet elméletében. A fizikailag motivált hosszú memóriájú, nem Markov bolyongások matematikai leírását kezdeményezte nem standard határeloszlás tétel bizonyításával [True self-avoiding walk with bond repulsion on \mathbb{Z} : limit theorems. *Ann. Probab.* 23:1523-1556 (1995)]. Módszerei számos kapcsolódó nevezetes probléma megoldásához is elvezettek. A [The true self-repelling motion. *Probab. Theory Related Fields* 111: 375-452 (1998) [W. Werner-rel] dolgozat sztochasztikus folyamatok egy merőben új osztályát írja le, ami azóta *Brownian Web* néven ismert. A hidrodinamika mikroszkopikus elméletében érdekesek az általa definiált *bricklayer* típusú modellek. Ezek egyikéből elsőként vezette le kétkomponensű rendszer Euler egyenleteit a lökeshullámok tartományában. (Onsager relations and Eulerian hydrodynamic limit for systems with several conservation laws. *J. Statist. Phys.* 112: 497-521 (2002) [with B. Valkó]). Az Erdős Pál-díj (1994) és Akadémiai Díj (2003) kitüntetettje. Az *Annals of Probability* szerkesztője.

Ajánlók: Császár Imre, Fritz József, Révész Pál, Szász Domokos

AGRÁRTUDOMÁNYOK OSZTÁLYA

RENDES TAGSÁGRA AJÁNLJA

☞ HESZKY LÁSZLÓ

Győrben született 1945-ben. A SZIE Mezőgazdaság- és Környezettudományi Kar Genetika és Növénynevelés Tanszéke tanszékvezető egyetemi tanára. Levelező tagságának elnyerése (1998) óta 1 könyve, 3 angol és 4 magyar könyvfejezete, 31 tudományos dolgozata (22 angol), 51 egyéb (6 angol) tudományos közleménye jelent meg, emellett 1 szabadalmát fogadták el és 2 új növényfajtaját minősítették, továbbá 3 doktorandusza védett sikerrel. Társszerzővel írt *Növénybiotechnológia és géntechnológia* c. könyve (2000) alpműnek számít hazánkban. Munkatársaival és Ph.D.-hallgatóival az elmúlt években elért néhány jelentősebb eredményei: – két új, hímivarhoz kapcsolt molekuláris markert (MADC5 és MADC 6) azonosított kenderben (*Euphytica* 2002 [27] 209-218), morfológiai és molekuláris összehasonlító elemzést végzett a haploid eredetű nyárfaklonokon (*Euphytica* 2001 [118] 213-221), valamint paprika DH vonalakon és hibridjein. (*Journal Plant Physiology* 2000 [156] 168-174), – megoldotta a vadgesztenye szomatikus embrióinak krioprezervációját (*Plant Cell, Tissue and Organ Culture* 1998 [52] 193-197; *Biotechnology in Agriculture and Forestry* 2002, Springer Verlag Vol. 50, 199-212), valamint a szegfű transzformációját antiszensz ACC-szintáz génnel (*Use of Agriculturally Important Genes in Biotechnology* NATO Science Series 2000, 91-97).

Ajánlók: *Bócsa Iván, Dudits Dénes, Kozma Pál, Kurnik Ernő*

☞ NAGY BÉLA

Debrecenben született 1941-ben. Az MTA Állatorvos-tudományi Kutatóintézet kutatóprofesszora. Levelező tagsága (1998) óta kutatócsoportját (EU és NKFP konzorciumok révén) tovább erősítette, s az enterális zoonózisok (elsősorban *E. coli* és *Salmonella*) terén a molekuláris mikrobiológiai módszereket is széles körben alkalmazza. Munkatársaival az elmúlt 6 évben 30 tudományos közleményben (IF: 20,3) és 35 konferenciakiadványban közzétették eredményeiket, melyek lényege többek között egy új, rezisztencia-plazmidon kódolt enterotoxikus pathogenitási sziget (*Int.J.Med.Microbiol*, 2003), s egyes *Salmonella* gének új (inhibitor) funkciója (*FEMS Microbiol Lett*, 2003). Munkáira ezen időszakban több mint 200 idegen hivatkozást kapott. Az MTA Állatorvos-tudományi Bizottság *Salmonella* albizottságának elnökeként a védekezési stratégiák fejlesztésén, s a humán veszélyeztetettség csökkentésén dolgozik.

Ajánlók: *Dudits Dénes, Kovács Ferenc (IV. o.), Mészáros János*

☞ SOLYMOS REZSŐ

Bejgyertyánosan született 1929-ben. 1998 óta levelező tag. Az Erdészeti Tudományos Intézet kutatóprofesszora. Kidolgozta a 21. század természetközeli erdőgazdálkodásának tudományos megalapozását szolgáló erdőfelújítási és erdőnevelési eljárásokat. 2000-

ben jelent meg *Erdőfehérítés és nevelés a természetközeli erdőgazdálkodásban* c. könyve. A *Természetközeli erdő- és vadgazdaság, – környezetbarát fagazdaság*, valamint *Az erdő- a vad- és a fagazdaság fejlesztése* témakörökben végzett kutatásokról két átfogó könyvet szerkesztett. (1999, 2002). Vezetésével készült el 2000-ben az ökológiai adottságokra épülő országos erdőtelepítési program. Összeállította az erdei ökoszisztémák multifunkcionalitásának fenntartására és fejlesztésére vonatkozó szakmai irányelveket. Részt vett a hazai és nemzetközi erdészeti politika tudományos alapjainak és a Nemzeti Erdő Program kidolgozásában.

Ajánlók: Klement Zoltán, Magyar János, Szabó István Mihály

LEVELEZŐ TAGSÁGRA

☞ BARNÁ BALÁZS

1948-ban született Budapesten. A mezőgazdasági tudomány doktora 1996 óta. Az MTA Növényvédelmi Kutatóintézete tudományos igazgatóhelyettese. Kilenc tudományos könyvfejezetet és 76 tudományos közleményt írt, amelyeknek összesített impakt faktora 87,77, független hivatkozásai száma 371. Szabadalmainak száma 1. Munkatársaival rámutatott, hogy a hyperszenzitív reakció nem oka, hanem következménye a rezisztenciának [*Nature* **239**, 215–219 – 1972]. Később bizonyították, hogy fokozott nitrádagokkal indukált juvenilitás a *Fusarium* gombával és toxinjával szemben is fokozta az ellenállóképességet, és korrelációban volt a magasabb foszfolipid/szterol membránlipid aránnyal [*Ann. Appl. Biol.* **101**, 242–250 – 1982; *Physiol. Plant Pathol.* **23**, 257–263 – 1983; *Physiol. Plant Pathol.* **27**, 159–165 – 1985]. A búza rozsdá-ellenállóságát vizsgálva rámutatott az RNáz enzimek fontos szerepére [*Physiol. Molec. Plant Pathol.* **35**, 151–160 – 1989]. Megállapították, hogy a juvenilis növényi szövetek ellenállóbbak nekrotrof kórokozókkal, toxinjaikkal és sejtfallbontó enzimeikkel szemben [*Physiol. Molec. Plant Pathol.* **40**, 247–257 – 1992]. Kimutatták, hogy az *in vitro* szelektált szuperoxid toleráns dohány számos biotikus és abiotikus stresszel szemben ellenálló [*Naturwissenschaften* **80**, 420–422 – 1993] és ebben, valamint a szisztémikus szerzett rezisztencia kialakulásában fontos szerepe van az antioxidánsoknak [*Plant Physiol* **114**, 1443–1451 – 1997; *Free Radical Res.* **36**, 981–991 – 2002]. Bizonyították, hogy az antioxidáns kapacitás növelése betegség és stressz-ellenálló növények nemesítését teszi lehetővé [*Nature Biotechnology* **17**, 192–196 – 1999]. Széchenyi Professzori Ösztöndíjat kapott. Az MTA AKT és két akadémiai bizottság, továbbá több nemzetközi, ill. szerkesztőbizottságnak tagja.

Ajánlók: Balázs Ervin, Hornok László

☞ BEDŐ ZOLTÁN

Debrecenben született 1951-ben. 1993 óta a mezőgazdasági tudományok doktora. Az MTA Mezőgazdasági Kutatóintézet igazgatója. Széleskörű alap- és alkalmazott kutatási tevékenységet fejtett ki a gabonanemesítésben és vetőmagtermesztésben. Elméleti munkássága során vizsgálta a növényi adaptációs képesség modelleket, molekuláris géntérképezéssel az árpa alkalmazkodóképességében szerepet játszó QTL-eket (Theor. Appl. Genet., 1997. 94:612–618), valamint a dihaploid nemesítés módszereit. Kimutatta a régi magyar búzafajták technológiai minőségét pozitívan befolyásoló speciális tartalék-

fehérjéket (Euphytica 1998. 100:179-182), és nemzetközi programot kezdeményezett biokémiai, valamint genomikai vizsgálatukra. Alkalmazott kutatásai közül nemesítő társaival együtt jelentősen hozzájárult 50 új búzafajta előállításához és a martonvásári kalászos gabonanemesítési program hazai és nemzetközi sikeréhez. Ezek a növényfajták hazánkban több mint 8 millió hektáron terjedtek el, valamint tíz fajta kilenc országban került regisztrálásra. Egyik fő törekvése az elmúlt időszakban a molekuláris és hagyományos növény-nemesítési módszerek együttes alkalmazása, a genetikailag módosított búza alkalmazkodóképességének, termesztése környezeti kockázatának tanulmányozása, új alternatív technológiák vizsgálata. Megkapta tudományterülete legjelentősebb fórumának, a 6. Nemzetközi Búza-konferenciának a rendezési jogát 2000-ben. Eddig 208 tudományos publikációja, 33 szabadalma jelent meg. Az Akadémiai Díj, a Feltalálók Nemzetközi Oscar díja, a Jedlik Ányos-díj, A Magyar Köztársaság Lovagkeresztje és a Justus Liebig Díj kitüntetéttje.

Ajánlók: Balázs Ervin, Csáki Csaba, Dudits Dénes,
Horn Péter, Klement Zoltán, Láng István

☛ BERTÓK LÓRÁND

Debrecenben született 1934-ben. Az orvostudomány doktora 1984 óta. Az Országos „Frédéric Joliot-Curie” Sugárbiológiai és Sugáregészségügyi Kutatóintézet tudományos főtanácsosa. A természetes ellenálló képesség (TEK) és a bakteriális endotoxin (LPS) hatásának összehasonlító kórtana (sugarbiológia, immunológia) területén jelentős, új, nemzetközi szinten elismert eredményeket ért el. Leírta az epesavak felületaktív hatásán alapuló ún. fiziko-kémiai védelmi rendszert („*Physico-chemical defense of vertebrate organisms*, *Persp.Biol.Med.* 1977.21:613). Ionizáló sugárzással olyan méregtelenített LPS készítményt (TOLERIN) állított elő, mely alkalmasnak látszik a TEK fokozására, a szepikus sokk kivédésére, immunhiányos állapotban a csontvelő működésének helyreállítására, inaktivált vírusvakcinák immunogén hatásának fokozására. („*Radio-detoxified endotoxins as a potent stimulator of nonspecific resistance*”, *Persp. Biol. Med.* 1980,24:61; „*Természetes ellenállóképesség: epesavak és endotoxinok szerepe*” 2. kiadás, *Scientia*, Bp. 2002) Munkáiból több gyakorlati eredmény született. Kutatómunkáját jelenleg is folytatja több pályázat keretében a TEK, az LPS-ek, a koleszterin anyagcsere (epesavak) és egyes betegségcsoportok összehasonlító kórtani összefüggéseinek vizsgálata terén. Érdeklődése kiterjed az ősi magyar állatfajták közismerten nagy TEK-ének tanulmányozására is. Eddig 233 munkája (dolgozata, könyve, könyvfejezete; ebből 130 angol nyelven) jelent meg, melyeknek összesített impakt faktora 82,487, az idegen hivatkozások száma meghaladja a 700-at. Hat bejelentett szabadalma van. Vezetésével 12 kandidátusi és több doktori értekezés készült. Itthon és külföldön több rendezvénynek volt szervezője, elnöke, felkért előadója.

Ajánlók: Horváth József, Király Zoltán, Klement Zoltán

☛ BERZSENYI ZOLTÁN

Szombathelyen született 1943-ban. A mezőgazdasági tudomány doktora 1994 óta. Az MTA Mezőgazdasági Kutatóintézet tudományos osztályvezetője, a Kaposvári Egyetem Növénytermesztési Intézet egyetemi tanára (meghívással), a SZIE Gabonatermesztési és Nemesítési Kihelyezett Tanszék vezetője. Szakterületének nemzetközileg is elismert

kutatója. A növénytermesztési kutatásokba egy teljesen új agrotechnikai irányzatot vezetett be, a szabadföldi kísérletek többparaméteres növekedésanalízisét. (Növénytermelés, 2000 (49) 389-404; 2002 (51) 449-467). A növénytermesztési kutatásban és oktatásban az új növénytermesztés-fiziológiai (Crop Physiology) irányzatot képviseli. Kukorica és búza termésképződését és agronómiai reakcióit a növényállomány, a növényegyed és a növényi szerv szintjén növekedésanalízissel és ökofiziológiai módszerekkel kutatja. Jelentősek eredményei a kutatómódszertan területén, a biometriában, a többváltozós módszerek alkalmazásában és a tartamkísérletek értékelési módszereinek fejlesztésében (Europ. J. Agronomy, 2000 (13) 225-244). A növekedésanalízis kutatások bevezetésével és kísérletértékelési módszertani kutatásaival iskolateremtő. Kiemelkedő kutatásokat végzett a gyomszabályozás alapelveinek és módszereinek kidolgozásában. Polifaktoriális tartamkísérletekben a genotípus, a termesztéstechnológia és a környezeti tényezők közötti pozitív interakciók feltárása és szabályozása révén a fenn tartható termésnövekedést kutatja. A szakterület hazai magyar és idegen nyelvű impakt faktoros tudományos folyóirataiban 60, nemzetközi tudományos folyóirataiban 15, szerkesztett konferenciakiadványokban 30 publikációja jelent meg. Szerzője 15 tudományos könyvfejezetnek, 2 egyetemi jegyzetnek, konferenciákön 80 előadást tartott. Több mint 100 SCI hivatkozást tart számon.

Ajánlók: *Bócsa Iván, Balázs Sándor, Heszky László*

80 BIACS PÉTER

Budapesten született 1940-ben. A kémiai tudomány doktora 1985 óta. A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium helyettes államtitkára, a Budapesti Közgazdaságtudományi és Államgazdasági Egyetem Élelmiszertudományi Kar Mikrobiológiai és Biotechnológiai Tanszék egyetemi tanára. Fűszerpaprika és paradicsom lipoxigenáz enzimét mutatta ki munkatársaival (Acta Alimentaria 15, 307-318, 1986 és 16, 339-350, 1987 valamint 16, 129-142, 1987 és 17, 53-65, 1988). Fűszerpaprika őrlményében meghatározta az eredeti és a hozzáadott antioxidáns tulajdonságú anyagok hatását (J. Agr. Food Chem. 40, 363-367, 1992 és J. Plant Phys. 143, 520-525, 1994). Spanyol, német és bolgár kutatókkal közösen EU projektet irányított a fűszerpaprika fajták termőhelytől függő tulajdonságainak, biológiailag aktív összetevőinek meghatározására (J. Agr. Food Chem. 41, 1864-1867, 1993 és 48, 2075-2081, 2000 valamint J. Plant Nutr. 18, 1291-1299, 1995 ezenkívül Food Chem., 55, 365-372, 1996 és 60, 207-212, 1997 és J. Sci. Food Agric 81, 1580-1585, 2001). Új, kivonási módszereket alkalmazott a paprika csípősségét okozó összetevők mérésére (J. Agric. Food Chem, 49, 2761-2766, 2001 és J. Supercrit. Fluids, 23, 143-152, 2002). Újabb kutatási területe az élelmiszerbiztonság, melyről több hazai és nemzetközi közleménye és könyvrészlete jelent meg (Acta Aliment. 26, 57-58, 1997 és Ernährungsforchung 42, 61-76, 1997 illetve Biacs, P: Az élelmiszer-biztonság jogi és szervezeti keretei, in: Élelmiszer-biztonság és EU-szabályozás. Szerk: Kovács, F., Biró, G. Agroinform, Budapest, 2003. pp. 23-30). Jelentős szerepe van a Magyar Élelmiszer-biztonsági Hivatal létrehozásában. A FAO Certificate of Merit (1992) kitüntettetttje.

Ajánlók: *Bócsa Iván, Láng István*

☛ FÉSÜS LÁSZLÓ

Szeghalmon született 1939-ben. Az állatorvos-tudomány doktora 1988 óta. Az Állattenyésztési és Takarmányozási Kutatóintézet főigazgatója. A háziállat immunogenetikai és biokémiai genetikai kutatás legismertebb hazai egyénisége, munkássága nemzetközi szinten is elismert. Hosszabb ideje folytat juhtenyésztési kutatásokat, legújabbban pedig a molekuláris genetikai kutatási eredmények hazai állattenyésztési gyakorlatban történő alkalmazásának lehetőségeit vizsgálja. Tudományos eredményei közül a legkiemelkedőbbek a juh és sertés biokémiai polimorfizmusok vizsgálata területén születtek, nevéhez fűződik a juh T^F és Alb^D típusok leírása, és munkatársaival házi sertésben kimutatta a vad sertésből származó T^F típust. Kiterjedt vizsgálatokban tisztázta a juh hemoglobin polimorfizmus szaporodási teljesítményre gyakorolt hatását (Acta Vet. Acad. Sci. Hung., 1967. 17. 95-98.; Anim. Blood Grps Biochem. Genet., 1994. 5. 177-180.; Anim. Blood Grps Biochem. Genet., 1982. 13. 61-62.; Anim. Genet., 1994. 25. 95-97). 1992-ben a magyar állattenyésztés igényeit kielégítő molekuláris genetikai laboratóriumot létesített, ahol a származás-ellenőrzési munka mellett a hazai tejelő szarvasmarha-állományok BLAD és DUMPS, valamint a sertésállományok stresszmentesítését végzik. A laboratóriumban elért kutatási eredményeket számos rangos tudományos folyóiratban közzétették (Anim. Genet., 1996. 27. 207-209.; Biotechniques, 1997. 23. 380-382.; Eur. J. Biochem., 1999. 265. 318-324.; Electrophoresis, 2003. 24. 634-638.). Az Állattenyésztők Európai Szövetsége (EAAP) és a Merinó Világszövetség alelnöke, az EAAP Ways and Means Committee elnöke. A Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztje (1999) kitüntetettje.

Ajánlók: *Horn Artúr, Horn Péter, Schmidt János*

☛ JOLÁNKAI MÁRTON

1949-ben született Budapesten. Szűkebb szakterülete a növénytermesztés. A mezőgazdasági tudomány doktora (1994). A Szent István Egyetem intézetigazgató egyetemi tanára. Kutatási területe a búzatermesztés, ezen belül a tápanyag- és vízellátás, a növényvédelem, a bioreguláció, valamint a környezetvédelem növénytermesztési vonatkozásai. Tudományos kutatási eredményei hozzájárultak a búzatermesztés technológiájának, módszertának továbbfejlesztéséhez, a környezetkímélő termesztési eljárások kidolgozásához (Sveriges Utsadesförenings Tidskrift. 99, 93-97, Hungarian Agricultural Engineering. 8, 23-25). A tápanyagellátás és a peszticidmaradványok fajtaspecifikus kutatása területén munkássága hiánypótló (Environmental Pollution 85-91. Queen Mary and Westfield, London. Acta Agronomica Hungarica. 50, 173-178). Kutatócsoportjával módszert dolgozott ki a fenntartható növénytermesztési és talajhasználati rendszerek alkalmazására (Acta Agronomica Hungarica. 45, 155-162, Bibliotheca Fragmenta Agronomica. 97, 323-327. Advances in Geocology 32. 354-362). Évtizedes munkával kialakította a hazai angol nyelvű növénytermesztési oktatás tantárgyi feltételeit. Tankönyveit három hazai felsőoktatási intézményben, valamint az angliai Brinsbury College külföldi képzésében is használják. Publikációinak száma mintegy 200. Több könyvnek, egyetemi tankönyvnek és két szabadalomnak társszerzője, ill. szerzője. Dolgozatainak 269 citációja ismert, amelyekből 196-szor hivatkozzák tudományos folyóiratokban, illetve művekben. Számos tudományos szervezet és testület munkájában vesz részt. Az MTA Növénytermesztési Bizottságának elnöke, az Agrokémia és Talajtan szerkesztőbizottságának tagja.

Ajánlók: *Cselőtei László, Németh Tamás, Várallyay György*

☛ KÁDÁR IMRE

Pereden született 1943-ban. 1993 óta a mezőgazdasági tudomány doktora. Az MTA Talajtani és Agrokémiai Kutatóintézete tudományos tanácsadója, osztályvezető-helyettese. A magyar agrokémiai tudomány egyik meghatározó egyénisége, hazai és nemzetközi szakkörökben egyaránt elismert képviselője. Tudományos munkássága a korszerű fenntartható növénytáplálás, a környezetvédelem, az elemek táplálékláncban játszott szerepének jobb megismerése területén volt különösen eredményes (A talajok és növények nehézfém-tartalmának vizsgálata. KTM–MTA TAKI, Bp., 1991. 104 p.; A talaj–növény–állat–ember tápláléklánc szennyeződése kémiai elemekkel Magyarországon. KTM–MTA TAKI, Bp., 1995. 388 p.) Kísérletező tevékenysége egyedülálló: a hetvenes évek végétől vagy 20 fontos növényi tápelem és környezetszennyező nehézfém biogeokémiai körforgalmát vizsgálta 25 növényfajjal végzett tenyészedény- és szabadföldi tartamkísérleteiben. Eredményeit könyveiben, több mint 350 tudományos és ismeretterjesztő szakközleményben adta közre. Munkatársaival összeállította a főbb szántóföldi növények tápláltsági állapotának ellenőrzésére szolgáló mintavételi módszereket és ellátottsági határértékeket, amelyek tudományos alapját jelentik a korszerű növénytáplálási szaktanácsadásnak (A növénytáplálás alapelvei és módszerei. MTA TAKI, Bp., 1992. 398 p.), valamint kidolgozta a tápláléklánc szennyeződésének megállapítására és nyomon követésére szolgáló mintavételi, vizsgálati és értékelési rendszert. Kiemelkedő a földművelési-agrokémiai tudománytörténeti munkássága (Liebig, Thaer, Ditz munkáiról kiadott könyvei), valamint tudományos közéleti tevékenysége. Számos tudományos bizottság és szakértői testület tagja.

Ajánlók: *Láng István, Várallyay György*

☛ KŐMÍVES TAMÁS

Budapesten született 1944-ben. Az MTA doktora 1999 óta. Az MTA Növényvédelmi Kutatóintézet igazgatója. A növényvédelem és az agrár-környezévédelem interdiszciplináris területének nemzetközileg elismert kutatója és oktatója. Legfontosabb tudományos megállapításai a kukorica gyomszabályozó szereinek szelektív biológiai hatásával kapcsolatosak: ezekben a redox rendszerek, valamint a hatóanyagok bioaktivációs és méregtelenítési folyamatait szabályozó enzimek indukálhatóságának jelentőségét tárta fel („Herbicide Safeners: Development, Uses and Modes of Action”, ed. K. K. Hatzios, R. E. Hoagland, Academic Press, New York, pp. 129-141 [1989]). Alap kutatási eredményeire építette sikeres gyakorlati fejlesztőtevékenységét: kulcsszerepet töltött be egy új, a környezetben gyorsan lebomló herbicid-antidotum család felfedezésében és szerré fejlesztésében (MG-191 és rokonvegyületei: Hung. Pat. 187,284 és US Pat. 5,116,402), valamint biológiai hatásmódjának felderítésében („Pesticide Science and Biotechnology”, ed. R. Greenhalgh, T. R. Roberts, Pergamon Press, Oxford, pp. 201-204 [1987] és Journal of Agricultural and Food Chemistry 48, 926-931 [2000]). Jelenleg öt engedélyezett növényvédőszer-készítmény tartalmaz MG-191 antidotumot. Legújabb kutatási területe a növényvédőszerekkel szennyezett talajok biológiai módszerekkel történő rehabilitációja („Plant-Environment Interactions” ed. R. E. Wilkinson, Marcel Dekker, Inc., New York, pp. 437-452 [2000]). 1977 óta részt vesz a felsőoktatásban, jelentős oktatási és tudományszervezési tevékenységet végez. 1995 óta 6 nemzetközi konferencia ill. szimpózium szervezésében vett részt. Az ENSZ Környezetvédelmi Program Kémiai Bizottságának tagja és regionális képviselője.

Ajánlók: *Horváth József, Király Zoltán, Klement Zoltán*

LIGETVÁRI FERENC

1941-ben Veszprémben született. A mezőgazdasági tudomány doktora (1995). A Szent István Egyetemen egyetemi tanár. Kísérleti munkáit a növények vízellátásának témakörében végezte. Fejlesztési munkát vállalt az öntözőberendezések korszerűsítésében, az erőzős mérések kialakításában és az utóbbi országos hálózatának meghatározásában. Ökológiai szemlélet kialakítására törekedett a környezetvédelmi gondolkodásában.

Az öntözés területén elért tudományos megállapításai a víz- és energiatakarékos megoldások mellett a növények teljesítményére vonatkoznak (American Society of Agricultural Engineers, 551-578; Acta Agronomica Hungarica 44, 41-51). A növények vízfelvételi dinamikája mind módszertanilag, mind következtetéseiben meghatározó (Third Int. Drip/Trickle Irrigation Congress, Vol. II. 98-104, Catena Soil Technology, 6, 137-144). Az agrár-környezetvédelemben a vizek tisztaságának megőrzése, a szennyezett vizek felhasználása érdekében következetes fejlesztéseket végzett (System and Technologies of Environmental Improvement and Protection, 95, 26-30; Columbia University Seminar Proceedings, XXIX. 169-188).

Összes publikációja százat meghaladó. A tudományos ismeretek átadása szempontjából mintaszerűek tankönyvei és jegyzetei. Innovatív fejlesztései munkásságának jelentős értékei, melyek szabadalmakban tükröződnek.

A Nemzetközi Öntözési és Vízrendezési Szövetség (ICID) alelnöke és munkabizottsági elnöke. Tagja az „Irrigation and Drainage (ICID)”, valamint a „Journal of Water and Land Development” (Lengyel Tudományos Akadémia) és az „Agrokémia és Talajtan” folyóiratok szerkesztőbizottságainak. A WWF magyarországi kuratóriumának, ill. a GWP tudományos tanácsadói testületének elnöke.

Ajánlók: *Cselőtei László, Stefanovits Pál*

MÁTYÁS CSABA

Marosvásárhelyen született 1943-ban. A mezőgazdasági tudomány doktora 1987 óta. A Nyugat-magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Kara Környezettudományi Intézete igazgatója, egyetemi tanára. Hazánkban az erdészetben elsőként foglalkozott populáció- és ökológiai genetikai elemzésekkel. Jelentős felismerése, hogy ökológiai genetikai ismeretekre kell alapozni az erdészeti szaporítóanyag-gazdálkodást, valamint a természetközeli erdőművelés, a természetvédelem, a környezetváltozásra felkészülés stratégiáját. Szerepe meghatározó a genetikai alapokra helyezett szaporítóanyag-gazdálkodás és az erdészeti fajtahasználat kialakításában.

Úttörő tevékenységet folytatott az erdei fák genetikai alkalmazkodási (adaptációs) folyamatainak feltárásával. Elsőként ismerte fel, hogy a fafajok térbeli genetikai változatosságát és környezeti hatásokra adott válaszreakcióját egységes törvényszerűségekre lehet visszavezetni, továbbá, hogy a közös tenyészkerti kísérletek révén egyedülálló lehetőség nyílik a klímaváltozással járó hatások előrejelzésére, ill. modellezésére. Ebben a témában 2002-ben NKFP (Széchenyi) transzdiszciplináris kutatási programot nyert el.

Jelentős tevékenységet fejtett ki a természetvédelem genetikai megalapozásában, ezen belül az erdei fák génmegőrzésének kezdeményezője. Fontos szerepe volt az Európai Erdészeti Genetikai Erőforrások Hálózatának (EUFORGEN) létrehozásában, a génmegőrzés nemzetközi elvei megalkotásában. A riói Föld-csúcson elfogadott Biodiverzitás Konvenció (CBD) határozatai kidolgozásában mint felkért nemzetközi szakértő

vesz részt. Tudományos publikációi közt 4 magyar és 3 idegen nyelvű önálló könyv, kb. 180, nyomtatásban megjelent magyar és idegen nyelvű könyvrészlet, tanulmány és szakcikk szerepel.

Ajánlók: *Magyar János, Solymos Rezső*

80 MESTERHÁZY ÁKOS

1945-ben született Deutsche-Kronében. A mezőgazdasági tudomány doktora 1989 óta. A Szegedi Egyetem és a Szent István Egyetem egyetemi magántanára. A növénynemesítés és növénykórtan határterületén dolgozik. A fajtaelőállító nemesítésben 32 fajtát állított elő, ill. szerepelt társnemesítőként. Vezető nemesítője a Zugoly, Kende, Tündér fajtáknak, kettőt honosított, 18 jelöltnek pedig társnemesítője. 338 dolgozata jelent meg, 29 vezető világlapban (Anticancer Res., Env. Entomology, Euphytica, EJPP, In vitro Toxicology, J. of Phytopathology, Maydica, Mycologia, Pediatric Research, Plant Breeding, Plant Disease, TAG). Dolgozataira 915 hivatkozást kapott, ebből 813 külföldi lapokban és könyvekben jelent meg. Módszereit és az általa előállított rezisztens anyagokat az egész világon használják. Vendégprofesszori meghívásai: USA, Kanada, Kína, Svédország, Norvégia. 1997-ben rendezte meg az eddigi legsikeresebb Fusarium szemináriumot. Kidolgozta a fuzárium rezisztenciakutatás és nemesítés módszertani alapjait, és számos kérdést kutathatóvá tett, amit a korábbi módszerekkel már nem lehetett vizsgálni (rezisztenciafaktorok). Őszi formában létrehozta a tavaszi rezisztenciaforrásokkal egyenértékű, de agronómiailag sokkal jobb, így fajta-előállításra is alkalmas fuzáriumrezisztens törzseket. Az első jelöltek már állami kísérletekben vannak (Huba, Sámán). Elsőként igazolta, hogy a zearalenon emberre is veszélyes toxin, valamint azt, hogy a trichotecén toxinok súlyosan gátolják az emberi immunrendszert. A fungicid vizsgálatoknál elvileg is új módszertant alkotott. Ő irányította a COST 817-es programon belül a búza levélrozsda csoportot, az eredmény az európai rasszösszetétel első egységes rendszerben történt vizsgálata. Az Akadémiai Díj (1992), a Darányi Ignác Szakkuratóriumi Díj (2000) kitüntette.

Ajánlók: *Dudits Dénes, Horváth József*

80 NAGY JÁNOS

Hajdúnánáson született 1951-ben. Az MTA doktora 1997 óta. A Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum tanára. Alapítója és vezetője az Európában is egyedülálló multifaktoriális szántóföldi tartamkísérletnek. Kutatási területe a talajművelés, az öntözés, a műtrágyázás és az időjárási tényezők értékelése a növénytermesztésben. Tudományos kutatási eredményei hozzájárultak a környezetkímélő, hatékony és alkalmazkodó termesztéstechnológiák kidolgozásához, a szervesanyag-gazdálkodás fejlesztéséhez. Az utóbbi tíz évben 145 tudományos publikációja (72 idegen nyelven) jelent meg. Összes publikációinak száma: 221. Kiemelkedőek közülük a DE Természettudományi Karával közösen végzett kukorica fotoszintetikus aktivitás kutatás eredménye (J. of Plant Physiology, 159.(6):627-634. 2002). A műtrágyázás és az öntözés kölcsönhatásainak számszerűsítése (Acta Agr. Hun., 46:4.698-705, 47:2.181-190. 1998, 1999.). Nevéhez fűződik a környezetkímélő hatékony és alkalmazkodó termesztéstechnológiák fejlesztése (Növénytermelés, 44:3.251-260, 1995), a kukoricatermesztés kockázatának csökkentése (Cereal Research Comm., 28:1-2.109-115, 2000). A növénytermesztési tényezők kölcsönhatásainak kutatási eredményeit nemzetközi kiadványokban is publikálta (IARC

Rothamsted, 136-141, 1993; UNIPRESS, Padova, 421-440, 1994; Gent, I.413-419, 1997; Pulawy, 3.236-241, 1998; Brisbane, 2. 125-131, 1999). Társszerzője a *Földművelés* c. egyetemi tankönyvnek. Alapítója az Acta Agraria Debreceniensis tudományos egyetemi folyóiratnak. Szerkesztője a „Current Plant and Soil Science in Agriculture” és a „Talaj, növény és környezet kölcsönhatása” nemzetközi kiadványsorozatnak. Tudományos eredményeire történő hivatkozások száma: 309. Szabadalmak száma 3.

Ajánlók: *Király Zoltán, Németh Tamás, Stefanovits Pál*

✎ NEMÉNYI MIKLÓS

Szombathelyen született 1947-ben. A mezőgazdasági tudomány doktora 1995 óta. A NYME Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományi Kara Agrárműszaki, Élelmiszeripari és Környezettechnikai Intézete igazgatója, egyetemi tanár, tudományos dékánhelyettes. Elsőként bizonyította, hogy adott növényfajon belül eltérő tulajdonságú hibridek, ill. fajták szemtermésének száradási jellemzői között intenzív (mesterséges) körülmények mellett jelentős eltérések vannak, és kimutatta a befolyásoló tényezőket. Ezzel a nemesítőknek, a termesztőknek és a szemestermény-száritókat üzemeltetőknek egyaránt hasznos információkat nyújtott. (*Energiatakarékosan szárítható kukoricahibridek jellemzői*. Akadémiai Kiadó.) Új, az eddigieknél korrektebb és pontosabb módszert alapozott meg a biológiai anyagokban lejátszódó hő- és anyagtranszportok leírására. (*Neményi M. et al. (2000): Investigation of simultaneous heat and mass transfer within the maize kernels during drying. Computers and Electronics in Agriculture. Vol. 26.*) Speciális eljárást dolgozott ki a szemcsés halmazok keverésére, amely a talajban lejátszódó egyes folyamatok vizsgálatát is lehetővé teszi. Az MTA TAKI kutatóival közösen jelentős eredményeket ért el a műholdakra alapozott precíziós-helyspecifikus növénytermesztési technológiák műszaki feltételrendszerének fejlesztése terén. A kutatómunka a talajművelési, valamint a környezet- és növényvédelmi jellemzők meghatározására irányul. (*Neményi et al. (2003): The role of GIS and GPS in precision farming. Computers and Electronics in Agriculture. Vol. 40.*) Konzorcium vezetője a rostonövény termékek, biológiai eredetű műanyagok és hajtóanyagok előállításának agrotechnológiai fejlesztését szolgáló NKF Programnak. A Biosystems Engineering c. folyóirat szerkesztőbizottsági tagja.

Ajánlók: *Dimény Imre, Kurnik Ernő, Németh Tamás, Várallyay György*

✎ PAPP JÁNOS

1938-ban született Szakolyban. A BKÁE Kertészettudományi Kar, Gyümölcstermő Növények Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára. A mezőgazdasági tudomány doktora (1989). Tudományos kutatómunkájának fontosabb eredményeit az utolsó 10 évben 4 könyvben, 13 önálló könyvfejezetben, 48 tudományos közleményben és 57 konferenciakiadványban publikálta. Munkásságára eddig 152 hivatkozás történt. Tevékenysége középpontjában a gyümölcstermő növények tápanyagigényének és az ültetvények tápanyagszükségletének meghatározása, valamint azok ellenőrzésére szolgáló módszerek továbbfejlesztése áll. Az általa kidolgozott levéldiagnosztikai határértékeket világszerte felhasználják. Diszciplínateremtő tudományos munkásságának első szintézisét a *Gyümölcsösök talajművelése és tápanyagellátása* (1979, Mg. Kiadó) c., akadémiai nívódíjban részesített könyvében foglalta össze, amely alapvető forrásmunkának számít. Kutatási eredményei hozzájárultak az N-ellátottság és a gyümölcsminőség összefüggésrend-

szerének sokoldalúbb feltárásához, és hogy a hazai gyümölcsstermesztés tápanyaggazdálkodásában gyökeres szemléletváltozás következett be (Hort. Sci., 2000, 1:128-131). Kiemelkedő kutatási és tudományszervezői tevékenysége hazánkban és nemzetközileg egyaránt elismert. Az MTA Kertészeti Bizottságának elnöke. Vezetésével dolgozták ki a kertészeti ágazat fejlesztésének stratégiai programját. 2000-től az MTA Doktori Tanács titkára. A Nemzetközi Kertészeti Tudományos Társaság (ISHS) Tanácsának és a „Mineral Nutrition of Fruit Crops” Munkacsoportjának tagja. Iskolateremtő tevékenységével sokoldalúan hozzájárult a kertészeti tudomány fejlesztéséhez. Tudományos kitüntetései: Porpáczy Aladár Emlékplakett (1978), Újhelyi Imre-emlékérem (1987), Darányi Ignác-díj (2001).

Ajánlók: Balázs Sándor, Bócsa Iván, Cselőtei László, Kozma Pál

80 SOLTI LÁSZLÓ

Budapesten született 1946-ban. AZ MTA doktora 2000 óta. A SZIE Állatorvos-tudományi Kar dékánja és a Szülészeti Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára. Nagy érzékenységgű monoklonális progeszteron-ellenanyagot, s ezzel ELISA készletet állítottak elő a vérplazma-, tej- és szérum progeszteron koncentrációjának méréséhez, s így az ivari működés szabályozásának új összefüggéseit tárták fel. Hazánkban először foglalkoztak a szarvasmarha-embriók átültetésével, s fenti módszerükkel optimalizálni tudták az embriónyerés, ill. -betöltés idejét. Munkatársaival az átültetésre váró embriók ivarának meghatározására PCR módszert adaptáltak. A veszélyeztetett állatfajták (pl. a magyar szürke marha) megőrzésére génbankot létesítettek (Solti L., Crichton EG, Loskutoff NM, Cseh S: *Theriogenology*, 2000. 53. 149-162. IF:1,965). Nagy érzékenységgű ELISA módszert dolgoztak ki több mycotoxin minimális mennyiségének kimutatására vér- és tej-, valamint különböző gabonamintákból, s mutattak rá a gabonamagvak mycotoxin szennyeződésére, valamint ennek nagy köz- és állategészségügyi jelentőségére (Barna-Vetrő I., Gyöngyösi Á., Solti L.: *Appl. and Environm. Microbiol.*, 1994. 80. 729-731. IF: 3,688). Kutatási eredményeiről eddig 141 szakcikk jelent meg, jelentős részük referált nemzetközi folyóiratban, illetve az Acta Veterinaria Hungaricá-ban, valamint a Magyar Állatorvosok Lapjában. Ehhez jön további 100 egyéb publikáció (konferenciaösszefoglaló, monográfiák) és több szabadalom. Közleményeinek kumulatív impakt faktora 85,2, amelyekre 340 független hivatkozást kapott. Nemzetközi elismertségének bizonyítéka, hogy vendégprofesszori meghívást kapott a Bécsi Állatorvostudományi Egyetemre. A Svéd Királyi Mezőgazdasági és Erdészeti Akadémia külső tagja, a Háziállat-reprodukció Európai Szövetsége elnöke, az Európai Szaporodásbiológus Kollégium vezetőségi tagja.

Ajánlók: Hornok László, Kovács Ferenc (IV. o.),
Mészáros János, Nagy Béla, Varga János (IV. o.)

80 SZABÓ FERENC

1949-ben született Nagyberényben. A Veszprémi Egyetem Georgikon Mezőgazdaságtudományi Kar tanszékvezető és doktori iskola vezető egyetemi tanára. A mezőgazdasági tudomány doktora 1994 óta.

Az utóbbi tíz évben 44 tudományos publikációja (közülük 20 idegen nyelven), 23 könyvfejezete, 33 dolgozata nemzetközi konferenciák kiadványában jelent meg. 2 egyetemi jegyzetet, 3 tan-, illetve szakkönyvet szerkesztett. Független hivatkozásainak száma:

108. Összesített impakt faktora 30,652. Kutatási területe a húsmarhatenyésztés. A húsmarha értékmérő tulajdonságairól hazánkban elsőként határozott meg és írt le populációgenetikai paramétereket, örökölhetőségi értékeket, genetikai, fenotípusos és környezeti korrelációkat (Acta Agr. Hung. 47. 153., J. Anim. Sci. 78. 1. 66., Állatteny. és Tak. 49. 3. 193.). Figyelemreméltó eredményeket ért el az anyai, valamint a heterózis hatások tisztázása terén különböző húsmarha-fajták keresztezési kísérleteiben (Acta Agr. Hung. 47. 153., J. Anim. Sci. 75. 1. 153., 78. 1. 66., Állatteny. és Tak. 49. 3. 193.). Elsőként mutatott rá, hogy a genetikai összefüggések mellett a környezetfüggő kapcsolatok figyelembevétele a húsmarhatenyészték-becslésben különösen fontos. Újszerűen tárta fel a húsmarhatenyésztés természeti, társadalmi kapcsolatrendszerét. (Livestock Prod. Sci. 61. 99. 253, AGRO-21 füzetek 97. 17. 54., Állatteny. és Tak. 49. 6. 485., 50. 1. 58., 51. 5. 472., Meat Sci. 65 3. 593.). Több húsmarhatenyésztési program irányítója, közöttük egy, nyolc intézmény közreműködésével folyó NKF konzorcium vezetője. A MAE Állattenyésztők Társasága és a Magyar Hereford Angus, Galloway Tenyésztők Egyesülete elnöke. Az ICAR Beef Working Group és a EAAP Livestock Farming System Group közép- és kelet-európai, illetve hazai képviselője.

Ajánlók: Kovács Ferenc (IV. o.), Schmidt János

✎ SZENDRŐ PÉTER

Budapesten született 1938-ban. 1994 óta a mezőgazdasági tudomány doktora. A Szent István Egyetem tanszékvezető egyetemi tanára, intézetigazgatója, rektora. Jelentős agrártermelést szolgáló alapkutatási eredménye a felaprózott növényi halmazok matematikai modelljének megalkotása. A világon elsőként sikerült pontos összefüggést találnia a gép működése, a biológiai változékonyság és a szecska méretstruktúrája között (Examination of chopping process in self-propelled forage harvesters varia = *Acta Agromonica*. 1979. 28. tom. 1-2. fasc. p. 106-119.). Meghatározta és a gyakorlat számára hasznosíthatóvá tette az aprított zöldtakarmány-halmazok hosszúságeloszlásának, viszkoelasztikus viselkedésének szárítási, fermentációs, etetési és takarmányhasznosulási szempontból optimális paramétereit (Szálas zöldtakarmányok szecskázása, Bp. Akadémiai Kiadó, 1995. 157 p.). A vibrációs csúszómetszés elméletének kidolgozásával új irányzatot indított el a járvaszecskázók dobszerkezetének fejlesztésében. Az élsúrlódást csökkentő szabadalmi révén jelentősen nőtt az aprítókések hatékonysága és élettartama, csökkent a szecskázás energiaigénye (Rázó szállítógépek, Bp. Műszaki Kiadó, 1973. 167 p.). A nagysikerű MOBIXO csávázógépeken alkalmazott precíziós növényvédőszer keverő-adagoló berendezése a hatóanyagszemcsék perdületét használja fel homogén szuszpenzió előállítására. Megoldotta a napraforgó vetőmag sclerotium mentesítését. Magtisztító berendezése a kaszatokkal megegyező küllemű és tömegű gombaképleteket speciális villamos erőterben létrehozott koronakisüléssel teszi eltérő tapadóképességűvé, így szétválaszthatóvá. Villamos kezeléssel növelte egyes nehezen csírázó vetőmagvak (pl. dohány) csírázóképeségét. Jelentőset alkotott az oktatás- és tudománypolitikában is. Nevéhez fűződik többek között az országos TDK-tevékenység megújítása és igen eredményes irányítása.

Ajánlók: Balázs Sándor, Dimény Imre, Harnos Zsolt, Horn Péter, Tomcsányi Pál

80 SZŰCS ISTVÁN

Kisigmándon született 1944-ben. A közgazdaságtudomány doktora 1987 óta. A SZIE GTK tanszékvezető egyetemi tanára, a Gazdaságelemzési Módszertani Intézet igazgatója. Tudományos munkássága során kidolgozta a mezőgazdasági ágazatok fejlesztésének általános dinamikus modelljét, amelyben a technikai fejlettség függvényében egybeveti a fejlesztési igényeket a lehetőségekkel, és meghatározza az önerős gazdálkodás pénzügyi feltételeit. Ezzel elősegítette a hetvenes években felerősödő elméleti-közgazdasági törekvések ágazati alkalmazásának lehetőségét, és módszertanilag alátámasztotta a mezőgazdasági árak közgazdaságilag indokolható nyereségtartalmát. Hozzájárult a mezőgazdasági termelés optimális területi elhelyezésének vizsgálatára alkalmas módszerek továbbfejlesztéséhez, részt vett a közép-kelet-európai országok regionális fejlesztési modelljének kidolgozásában. Új tudományos alapokra helyezte a termőföld közgazdasági értékelésének módszerét, zárt rendszerbe foglalta a termőföld értékét befolyásoló ökológiai, közgazdasági és fekvési (környezeti) tényezőket. Az 1990-es években feltárta a mezőgazdaság tulajdonosi és földhasználati viszonyainak átalakulását motiváló tényezőket, és tudományosan bizonyította, hogy a versenyképes birtokszerkezet létrehozásának fontos birtokpolitika eszköze lehet a Nemzeti Földalap intézmény. Aktív résztvevője a „Magyarország az Ezredfordulón” Stratégiai Kutatások a Magyar Tudományos Akadémián c. kutatási programnak, amelyben a birtokpolitikai kérdések kutatásával foglalkozik. Vezetője az OM által koordinált Nemzeti Kutatási Fejlesztési Program 32/2001 projektjének, amely a magyar mezőgazdaság nemzetközi versenyképességének piaci és szervezeti összetevőit elemzi. Publikációinak száma: 152, hivatkozások száma: 172.

Ajánlók: *Dimény Imre, Csáki Csaba, Harnos Zsolt*

80 TÓTH MIKLÓS

Budapesten született 1950-ben. A mezőgazdasági tudomány doktora 1997 óta. Az MTA Növényvédelmi Kutatóintézete tudományos osztályvezetője. Ő indította el hazánkban a kémiai ökológia szakterületén belül a feromonok alapkutatási szintű vizsgálatát, kutatócsoportja nemzetközi rangra emelkedett. Kutatásai során mintegy kéttucatnyi lepkekártevő és mintegy tucatnyi bogárcártevő szexattraktánsát fedezte fel, ill. feromonjának kémiai szerkezetét azonosította; ezek között az első polién származék keton, az első dimetilalkán láncot tartalmazó szénhidrogén, az első optikailag tiszta enantiomer epoxid, valamint az első szekundér alkohol szerkezetű lepkeferomonokat és az első, Európában publikált cserebogár szexattraktánst. Kimutatta eltérő feromonösszetételt használó, földrajzilag különböző előfordulású populációk meglétét három fontos lepkekártevő esetében.

Társszerzőként létrehozott internetes adatbázisának – mely a lepkék csoportjában leírt feromon és attraktáns komponensek, valamint az azokat használó taxonok adatait tartalmazza – honlapját az elmúlt négy év alatt közel százezren keresték fel.

Alapkutatási eredményeit a mezőgazdasági gyakorlat számára elérhetővé tette a CSALOMON feromoncsoport-család beindításával, mely az MTA NKI nonprofit szaktanácsadói szolgáltatása keretein belül működik. Csapdacsaládja 1996-ban az OMÉK Nagydíját nyerte el. Az amerikai kukoricabogár detektálására fejlesztett, Európában egyedülálló csapdját használják az újonnan megjelent kártevő terjedésének követésére egész

Európában, mint az EU-országok számára ajánlott csapdatípust (EU Diabrotica project QLK5-CT-1999-01110). 1998-tól az iniciatívájára az IOBC IWGO keretein belül létrehozott „Agriotes Subgroup” társelnöke.

Ajánlók: *Hornok László, Jermy Tibor, Sáringer Gyula*

WINKLER ANDRÁS

1942-ben született Szombathelyen. 1988 óta a műszaki tudomány doktora. A NYME Fa- és Papíritechnológiai Intézetének igazgatója. Legfontosabb eredménye, hogy tudományos alapokra helyezte a hazai fafeldolgozás legfontosabb területeit. Jelentős a szerepe a korszerű magyar fatudományi kutatás megteremtésében. Alapkutatásaira támaszkodva új szemléletet teremtett meg a gyengébb erdei faválasztékok, a fafeldolgozás hulladékai és a használt faanyag fontos nyersanyaggá való átértékelésére (*Holztechnologie*, 26. 3. 128-130. 1985. *Holz Roh-Werkstoff*, 2. 53-60. 2002.)

A gyakorlatban jól alkalmazható vizsgálati módszereket dolgozott ki kisméretű farészek, falemezek és idomtestek, a fafeldolgozás során a faanyagban végbemenő változások, és más anyagok egymásra hatásának jellemzése. Leírta a lignin és poliózok változását különböző fafajoknál, elméletet állított fel a poliózok és lignin kapcsolatáról, egymásba történő átalakulásukról (*Holzforschung und Holzv.* 42. 14. 71-74. 1990. *Forest Product Soc.* 1. 123-170. 1997). Átfogó kutatásokat végzett több fafaj kérgének jellemzésére és ipari felhasználhatóságára (ragasztóanyag, falemezek gyártása), a furfurolgyártás maradékának jellemzésére, a fában levő cementkötést gátló cukrok semlegesítésére. (*Holzforschung und Holzv.* 39. 5. 105-108. 1987. *Holz Roh Werkstoff* 50. 131-133. 2002.). A Hamburgi Egyetem munkatársaival környezetkímélő eljárást dolgozott ki a cellulózgyártásra. (*Holz Roh Werkstoff* 46. 9. 341-345. 1988). Munkásságának fő célja, hogy a fa minden részéből értékes terméket lehessen készíteni. Két könyve, három könyvrésze, összesen 76 tudományos közleménye jelent meg.

A Forest Produkt Div. igazgatóhelyettese, a Leopold Pfeil-díj (Töpfer Alapítvány, Hamburg) kuratóriumának tagja. A Faipari Tudományos Egyesület elnöke.

1995-ben az Universität für Bodenkultur díszdoktora. Szent-Györgyi Albert-díj (1996), Széchenyi-díj (2000) kitüntetéttje.

Ajánlók: *Magyar János, Solymos Rezső*

ORVOSI TUDOMÁNYOK OSZTÁLYA

RENDES TAGSÁGRA AJÁNLIJA

80 BESZNYÁK ISTVÁN

Egerben született 1931-ben. Szűkebb szakterülete a sebészi onkológia. Levelező tag: 1998. A Semmelweis Egyetem emeritus professora.

Közzétette, hogy a férfi emlőrák esetében a BRCA2 gén jelenléte mutatható ki. (Besznyák I. et al.: High frequency of germ-line BRCA2 mutations among Hungarian male breast cancer patients without family history. *Cancer Research (US)*, 59, 995-998, 1999.) Széleskörű áttekintést adott a sebészet magyarországi helyzetéről. (Besznyák I., J. Sándor: *Surgery in Hungary*. Arch. Surg. (Chicago) 135, 730-734, 2000.) Tájékoztatót ad a metastasisok patológiájának és sebészetének eredményeiről. (Besznyák I. (ed.): *Diagnosis and Surgery of Organ Metastases*. Budapest, 2001.)

A Köztársasági Érdemrend Tiszti Fokozata (1997) és a Széchenyi-díj (2002) kitüntetettje.

Ajánlók: *Gáti István, Eckhardt Sándor, Halász Béla, Pásztor Emil*

80 DOBOZY ATTILA

1939-ben Szegeden született. A Szegedi Tudományegyetem Bőrgyógyászati és Allergológiai Klinikájának tanszékvezető egyetemi tanára. 1998 óta levelező tag. Az MTA Doktori Tanácsának társelnöke (2000).

A levelező tagság idején munkatársaival jelentős megfigyeléseket tettek a pikkelysömör pathomechanizmusával (*Inflamm. Res.* 50, 44 /2001/; *Clin. Exp. Immunol.* 127, 176 /2002/) és a bőrnék a természetes immunitásban játszott szerepével kapcsolatosan (*J. Invest. Derm.* 117, 205 /2001/; *Int. Immunol.* 16, 259 /2003/). Kidolgozták a psoriasis (*J. Photochem. Photobiol. B.* 67, 32 /2002/) és a vitiligo (*Brit. J. Derm.* 144, 1266 /2001/) XeCl lézer kezelését. Eredményeiről 347 közleményben számolt be, az idegen nyelvű hivatkozások száma több mint 1300.

Ajánlók: *Papp Gyula, Szegedi Gyula*

80 KOVÁCS LÁSZLÓ

1939-ben született Sátoraljaújhelyen. 1998 óta levelező tag. A Debreceni Egyetem Élettani Intézetének tanszékvezető egyetemi tanára. Kutatási területe a sejtélettan, továbbá a membránsajátságok és az intracelluláris jelátvitel módosulásai különböző megbetegedések esetén. Leírta a szarkoplazmatikus retikulum kalciumcsatornáin található kötőhelyek szerepét és kölcsönhatásait a kalciumfelszabadulás szabályozásában. Bizonyította a purinerg receptorok és a purinerg szignalizáció jelenlétét tenyésztett vázizomsejteken. Leírta a protein kináz C izoenzimek szerepét és megjelenési mintázatát a sejtek proliferációjában és differenciálódásában, valamint a kapacitív kalciumbeáramlás szabályozásában. 1998 óta 28 dolgozata jelent meg, melyek impakt faktor összege: 75.9.

Ajánlók: *Muszbek László, Spät András, Szegedi Gyula*

☞ MAKARA B. GÁBOR

1939-ben született Budapesten. 1998 óta levelező tag. A Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézet kutatóprofesszora. Az elmúlt években a krónikus stressz okozta endokrin változásokat kutatta. Megállapította, hogy a krónikus és az akut stressz szabályozása számos vonatkozásban eltér. Bizonyította, hogy a stressz és a gyomorkárosító NSIAD vegyületek okozta akut gyomorfekélyben az endogén glukortikoidok hatása gasztroprotektív, a hormonok és a különböző okból keletkező fekélyek közti kapcsolat átértékelésre szorul. Kimutatta, hogy a genetikusan vazopresszin-hiányos patkányokban a krónikus stressz okozta mellékvesekéreg aktiválás változatlan intenzitású.

1998 óta nemzetközi folyóiratokban megjelent 36 közleménye. Közleményeinek összesített impakt faktora 425, idézettsége 4166, ebből 3160 független.

Ajánlók: *Halász Béla, Palkovits Miklós*

LEVELEZŐ TAGSÁGRA AJÁNLJA

☞ ÁDÁNY RÓZA

1952-ben született Berettyóújfalun. A Debreceni Egyetem Népegészségügyi Iskolájának és Megelőző Orvostani Intézetének igazgatója, tanszékvezető egyetemi tanár. Jelenlegi fő kutatási területei a daganatos és a kardiovaszkuláris betegségekkel szembeni veszélyeztetettség biomarkereinek azonosítása, valamint a magyar lakosság korai halálozása struktúrájának és okainak elemzése. Tudományos publikációinak száma 120, a közlő folyóiratok kumulatív impakt faktora 195, munkáira külföldi szerzők több mint 700 esetben hivatkoztak. 1991 óta az orvostudomány doktora. Munkái közül hézagpótló jelentőségűek az 1995-ben Tumor Matrix Biology (CRC Press), ill. 2003-ban A magyar lakosság egészségi állapota az ezredfordulón címmel (Medicina) publikált szerkesztett tanulmányok és az első magyar Epidemiológiai szótár. A magyar népegészségügyi program elindításában érdemi részt vállalt; ma erőforrás-fejlesztési alprogramját vezeti.

A magyar Népegészségügyi Iskola létrehozásáért és magas színvonalú működtetéséért, a teljes vertikumú népegészségügyi képzés kialakításáért és a népegészségügyi kutatások területén elért eredményeiért rangos hazai és nemzetközi elismerésekben részesült: a „Magyar Felsőoktatásért” érdemérem, a Szent-Györgyi Albert-díj, a Japanese Society for the Promotion of Science „Distinguished Scientist Award” kitüntetettje. A WHO európai igazgatójának felkérésére működő „Think Tank Experts Committee” tagja, az EU pályázati irodájának szakértője, a Megelőző Orvostani és Népegészségtani Szakmai Kollégium, az MTA Epidemiológiai Munkabizottságának és az Association of Schools of Public Health in the European Region elnöke.

Ajánlók: *Hollán Zsuzsa, Jobst Kázmér, Kovács László, Muszbek László, Szegedi Gyula*

☞ BERTA ANDRÁS

1955-ben született Debrecenben. Szűkebb szakterülete: szemészet. A Debreceni Egyetem Szemészeti Klinikájának tanszékvezető egyetemi tanára, az Általános Orvostudományi Kar dékánja. 1993 óta az orvostudomány doktora. A Kettesy-Alberth szemészeti iskola tagjaként jelentős kutatási eredményeket ért el a könny fehérjeösszetételére,

annak patológiás változásaira, a könnyben lévő proteolitikus enzimeknek a szaruhártyagyulladások kialakulásában és a comeális sebgyógyulásban játszott szerepére vonatkozóan. Leírta a humán könnyben jelen lévő plazminogén aktivátor inhibitorokat és feltárta azok szabályzó szerepét a különböző keratitisek és comeális fekélyek kialakulásában. Magyarországon ő valósította meg az intraocularis tumorok kontakt béta-sugárkezelését. Legjelentősebb eredménye az excimer lézeres műtétek komplikációjaként jelentkező comeális homály kivédésére szolgáló, a könnyből hiányzó urokináz pótlásán alapuló eljárás kidolgozása. Tagja a Magyar Szemorvostársaság vezetőségének és elnökségének. Az Országos Szemészeti Szakmai Kollégium tagja, az International Dakryological Society alapító tagja, a Tear Film and Ocular Surface Society country liaison-ja.

Közleményeinek száma 196, azok összesített impaktfaktora 50.063 (ebből idézhető abstract 21.383), független idézettsége 141 (ebből az ISI Web of Science-ben szerepel 88). Kitüntetései: Wesszprémi-díj (1979), Lacrima Award (1984), Papolczy-díj (1984), Johns Hopkins University, „Invention of the Year Award” 2001. 1st Prize (2001), Norvég Királysági Érdemrend Parancsnoki Keresztje (2002).

Ajánlók: *Damjanovich Sándor, Muszbek László, Szegedi Gyula*

80 BŐSZE PÉTER

1938-ban született Debrecenben. A Fővárosi Szent István Kórház Szülészeti és Nőgyógyászati és Nőgyógyászati Onkológiai Osztály konzultánsa, a genetikai részleg vezető főorvosa, a Semmelweis Egyetem, Bőr- és Nemikórtani Klinika és az Országos Bőr és Nemikórtani Intézet tudományos tanácsadója és konzultánsa, 1992 óta az orvostudomány doktora. A nőgyógyászati onkológia és genetika hazai és nemzetközi szakembere. Megteremtője a nőgyógyászati onkológia szakmának és átfogó oktatásának Európában és hazánkban. Megtestesítője annak az orvosnak, aki szembe tud nézni a molekuláris biológia kihívásaival, nemcsak kutató, hanem a molekuláris genetikai kutatások eredményeit a betegek ellátásában is hasznosítja. Szülészeti-nőgyógyászati, sugárterápiai és humángenetikai szakképesítéssel rendelkezik. 33 tudományos társaság tagja, számos hazai, nemzetközi és európai társaságnak volt, illetve jelenleg is elnöke, vezetőségi tagja. Közel 250 tudományos rendezvényen tartott előadást, elnökölt, 50 tudományos konferenciát – hazai, európai, világkongresszus – szervezett. A FIGO szaktanácsadója, az European School of Oncology oktatója. A Nőgyógyászati Onkológia, a CME Journal of Gynecologic Oncology és a Magyar Orvosi Nyelv című folyóiratok alapító-főszerkesztője, egy-egy európai tudományos lap fő-, illetve területi szerkesztője. Alapítója és elnöke az European Academy of Gynaecological Cancer-nek, amelynek könyvsorozatot is szerkeszti.

Közleményei: 211, könyvjezet: 25, könyv: 10. Impakt faktor: 59,421. Hivatkozási mutató: 210. Két hazai orvosi társaságot alapított. Közel 400 továbbképző előadást tartott.

Ajánlók: *Eckhardt Sándor, Gáti István, Szabó István Mihály, Tigyí József*

80 CSANÁDY MIKLÓS

1937-ben született Budapesten. Szegedi Tudományegyetem II. sz. Belgyógyászati Klinika és Kardiológiai Központ egyetemi tanára. Fő tudományos érdeklődési területe a kardiológia, ezen belül a familiáris szívbetegségek vizsgálata. 1995 óta az orvostudomány doktora. Elsőként írta le a familiáris dilatatív cardiomyopathiát (Cardiology, 1976;61:122-130), és azóta számos új megállapítást tett a betegség gyakoriságára, öröklődésére

és lefolyására (Brit. Heart J. 1995;74:171-173.). Megfigyelt és leírt egy új szindrómát, melyet a London Dysmorphology Database „Csanády (1987) cardiomyopathy deaf-mutism” néven tart számon (Eur. Heart J. 1987;8:528-534). Jelen kutatásait ezen betegségek molekuláris genetikai bizonyítása képezi. 569 publikációja jelent meg, ezek közül 6 könyvet írt, ill. szerkesztett, további 10 kézi- és tankönyv teljes kardiológiai fejezetét írta meg. Közleményeinek impakt faktora 58,765, de a multicentrikus trial-ek közléséből további 125,036 impaktfaktor származik. Idézhető abstractjainak impakt faktora: 359,778; összesített impakt faktor 549,401. Idézettsége : 341. A legrangosabb kardiológiai kézikönyv, a „Braunwald: Heart Diseases” 4 dolgozatát idézi. A History of Cardiology méltatja, hogy ő a familiaris dilatatív cardiomyopathia első leírója. Az Európai Kardiológus Társaság fellow-ja 1991-től. A Cardiologia Hungarica, East European Journal of Cardiology, Cardiovascularis Szemle és a Családorvosi Fórum szerkesztőbizottsági tagja. Iskolateremtő tevékenységét mutatja, hogy tanítványai közül ketten az MTA doktorai és tanszékvezető egyetemi tanárok. Markusovszky-díj (1994), a Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje (2002).

Ajánlók: *Dobozy Attila, Romics László, Vécsei László*

☞ DÓCZI TAMÁS

1949-ben született Szegeden. A Pécsi Tudományegyetem Idegsebészeti Klinikájának tanszékvezető egyetemi tanára. 1994 óta az orvostudomány doktora.

Tudományos munkássága az agy térfogat-szabályozásával és az agyoedema vizsgálatával kapcsolatos. Igazolta az agyi kapillárisok (a vér-agygát működés) korai károsodását a lágyagyhártya vérzések után. Eredeti megfigyeléseket tett a vér-agygát károsodás hatásáról az agyi vízháztartásra, az agyoedema képződésre. Elsők között vetette fel az irodalomban, hogy az agyszövet víz- és elektrolitháztartását (az agyi térfogatot) egy centrális (a perifériától az agyi gátrendszerek által elválasztott, független) neuroendokrin-rendszer is szabályozza. Vizsgálatai igazolták, hogy a vasopressin antagonisták, illetve az atriális natriuretikus peptid analógjai az agyoedema és az intrakraniális nyomáscsökkentés új alternatíváját jelentik. Munkacsoportjával elsők között bizonyította a molekuláris vízcsatorna fehérje (aquaporin 4) szerepét az agyoedema pathomechanizmusában. Jelentős eredményeket ért el a minimálisan invazív idegsebészeti technikák meghonosításában és továbbfejlesztésében (MR-vezérelt stereotaxia, neuroendoszkópia, endovascularis idegsebészet: új embolizáló anyag bevezetése).

Munkáiból eddig 153 eredeti közlemény jelent meg. Közlemények összimpakt faktora 106,783, független idézettsége 479. Témavezetésével eddig 5 PhD-minősítés született.

Ajánlók: *Jobst Kázmér, Méhes Károly, Szolcsányi János*

☞ FEKETE GYÖRGY

1944-ben született Budapesten. 1992 óta az orvostudomány doktora. Jelenleg a Semmelweis Egyetem II.Sz. Gyermekklinikájának tanszékvezető egyetemi tanára. Tudományos érdeklődése a klinikai genetika, melynek korszerű citogenetikai és molekuláris biológiai módszereit a gyermekgyógyaszatban alkalmazza. Elsőként írta le a súlyos, értelmi fogyatékossgal járó jávorfaszörp betegség esetében hiányzó enzim génjének lokalizációját az emberi 19-es kromoszómán (Cytogenet. Cell Genet. 50: 236-237, 1989). Magyarországon elsőként valósította meg a phenylketonuria, az aniridia és Wilms tumor, a Williams-Beuren syndroma és más öröklődő anyagcsere-megbetegedések génmutációinak

kimutatását. A magyarországi lakosság több genetikai kórképére vonatkozóan elsőként közölt nemzetközi összehasonlításokban szereplő allél- és mutáció-gyakorisági adatokat és új genotípusokat (Am. J. Hum. Genet. 45: 310-318, 1989; Proc. Natl. Acad. Sci. USA 87:5383-5386, 1990). A Magyar Gyermekegyes Társaságának elnöke.

Tudományos dolgozatainak száma 144, közleményeinek összesített impakt faktora 104. Idézettsége 481. Kitüntetései: Akadémiai Díj, Semmelweis Egyetem Kiváló Oktatója I. fokozat, Széchenyi Professzori Ösztöndíj.

Ajánlók: *Halász Béla, Petrányi Győző*

☞ GÁSZNER PÉTER

1939-ben született Békéscsabán. Szűkebb szakterülete: pszichiátria, klinikai pszichofarmakológia. 1997 óta az orvostudomány doktora. Az Országos Pszichiátriai és Neurológiai Intézet, osztályvezető főorvosa, c. egyetemi tanár.

Neuropathológiai munkássága után kidolgozta a szövődménymentes atropin-coma eljárását. Megállapította, hogy esetenként a „megszokott” toxikus dózis százszorosát is lehet egyszeri parenteralis adagolással alkalmazni. Elsőként írta le az antidepresszánsok és a neuroleptikumok cholinerg és noradrenerg idegrendszeri hatásának mechanizmusát egészséges önkénteseknél és betegeknél (Br. J. Clin. Pharmacol. 9, 112-113, 1980; Br. J. Clin. Pharmacol. 9, 88-91, 1980.) Új polydiagnosztikus nozológiai rendszere, a Composite Diagnostic Evaluation of Hyperthymic Disorders (Gaszner, Ban; Animula, Budapest, 1998) a mai pszichiátriai besorolás legmegbízhatóbb módszere. Elsőként írta le a szelektív hatású reboxetin antidepresszáns és a clonazepam drogelvonási tünetekben gyógyító hatását, ill. a clozapin veszélytelenségét és újszerű alkalmazását (Progr. Neuro-Psychopharmacol. Biol. Psychiat. 26, 603-607, 2002).

Tudományos munkásságát elsősorban a pszichiátriai és a klinikai psychopharmakológia területén végezte. 204 közleménye, ill. könyvfejezete angol nyelvű. Impact faktora: 61.298. Idézettsége: 209. Negyven éve oktat és végez pszichiátriai gyógyítást, melynek során kidolgozta a komplex pszichiátriai ellátást. Tizenkét nemzetközi kongresszust és a CINP Világkongresszusát rendezte. A Buenos Aires-i Egyetem díszdoktora, a Svéd Pszichiátriai Társaság tiszteletbeli tagja, Széchenyi professzori ösztöndíjas.

Ajánlók: *Knoll József, Magyar Kálmán, Pásztor Emil*

☞ GERGELY LAJOS

1940-ben született Debrecenben. A Debreceni Egyetem Orvosi Mikrobiológiai Intézete igazgató egyetemi tanára. 1987 óta az orvostudomány doktora. Fő kutatási területe az orvosi virológián belül a herpeszvírusok és humán papillomavírusok kutatása. Közleményeinek száma 87, összesített impaktja 133.793.

Az Epstein-Barr vírus szaporodásával kapcsolatos alapvető megállapításait – vírusantigének szintézisének körülményeit, a latens vírusgenom aktiválhatóságát, a vírus hatását a gazdaszövetre – tankönyvek és kézikönyvek is idézik (Virology 45, 10-29 (1971); Int. J. Cancer 7, 293-302 (1971)). A humán papillomavírusok és a cervix carcinoma közti kapcsolatban a vírus fontos szerepét számos közleményben méltatta. Kiemelkedik a vírus előfordulási gyakorisága a vírusgenom daganatkezelésben fontos génjeinek transzkripciósi aktivitása, a vírusgenom integrációjára vonatkozó eredményei (Lancet II, 513 (1987); J. Med. Virol. 46, 1-6 (1995); Int. J. Cancer 56, 182-186 (1994); J. gen. Virol. 80, 1035-1043 (1999) Eur. J.

Cancer 37, 1946-1952 (2001)). Munkásságát nemzetközileg is jól ismerik. Több nemzetközi társaság alapító tagja, a Magyar Mikrobiológiai Társaság elnöke. Az IUMS Virology Session Advisory Board tagja. Kiterjedt nemzetközi kapcsolatok mellett az orvosi virológia korszerűen felszerelt kutatóbázisát alakította ki, ahol számos tehetséges fiatal szakember dolgozik.

Ajánlók: *Kovács László, Nász István, Szegedi Gyula*

80 HALÁSZ PÉTER

1935-ben született Budapesten. Szűkebb szakterülete: ideggyógyászat, epilepszia- és alváskutatás. 1983 óta az orvostudomány doktora. A Semmelweis Egyetem Vaszkuláris Neurológiai Tanszéki Csoportja egyetemi tanára, az Országos Pszichiátriai és Neurológiai Intézet Epilepszia Programja igazgatója.

Tudományos kutatóműhelyt és klinikai iskolát teremtett az alváskutatásban és az epilepszia területén, kutatta a generalizált epilepsziák és a tüske-hullám EEG minta patomechanizmusának több tényezőjét, elsősorban az alvás-ébrenlét viszonyoktól való függését.

Megteremtette és nemzetközi együttműködéssel számos eredménnyel gazdagította az alvásszabályozás mikrostruktúrájának megismerését.

Kiemelkedő hazai idegtudományi iskolákkal (KOKI, MTA Pszichológiai Intézet, JATE Élettani Intézet, BME Kognitív Tudományi Központ) közös idegtudományi és klinikai kutatóprogramokat és eredményekben gazdag interdiszciplináris együttműködést alakított ki. Markusovszky-díj (1980, 1981), Herbert Reisner-díj (1982), „Ambassador of Epilepsy” (2001).

Ajánlók: *Ádám György, Freund Tamás, Petrányi Győző*

80 KOPPER LÁSZLÓ

1942-ben született Kiskunhalason. A Semmelweis Egyetem I. Patológiai és Kísérleti Rákkutató Intézetében egyetemi tanár, igazgató. 1986 óta az orvostudomány doktora. Kutatómunkája a kísérletes daganatkutatáshoz kapcsolódik. Először újonnan előállított vegyületek daganatgátló hatását tesztelte és a daganatnövekedést jellemző sejtkinetikát vizsgálta. 1974-ben a világon az első között alkalmazta a humán daganatok xenotranszplantációját, majd kialakította a lép-máj modellt, amely az áttétképzés vizsgálatában alapmódszerré vált. Eleanor Roosevelt-ösztöndíjasként a bethesda NCI-ban munkatársával felfedezte az első metasztázis szuppresszorgént (nm23). Hazatérve bevezette a molekuláris módszereket a kutatásba és a patológiai diagnosztikába. A laborjában kialakított non-Hodgkin lymphoma modelleken és klinikai mintákon mutatták ki, hogy a syndecan a B-CLL sejtek markere, valamint hogy az apoptózist indukáló szabályozók (pl. TGF β) hatástalansága a daganatsejteken akkor reverzibilis, ha túlélési jelek is gátlódnak. Jelenlegi kísérleteik fő témája: az apoptózis, mint terápiás célpont. Irányítása alatt nyolcan szereztek kandidátusi/PhD-fokozatot. Intézetében megszervezte a nemzetközi szintű Onkohematológiai Laboratóriumot. A Molekuláris Patológiai Kutatócsoport társvezetője, 1993-tól az Egyetemi Doktori Tanács tagja, 1997-től elnöke. 2003-tól általános rektorhelyettes. Alapító-szerkesztője a „Pathology Oncology Research” c. folyóiratnak. Széchenyi-ösztöndíj (1997), Akadémiai díj (1998), Magyar Felsőoktatásért Emlékplakett (1998), Krompecher-díj (2002), Baló-émlékérem (2003).

Ajánlók: *Lapis Károly, Makara B. Gábor*

KOVÁCS L. GÁBOR

1948-ban született Pécsen. 1986 óta az orvostudomány doktora. A Pécsi Tudományegyetem Diagnosztikai és Menedzsment Intézetének intézetigazgató egyetemi tanára, tudományos főigazgató-helyettes, a Vas Megyei Markusovszky Kórház laboratóriumának osztályvezető főorvosa. A Magyar Laboratóriumi Diagnosztikai Társaság elnöke, az Európai Laboratóriumi Szövetség elnökségének és a Magyar Endokrinológiai és Anyagcsere Társaság vezetőségének tagja. Az MTA közgyűlésének választott doktor képviselője, az orvosi osztály tanácskozási jogú tagja. Tudományos munkássága alapvetően kóreléttani jellegű: a kábítószer- és alkoholfüggőségben szenvedő szervezetben az idegrendszeri peptidek és az idegingerület-átvitel kapcsolata; a függőséggel kapcsolatos laboratóriumi paraméterek diagnosztikus jelentősége. Elsőként írta le az agyi noradrenerg rendszer szerepét a hypophysis hátsólebeny homonok idegrendszeri hatásainak közvetítésében, és az atrialis natriuretikus peptid szerepét kísérletes és emberi alkoholelvonásban. Tudományos közleményeinek száma: 236 (188 dolgozat, 48 könyvfejezet), összesített impaktfaktoruk: 299. Független idézettségének száma: 3027. Tudományos kitüntetései: címzetes egyetemi tanár (Szeged), Széchenyi professzor, Pándy Kálmán-emlékérem, Köztársasági Érdemérem, az Amerikai Laboratóriumi Társaság Nemzetközi Díja, Az Év Kiemelkedő Szellemi Alkotásáért-díj, Akadémiai díj.

Ajánlók: *Jobst Kázmér, Tulassay Tivadar, Vécsei László*

LIGETI ERZSÉBET

1950-ben született Budapesten. 1990 óta az orvostudomány doktora. A Semmelweis Egyetem Élettani Intézte egyetemi tanára. Fő kutatási területe a sejtélettan, ezen belül a biológiai membránokon keresztüli transzportfolyamatok, a GTP-kötő fehérjék sejtélettani szerepe, a fagociták részvétele a nem-specifikus védekezési reakciók szervezésében és a természetes immunitás csökkenésével járó betegségek pathomechanizmusában. Kimutatta G-fehérjék, valamint GTPáz aktiváló fehérjék szerepét a fagocita sejtek szuperoxidtermelésének szabályozásában és az oxidatív károsodás mértékének csökkentésében (Free Radical Biology and Medicine 1999. 27. 764-772.). Leírta granulocitákban a töltéskompenzációt lehetővé tevő protoncsatorna tulajdonságait (J. Experimental Medicine 1999. 190. 183-194.) és a tirozin kinázok szerepét a kemotaktikus peptidekkel kiváltott granulum exocitózisban (J. Immunology 2000. 164. 4321-4331). Kimutatta a kalciumháztartás zavarát krónikus granulomatózisban szenvedő betegek granulocitáiban (J. Biol. Chem. 1997. 272. 26471-26478) és új hipotézist fogalmazott meg e betegség lehetséges pathogenesisére vonatkozóan (J. Leukocyte Biology 2001. 69. 191-196.). Az Academia Europaea, Society of Leukocyte Biology, European Society of Clinical Investigation, Magyar Élettani Társaság és a Magyar Immunológus Társaság tagja. Díjai, kitüntetései: Akadémiai Díj, Széchenyi Professzori Ösztöndíj, Ipolyi Arnold-díj.

Ajánlók: *Ádám Veronika, Damjanovich Sándor, Gergely János, Spät András, Szolcsányi János, Tulassay Tivadar*

MANDL JÓZSEF

1947-ben született Budapesten. 1991 óta az orvostudomány doktora. A Semmelweis Egyetem Orvosi Vegytani, Molekuláris Biológiai és Patológiai Intézetének egyetemi tanára. Kutatásai során a drogmetabolizmus második fázisában domináns glukuronsavas konjugáció több, a máj szénhidrát-anyagcseréjével összefüggő szabályozási formáját közölte

elsőként, beleértve az egyes betegségekben és állapotokban (pl. éhezés, acetonaemia, diabetes mellitus, alkoholizmus) való átalakulásokat is. Így többek között leírta, hogy a glukuronidáció UDP-glukuronsav ellátásának forrása a májban a glikogén-lebontás, illetve a folyamat kalciumfüggő szabályozását. A mikroszómális transzport rendszerek – aszkorbát/dehidroaszkorbát-, glutation/oxidált glutation-, UDP glukuronsav-fenol glukuronid antiport – leírásával, a vízdoldékony antioxidánsok közötti szabályozási kapcsolatok közlésével jelentősen hozzájárult az endoplazmatikus retikulumnak az intracelluláris redox státus fenntartásában betöltött szerepének megértéséhez. (Bánhegyi G., Braun L., Csala M., Puskás F., Mandl J.: Ascorbate metabolism and its regulation in animals. *Free Radicals Biology and Medicine*, 23, 793-803, 1997) (Bánhegyi G., Marcolongo P., Puskás F., Fulceri R., Mandl J., Benedetti A.: Dehydroascorbate and Ascorbate Transport in Rat Liver Microsomal Vesicles. *J. Biol. Chem.* 273, 2758-2762, 1998) (Bánhegyi G., Lusini L., Puskás F., Rossi R., Fulceri R., Braun L., Mile V., di Simplicio P., Mandl J., Benedetti A.: Preferential transport of glutathione versus glutathione disulfide in rat liver microsomal vesicles. *J. Biol. Chem.* 274, 12213-12216, 1999)

Ajánlók: Ádám Veronika, Kosztolányi György,
Papp Gyula, Sótornyai Péter, Spät András

☞ MONOS EMIL

1935-ben született Csabdiiban. Az orvostudományok doktora 1982 óta. A Semmelweis Egyetem Klinikai Kísérleti Kutató és Humán Élettani Intézet igazgatóhelyettese. Úttörő szerepet vállalt és kimagasló eredményeket ért el korszerű biomechanikai, szabályozásméleti és számítógépi módszerek bevezetésében és fejlesztésében a cardiovascularis kutatások területén. Jelentősek eredményei a mellékvese véráramlás és hormontermelés integrált szabályozása vonatkozásában (*Monos E: Durchblutung des Nebenniere. In: Klinische Pathologie des Vegetativen Nervensystems. Eds. Sturm A. Birkmayer W. G. Fischer, 1977, Stuttgart*). Az artériás hemodinamika fiziológus kontrolljának fontos mechanizmusait ismerte fel (*Monos E: Az érfal biomechanikája. Medicina, Bp., 1986*). Feltárta a vénás tónus normális és kóros szabályozási folyamatait; elsőként bizonyította, hogy egészséges végtagi vénák hemodinamikai terhelésre miogén kapacitás-autoregulációval vagy érszűkület ellen védő mechanizmusokkal reagálnak (*Monos E., Bérczi V., Nádas Gy: Local control of veins: biomechanical, metabolic, and humoral aspects. Physiol Rev 75: 611-666, 1995*). Ugyancsak úttörő munkát végzett a végtagerek tartós orthostaticus toleranciát támogató mechanizmusainak feltárásával (*Monos E., Lőránt M., Dörnyei G., Bérczi V., Nádas Gy.: Long-term adaptation mechanisms in extremity veins supporting orthostatic tolerance. News Physiol Sci 18: 210-214, 2003*). Kimagaslóan aktív tudományos iskolát teremtett. Interdiszciplináris, klinikai és nemzetközi kooperációs teljesítménye példaértékű. Eredményeire élvonalbeli hazai és nemzetközi tankönyvek, monográfiák is hivatkoznak.

Ajánlók: Gáti István, Kovács László, Palkovits Miklós

☞ NAGY ZOLTÁN

1942-ben Budapesten született. Szűkebb szakterülete: neurológia, vascularis neurológia, molekuláris biológia. Az orvostudomány doktora 1992 óta. Az Országos Pszichiátriai és Neurológiai Intézet főigazgató főorvosa, a Semmelweis Egyetem Vascularis Neurológiai

Tanszéki Csoport vezetője. A nemzeti Stroke-program kidolgozója és irányítója. A neuroprotektív eljárások mellett a Stroke kezelésében bevezette a trombolizist és kezdeményezte a dekompressziós műtéteket. Kutatómunkája során elsőként írta le az intimafelszín negatív töltésének szerepét a vér-agy-gát regulálásában. Az endothel sejtek zárókapcsolatképzésében tisztázta az astroglia indukáló hatását „co-culture” technikával, ami elindította a mesterséges vér-agy-gát modellek kidolgozását. Európában elsőként állított be humán agyi mikroér endothel sejtenyészetet. Vizsgálta az agyi ischaemiás károsodás kialakulásának mechanizmusát, és leírta az agyi infarktus körüli penumbrában az apoptózis és a sejtnekrózis arányát. Irányításával működik a Semmelweis Egyetem Idegtudományi Doktori Iskolájának klinikai idegtudományi programja. A Magyar Stroke Társaság, a Nemzetközi Stroke Társaság, a Magyar Idegtudományi Társaság, a Magyar Ideg- és Elmeorvosok Társasága, a Magyar Hypertonia Társaság és a Magyar Pszichiátriai Társaság tagja. Díjai, kitüntetései: Kiváló Orvos, Markusovszky-díj, Élelmű díj.

Ajánlók: Méhes Károly, Pásztor Emil, Sótónyi Péter

80 PAPP ZOLTÁN

1942-ben született Mezőkövesden. Az orvostudomány doktora 1981 óta. A Semmelweis Egyetem I. Sz. Szülészeti és Nőgyógyászati Klinikájának igazgatója. Egyik megalapítója a „magzati orvostudomány”-nak. Nemzetközi tekintélyét jelzi, hogy e témakörben felkérést kapott munkásságának összefoglalására (Fetal Diagn. Ther. 17, 258-267, 2002). Kimutatta az amniocentézis útján nyert magzatvízsejtek diagnosztikus értékét. A Szülészeti és Nőgyógyászati Szakmai Kollégium és az ETT Tudományos és Kutatásetikai Bizottságának elnöke. Több nemzetközi társaság vezetőségének és nemzetközi folyóirat szerkesztőbizottságának tagja. A Contemporary Obstetrics and Gynecology (Washington) magyar kiadásának főszerkesztője.

Több nemzetközi tudományos kongresszust szervezett, ezek közül kiemelkedő jelentőségű a Symposium on Medical Genetics (Debrecen-Hajdúszoboszló, 1976), Fourth World Congress on Ultrasound in Obstetrics and Gynecology (Budapest, 1994), XVIII. International Congress of the Society of The Fetus as a Patient (Budapest, 2002) és a 12th World Congress of International Society for Prenatal Diagnosis (ISPD) (Budapest, 2004). Három angol, négy magyar nyelvű könyvet írt, 16 magyar és három angol nyelvű könyvet szerkesztett. Tudományos közleményeinek száma 557, közel fele angol nyelvű, melyek összesített impakt faktora 291,647, független idézeteinek száma 641.

A Deutsche Akademie der Naturforscher Leopoldina rendes, az American College of Obstetricians and Gynecologists tiszteleti tagja. Díjai, kitüntetései: Kiváló Orvos, Semmelweis Ignác-emlékérem és jutalomdíj, International Federation of Fertility Societies „30th Anniversary Recognition”, Sir William Liley-díj.

Ajánlók: Dobozy Attila, Magyar Kálmán, Méhes Károly, Muszbek László, Sótónyi Péter, Spät András

80 PETHŐ BERTALAN

1935-ben született Vaján. Doktori értekezését 1984-ben, külföldi opponens bevonásával védte meg. Jelenleg a Semmelweis Egyetem Pszichiátriai Klinikáján folyó endogén pszichózis kutatások vezetője; a KJF Budapesti Intézete Posztmodernológiai Kutatóközpontjának alapító igazgatója, kutatóprofesszor. Elsőként validálta a W-K-L endogén

pszichózisok nozológiai osztályozás közép kategóriáit és fejlesztett ki döntésfa formában diagnosztikai eljárást. Operacionalizálta a szubklinikai tüneteket, az érzelmek mélység-dimenzióját és a pszichés „defektus”-t. Újradefiniálta és rendszerezte a Rorschach-teszt választartalmait. Új, ún. morbaffin személyiség típusokat írt le. Elsőként elemezte a zenei alkotás pszichopatológiáját schizophreniában. Elsőként írta le a humán béta-endorfin temperamentum-terápiás hatását (Lancet 1981, I, 212-213.). Interdiszciplináris tevékenysége a határterületekre, és ezeken túl a filozófia és az irodalom területére terjed. Impakt faktora 28, független idézetsége 305, publikációinak száma 331, ezen belül könyv 25, köztük a két-két kötetes Általános, illetve Részletes pszichiátria (1983, Medicina; 1989, M. Pszichiátriai Társaság), továbbá 6 szakmai monográfia, közülük 1 angol (1988, Karger) és 1 német (2001, Univ.-Verlag/Platon) nyelven. Fontosabb kitüntetései: Nyíró-díj, Szent-Györgyi Albert-díj.

Ajánlók: *Eckhardt Sándor, Gráf László, Tulassay Tivadar*

☞ PRÉDA ISTVÁN

1941-ben született Budapesten. 1991 óta az orvostudomány doktora. Az Országos Gyógyintézeti Központ Kardiológiai és Belgyógyászati Osztályának és a Semmelweis Egyetem Kardiovaszkuláris Tanszéki Csoportjának vezetője, egyetemi tanár. Klinikai és experimentális kardiológiai kutatásai során eredeti megállapításokat tett a hypothermiában létrejövő kamrafibrilláció mechanizmusára, a számítógépes testfelületi EKG térképezés („mapping”) elméleti értelmezésére (Adv. Cardiol. 21:73, 1977), a bal Tawara-szár block klinikai jelentőségére, a coronaria angioplasztika (PTCA) szívizom depolarizációra kifejtett hatására (J. Electrocardiol. 27:311, 1994) vonatkozólag, s munkacsoportjával „mapping” eljárást dolgozott ki a hagyományos EKG regisztrálással nem észlelhető, körülírt szívizom infarctus diagnosztizálására (Circulation 101:1015, 2000). Vezetője az MTA-SE Kardiovaszkuláris Kutatócsoportjának, amelynek témája az endothélfunkció és a thrombotikus folyamatok összefüggései. 1990/91-ben a Montreáli Egyetemen vendégprofesszora. 2003-tól a Nemzetközi Elektrokardiológiai Társaság megválasztott, 2005-től tisztségviselő elnöke. 1994 és 2003 között az Orvostovábbképző Egyetem oktatási és tudományos, később a Semmelweis Egyetem tudományos és külkapcsolati rektorhelyettese. 5 nemzetközi és 6 hazai orvosi folyóirat szerkesztőbizottsági tagja, 1994-től az Orvosképzés főszerkesztője. Közleményeinek száma 169, ezek összesített impakt faktora 114, idézetsége 885. Jelentősebb elismerései: Széchenyi Professzori Ösztöndíj, Gábor György-díj, Batthyány-Strattmann László-díj, a Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje.

Ajánlók: *Besznyák István, Gáti István, Magyar Kálmán, Papp Gyula, Petrányi Győző, Romics László*

☞ RASKÓ ISTVÁN

1939-ben született Budapesten. Doktori fokozatát 1998-ban szerezte, 1993-tól az MTA Szegedi Biológiai Központ Genetikai Intézetének igazgatója. Fő kutatási területe a humán-genetika, ezen belül is a mono- és poligén betegségek molekuláris biológiai diagnózisa, valamint ezen betegségek kialakulásában fontos védő szerepet játszó DNS-reparáció vizsgálata. Részt vett három monogén betegség hazai molekuláris genetikai diagnózisának bevezetésében, a betegség hordozók számának meghatározásában. Tanulmányozta a DNS-reparáció változásait mesterségesen előidézett celluláris stresszben (Rad. Res.

73: 95. 1978, J. Cell Sci. 6:263. 1987). Munkacsoportjával először írta le a DNS-reparáció in vitro idegi differenciációval összefüggő változásait (Som. Cell Mol. Genet. 19: 245. 1993). Orvosoknak, orvostanhallgatóknak ajánlott orvosi genetikát népszerűsítő könyve (Genes in Medicine; Chapman and Hall, London) nagy nemzetközi sikert aratott. Tudományos publikációi száma: 91, ezek összesített impact faktora: 124.3, idézettsége: 415. Kitüntetései: Köztársasági Érdemrend, Akadémiai Díj. 1998-tól az ulsteri egyetem vendégprofesszora.

Ajánlói: *Alföldi Lajos, Dobozsy Attila, Kosztolányi György, Vécsei László*

80 RÉTHELYI MIKLÓS

1939-ben született Zalaegerszegen. 1982 óta az orvostudomány doktora. A Semmelweis Egyetem Anatómiai, Szövet- és Fejlődéstan Intézetének intézetigazgatója, egyetemi tanár. Továbbfejlesztette és sikeresen alkalmazta a klasszikus és modern neurohisztológiai módszereket, majd ezen módszerek segítségével tanulmányozta a gerincvelő különböző neuroncsoportjainak (hátsó szarv, ezen belül a substantia gelatinosa, Clarke-oszlop, oldalsó szarv, intermedier zóna) szinaptikus szerkezetét. Külföldi laboratóriumokban (Kijev, Párizs, Chapel Hill) neurofiziológusokkal, biokémikusokkal és informatikusokkal együttműködve gazdagította metodikai képességeit (axon transzporton alapuló módszerek, egy-neuron és egy-axon jelölés, immun- és in situ hibridizációs hisztokémia, neuronhálózatok 3-dimenziós elemzése). A gerincvelő kutatásait egyre inkább a fájdalom jelenség tanulmányozása határozta meg. Újabban a caudalis gerincvelő és a filum terminale klinikailag jelentős neuronális és szinaptikus szerkezetét tanulmányozza. 1961 óta oktatja az anatómia, szövettan és fejlődéstan tárgyat magyarul, angolul és németül; 1991-1995 között a Semmelweis Orvostudományi Egyetem rektora volt, kezdeményezésére indult a Semmelweis Symposium és a Semmelweis Tudományos Napok sorozat. Az Alapítvány a Magyar Felsőoktatásért és Kutatásért kuratóriumának elnöke. A Semmelweis Egyetem Idegtudományok Doktori Iskolájának vezetője. Nemzetközi és hazai tudományos folyóiratokban és könyvekben megjelent közleményeire (halmozott impact factor: 125,158) 1717 független hivatkozás történt.

Ajánlók: *Halász Béla, Makara B. Gábor, Palkovits Miklós*

80 ROSIVALL LÁSZLÓ

1949-ben született Budapesten. Az orvostudomány doktora 1987 óta. Egyetemi tanár, a Semmelweis Egyetem Kórélettani Intézet igazgatóhelyettese, a MTA-SE Nephrologiai Kutatócsoport vezetője. A bergeni, az alabamai, a Harvard, a montpellier-i, a heidelbergi, a Tulane Egyetemek vendégkutatója, -professzora (6 év). A Nemzetközi Nephrologiai Iskola alapítója. Nephrologiai PhD-programjában eddig 23-an szereztek PhD-fokozatot. Közülük 16-nak, továbbá 2 kandidátusnak volt témavezetője. Feltárta a posztglomeruláris mikrocirkuláció új szerveződési formáját, leírta a GFR „short loop” szabályozási mechanizmusát. Felismerte az afferens arteriola fenesztrált endotheliumát, és kimutatta, hogy az ér morfológiailag és funkcionálisan két szakaszból áll. Elsőként mérte meg módszerével a vesében képződött angiotenzint, bizonyította közvetlen GFR-t csökkentő hatását, határozta meg a gyomor filtrációs erőit, és mutatta ki, hogy az angiotenzin II gátlása csökkenti a stresszfelekély kialakulását, javítja a bél-anasztomózis gyógyulását. Vezetőségi tag az Élettani, Nephrologiai, Nemzetközi Kórélettani, Európai Vesekutató Társaságokban. Aelnöke a Hypertonia Társaságnak, ISN Közép-kelet európai Oktatási Bizottságnak.

Elnöke az OTKA Élettani Zsűrijének, a Magyar Orvosok Nemzetközi Akadémiájának és a Magyar Vese Alapítványnak. Szerkesztőbizottsági tagja több hazai és nemzetközi folyóiratnak Cikk: 101 (30 magyar); IF: 165,190; független idézet: 801; könyv: 1; fejezet: 55; szabadsalom: 1.

Ajánlók: *Makara B. Gábor, Palkovits Miklós, Szolcsányi János*

80 SCHAFF ZSUZSA

1943-ban született Budapesten. Az orvostudomány doktora 1986 óta. A Semmelweis Egyetem II. Sz. Patológiai Intézetének igazgatója. Patológusként szakterülete legmodernebb irányzatát képviseli, a patológia egyik hazai vezetője, a kollégium elnöke és az Országos Intézet igazgatója. Személyében sikeresen fonódik össze a jeles diagnosztikus szakember és a kiváló tudományos kutató, szervező. Legfontosabb tudományos megállapításai a máj- és daganatpatológia, valamint a sejt-vírus kölcsönhatás vizsgálatának területén születtek. Összefoglaló könyvfejezetei a hepatopathológiai alapmunkái, osztályozásai, klinikopathológiai elemzése alapján a nemzetközi szakirodalom egyik legelismertebb szakértőjének tartják (*Liver Cancer*, Churchill Livingstone, 1997). Világviszonylatban az elsők között volt, aki a hepatitis B és C vírus (HCV) egyes strukturális elemeit, azok sejtre való hatását igazolta (*J. Med. Virol.* 16: 37, 1985; *Hepatology* 6: 349, 1986). Legújabb munkáiban a HCV-erythrocyta kapcsolat és internalizáció új mechanizmusát igazolta (*Scand. J. Gastroenterol.* 37: 578, 2002), mely a vírus transzmisszió szempontjából alapvető új ismeret. A HCV core komponensének kapcsolatát mutatta ki a hepatocytá egyes metabolikus útjaival, melynek a vírus carcinogen hatásában szerepe lehet (*P. Natl. Acad. Sci. USA* 94: 1200, 1997). Az elsők között igazolta a p53 mutáció jelentőségét emberi májrákokban (*Eur. J. Cancer* 31: 1847, 1995), valamint egyes növekedési faktorok szerepét a hepatocarcinogenesisben. (*Hum. Pathol.* 25: 644, 1994; *Cancer* 83: 690, 1998).

Ajánlók: *Knoll József, Lapis Károly*

80 SÜVEGES ILDIKÓ

1939-ben született Debrecenben. Szűkebb szakterülete: szemészet, szemészeti patológia, mikrosebészet. 1985 óta az orvostudomány doktora. A Semmelweis Egyetem I. Sz. Szemészeti Klinika tanszékvezető egyetemi tanára. A szaruhártya-betegségekkel kapcsolatban először írta le több betegség klinikopatológiáját. Elsőként állapította meg, hogy a Terrien betegség gyulladásos eredetű, gyulladásos és phagocytoticus tevékenységet folytató sejteket tartalmaz. Úttörő volt annak leírásában is, hogy a mucopolysaccharidosis által okozott cornea folyamatok egyikében (Maroteaux-Lamy szindróma) a szaruhártyában intra- és extracellulárisan chondroitin szulfát halmozódik fel. Ezen megállapításai kézikönyvek alapadatai lettek. Utóbbi időben munkatársaival a szaruhártya lézeres kezelése és sebgyógyulása terén ért el eredményeket. Megállapították, hogy az UVB sugárzás befolyásolja a cornea sebgyógyulását, és hegképződéshez vezethet. Az általa vezetett klinika a szakorvosképzés szempontjából nemzetközi akkreditációval rendelkezik. Iskolateremtő: munkatársai közül heten kandidátusi, ketten PhD-fokozatot szereztek, négyen habilitáltak, hárman az MTA doktori fokozat megszerzésének küszöbén állnak. A Német, Finn, Ukrán Szemorvos Társaságok tiszteleti, a European Council of Ophthalmology, a European Union of Medical Specialists (UEMS) Szemészeti Szekciója, a European

Board of Ophthalmological Professors (EUPO) és az Academia Ophthalmologica Internationalis választott tagja. Díjai, kitüntetései: Marchot-emlékérem; Javal Gold Medall; Amerikai Szemorvos Társaság díja; MOTESZ-díj; Blaskovics Imre-érem; Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje.

Ajánlók: *Halász Béla, Hollán Zsuzsa, Nász István, Papp Gyula*

TULASSAY ZSOLT

1944-ben született Galántán. Szűkebb szakterülete: orvostudomány, belgyógyászat, gasztroenterológia. 1991 óta az orvostudomány doktora. A Semmelweis Egyetem II. sz. Belgyógyászati Klinika tanszékvezető egyetemi tanára, az Országos Belgyógyászati Intézet igazgatója. Tudományos munkája az emésztőrendszeri betegségekkel kapcsolatos. Elsők között bizonyította, hogy a pancreas divisum heveny pancreatitist okozhat. Igazolta, hogy a hasnyálmirigyák és az idült gyulladás elkülönítéséhez endokrin markerek is segítséget nyújtanak. Elsőként írta le az ANP szint változását dumping szindrómában, és azt, hogy e szindróma tünetei szomatostatinnal megelőzhetők. Széleskörű vizsgálatakat végzett az emésztőrendszeri betegségekben megjelenő csontanyagcsere változások patofiziológiájáról, és bizonyította az endokrin és genetikai tényezők alapvető szerepét is. Molekuláris biológiai módszerekkel vizsgálta a gyomor- és bélnyálkahártyát károsító tényezők hatását. Megállapította, hogy az NSAID és a *Helicobacter pylori* a gyomornyálkahártya-károsodás létrejöttében független kockázati tényezőt jelentenek, és vizsgálta az NSAID gastropathia megelőzésének módjait. Új módszert dolgozott ki a *Helicobacter pylori* eradikációjára. Tudományos közleményeinek és könyvrészleteinek száma 302, ezek összesített impact faktora 201.654, a független idézetek száma 1118. Díjai, kitüntetései: Jendrassik-emlékérem, Hetényi-emlékérem, Batthány-Strattmann László-díj, Haynal Imre-emlékérem, az Amerikai Gasztroenterológiai Kollégium elnöki érme.

Ajánlók: *Besznyák István, Lapis Károly, Nász István, Pásztor Emil, Romics László*

MŰSZAKI TUDOMÁNYOK OSZTÁLYA

RENDES TAGSÁGRA AJÁNLJA

☞ HASZPRA OTTÓ

Budapesten született 1928-ban. 1998 óta levelező tag. A BME professor emeritusa. Székfoglalójában korábbi (mérőberendezésekre, nagyműtárgyakra, környezetvédelmi feladatokra vonatkozó) főbb kutatásairól adott átfogó tanulmányt [Haszpra O.: Néhány hidraulikai probléma a vízepítésben. 37 oldal. Székfoglalók 1995-98. IV. kötet. MTA, Bp.] Kidolgozta az esperantó nyelv eddig legrészletesebb betű- és fonéma-statisztikáját [Haszpra, O. (2001): Liter-ofteco en Esperantaj tekstoj (Betűgyakoriság esperantó szövegekben). S. Fiedler, Liu H., red.: Studoj pri Interlingvistiko – Studien zur Interlingvisitik, pp. 346-364. KAVA-PECH, Dobrichovice /Praha].

Kidolgozta a szigetközi vízfolyások és a talaj vízellátását a jelenlegi körülmények között sikeresen biztosító dunakiliti fenékgát hidraulikai méretezését [Haszpra O. – Zsilák E. (2002): A dunakiliti fenékgát. Hidrológiai Közöny 2, pp. 197-204.]

Ajánlók: *Somlyódy László, Szabó János, Tarnai Tibor, Vajna Zoltán*

☞ SITKEI GYÖRGY

Orosházán született 1931-ben. A Nyugat-magyarországi Egyetem professor emeritusa. Levelező taggá választása (1998) óta jelentős tudományos eredményeket ért el a talaj-járműmechanika és a faforgácsolás elmélete, különösen a felületi érdesség kialakulásának kutatása területén. Az elért eredményeket könyvekben, folyóiratokban és nemzetközi konferenciákon ismertette. A világ számos egyetemén és kutatóintézetében tartott szemináriumokat, amelyeken eredményeit ismertette. Igen aktívan részt vesz a posztgraduális képzésben, az Akadémia szakbizottságaiban és egyetemek ill. karok doktori és habilitációs bizottságaiban.

Ajánlók: *Michelberger Pál, Reményi Károly, Vajna Zoltán*

LEVELEZŐ TAGSÁGRA

☞ BÁNHIDI LÁSZLÓ

Szolnokon született 1931-ben. A műszaki tudomány doktora 1983 óta. A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem professor emeritusa. Szűkebb szakterülete: komfortelmélet, energetika, klimatechnika, fűtéstechika, épületgépészet.

Legfontosabb tudományos eredményei: A hőérzeti, illetve komfortelmélet hazai és kelet-közép-európai iskolájának megteremtése, melynek jellegzetes eredménye *Zárt terek hőérzeti méretezése* (Műszaki Könyvkiadó, 1976. 274 oldal) c. könyvének magyar, orosz és kínai nyelvű kiadása, valamint *Komfortelmélet* című magyar tankönyve (Bánhidi L.-Kajtár L.: *Komfortelmélet*, Tankönyvkiadó Bp. 2000. 436 oldal (saját 147 oldal)),

továbbá a komfortkutatás laboratóriumi bázisainak megteremtése: ÉTI Szentendrei Közérzeti Labor, BME Komfort, Légttechnikai és Levegőminőségvizsgáló Laboratóriumai. 433 publikációja jelent meg 11 nyelven. Az International Academy of Indoor Air Sciences alapító tagja. Az Alpár-émlékérem, a Macskásy-émlékérem, az ÉTE-díj és a Széchenyi díj kitüntettje.

Ajánlók: Szabó János, Vajna Zoltán

80 BÁRSONY ISTVÁN

Nyíregyházán született 1948-ban. A műszaki tudományok doktora 2001 óta. Az MTA Műszaki Fizikai és Anyagtudományi Kutatóintézete tudományos tanácsadója, operatív igazgatóhelyettese, a Debreceni Egyetem Műszaki Főiskolai Kara Villamosmérnöki Tanszéke főiskolai tanára, szakfelelőse (mellékállásban). Közel egy évtizedet dolgozott Japánban, ill. a Twente Egyetemen. A KFKI ATKI megalakulásakor telepedett haza és vált az intézet egyik meghatározó vezetőjévé. Széleskörű nemzetközi kapcsolatrendszerével az intézményt kiemelkedően sikeres pályázati irányba terelte. Több hazai vállalat neki köszönheti a csúcstechnológiai termékeik újabb generációinak kifejlesztését.

Japánban szakmai irányításával több „elsőséget” ért el az integrált áramköri ipar egyik, mára standard eszközével, a gyors halogénlámpás hőkezelőkkel végzett kísérletek révén. (I. Bársony, H. Anzai and J.-I. Nishizawa; „On Structural Impact of Lamp Annealing in Device Back-End Processing”, J. Electrochem. Soc. **133** (1986) 156-163)

Az MFA Félvezető Laboratóriumában, amelynek megszervezésében oroszlanrészt vállalt, elsőként alkalmaztak pórúszos szilíciumot Si napelemekben *antireflexió*s bevonatként (EU-projekt). (A. Krotkus, K. Grigoras, V. Pacebutas, I. Bársony, E. Vázsonyi, M. Fried, J. Szlufcik, J. Nijs, C. Levy-Clement, “Efficiency improvement by porous silicon coating of multicrystalline solar cells”, Solar En. Mater. and Solar Cells, **45** (1997) 267-273)

A pórúszos szilícium mikrogépészeti alkalmazásának egyik úttörője; ez bizonyult pl. felfüggesztett mikro-membránok előállításának azóta elterjedt technikájának. Ezzel kerültek a hazai kutatásai a nemzetközi figyelem körébe. (Cs. Dücső, É. Vázsonyi, M. Ádám, I. Bársony, J. G. E. Gardeniers and A. van den Berg: „Porous Silicon Bulk Micromachining for Thermally Isolated Membrane Formation”, Sensors and Actuators A **60**, pp.235-239. (1997)).

Ajánlók: Csurgay Árpád, Gyulai József, Lukács József, Roska Tamás

80 DOMOKOS GÁBOR

Budapesten született 1961-ben. Az MTA doktora 1998 óta. A BME Építésmérnöki Kar Szilárdságtani és Tartószerkezeti Tanszéke tanszékvezető egyetemi tanára. Szakterülete: nemlineáris mechanika. Jelentős eredményeket ért el mechanikai feladatok diszkrétizálásával kapcsolatban. Munkáiban kapcsolatot teremtett a peremérték-feladatok diszkrétizálása során fellépő, úgynevezett „parazita” megoldások és a dinamikai rendszerekben régóta vizsgált kaosz-jelenségek között. Több meglepő jelenségre világított rá a diszkrét -> folytonos határátmenettel kapcsolatban, bevezette a „kísértet”-megoldás fogalmát, és bizonyította ilyen megoldások létezését. (G. Domokos: Static solitary waves as limits of discretization: a plausible argument. *Phil. Trans. of the Royal Society London, A* (1997), **355**, pp. 2099-2166.) (G. Domokos, P. J. Holmes: On nonlinear boundary-value problems: ghosts, parasites and discretizations. *Proc. Roy. Soc. London A* (2003), **459**, pp.1535-1561.)

G. Domokos, D. Szász: Ulam's scheme revisited: digital modeling of chaotic attractors via micro-perturbations. *Discrete and Continuous Dynamical Systems, Ser. A.* (2003), 9(4), pp. 859-876. c. dolgozata tágító intervallum-leképezések diszkrét modellezésére mutat be egy új eljárást, mely kapcsolódik az Ulam-féle klasszikus sémához. Az eljárás kicsiny, a kerekítési hibák nagyságrendjében történő véletlen zavarással jól közelíthetővé teszi az eredeti leképezéshez rendelt sűrűségfüggvényt. Jelentősége, hogy egyszerűen programozható algoritmussal radikálisan javítja a gépi szimulációkat. Szigorú konvergencia-bizonyítást közöl.

A Cornell Egyetem Elméleti és Alkalmazott Mechanika Tanszék c. egyetemi tanára.

Ajánlók: *Gáspár Zsolt, Finta József, Szász Domokos, Tarnai Tibor*

☞ GÁSPÁR LÁSZLÓ

Budapesten született 1943-ban. 1991 óta közlekedéstudományok doktora. A Közlekedéstudományi Intézet Rt. tudományos igazgatója, a Széchenyi István Egyetem Közlekedésépítési és Településmérnöki Tanszéke egyetemi tanára. Szűkebb szakterülete az út- és hídgyártás. Az elmúlt 10 évben 4 idegen és 3 magyar nyelvű könyve, valamint 7 magyar könyvrészlete jelent meg; 18 idegen nyelvű és 71 magyar nyelvű cikk szerzője volt. Az első magyar hálózati szintű útburkolat-gazdálkodási rendszer (PMS) kidolgozója. Városi és gyorsforgalmi utakra szintén alakított ki PMS modelleket. Elkészítette az Országos Közúti Adatbankhoz csatlakozó idősoros nyilvántartási alrendszer modelljét. Az Európai Unió égisze alatt 12 nemzetközi kutatási munkában az ország képviselője volt. Főbb művei: Útgazdálkodás, Akadémiai Kiadó (nyomdában); Compilation of First Hungarian Network-Level Pavement Management System. Transportation Research Record 1455. Washington, DC. (1994), 22-30.; Highway Performance Modelling in Hungary. The Journal of Pavement Engineering & Asphalt Technology (2000), 44-56.

A következő tudományos szaklapok szerkesztőbizottsági tagja: Journal of Transportation Engineering, The International Journal of Pavement Engineering & Asphalt Technology.

Ajánlók: *Szabó János, Haszpra Ottó*

☞ HANGOS KATALIN

Budapesten született 1952-ben. A kémiai tudományok doktora 1993 óta. Az MTA SZTAKI tudományos tanácsadója, a Veszprémi Egyetem egyetemi magántanára. Szűkebb szakterülete: folyamatrendszerek dinamikája. A nagy ipari folyamatok elsősorban kémiai jellegűek, dinamikájuk általában erősen nemlineáris. Ezek szabályozásának modellépítésében egyedülállóan úttörő munkát végzett. Felhasználva az irreverzibilis termodinamika és a hamiltoni reprezentáció eredményeit és továbbfejlesztve azokat az új nemlineáris rendszerelméleti eredményeket, amelyek Bokor József iskolájához fűződnek, megalkotta a folyamatok a gyakorlat számára is kezelhető modellezési módszereit. Ez új fejezetet nyitott a folyamatrendszerek dinamikájának elméletében és gyakorlatában. Ezen munkásság tanítására hívják meg a különböző külföldi egyetemek, hazai alkalmazására és oktatására immár 10 PhD-s tanítványát készítette föl és alapított tudományos iskolát. Főbb művei: Hangos, K. M. and I. T. Cameron: *Process Modelling and Model Analysis*. Academic Press, London, pp. 1-543 (2001); Hangos, K. M., R. Lakner and M. Gerzson: *Intelligent Control System: An Introduction with Examples*. Kluwer Academic Pub-

lisher, pp. 1-301 (2001); Hangos, K. M., a. A. Alonso, J. A. Perkins and B. E. Ydstie: Thermodynamic approach to the structural stability of process plants. *AIChE Journal*, **45** (4): 802-816 (1999).

Az IFAC Technical Committee on Chemical Process Control tagja, a *Journal of Process Control* szerk. biz. tagja. 1992-ben kapta a Csehszlovák Tudományos Akadémia díját.

Ajánlók: Bokor József, Fonyó Zsolt, Pungor Ernő, Vámos Tibor

HEGEDŰS ISTVÁN

1941-ben Szegeden született. A műszaki tudomány doktora 1995 óta. A BME Hidak és Szerkezetek Tanszéke egyetemi tanára. Munkásságát a mérnöki tartószerkezet-tervezési problémák iránti fogékonyság, a mély matematikai megalapozottság és a tudomány számos területét felölelő tájékozottság jellemzi. Széleskörű munkásságából az alábbiakat emeljük ki: a jelölt kibővítette a diszkrét és a kontinuum-modellű szerkezetek viselkedésének analógiáit a szabályos hálózatos szerkezetek szinguláris megoldásainak bevezetésével (Discrete Fourier Integrals as Singular Solutions for Grids of Regular Network. *Acta Tech. Acad. Sci. Hun.* 108(3-4), pp. 339-355., 2001). Bebizonyította a szerkezeti topológia egyik több évtizedig megoldatlan problémáját, az ún. Baracs-féle sejtést (Self stresses of projected networks of polyhedra. The proof of Baracs's conjecture. *International Journal of Solids and Structures*, megjelenés alatt). A mérnöki gyakorlatban is jól használható módszereket dolgozott ki keretek, rácsos tartók, magasházak és térbeli rácsszerkezetek helyettesítő kontinuummal való modellezésére. (A szakcikkek mellett az alábbi két könyvben foglalta össze eredményeit: Analysis and design of space frames by the continuum method. Elsevier Science Publishers, Amsterdam, 318 pp. 1985. Társ szerző: Kollár L.; Application of the sandwich theory in the stability analysis of structures. Structural Stability in Engineering Practice. Ed. by L. Kollár. E & FN Spon, London, New York 1999. Chapter 6, pp. 188-241. 1999. Társ szerző: Kollár L. P.)

Az elmúlt tíz évben készült tudományos publikációi: 2 szakkönyv, 5 könyvrészlet, ebből egy angol nyelven, 71 tudományos cikk, ebből 42 angol nyelven, 7 külföldi folyóiratban. Munkáit 188 helyen idézték, ebből 113 idegen nyelvű, 70 külföldi kiadványban, 22 külföldi szerzőtől. Akadémiai Díj (2003).

Ajánlók: Kollár László, Tarnai Tibor

JÁRMAI KÁROLY

1955-ben Miskolcon született. Szűkebb szakterülete: hegesztett szerkezetek tervezése, szerkezetoptimalizálás. A Miskolci Egyetem Gépészmérnöki Karán egyetemi tanár. Doktori értekezését a műszaki tudományterületen 1995-ben védte meg.

Doktori értekezésének megvédése óta 6 könyv írásában és szerkesztésében vett részt, továbbá három könyvfejezetet, 38 idegen nyelvű és 14 magyar nyelvű folyóiratcikket, 78 idegen nyelvű és 4 magyar nyelvű konferenciakiadványban megjelenő anyagot publikált, számos esetben külföldi kollégákkal. Munkáira 220 hivatkozás ismeretes, közülük 40 külföldi szerzőtől.

Munkáiban a hegesztési maradék feszültség számítására, a szerkezet teherbírására, cső-szerkezeteknél az optimális topológia, szelvényalak és méret meghatározására, különféle egy- és többcélfüggvényes optimalizáló algoritmusok kiválasztására, valamint a tervezésgyártás-költségszámítás szoros összekapcsolására ad javaslatokat. (Farkas, J., Jármái, K.:

Analysis and optimum design of metal structures, Balkema Publishers, Rotterdam, Brookfield, 1997, 347 p., Jármái, K., Farkas, J.: Cost calculation and optimization of welded steel structures, Journal of Constructional Steel Research, Elsevier, Vol. 50. 1999, No. 2. pp. 115-135, Farkas J. & Jármái K.: Economic design of metal structures, Millpress Science Publisher, Rotterdam, 2003, 340 p.). A fenti területekhez kapcsolódóan számos szerkezet új modelljének kialakítására és optimalására, számítógépi programrendszerek kifejlesztésére, elméleti eredményeinek ipari felhasználására került sor.

Ajánlók: *Czibere Tibor, Páczelt István*

KOVÁCS GYÖRGY

Budapesten született 1943-ban. 1997 óta az MTA doktora. Az MTA SZTAKI CIM Kutatólaboratórium tudományos tanácsadója és laborvezetője, a BME Gépészmérnöki Kar Gépészeti Informatika Tanszék egyetemi tanára.

Az elmúlt tíz évben kb. 200 publikációja jelent meg. Ezek között 12 könyvrészlet van, 5 könyvnek volt a társszerkesztője, kb. 170 a lektorált konferencia-publikációk száma, és 40 folyóiratcikk, amelyek közül 20 jelentős, SCI-s. Az összes dolgozatnak mintegy 5 %-a magyar nyelvű (pl. 3 könyvrészlet), a többi angol. Hivatkozásainak száma az elmúlt 10 évben: 80.

Kiemelt publikációk és az azokban ismertetett legjelentősebb tudományos eredmények: KOVÁCS, G. L.: Pilot plants to assist FMS/CIM evaluation, design and industrial applications; in: Computer-Integrated Manufacturing Systems (Butterworth), Vol. 5 No. 1 Febr. 1992, pp. 54-60. - KOVÁCS, G. L., NACSA, J.: Some Communication Problems of KB-controlled Manufacturing Systems, in: Engineering Application of Artificial Intelligence (Elsevier Science Ltd.), Vol. 10, No. 2, 1997. pp. 225-230. - KOVÁCS, G. L., PAGANELLI, P.: A planning and management infrastructure for large, complex distributed projects – beyond ERP and SCM, in: Computers in Industry (Elsevier), 51 (2003), pp. 165-183.

Fenti dolgozatokban és egyéb elméleti és gyakorlati munkáiban a számítógéppel automatizált gyártórendszerek szimulációjának, kiértékelésének, tervezésének, újratervezésének és irányításának tudásalapú megoldásaira tesz javaslatokat. Legfontosabb eredménye a szimulációra alapozott valósidejű, intelligens rendszerirányítás elvi és gyakorlati megvalósítása és iskolateremtő tevékenysége az általa több mint tíz éve vezetett kutatólaboratóriumban. Az eredményeket a jelölt részvételével folytatott közös európai kutatási projektek eredményei terjesztették ki a több vállalatból létrehozott ún. virtuális vállalatokra.

Ajánlók: *Lukács József, Pap László, Tuschák Róbert*

KÖVESNÉ GILICZE ÉVA

Nógrádverőcén született 1942-ben. A közlekedéstudomány doktora 1996 óta. A BME Közlekedésmérnöki Kar dékánja, a Közlekedésüzemi Tanszék tanszékvezetője. Jelentős munkássággal bír a közlekedési (személy- és áruszállítási) folyamatok modellezése és tervezése területén. A *Közúti áramlatok elemzése és modellezése* (Tankönyvkiadó Budapest, 1975. p. 126) tankönyvében megalapozta a közlekedési folyamatok analízisét, a forgalom lebonyolódást Magyarországon elsőként minősítette sztochasztikus modellek segítségével. Ez hasznosult az OM Nemzeti Kutatási és Fejlesztési Programok (2001-2002) *Haszonjármű-forgalom irányítása fedélzeti és távinformáció felhasználásával* c. kutatás megvalósításakor. Kimagasló a személyközlekedés, ezen belül a közösségi

közlekedés rendszereinek analízise és szintézise területén kifejtett többéves, eredményes kutatómunkája, amely az MTA stratégiai kutatási programjában is nagy súllyal szerepelt. A kidolgozott modellek alkalmasak az személyközlekedés, ezen belül a tömegközlekedési rendszerek tervezése, szervezése, értékelése, a térbeli-időbeli lebonyolítás minőségének meghatározására. Az általa kidolgozott eljárások hazai és nemzetközi elismertséget, felhasználást nyertek, beépültek az egyetemi alap-, tovább- és doktori képzésbe, iskola-teremtő munkásságot jelentenek, hozzájárultak a közlekedéstudomány hazai és nemzetközi színvonalának emeléséhez, amelyet a 2003. évben odaítélt Széchenyi-díj is igazol. Kiemelkedő iskola-teremtő oktatási és kutatási tevékenysége; a közlekedési és logisztikai folyamatok modellezése és tervezése területén, ezen belül is a közösségi közlekedés rendszereinek analízise és szintézise területén kifejtett, nemzetközileg is ismert és elismert kimagasló tudományos eredményei, a doktorképzésben.

Ajánlók: *Bokor József, Michelberger Pál*

80 KURUTZNÉ KOVÁCS MÁRTA

Budapesten született 1940-ben. A műszaki tudomány doktora 1994 óta. A BME Építőmérnöki Kara Tartószerkezetek Mechanikája Tanszéke tanszékvezető egyetemi tanára. A biomechanika interdiszciplináris területén kutat. Munkája a mémöki és az orvosi tudományok találkozási területe. Tartószerkezetek analitikus és numerikus módszerei területén nemzetközileg is elismert kutatási eredményeit a biomechanikában hasznosítja. Kutatásai a nép-egészségügy fontos területeit érintik. Kutatócsoportja kísérletileg kimutatta a hazánkban fél évszázada alkalmazott súlyfürdőkezelés eddig ismeretlen nyújtóhatását. Meghatározta a lumbális gerinc viszkoelasztikus anyagállandóit a nem és az életkor szerint. Gerincterápiák szimulációjára numerikus modellt dolgozott ki, és az anyagállandókat paraméter-identifikációs eljárással határozza meg. Kidolgozta a csont-protézis kapcsolat károsodási folyamatainak elméletét és numerikus algoritmusát nemsima analízissel. Az osteoporosis komplex kutatásában kísérletileg kimutatta a csigolyák csontszerkezetének szilárdsági jellemzőit a morfo-metria függvényében. Hat nemzetközi mechanikai és biomechanikai szervezet tagja, vezetőségi tagja. Számos hazai szakmai-tudományos szervezet, kuratórium tisztségviselője. Két mémök és három orvos doktorandusz akkreditált témavezetője. Személye a mémöki és orvosi interdiszciplináris tudományos együttműködés letéteményese lehet.

Fontosabb publikációi: Effect of nonlinearity in nonsmooth nonconvex structural behaviour, Nonsmooth/Nonconvex Mechanics: Modelling, Analysis and Numerical Methods, Eds: D. Y. Gao, R. W. Ogden, G. E. Stavroulakis, Kluwer, 520p, 189-230, 2001. A lumbális gerinc nyúlásának meghatározása súlyfürdőben, Orvosi Hetilap, 143(13), 673-684, 2002. In vivo deformability of human lumbar spine segments, Acta of Bioeng. and Biomech., 5(1), 67-92, 2003.

Ajánlók: *Kalischky Sándor, Kozák Imre, Finta József*

80 IANTOS BÉLA

Miskolcon született 1941-ben. A műszaki tudomány doktora 1994 óta. A BME Irányítástechnika és Informatika Tanszéke egyetemi tanára. A robotok irányításának, az irányítás-elméletnek és a mesterséges intelligenciának nemzetközileg elismert szakembere. Legjelentősebb eredményeit a nem-skálárkritériumú optimális irányítások elmélete, a robotok dinamikus modelljének identifikációja, az intelligens robotok, a 3D képfeldolgozás,

bonyolult többváltozós nemlineáris rendszerek differenciálgeometriai és fuzzy-neuro elveken alapuló irányítása és a mozgástervezés területén érte el. Elméleti és rendszer-technikai eredményeit nagyméretű valós idejű rendszerek tervezésében és megvalósításában alkalmazta itthon és külföldön. Főbb művei: B. Lantos: Problems of Control and Information Theory, Vol. 5. No. 3. 1975, 271-284; B. Lantos: Int. J. Mechatronics, Vol. 3. No. 2. 1993, 149-166; B. Lantos: Int. J. Advanced Computational Intelligence, Vol. 2. No. 3. 1998, 82-87; Harmati-Lantos-Payandeh: Int. J. Robotics Research, Vol. 21, No. 5-6, 2002, pp. 489-510; Kiss-Levine-Lantos: Int. J. Robotics Research, Vol. 21, No. 5-6, 2002, pp. 443-461.

Tudományos és állami kitüntetései: MTA és Akadémiai Kiadó Nívódíja (1997), Iskolateremtő Mestertanár oklevél (MTA, OTDK, MKM, 1997), Fáy András-díj (1997), Széchenyi Professzori ösztöndíj (OM, 1999-2002), Charles Simonyi Kutatói díj (MTA, OM, 2002). Az IFAC (International Federation of Automatic Control) Magyar Nemzeti Bizottságának és az IFAC 4 nemzetközi műszaki bizottságának (Nonlinear Systems, Robotics, Optimal Control, Education) választott tagja.

Ajánlók: *Arató Péter, Keviczky László, Nagy István, Tuschák Róbert*

☛ MOLNÁR KÁROLY

Budapesten született 1944-ben. A műszaki tudomány doktora 1990 óta. A BME egyetemi tanára, tanszékvezetője, rektorhelyettese. Az energetikában és ezen belül a transzportelmélet tudományban hazailag és nemzetközileg is elismert tudós. Nyolc könyv ill. jegyzet; magyar és angol nyelven írt fejezet önálló szerzője vagy társszerzője. Írásban megjelent cikkeinek, tanulmányainak száma 225, amelyből több mint 80 1990 óta került ismertetésre. Közleményeire több mint 100-an hivatkoztak. Egyénileg vagy társszerzőkkel készített szabadalmainak száma 8, amelyből 2 európai védettségű. Szakmai eredményei, szabadalmi számos esetben alkalmazást is nyertek, és bevezetésre kerültek. (K. Molnár: Fluidised Bed Columns for Gas/Liquid Countercurrent Contacting. World Congress III. of Chemical Engineering, Tokyo, Japán. 1986). Az általa kidolgozott turbulens diffúziós tényező számítási módszer szelepes tányérok alkalmazása esetén nemzetközileg is elismert és ajánlott. (Molnár K.: Eddy-Diffusion Coefficient in Valve Tray Distillation Columns. Periodica Polytechnica, Mech. Eng. vol. 18. 155. 1974.) Nemzetközi és hazai elismerést váltott ki a szárítás elméleti terén végzett munkássága, a behúzó frontos szárítási modell. Aktívan részt vesz a tudományos közélet formálásában, igen sok hazai és nemzetközi tudományos bizottságnak, MTA-bizottságnak volt és jelenleg is tagja, elnöke, tisztségviselője. Több külföldi és hazai aspiráns, doktorandusz tudományos vezetője. Tudományos és oktatási tevékenységét több kitüntetéssel ismerték el.

Ajánlók: *Ginsztler János, Reményi Károly, Sitkei György*

☛ MONOSTORI LÁSZLÓ

Budapesten született 1953-ban. Az MTA doktora 1999 óta. Az MTA SZTAKI tudományos igazgatóhelyettese, a BME Gépészmérnöki Kar tanszékvezető egyetemi tanára. Eredményeit mintegy 250 publikációban ismertette. Impakt faktorral rendelkező fórumok 38 cikkét közzétették. Munkáira közel 600 független hivatkozás ismert, melyből több mint 400 külföldi szerzőtől. Az intelligens gyártórendszerek terén végzett, iskolateremtő kutatásai során elsősorban a mesterséges intelligencia és a gépi tanulás módszerein alapuló új megol-

dásokat fejlesztett ki a gyártási hierarchia különböző szintjeire jellemző komplexitás, változások és zavarok kezelésére. Eredményei bevezetésén világhírű cégekkel dolgozik együtt. Kiemelt publikációi: Monostori, L.: A step towards intelligent manufacturing: Modelling and monitoring of manufacturing processes through artificial neural networks, *Annals of the CIRP*, 42/1, 1993, 485-488; Monostori, L. *et al.*: Machine learning approaches to manufacturing, *Annals of the CIRP*, 45/2, 1996, 675-712; Monostori, L.: AI and machine learning techniques for managing complexity, changes and uncertainties in manufacturing, *15th Triennial World Congress of IFAC*, 2002, 119-130 (invited key-note paper).

Elismertségét jelzik elnöki, elnökhelyettesi pozíciói, tagságai nagy presztízsű tudományos szervezetekben, azok bizottságaiban (pl. CIRP, IFAC, ISAI), tagságai igen jelentős folyóiratok szerkesztőbizottságaiban (pl. CIRP Annals, Computers in Industry, IEEE Transactions on Automation Science and Engineering, az utóbbiban főszerkesztő helyettes). Több mint 100 nemzetközi tud. konferencia szervezőbizottsági tagja, 10 esetben elnöke. Humboldt ösztöndíjas.

Ajánlók: *Prohászka János, Sítkei György, Stépán Gábor, Vajna Zoltán*

80 PALKOVICS LÁSZLÓ

Zalaegerszegen született 1965-ben. Az MTA doktora 1998 óta. A BME Gépjárművek Tanszék egyetemi tanára, a Knorr Bremse Fékrendszerek Kft. fejlesztési igazgatója. Szűkebb szakterülete: közúti járművek mechanikája, elektronikus szabályozott járműrendszerek, haszonjárművek dinamikája, menetdinamikai szabályozórendszerek. A járműrendszerek vizsgálata és szimulációja területén, különösen a valós idejű többtest-rendszerű modellezési eljárásoknál van kiemelt jelentősége a modellek számítási sebességének. Az általa kidolgozott, neurális háló alapú gumibroncs és felfüggesztés modellek alkalmasak a valós idejű szimuláció támogatására a fizikai modellek pontosságával.

A tevékenységének korábbi szakaszában a robusztus irányítási rendszerek járműdinamikai alkalmazásának elméleti lehetőségével foglalkozott. Megmutatta, hogy a korszerű irányításelmélet eredményei (H_∞, RLQR) jól alkalmazhatók a járműrendszerben fellépő (mind a paraméterbizonytalanság okozta strukturált, mind a struktúrával nem rendelkező) zavarások esetén. Az elméleti vizsgálatok eredményeit fizikai modellen bemutatott mérésekkel támasztotta alá (negyed jármű modell, ülésfelfüggesztés, ill. az autonóm összkerék kormányzási rendszer szimulációs vizsgálata). Ezen vizsgálatok eredményeképp kidolgozásra és bizonyításra került egy irányításelméleti tétel, amely olyan szabályozó tervezését célozza meg, ami egyidejűleg veszi figyelembe mindkét típusú zavarás hatásait. Ezen eredmények első ipari alkalmazása a többtagú haszonjárművekre kifejlesztett menetdinamikai szabályozórendszer, amely a kerékfékek egyoldalú működtetésével a járműre stabilizáló nyomatékot kifejtve akadályozza meg balesetveszélyes helyzet kialakulását (becsúslás, kicsúszás, felborulás). A szabadalmaztatott eljárás 2001 óta ipari termék. Erre a tevékenységére 2001-ben Széchenyi-díjat kapott.

Ajánlók: *Bokor József, Michelberger Pál*

80 PÉCELI GÁBOR

Budapesten született 1950-ben. A műszaki tudomány doktora 1989 óta. A BME Mérés-technika és Információs Rendszerek Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára és az MTA-BME Beágyazott Rendszerek Informatikája Kutatócsoport vezető. Szakterülete a rekurzív

transzformációk megvalósítását lehetővé tevő általános struktúra megadása; adaptív jelfeldolgozás komplex mérés technikai alkalmazásokban, beágyazott információs rendszerek modellezése és tervezése, tranziens menedzsment újrakonfigurálható rendszerekben és valós idejű rendszerek ütemezése és optimalizálása. E területeken nemzetközileg kiemelkedő színvonalú folyóiratokban publikált, és eredményeit sokan idézik. A szakmai részletkérdéseken belül külön kiemeljük a rezonátor bázisú, strukturálisan passzív szűrők bevezetését és tervezését, a kapcsolódó FIR és IIR digitális szűrő megvalósításokban. Kimutatja, hogy az új szűrőstruktúra rendelkezik azokkal a kedvező tulajdonságokkal, amelyek az ún. ortogonális, ill. strukturálisan passzív szűrőkre jellemzők. A fenti területen, mint a BME sok év óta vezető professzora, kiemelkedő oktatási és iskolát teremtő munkát végez. Főbb művei: Péceli, G., „A Common Structure for Recursive Discrete Transforms”, IEEE Trans. on Circuits and Systems, Vol. 33, pp. 1035-1036, Oct. 1986. – Péceli, G. „Resonator-Based Digital Filters”, IEEE Trans. on Circuits and Systems, Vol. 36, pp. 156-159, Jan. 1989. – Péceli, G., T. Kovács házy, „Transients in Reconfigurable Digital Signal Processing Systems”, IEEE Transactions on Instrumentation and Measurement, Vol. 48, No. 5, pp. 986-989, Oct. 1999.

Ajánlók: *Arató Péter, Csurgay Árpád, Nagy István, Pap László, Roska Tamás*

80 RICHTER PÉTER

Budapesten született 1950-ben. A műszaki tudomány doktora 1989 óta. A BME Atomfizika Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára. Szűkebb szakterülete: optika, alkalmazott lézerfizika.

Az elmúlt tíz évben 15 könyvet, könyvrészletet, 36 magyar és 79 idegen nyelvű tudományos cikket jelentetett meg, 34 szabadalma született; hivatkozások száma: 123.

Vezetése alatt a BME Atomfizika Tanszék az alkalmazott optika nemzetközi hírű központjává vált, amely a kutatási eredményeknek és azok gyakorlati alkalmazásának köszönheti elismertségét. Kiemelkedő kutató, aki a „Making Physics Work” elvet követi. Több mint harminc műszaki alkotása hasznosult; a legfontosabbak:

1. Új optikai technológiák kifejlesztése (akusztooptika, polimer optika, integrált optika, lézeres anyagmegmunkálás, elektronlitográfia, új fényforrások, optikai adattárolás, nemlineáris optikai szálak területén), átadás ipari hasznosításra (Siemens, Videoton, Thomson, Samsung, Lasram, Optilink, Holografika, General Electric, Philips, Furukawa) (Realization of True-Time Delay Lines Based on Acoustooptics, Journal Lightwave Technol., 20. 730-739, 2002)
2. Új spektroszkópiai mérés technikák és eszközök kifejlesztése terepi analitikai (differenciálszorbpció lidar, fluorométerek) és folyamatellenőrzési (száloptikás szenzorok UV-VIS-NIR) célokra; hasznosító: Siemens, Argonne Natl. Lab., US DOE, Env. Sci. Lab.) (Optimizing Phytoremediation of Heavy metal Contaminated Soil by Exploiting Plants' Stress Adaptation, Internat. Journ. Phytoremediation 5, 13-23, 2003)
3. Hangolható sávszélességű félvezető lézer kifejlesztése; hasznosító: Max Planck Institute für Quantenoptik (Diode Lasers in Frequency Shifted Feedback Cavities: Optics Communications 85, 414, 1991)

Ajánlók: *Bor Zsolt, Győrfi László, Gyulai József, Jánossy András, Lukács József, Mihály György, Stépán Gábor, Zawadowski Alfréd*

80 ROÓSZ ANDRÁS

1945-ben Weissensteiben született. A műszaki tudomány doktora 1994 óta. A Miskolci Egyetem egyetemi tanára, tanszékvezetője, az MTA-ME Anyagtudományi Kutatócsoport vezetője.

Főbb kutatási területei: az anyagtudomány területén a kristályosodási és átalakulási folyamatok szimulációja földi és űrkörülmények között, különleges kristályosodási eljárások és hőkezelések technológiájának kidolgozása a metallurgia területén. A szilárdoldatok kristályosodásának szimulációjára kidolgozott eljárásait (Roósz A., Gácsai Z., Fuchs E., *Acta Met.*, 31, 1983., 509-517., Roósz A., Exner H. E., *Acta Met.*, 38, 1990., 2003-2008., Kraft T., Roósz A. and Rettenmayr M., *Scripta Materiala*, 35, 1996, 77-82.) számos kutatócsoport átvette. Jelentős eredményeket ért el a lézeres felületkezelés (Roósz A., Teleszky I., Boros F., Buza G., *Materials Sci. Eng.*, A173, 1993, 351-355., Roósz A., Sólyom J., Teleszky I., *Prakt. Metallogr.*, 38, (1998) 448-455.) valamint az alakos egykristály növesztés (Roósz A., Watring D., Roósz T., Teleszky I. and Toth L., *Proceedings of 4th Decennial International Conference on Solidification Processing, Sheffield, 7-10 July, 1997*) anyagtudományi vonatkozásainak tisztázásában. Legújabb eredményei a fázisátalakulások cella automata módszerrel történő szimulációjához (Geiger J., Roósz A., Barkóczy P., *Acta Mater.* 49, 2001, 623-629.) és az egyensúlyi fázisdiagramoknak a fázisátalakulások szimulációjánál könnyen használható közelítő számítási eljárásához kapcsolódnak (Roósz A., Szőke J., Rettenmayr M., *Z. Metallkunde*, 91, 12, 2000, 1013-1019., Roósz A., Farkas J., Kaptay G., *Materials Science Forum*, 2003, 414-415, 323-328). Tudományos irányítója a magyar űr-anyagtudományi programnak. 8 szabadalom/találmány (2 nemzetközi) társfeltalálója, 92 folyóiratcikk, 216 előadás szerzője. Eredményeire 366 alkalommal hivatkoznak, ezek közül 319 a külföldi hivatkozások száma.

Ajánlók: Czibere Tibor, Kozák Imre, Páczelt István

80 SZÉKELY VLADIMÍR

1941-ben született Budapesten. A műszaki tudományok doktora 1989 óta. A BME Elektronikus Eszközök Tanszéke egyetemi tanára, tanszékvezetője.

Az elmúlt 10 évben megjelent 4 magyar és 1 angol nyelvű könyve, 1 magyar és 5 angol nyelvű könyvrészlete, 2 magyar és 39 angol nyelvű folyóiratcikke, 3 magyar és 127 angol nyelvű konferenciakiadványa. A hivatkozások száma 380.

Tudományos pályájának első részében a félvezető eszközök fizikájának, modellezésének kérdéseivel foglalkozott. Ezen időszakban elért legjelentősebb eredményei a Gunn dióda elméletéhez kapcsolódnak. Az általa kidolgozott, ún. „intervalley scattering model”-t számos, az eszközzel foglalkozó könyv és cikk ismerteti, hivatkozza.

Az IEEE Press és CRC Press közös kiadásában megjelent „The Circuits and Filters Handbook” (1995, 2860 oldal) „Distributed RC Networks” c. fejezetét a jelölt írta. Felkérése e műben való szerzői részvételre egyenes következménye az *IEEE Trans. on Circuits and Systems* folyóiratban az elosztott RC hálózatokra vonatkozóan közölt új elméleti eredményeinek. (V.38 No.7. pp. 711-719, 1991) Figyelemre méltóak újabb eredményei az RC hálózatok dekonvolúciós identifikációjára vonatkozóan. A VLSI integrált áramkörök termikus tesztelésére vonatkozóan új metodikát és CMOS kompatibilis szenzorokat dolgozott ki (lásd például az *IEEE Trans. on VLSI Systems*-ben megjelent cikkét: V.

Székely et al., „CMOS sensors for on-line thermal monitoring of VLSI circuits”, V.5. pp. 270-276, 1997).

A jelölt kezdeményezője és kilenc éve programbizottsági elnöke az évente megrendezett nemzetközi termikus IC konferenciának (THERMINIC, Grenoble 1995, Budapest 1996, Cannes 1997, 1998, Róma 1999, Budapest 2000, Párizs 2001, Madrid 2002). Tanszékének több EU kutatási programban, illetve hazai programban való részvételét irányította és irányítja.

Ajánlók: Arató Péter, Győrfi László, Gyulai József, Nagy István, Tuschák Róbert

☞ TISZA MIKLÓS

1949-ben Debrecenben született. Szűkebb szakterülete a számítógépes mérnöki módszerek alkalmazása az anyagtudományban és az anyagtechnológiákban, technológiai vonatkozásban, elsősorban a képlékenyalakításban. A műszaki tudomány doktora 1994 óta. A Miskolci Egyetem Mechanika Tanszékének tanára.

Az elmúlt 10 évben idegen nyelven önálló könyve jelent meg az Egyesült Államokban, Nagy-Britanniában és Izraelben. Szakmai tudományos munkásságát további 8 tankönyv, 34 idegen nyelvű és 57 magyar nyelvű szakcikk, valamint 79 nemzetközi és 56 magyar konferenciakiadványban megjelent szakközlemény fémjelzi. Ismert hivatkozásainak száma 172, ebből 96 külföldi szerzőtől.

Főbb tudományos eredményeit a különleges képlékenyalakító eljárások fejlesztése, a számítógépes mérnöki módszerek, szakértői rendszerek, valamint a numerikus modellezés és szimuláció képlékenyalakítási folyamatokra alkalmazásának területén érte el. Úttörő munkásságot fejtett ki a számítógépes mérnöki módszerek elterjesztésében, hazai fejlesztésű rendszerek kidolgozásában. Az irányításával kidolgozott programrendszereket a hazai ipar és felsőoktatás mellett több külföldi intézmény is sikerrel alkalmazza. Három legfontosabb tudományos munkája: *Physical Metallurgy for Engineers* (American Society of Materials, Ohio-London, 2001. p. 1-403.); *Computer Aided Design and Manufacturing System for Metal Forming* (Computers in Industry, 1991. v. 17. p. 301-307.); *Expert Systems for Metal Forming* (Journal of Materials Processing Technology, 1995. No.1-2. p. 423-432.)

Az utóbbi 10 évben tudományos munkásságának legfontosabb eredménye, hogy a tudásalapú szakértői rendszerek és a numerikus modellezés integrálásával új alapokra helyezte a képlékenyalakítási folyamatok számítógépes technológiai és szerszámtervezését.

Ajánlók: Ginsztler János, Páczelt István

☞ TÓTH LÁSZLÓ

1946-ban született Debrecenben. A műszaki tudomány doktora 1995 óta. Szűkebb szakterülete a szerkezetek integritásának megítéléséhez kötődően az anyagtudomány (anyagok károsodása), anyagvizsgálat, károsodásanalízis. A Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Alapítvány Miskolci Logisztikai és Gyártástechnikai Intézetének igazgatója, a Miskolci Egyetem Mechanikai Technológiai Tanszékének másodállású egyetemi tanára. Az elmúlt tíz évben 13 könyvrészlete, 16, oktatásban felhasználható anyaga, 67 tudományos közleménye jelent meg, 143 konferencián elhangzott és írásban megjelent munka, 147 előadás és 75 egyéb közlemény szerzője, amelyekre a külföldi szerzők 84 alkalommal

hivatkoznak. Közleményeinek több mint 50 %-a idegen nyelvű. Külföldi folyóiratok (4) szerkesztőbizottságainak tagja, nemzetközi konferenciák szervezője, ill. szervezőbizottságainak tagja. Jelentősebb publikációi: Reliability Assessment of Cracked Structural Elements under Cyclic Loading in *Handbook of Fatigue Crack Propagation in Metallic Structures*, ELSEVIER, 1994. Vol. II. pp. 1643-1683. Material Characterisation Required for the Reliability Assessment of the Cyclically Loaded Engineering Structure. Part 1. Fatigue and Failure of Materials. Part 2. Fatigue Application. NATO ASI Series. Vol. 39. Kluwer Academic Publishers. 1997. p. 165-223. ill. p.225-272 (társszerzővel). Historical background and development of the Charpy test. From Charpy to Present Impact Testing – ELSEVIER, ESIS Publication 30, 2002. pp. 3-19. (társszerzővel).

Legfontosabb tudományos eredményei: az anyagok terhelése közben végbemenő károsodási folyamatokat elemezve a fáradás területén új modellt alkot. Kúszás esetére termodinamikailag megalapozott modellt ismertet. Új alapokra helyezi a megbízhatóság fogalmának értelmezését.

Ajánlók: *Ginsztler János, Kozák Imre, Prohászka János, Pungor Ernő*

80 VERŐ BALÁZS

1944-ben született Sopronban. A Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Alapítvány Anyagtudományi és Technológiai Intézetének tudományos igazgatóhelyettese. A műszaki tudomány doktora 1994 óta. Szűkebb szakterülete az anyagtudomány, ezen belül a fémten és a folyamatmodellezés. A fémszerkezetek elméletének ma is élő kérdéseit kitűnő érzékkel kapcsolja össze az ipar feladatainak megoldásával. Hazai üzemünk ma több mint 1,5 millió tonna fémot állítanak elő, és ezek megmaradása és gazdaságos termelése országos érdek. Ennek eredményes megoldásában – elméleti ismereteit hasznosítva – lényegesen megjavította a kiváló felületi minőségű hidegen hengerelt acéllemezek technológiáját. Ennek során kimutatta az acélban egy új szövetelem képződését. Az új technológia az utóbbi 5 év alatt 150 MFt többletbevételt jelentett. Képességei alkalmassá tették arra, hogy kollektív munkával, villamosmérnökök és matematikusok együttműködésével kidolgozták a VIDIMET képelemző és az SDT lemezalakíthatóság-vizsgáló berendezéseket, melyekből 100-nál többet értékesítettek. Kutatásaiban felhasználta a számítástechnika lehetőségeit. A kohászatban a matematikai modellezés egyik úttörője. Eredményeit közel 400 publikációban és kutatási jelentésben tette közzé, egy kézikönyv társszerzője és több könyv lektora. Szabadalmainak száma 10. Három (metallurgiai, az anyagtudományi és a komplex) akadémiai bizottság tagja. A BME-n német nyelven oktat, a BME Gépészmérnöki Kara és a Miskolci Egyetem doktori és habilitációs tanácsának külső tagja. 1997-ben kezdeményezte az Anyagtudományi és Anyaginformatikai Konferencia megrendezését, mely idén már negyedik alkalommal kerül sorra. A BKL Kohászat szakfolyóirat felelős szerkesztője.

Ajánlók: *Prohászka János, Pungor Ernő*

80 ZOBORY ISTVÁN

1944-ben született Budapesten. A BME Vasúti Járművek Tanszékének vezetője, egyetemi tanár. A műszaki tudomány doktora 1993 óta. Tudományos kitüntetései: Apáczai Csere János-díj (1998), MTA Mikó Imre-díj (2000). Az elmúlt 10 évben 1 idegen nyelvű és 4 magyar nyelvű egyetemi jegyzetet írt. 4 külföldi és 5 hazai kiadású idegen nyelvű folyóirat-cikket, 10 külföldi, 29 hazai kiadású idegen nyelvű és 3 magyar nyelvű konferencia-

kiadványban megjelenő munkát publikált. Tudományszervező tevékenységét 7, általa szerkesztett angol nyelvű konferenciakötet jelzi. Munkáira 138 hivatkozás ismert, 70 külföldi szerzőtől. Tagja a Vehicle System Dynamics c. nemzetközi folyóirat szerkesztőbizottságának. Tudományos kutatómunkája *multidiszciplináris*: a járműrendszer dinamikai vizsgálatait a beágyazó közlekedési folyamatokkal integráltan végzi. A vonatok és járművezérek hosszdinamikai viselkedését elemző kezdeti kutatásai kiegészültek a hajtásrendszerek dinamikai folyamatai és a jármű hossz- és sztochasztikusan gerjesztett függőleges dinamikai folyamatai közötti kölcsönhatások kutatásával, majd a „közlekedési pálya – jármű” rendszerdinamikai és elhasználódási (kopási) folyamatainak szimulációs úton történő előrejelzésével és optimalizálásával. Az utóbbi években vizsgálataiba bevonta a járműdiagnosztika és megbízhatóság, valamint a járműüzem környezetvédelmi vonatkozásainak elemzését. Legfontosabb publikációi: Horváth, K. – Györik, A. – Zobory, I.: Modellierungsmöglichkeiten der durch trockene Reibung gedämpften Schwingungen bei der längsdynamischen Untersuchung von Eisenbahnzügen. Periodica Polytechnica, Vol. 7. No. 2. 1979. p. 149-161., Zobory, I.: On the Dynamics of Drive Systems of Railway Traction Units under Stochastic Track Excitation. Periodica Polytechnica, Vol. 12. Nos. 1-2. 1984. p. 73-83., Zobory, I.: Prediction of Wheel/Rail Profile Wear, Vehicle System Dynamics, Vol. 28., No 2-3 August, 1997. p. 221-259.

Ajánlók: Michelberger Pál, Sítkei György, Stépán Gábor

80 ZOMBORY LÁSZLÓ

Budapesten született 1942-ben. A műszaki tudomány doktora 1989 óta. A BME Villamosmérnöki és Informatikai Kar Szélessávú Híradástechnika és Villamosságtan Tanszéke tanszékvezető egyetemi tanára. Az elektromágneses térelmélet kiemelkedő kutatója. Az 1970-es években már uralta a lineáris és nemlineáris közegek és az elektromágneses tér kölcsönhatásainak gépi szimulációs módszereit. Magyarországon elsőként közölt e témakörben monográfiát. A félvezető eszközök és a tér nemlineáris kölcsönhatásainak vizsgálatában elért eredményei, különösen az újszerű modellalkotási eljárások (szoliton típusú megoldásokra épített modellek), néhány új algoritmus (Kirchhoff-függvénytranszformáció és konform leképezés alkalmazásai), valamint az önadjungált operátorokkal leírható lineáris rendszerek széles osztályára kidolgozott koncentrált paraméterű modelljei, figyelemre méltó hozzájárulások. A Simonyi Károly társszerzőjeként írt *Elméleti villamosságtan* könyv az elektromágneses térelmélet kiváló összefoglalása.

Az 1990-es években a hírközlés, a számítástechnika és a mikrohullámú technika tömeges elterjedésével az elektromágnesesség orvosi biológiai hatásai iránt a társadalmi érdeklődés megnőtt. Munkatársaival elemezték és feldolgozták az elektromágneses tér élettani hatásait, és tervezési ajánlásokat adtak a térforrások biztonságos kialakítására és üzemeltetésére. Mátyai Gáborral együtt írt monográfiája: A rádiófrekvenciás sugárzás élettani hatásai és orvosi biológiai alkalmazásai címmel 2000-ben jelent meg. E kötet hozzájárul ahhoz, hogy az embert körülvevő és elektromágneses tereket keltő gépek tervezése és alkalmazása során ne kerüljön sor az egészség veszélyeztetésére.

Ma is az elektromágneses térelmélet egyik legaktuálisabb problémájával, az aktív, illetve negatív törésmutatójú közegek és az elektromágneses tér kölcsönhatásával foglalkozik.

Ajánlók: Csurgay Árpád, Pap László, Roska Tamás

KÉMIAI TUDOMÁNYOK OSZTÁLYA

RENDES TAGSÁGRA AJÁNLJA

FONYÓ ZSOLT

Budapesten született 1943-ban. Szakterülete: vegyipari műveletek. A BME tanszékvezető egyetemi tanára. Levelező taggá 1998-ban választották meg.

Új irányt nyitott a folyamattervezés témakörében, az általa publikált elveket és módszereket világszerte felhasználják a folyamatszintézisnél. Folytatja az energiaintegrációs eljárások (Comp. Chem. Eng. 25, 119, 2001), a hibrid elválasztó folyamatok algoritmikus szintézisének (Chem. Eng. Proc. 41, 631, 2002, AIChE Journal, 48, 2524, 2002) kutatását. Legújabb kutatásai a környezetbarát folyamatok tervezése integrált stratégiájának fejlesztését célozzák. 34 megvalósított vegyipari üzem tervezője, technológiai fejlesztésének témavezetője, 7 könyv, 7 könyvrészlet és 303 tudományos dolgozat szerzője, független hivatkozásainak száma mintegy 1300.

Ajánlók: *Benedek Pál, Inczédy János, Markó László*

GÁL SÁNDOR

1933-ban született Farnoson. Szűkebb szakterülete: termoanalitika. A BME kutatóprofesszora. 1993-ban lett levelező tag.

A tagság elnyerése óta tovább folytatta kutatói tevékenységét, elsősorban a szerves anyagok termokémiai vizsgálatában, melyet továbbra is a kutatás és a gyakorlati ipari alkalmazás együttes szempontjai jellemeztek. Legjelentősebb, ipari méretben megvalósított szabadalma a kristályos szorbitgyártás. 1993 és 2002 között 17 közleménye jelent meg. Az eddig megjelent 134 közleményére több mint ötszáz hivatkoztak.

A BME Vegyész-mérnöki Kar dékánja (1988-1996). A Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje kitüntetettje (1998). Tagja volt az MTA Vagyonkezelő Kuratóriumának, jelenleg a Felügyelőbizottság tagja.

Ajánlók: *Hargittai István, Inczédy János, Pungor Ernő, Tóth Klára*

HOLLÓSI MIKLÓS

Budapesten született 1941-ben. Az ELTE tanszékvezető egyetemi tanára. Szakterülete: konformációvizsgálat a kiroptikai spektroszkópia módszereivel. 1998 óta levelező tag.

Taggá választása óta 37 publikációt (Σ hatás: 88) írt peptidek, fehérjék és más, biológiailag határos vegyületek térszerkezetének vizsgálatáról, összes független hivatkozása >1500; két nemzetközi konferenciát szervezett a biológiai kiralitás és a cirkuláris dikroizmus témáiban, melyekről összefoglaló dolgozatokat is írt (Chem. Rev. 103 1917-1954 (2003); Advances in Biochirality, pp. 185-196, 1999). Tudományos együttműködést hozott létre egy zágrábi intézet és két francia egyetem kutatóival, melyek eredményeképpen 11 dolgozatot publikált.

Ajánlók: *Lipták András, Medzihradszky Kálmán, Náray-Szabó Gábor, Szántay Csaba*

80 ORBÁN MIKLÓS

1939-ben született Ászáron. Az ELTE tanszékvezető egyetemi tanára. Szakterülete: nemlineáris kémiai dinamika. 1998-ban lett levelező tag.

Taggá választása óta fontosabb tudományos eredményei: az általa korábban előállított oszcillátor-családokat új variánsokkal bővítette [Faraday Disc., 120 (2001) 11]; kémiai mechanizmust javasolt több oszcilláló reakció működésének értelmezésére [Phys. Chem. Chem. Phys., 4 (2002) 127]; új fizikai-kémiai rendszereket alkalmazott mozgó kémiai hullámok [J. Am. Chem. Soc., 120 (1998) 3118] és stacionárius mintázatok [J. Phys. Chem., 103 (1999) 36] előállítására, tanulmányozására. Hivatkozásainak száma >1800. 1990-ben Széchenyi-díjjal tüntették ki.

Ajánlók: *Bérces Tibor, Hargittai István, Vértess Attila*

80 SZABADVÁRY FERENC

1923-ban született Kőszegen. Levelező tag 1995-ben lett. Azóta is intenzív tudományos és tudományos-közéleti munkát végez. Jelentős műve: *A magyarországi kémia művelődéstörténete* c. könyv (Mundus, Bp., 1998. 163 old.), mely a Magyar műveltség 1100 éve sorozatban jelent meg. Jelentősek az ezredfordulóval kapcsolatos rendezvényeken tartott előadásai (MTA Közgy. előadások, 2000. 1013-1020) angol nyelvű közleményei. (Hungary, MTI, Budapest 2000. 328-329). 1995 óta 3 könyve és 41 közleménye jelent meg. Részt vett a MTA tagjai 1825-2002 c. könyv szerkesztésében, az MTA, MTESZ rendezvényeinek előkészítésében.

Ajánlók: *Beck Mihály, Farkas József, Inczédy János, Lipták András, Náray-Szabó Gábor, Tóth Klára*

LEVELEZŐ TAGSÁGRA AJÁNLJA**80 ANTUS SÁNDOR**

1944-ben Szegeden született. Szűkebb szakterülete: természetes eredetű vegyületek kémiája és kiroptikai spektroszkópia. A DE Szerves Kémiai Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára, a TTK tudományos dékánhelyettese. Doktori értekezését 1992-ben védte meg.

Két könyv társszerzője, 225 közleménye (ebből 106 közlemény SCI folyóiratban) jelent meg, ezekre 731 független hivatkozás történt.

A tallium-organikus vegyületek kémiáját a természetes eredetű flavonoidok és N-heteroanalógjaik szintézisével (J. Chem. Soc. Perkin I. 1972, 305) és a fenolok dezaromatizációs módszerével [J. Org. Chem. 41, 282 (1976)] számottevően gazdagította. Széles körben alkalmazott módszert dolgozott ki izoflavanonok [Synthesis 7, 574 (1981)] és májvédő hatású flavano- és neolignánok (Liebigs Ann. Chem. 1990, 1147) szintézisére. A hipervalens jódvegyületek fenolkémiai alkalmazásával (J. Chem. Soc. Perkin I. 1999, 379) az oxénium ionok kémiáját szélesítette és új szintetikus utat nyitott meg a természetes eredetű O-heterociklusok előállítására is. Elsőként állította elő a grizeofulvin antibiotikum alapvázát, a grizánt [Tetrahedron 42, 5637 (1986)]. Egyszerű kromatográfiás és enzimmatalizált [Tetrahedron Asymm. 4, 334 (1993)] módszert talált O-heterociklusok rezolválására, és kiroptikai szabályt fogalmazott meg O-heterociklusok abszolút konfigurációjának meg-

határozására (J. Chem. Soc. Perkin I. 2000, 453). Tudományos kitüntetései: Zemplén Géza-díj (1984), Széchenyi-díj (2000).

Ajánlók: *Lempert Károly, Lipták András, Markó László, Medzihradszky Kálmán, Szántay Csaba*

BERNÁTH GÁBOR

Kunszentmiklóson született 1933-ban. Az SZTE Gyógyszerkémiai Intézetének egyetemi tanára, 20 évig tanszékvezetője, az MTA-SZTE Heterociklusos Kémiai Kutatócsoport vezetője. Doktori fokozatot 1974-ben szerzett.

300-nál több nemzetközi folyóiratban közzétett publikációjának össz-hatástényezője >450. Hazai folyóiratokban 60 idegen, és 100-nál több magyar nyelvű közleménye jelent meg, 22 összefoglaló cikke, 23 szabadalma van. Munkáira >1400 független hivatkozást kapott. Szakterületének legjelentősebb monográfiája, a *Compr. Heterocyclic Chem.*, II. 108-szor idézi.

Fő kutatási területe a kondenzáltvázas telített heterociklusok, potenciálisan bioaktív molekulák előállítása és sztereokémiája. Elsőként szintetizált nitrogénen sztereoizomer morfinvázas kvaterner sókat. Értékes szintetikus munkát végzett az izokinolinok körében. Figyelemreméltó az aliciklusos 1,3-aminoalkoholok $N \rightarrow O$ acilvándorlásának kinetikai vizsgálata. [Bernáth *et al.* *Tetrahedron Lett.* 1968, 2713] Az általa előállított telített kondenzált heterociklusok konformáció-analízisével nagymértékben bővítette a korábbi ismereteket. [Bernáth *et al.* *Tetrahedron* 41, 1353 (1985)] Jelentősek az 1,3-oxazinok gyűrű-lánc tautomériájának vizsgálatában elért eredményei. Új módszert dolgozott ki heterociklusok retro Diels-Alder reakcióval történő előállítására.

A Finn Tudományos Akadémia külföldi tagja, 1989-ben Akadémiai Díjat, 1994-ben Széchenyi-díjat kapott.

Ajánlók: *Kálmán Alajos, Sohár Pál*

FOGARASI GÉZA

1942-ben született Kolozsváron. Szűkebb szakterülete: elméleti kémia. Az ELTE Elméleti Kémiai Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára. Doktori fokozatát 1989-ben szerezte. Tudományos közleményeinek száma: 68, emellett három könyvfejezetet írt; több mint 4000 független idézetével az egyik legismertebb magyar vegyész. Pulay Péter mellett elsősorban az ő kutatásai tették lehetővé infravörös színekpek kvantumkémiai számítását (Pulay, P., Fogarasi, G., Pang, F., Boggs, J. E., *J. Am. Chem. Soc.* **1979**, 101, 2550); a közlemény a folyóirat legidézettebb cikkeinek listáján a 64. helyen áll, 1000 feletti idézettel). Újabb eredménye a „természetes belső koordináták” bevezetése geometria-optimalizációs feladatokra (Fogarasi, G., Zhou, X., Taylor, P. W., Pulay, P., *J. Am. Chem. Soc.* **1992**, 114, 8191). Kiemelendők a biomolekulákra vonatkozó, igen pontos számításai (pl. a citozin tautomerjei: Fogarasi G., *J. Phys. Chem. A*, **2002**, 106, 1381). Létrehozta az Elméleti Kémiai Tanszéket az ELTE-n, a 8 fő tanszék munkatársaiból már hat egyetemi tanár. Évente 2-4 doktorandusz végez itt, s külföldi vendégkutatók rendszeres látogatásai jelzik a nemzetközi kisugárzást. Fontosabb tudományos tisztségei: Magyar Kémikusok Egyesülete, Kvantumkémiai Szakosztály, elnök; OTKA, Kémia I. zsűri, elnök. Kitüntetései: „Kiváló oktatója”, ELTE TTK (1987), Széchenyi Professzori Ösztöndíj (1997-2000).

Ajánlók: *Bérces Tibor, Náray-Szabó Gábor*

FÜLÖP FERENC

1952-ben született Szankon. Szakterülete: szintetikus szerves kémia, gyógyszerkutatás. Az SZTE Gyógyszerkémiai Intézetének igazgatója, egyetemi tanár, a GyTK dékánhelyettese. Doktori fokozatot 1990-ben szerzett.

Főbb eredményei: 1,3-X,N-heterociklusok gyűrű-lánc tautomériáját Hammett összefüggéssel írta le (*Adv. Heterocyclic Chem.* **69**, 349-477 (1998), *Eur. J. Chem.* 3025-3042 (2003)). Módszereket dolgozott ki királis ciklusos β -aminosavak szintézisére, önszerveződő oligomerek (foldamerek) előállítására (*Chem. Rev.* **101**, 2181-2204 (2001); *Angew. Chem. Int. Ed.* **41**, 1719-1721, 2002). Korszerű enzimlaboratóriumot alakított ki, és az enzimmatalizálta kinetikus rezolválások területén új eredményeket ért el. Sikeres gyógyszerkutatási tevékenységét mutatja, hogy egy molekulája preklinikai fejlesztés alatt áll. 269 közlemény (Σ hatás: ~500), 9 összefoglaló szerzője, 14 szabadalom feltalálója, 8 alkalommal tartott plenáris előadást nemzetközi konferenciákon. Független hivatkozásainak száma 1003. Iskolateremtő tevékenységét jelzi számos értekezés témavezetése, az OTKA Tudományos Iskolában nyertes pályázata.

Tudományos közéleti tevékenysége: az MTA Gyógyszerésztudományi Komplex Bizottság, az MTA Heterociklusos Kémiai Munkabizottság, az MKE Csongrád Megyei Csoport, az MTA SZAB Kémiai Szakbizottság és az OTKA Kémia II. Szűri elnöke. A „Gyógyszer-tudományok” Doktori Iskola vezetője.

Elismerései: Zemplén Géza-díj (1988), az „Év legjobb oktatója” (3 alkalommal), Charles Simonyi-díj (2002), Gábor Dénes-díj (2002).

Ajánlók: *Bartók Mihály, Blaskó Gábor, Hollósi Miklós, Sohár Pál*

HARGITTAI MAGDOLNA

1945-ben született Pécsen. Szűkebb szakterülete: molekulaszerkezet-kutatás. Az MTA-ELTE Szerkezeti Kémiai Tanszéki Kutatócsoport tudományos tanácsadója. Doktori fokozatát 1992-ben szerezte.

Tudományos közleményeinek száma: 90, emellett 17 könyvfejezetet és 6 könyvet írt, 12 könyvet szerkesztett. Munkáira közel 1500 független hivatkozás történt.

Szakterülete a kis molekulák szerkezetének kutatása elektrondiffrakcióval és más kísérleti módszerekkel, valamint kvantumkémiai számításokkal. Legfontosabb eredményei: a Jahn-Teller hatás első geometriai kísérleti igazolása gázfázisú molekulákban (*J. Am. Chem. Soc.*, **1997**, *119*, 9042); a relativisztikus hatások szerepének kimutatása arany-halogenidekben (*J. Am. Chem. Soc.*, **2000**, *122*, 3127), új típusú arany-jodidok és nehéz alkáliföldfém-halogenid dimerek felismerése (*Chemistry, A European Journal*, **2001**, *7*, 3657). Kutatási eredményeiről felkérésre összefoglaló cikket írt a világ egyik legrangosabb kémiai folyóiratába (*Chemical Reviews*, **2000**, *100*, 2233). Társszerzője a szimmetria kémiai vonatkozásaival és a kiemelkedő tudósok életével foglalkozó nagysikerű munkáknak.

Tudományos szervezeti tisztségei: Structural Chemistry: könyvbírálat-szerkesztő; Advances in Molecular Structure Research: társszerkesztő; Candid Science: szerkesztő.

Tudományos kitüntetései: Szécheny-díj (megosztva) (1996), D.Sc.h.c., Észak-karolinai Egyetem (2000)

Ajánlók: *Beck Mihály, Gál Sándor, Joó Ferenc, Náray-Szabó Gábor, Tétényi Pál, Vértess Attila*

80 HORVAI GYÖRGY

Budapesten született 1949-ben. Vegyészmérnök (BME) és alkalmazott matematikus (ELTE). Szakterülete: az analitikai kémia. A BME tanszékvezető egyetemi tanára és tudományos rektorhelyettese. Doktori fokozatot 1991-ben szerzett.

Egyik legkiválóbb nemzetközi szakértője az áramló oldatos elemzések és az ionszelektív elektródok elméletének (Anal. Chem. 1986, 2735, és további négy közlemény, ezekre 264 független SCI hivatkozás). Elsőként dolgozott ki több sikeres módszert a membrán-oldat határfelületek kísérleti vizsgálatára és számítógépes szimulációjára (Anal. Chem. 1998, 4241, J. Phys. Chem. 1996, 8946 és B1999, 852). Számos új analitikai módszert és műszert fejlesztett ki.

105 (78 SCI) tudományos közleményére 930 független SCI hivatkozás történt (Σ hatás 147,4). Egy környezetanalitikai szakkönyv (Wiley, 2000) és az első magyar kemometria-tankönyv szerkesztője és társszerzője. A Chemonet társindítója.

Nemzetközi és hazai tudományos és szakmai szervezetekben vezető tisztségeket, szakfolyóiratokban szerkesztőbizottsági tagságot viselt, illetve visel, pl. IUPAC, COST, FECS, Anal. Chim. Acta, Chem. Anal. Az MTA doktorképviselője, az MTA Automatikus Elemzési Munkabizottságának 9 évig volt elnöke. Az MKE Analitikai Szakosztályának jelenleg elnöke, korábban titkára. Vendégprofesszorként és vendégkutatóként 3 évet töltött külföldön (USA, Svájc, Finnország).

Akadémiai Díj (1987). Kiváló Feltaláló (1987). Tanítványai, munkatársai is jelentős sikereket érnek el, pl. Innovációs Nagydíj, Oláh György-díj.

Ajánlók: *Fonyó Zsolt, Pungor Ernő, Tóth Klára*

80 HUDECZ FERENC

Budapesten született 1952-ben. Fő kutatási területe: bioorganikus kémia. Az ELTE Szerves Kémiai Tanszék egyetemi tanára, az MTA-ELTE Peptidkémiai Kutatócsoport vezetője. Doktori fokozatot 1993-ban szerzett.

Kutatási témái: fehérjék antigénszerkezetének feltérképezése, epitópok azonosítása klasszikus és kombinatorikus kémiai módszerekkel (Mol. Immunol. **27** 795-802 (1990); Rapid Comm. Mass Spectrometry **16** 34-39, 2002), mesterséges „szuper”-antigének kutatása szintetikus vakcinák és diagnosztikumok előállítása céljából (J. Peptide Sci. **5** 272-282, 1999), tumorelles és antimikrobiális peptidepitópok specifikus célsejtbe juttatása oligopeptid- és fehérjekonjugátumaik segítségével (Bioconjugate Chem. **3** 49-57 (1992)). Tudományos tevékenységét 228 közleményben (600 független hivatkozás) és 341 konferencia-előadásban foglalta össze.

Közeleti szerepvállalása kiemelkedő, titkára az MTA Szerves- és Biomolekuláris Kémiai Bizottságának és Peptidkémiai Munkabizottságának, több alapítvány kuratóriumának tagja ill. elnöke, az European Peptide Society nemzeti képviselője és titkára. Hét magyar és nemzetközi folyóirat szerkesztőbizottságának tagja. Számos tudományos konferenciát szervezett, közöttük kiemelkedő az 1998-ban Budapesten rendezett 25. Európai Peptid-szimposium. Oktatási tevékenysége jelentős, vezetésével húsznál több diplomamunka és tíz PhD-disszertáció készült el.

Pro Scientia-díjat (1995), Széchenyi Professzori Ösztöndíjat (1997-2001) és ELTE-TTK tudományos díjat kapott. 1996-ban Akadémiai Díjjal tüntették ki.

Ajánlók: *Hollósi Miklós, Medzihradszky Kálmán,*

80 INZELT GYÖRGY

1946-ban született Budapesten. Szűkebb szakterülete: elektrokémia, elektroanalitika. Az ELTE egyetemi tanára, a Kémiai Tanszékcsoport és az ELTE Kémia Doktori Iskola vezetője. Doktori értekezését 1988-ban védte meg.

Tudományos közleményeinek száma 258, SCI folyóiratban 151; 3 könyv, 2 egyetemi jegyzet és 5 könyvfejezet szerzője. Közleményeire több mint 1500 független hivatkozás történt. Nemzetközi konferenciák meghívott előadója, szervezője. Kutatási eredményei nagymértékben járultak hozzá az elektrokémiában új utat nyitó polimerelektrodokban végbemenő töltéstranszport és szorpciós folyamatok mechanizmusának tisztázásához (Electroanal. Chem., ed. A. J. Bard, Vol. 18., Dekker, New York 1993., 89-241). Több országban használják a nanogrammmnyi tömegváltozások in situ mérésére alkalmas, elektrokémiai kvarckristály-mikromérleg készülékét (szabadalom 1996). E módszerrel elsőként mutatta ki a potenciáloszcillációkat kísérő periodikus felületi tömegváltozásokat (J. Phys. Chem. 97 (1993) 6104). Az impedanciaspektroszkópia területén elért eredményei is széleskörűen elismertek.

1993 óta az MTA Elektrokémiai Munkabizottságának elnöke. A Nemzetközi Elektrokémiai Társaság (ISE) 2. osztályának társelnöke (1997-2003). 2000-től IUPAC Fellow. A J. of Solid State Electrochemistry (Springer) szerkesztője és az Electrochemistry Communications (Elsevier) szerkesztőbizottságának tagja.

Kitüntetései: ELTE TTK Tudományos Díj 1991, Széchenyi Professzori Ösztöndíj 1997-2001, Doctor Honoris Causa, Babes-Bolyai Egyetem, Kolozsvár 2000.

Ajánlók: Orbán Miklós, Nagy Ferenc, Vétes Attila

80 KEGLEVICH GYÖRGY

1957-ben született Budapesten. Szakterülete: foszforvegyületek kémiája. A BME Szerves Kémiai Technológia Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára. 1994-ben lett az MTA Doktora.

Foszforvegyületek és ezen belül P-heterociklusok szintézisével és kémiájával foglalkozó kutatócsoportot szervezett a köréje gyülekező hallgatókból és doktoránsokból. P-heterociklusos témakörben 176 közleményt publikált, közülük 7 review. Független idézeteinek száma 351. Teljesítményét jól mutatja, hogy az utóbbi 5 évben 77 SCI publikációja jelent meg. Rendszeres résztvevője az *International Conference on Phosphorus Chemistry* rendezvénynek, különféle konferenciákon eddig 4 plenáris előadást tartott.

Munkái közül legnagyobb feltűnést az új heterociklusok felépítésére kidolgozott „karbénés” út keltette (Keglevich Gy.: *Synthesis* 1993, 931). Módszereket dolgozott ki P-ligandként is szóba jövő aromás foszfolok szintézisére (Keglevich Gy.: *Targets in Heterocyclic Systems* Vol. 6, 245, 2002). Foszforilező reagensként használható áthidalt P-heterociklusokat vezetett be és talán legjelentősebbnek mondható eredménye egy új típusú [2+2] cikloaddíciós reakció felfedezése, amelyet inverz Wittig-reakcióként idéznek (Keglevich Gy.: *Curr. Org. Chem.* 6, 891, 2002).

Az *International Council on Main Group Chemistry, Inc.* tagja. A *Heteroatom Chemistry* és a *Magyar Kémikusok Lapja* szerkesztő-bizottsági tagja. 1991-ben Zemplén Géza-díjban, 2003-ban mestertanári kitüntetésben részesült.

Ajánlók: Blaskó Gábor, Lipták András, Markó László, Szántay Csaba, Tőke László

80 NOSZTÍCZIUS ZOLTÁN

1942-ben született Budapesten. Szakterülete: transzportfolyamatok és a kémiai nemlineáris dinamika. A BME Kémiai Fizika Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára. Doktori fokozatot 1989-ben szerzett.

Legfontosabb eredményeit az oszcillációs és kaotikus reakciók, valamint a kémiai hullámok területén érte el. Ezek közül kiemelkedik az Ag^+ ion által perturbált BZ rendszerek (J. Am. Chem. Soc. 1979, 101, 3660) és más oszcillátorok felfedezése, az Explodátor modell és a SNIPER bifurkáció (J. Chem. Phys. 1987, 86, 119), valamint a BZ dinamika kaotikus jellegének igazolása (J. Phys. Chem. 1992, 96, 1228). A kémiai mintázatképződés terén elért legfontosabb eredménye az első nyitott, nem kevert reaktor megalkotása (Nature 1987, 329, 629). Biológiai vonatkozásai miatt is fontosak az általa kifejlesztett sav-bázis diódák és tranzisztorok (Chaos, 1999, 9, 283).

115 megjelent közleménye 1432 független idézetet kapott. Összesen négy és fél évet töltött az USA-ban, és több hónapot Németországban, Finnországban, Franciaországban és Japánban mint vendégkutató, illetve mint vendégprofesszor. Számos nemzetközi konferencián volt felkért plenáris előadó, többek között az 1991-es és az 1999-es Gordon konferencián és a 2001-es Faraday Diskusszió. Az European Science Foundation "Nonlinear Chemistry in Complex Reactors" programjának egyik kezdeményezője, 2003 januárja óta az igazgatótanács elnöke.

Díjak: Széchenyi-díj 1990, Az év oktatója 1993, 1999, Széchenyi Professzori Ösztöndíj 1997-2000.

Ajánlók: Beck Mihály, Bérces Tibor, Hargittai István, Kertész János

81 NOVÁK BÉLA

1956-ban született Budapesten. A BME Mezőgazdasági Kémiai Technológia Tanszék egyetemi tanára, az MTA-BME Molekuláris Hálózatok Dinamikája Tanszéki Kutatócsoport vezetője, tudományos dékánhelyettes volt. Szakterülete a biokémiai szabályozási hálózatok reakciókinetikai leírása. Az MTA Doktora címet 1999-ben szerezte meg. Elsők között alkalmazott reakciókinetikai leírást a sejtekben működő molekuláris szabályozóhálózatokra (J. Cell Sci. 1993 106: 1153-1168, ezt a Nature főszerkesztője méltatta: Nature 1994, 369: 437). Megjósolta a sejtek szaporodását szabályozó molekuláris hálózat dinamikai tulajdonságait. Meghívott előadója a nemzetközi konferenciáknak (36 plenáris előadás). Publikációi (39) a legfontosabb folyóiratokban (Nature Reviews, PNAS stb.) jelennek meg, összesített impaktjuk 196. Hét könyvfejezetet írt, társszerzője az Encyclopedia of Life Sciences-nek. Eddig összesen 383 független hivatkozása van. A Nobel-díjas Paul Nurse-sel és más kiváló kutatókkal működik együtt. Frontvonalbeli kutatásokat végez, amelyeket a legrangosabb nemzetközi szervezetek is finanszíroznak (Howard Hughes Medical Institute, USA, James S. McDonnell Alapítvány, USA; Volkswagen Alapítvány, NSZK; Európai Unió, FP6). Több mint három évet dolgozott az Edinburgh-i Egyetemen, valamint két évet a Virginiai Műegyetemen.

Több szakmai társaság, valamint a Current Genetics (Springer) szerkesztőbizottsági tagja. Kiváló oktató, Görög Jenő-díjat kapott.

Ajánlók: Dénes Géza, Farkas József, Hargittai István, Holló János, Vida Gábor

80 NYIREDY SZABOLCS

1950-ben született Budapesten. Szakterülete: növénykémia és az elválasztás-technika. A Gyógynövénykutató Intézet Rt. elnök-igazgatója, az SE c. egyetemi tanára, az ELTE magántanára. Doktori fokozatát 1991-ben szerezte.

2 könyv társszerzője, 3 könyv és 14 monográfia társszerzője és szerkesztője, 17 szabadalom, 22 könyvfejezet, 140 közlemény szerzője. Munkáira 1500 feletti független hivatkozást kapott. Külföldön 36 plenáris előadást és vendégprofesszorként 11 kurzust tartott, 14 nemzetközi és 17 hazai konferenciát szervezett.

Nevéhez fűződik a „PRIZMA” folyadékkromatográfiás optimalizálási rendszer (HRC & CC 8, 186, 1985; J. Liq. Chromatogr. 12,95, 1989), a rotációs planár kromatográfia (J. Chromatogr. A 1000, 85, 2003), az on-line HPTLC (J. Planar Chromatogr. 15, 454, 2002), több kényszeráramlásos extrakciós eljárás kifejlesztése (J. Chromatogr. 523, 43, 1990; Chromatographia 57, 291, 2003) és a tebain ipari kinyerésének technológiája, növényi komponensek izolálási stratégiája, minőségi és mennyiségi elemzésének feltételrendszere.

Több nemzetközi és hazai tudományos szervezet és szakfolyóirat szerkesztőbizottságának tisztségviselője. A J. Planar Chromatogr. és a Gyógyszerészet főszerkesztője. Tagja az MTA Kémia Doktori Tudományos, az Analitikai Kémiai, a Gyógyszerésztudományi Komplex Bizottságának és az OTKA Kémia I. zsűrinek.

Szakmai kitüntetései: Waksmundzki-, Koritsánszky-, Medical Academy of Lublin, Societas Pharm. Hung., Schulek-, Cvet-, Dabis-érem.

Ajánlók: *Farkas József, Orbán Miklós, Pungor Ernő, Tóth Klára*

80 PERCZEL ANDRÁS

Budapesten született 1959-ben. 2001-től az ELTE Szerves Kémiai Tanszékének egyetemi tanára. Fő kutatási területe: természetes vegyületek, elsősorban fehérjék szerkezetvizsgálata spektroszkópiai (CD, NMR) módszerekkel. 1998-ban szerezte meg az MTA Doktora címet. A modellpeptideken végzett vizsgálataiból kiindulva, kiemelkedő eredményeket ért el a fehérjék másodlagos szerkezeti elemeinek, különösen a β -kanyarok konformációs sajátosságainak felismerésében. 500 MHz-es NMR-spektrométer birtokában ELTE-n elindította a fehérjék oldatfázisú szerkezetvizsgálatát. Ezzel az immunológia, biokémia és molekuláris biológia területén hazai és külföldi kutatók igen eredményes együttműködését teremtette meg.

Nemzetközi folyóiratokban megjelent 105 tudományos cikk és 28 könyvfejezet társszerzője, ezekre eddig 1461 független hivatkozást kapott. Közülük kiemelkedik a közel 250 idézetet kapott Perczel *et al.*, *Convex constraint analysis: A natural deconvolution of circular dichroism curves of proteins* című dolgozat (Protein Engineering, 4, 669-679, 1991) Oktatói és kutatói munkája elismeréseként Pro Scientia-díjat (1993 és 1995), ifjúsági Zemplén Géza-díjat (1996) és Széchenyi Professzori Ösztöndíjat (1998) kapott. 1997-ben elnyerte az ELTE-TTK tudományos díját.

Ajánlók: *Kálmán Alajos, Penke Botond*

80 PUKÁNSZKY BÉLA

1950-ben született Debrecenben. A BME Műanyag- és Gumiipari Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára. Kutatási területe: határfelületi kölcsönhatások és szerkezet-tulajdonság-összefüggések vizsgálata heterogén polimer rendszerekben. Doktori

értekezését 1994-ben védte meg. Legjelentősebb eredményeit a heterogén polimer rendszerekben uralkodó határfelületi kölcsönhatások tanulmányozása során érte el. Modellt állított fel az ilyen anyagok folyási feszültsége összetételfüggésének leírására (*J. Mater. Sci. Lett.* **7**, 160, 1988), melyet később kiterjesztett a szakítószilárdság (*Composites* **21**, 255, 1990), valamint a törési jellemzők (*Polymer* **36**, 1617, 1995) leírására is. Az utóbbi időben kutatásai kiterjednek a poliolefinok degradációjának vizsgálatára (*Polymer* **41**, 8401, 2000), illetve nanokompozitok (*J. Macromol. Sci., Phys.* **B41**, 1249, 2002), valamint biológiailag lebontható polimerek tanulmányozására is. Tudományos közleményeinek száma 139, több könyvfejezet és 4 egyetemi jegyzet szerzője vagy társszerzője. Közleményeire 876 esetben hivatkoztak.

1980-81-ben egy évet töltött az akroni egyetemen (USA).

Több nemzetközi és hazai szakmai és tudományos szervezet tagja vagy tisztségviselője. Jelenleg a Műanyag Munkabizottság és az Anyagtudományi és Technológiai Komplex Bizottság elnöke.

Ajánlók: *Holló János, Inczédy János, Márta Ferenc, Pálinkás Gábor*

80 TÓTH GÁBOR

Budapesten született 1942-ben. Szakterülete: kémiai szerkezetkutatás. A BME Általános és Analitikai Kémia Tanszék egyetemi magántanára, IVAX Gyógyszerkutató Intézet tudományos főtanácsosa. Doktori fokozatot 1984-ben szerzett.

Eredményeiről 401 publikációban és 13 szabadalomban adott számot. Nemzetközi társszerzőkkel írt könyveit a világ számos egyetemén használják (*Computer-Aided Structure Elucidation. Spectra Interpretation and Structure Generation*, Wiley, 2002, *Elucidación estructural mediante RMN*, Springer Ibérica, 2000, *Structure Elucidation by Modern NMR*, Springer, 1998). Nevéhez fűződik a gyakorlati ^{15}N és ^{77}Se NMR hazai bevezetése és a jelenleg legteljesebb ^{17}O NMR adatbázis létrehozása, *Landolt-Börnstein New Series III/35E*, 2002.

A tudományos közélet aktív résztvevője, előadásainak száma 569, ebből 425 összefoglalója konferenciakiadványban is megjelent. Kiépítette az NMR MB nemzetközi kapcsolatait, társrendezője a Central European NMR Discussion Groups (osztrák/cseh/magyar) nagysikerű „NMR Valtice” konferenciának, a Central European NMR szimpózium rendezvénysorozat elindítója, az I. (1999, Szeged) és IV. szimpózium (2002, Budapest) rendezője. A GDCh NMR szakcsoportjával közösen rendezték a „Progress in the NMR of Bioactive Compounds, Regensburg 2000” konferenciát. Vendégprofesszorként dolgozott Edmontonban, Osnabrückben, Münchenben és Würzburgban. Iskolateremtő egyéniség, a hazai NMR szakembergárda jelentős része irányításával kezdte tudományos tevékenységét.

Ajánlók: *Gál Sándor, Lempert Károly*

80 ZRÍNYI MIKLÓS

1949-ben született Jákó községben. Szűkebb szakterülete: polimerek fizikai kémiája. A BME Fizikai Kémia Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára, az MTA-BME Lágy Anyagok Tanszéki Kutatócsoport vezetője. 1993-ban szerzett doktori fokozatot.

Elsőként fejlesztette ki a mágneses térre érzékenyen reagáló polimergéleket és elasztomereket. Rangos nemzetközi és hazai folyóiratokban megjelent 166 dolgozatára 578 hivatko-

zást kapott. (M. Zrínyi, et.al: Direct observation of abrupt shape transition in ferrogels induced by nonuniform magnetic field, J. Chem Phys, 108 (13), 5685-5692 (1997), M. Zrínyi, et.al.: Magnetic Field Sensitive Polymeric Actuators. Polymer Sensors and Actuators (Eds. Y. Osada and D. E. Rossi) Springer Verlag Berlin Heidelberg (1999) p. 385-408). Kilencszer kérték fel nemzetközi konferencián plenáris előadás tartására, 14 alkalommal meghívott előadásra. A Mindentudás Egyetemén sikeres előadást tartott a „XXI. század intelligens anyagairól”. Szerzője, ill. társszerzője két könyvnek, 8 könyvfejezetnek. 2000-ben és 2003-ban vendégprofesszorként polimeres és anyagtudományi tárgyakat tanított Japánban a Tohoku és a Hokkaidoi Egyetemen.

Sokrétű hazai és nemzetközi tudományszervezési feladatot végez.

1981-ben megosztott Buzágh Aladár-díjjal, 1997-ben Erdey László-díjjal, 1999-ben Szent-Györgyi Albert-díjjal, 2000-ben Canon-díjjal, 2002-ben Kruspér István emlékéremmel, 2003-ban Jedlik Ányos-díjjal tüntették ki. 1987-ben elnyerte a Humboldt-, majd 1997-ben a Széchenyi Professzori ösztöndíjat.

Ajánlók: *Dékány Imre, Nagy Ferenc*

BIOLÓGIAI TUDOMÁNYOK OSZTÁLYA

RENDES TAGSÁGRA AJÁNLJA

☞ FÉSÜS LÁSZLÓ

Hernádnémetiben született 1947-ben. Levelező tag 1998 óta. A Debreceni Egyetem, OEC ÁOK Biokémiai és Molekuláris Biológiai Intézete egyetemi tanára, centrum elnök, rektorhelyettes. A szöveti transzglutamináz egyike az indukálódó géneknek apoptózis során promóterének szövetspecifikus és retinsavra reagáló elemei segítségével (Cell Death Differ. 6, 1144, 1999 és 7, 1225, 2000); a gamma retinsav bekapcsolása a sejtek elhalását, az alfáé túlélést eredményez (Biochem J. 331, 767, 1998; Eur. J. immunol. 29, 383, 1999). Az enzim fontos az elhaló sejtek bekebelezésében; génjeinek kiütése esetén azok lassan fagocitálódnak, autoimmun betegség fejlődik ki (Proc. Natl. Acad. Sci. USA 100, 7812, 2003). A *C. elegans*-ban protein diszulfid izomeráz és a tioredoxinok (Biochem Biophys. Res. Commun. 303, 1142, 2003) a transzglutaminázok. Összefoglaló cikket írt Trends in Biochemical Sciences tekintélyes folyóiratban (27, 534, 2002).

Ajánlók: *Damjanovich Sándor, Friedrich Péter, Gráf László, Gergely János*

☞ FREUND TAMÁS

Zircen született 1959-ben. 1998 óta levelező tag. Az MTA Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézete igazgatója. Legújabb eredményei közül kiemelkedik az endocannabinoidok által közvetített, idegsejt közötti kommunikáció kutatása. Elsőként írták le a cannabinoid-hatás közvetítéséért felelős receptor (CB1) pontos celluláris és subcelluláris lokalizációját és hatásmechanizmusát patkány illetve emberi agykéregben, bizonyították egy eddig ismeretlen cannabinoid receptor létét és szelektív hatását a serkentő transzmisszióra, leírták a CB1 receptor expressziójának ontogenezisét, valamint részt vettek az endocannabinoidok lebontó enzimeinek azonosításában, működési és strukturális jellegzetességeik feltárásában. Bizonyították az endocannabinoid rendszer kritikus részvételét a szorongás kialakulásában (Freund T. F., Katona I. and Piomelli D. (2003): The role of endogenous cannabinoids in synaptic signaling. Physiol. Rev., 83: 1017-1066).

Ajánlók: *Damjanovich Sándor, Friedrich Péter, Patthy László, Székely György (VIII. o.)*

☞ MAHUNKA SÁNDOR

Budapesten született 1937-ben. A Magyar Természettudományi Múzeum főigazgatóhelyettese. Levelező taggá választása (1998) óta 52 tudományos közleménye jelent meg, jelentős részük külföldön. Eredményei közül Magyarország Oribatida faunájának teljes revíziója emelhető ki: már megjelent a magyar checklist (Folia ent.hung., 61:27), nyomdában van a részletes katalógus (A catalogue of the Hungarian Oribatid mites). A trópusi országok atkadiverzitásának kutatása során a sabahi fauna feltárásának 8. fejezeteként (Oribatids from Sabah (East Malaysia)VIII) két reprezentatív családi feldol-

gozását fejezte be (*Revue suisse Zool.*, 107:675). Áttekintette eddigi madagaszkári kutatásait (A survey of the Oribatida fauna of Madagascar), és összeállította az ottani teljes faunalistát (*Folia ent. Hung.*, 63:2). Hazai természetvédelmi célú kutatásait ötödik nemzeti parkunk páncélos atkáinak feltárása képviseli (The fauna of the Fertő-Hanság National Park I-II:199).

Ajánlók: *Damjanovich Sándor, Jermy Tibor, Papp László*

LEVELEZŐ TAGSÁGRA AJÁNlja

☞ BARABÁS GYÖRGY

1933-ban született Lugoson. A biológiai tudomány doktora 1982 óta. A Debreceni Egyetem Humángenetikai Intézete egyetemi tanára. Főbb kutatási területe: *Streptomyces* (S.) fiziológia és bioremediáció vizsgálata. E területen mutatta ki az aminoglükózid antibiotikumok és a termelő törzs sejtfálszintézise közötti összefüggést. Az ADP-ribosziláció poszt-transzlációs regulációs típusát elsőként ismerte fel és bizonyította annak jelentőségét az *S. griseus* differenciálódásában, e téren együttműködést alakított ki prof. J. C. Ensign-nel (University of Wisconsin, USA) és prof. K. Ochi-val (Fujisawa Pharm. Co., Japan). Jelenleg eredményes kísérleteket végez a szénhidrogének és klórozott származékaik *Streptomyces*ek által történő bioremediációjára *Streptomyces* törzsekkel. E témában három pályázata nyert támogatást, ezeknek témavezetője.

Külföldi tanulmányútjai: 1967, Ottawa, Kanada (1 év) prof. D. Kushner meghívására; 1976, fél év Liège (Belgium) prof. J.-M. Ghuysen meghívására, aminek eredménye hosszútávú együttműködési szerződés; 1982-84, vendégprofesszor a Wisconsini Egyetemen (1 év) és a Rockefeller Egyetemen (1 év); vendégprofesszor a Lausannei Szövetségi Egyetemen; 1992-96 vendégprofesszor a Kuwaiti Egyetemen.

Rendszeres oktatói tevékenységet folytat a DEOEC Humángenetikai Intézetében (tantermi előadások, szigorlatok) magyar és angol nyelven, és PhD-tanfolyamok vezetője.

Ajánlók: *Szabó István Mihály, Farkas József, Farkas Tibor*

☞ CSERMELY PÉTER

Budapesten született 1958-ban. Az orvostudomány doktora 1994 óta. A Semmelweis Egyetem Orvosi Vegytani, Molekuláris Biológiai és Pathobiokémiai Intézete egyetemi tanára. Szűkebb szakterülete: biokémia. Feltárta az eukariota sejtek legfontosabb védőfehérjéje, a Hsp90 működésének molekuláris mechanizmusát, amely a fehérje két ATP kötőhelyének egyedi kölcsönhatásán alapul (*J. Biol. Chem.* **266**, 4943; **268**, 1901; **270**, 6381; **277**, 7066). 2001-ben ismerte fel, hogy az idős korban felszaporodó hibás fehérjék a stresszfehérjéket telíthetik. Ez az addig a stresszfehérjék által kijavított csendes mutációk elszabadulásához vezethet, és részt vehet pl. a rák vagy a cukorbetegség kialakulásában (*Trends Genet.* **17**, 701). Munkatársaival transzgenikus egérmodellel jelenleg gyűjtenek bizonyítékokat ezen, a *New Scientist*-ben is bemutatott (*New Sci.* **175**, 28) elképzelés igazolására. Eddigi tudományos munkásságát öt könyv és 73 *in extenso* tudományos közlemény fémjelzi, amelyek összesített impakt faktora 319, a rájuk kapott független idézetek száma 1279. Csaknem harminc ismeretterjesztő cikke közül kettő a Természet Világa dívdíját, egy pedig az Orvosi Hetilap Markusovszky-díját nyerte el. Az 1996-ban

általa alapított kezdeményezés eddig több mint hétezer hazai és a környező országokból származó magyar középiskolás diáknak adott kutatási lehetőségeket a legjobb magyar tudományos műhelyekben és külföldön. A diákok mentorai között az MTA 110 tagja található. Iskolateremtő tevékenységét eddig négy PhD-fokozat (egyikük *sub auspiciis*) és 22 diákköri díj fémjelzi. A Magyar Biokémiai Egyesület főtitkára, egyik alapítója a Cell Stress Society International-nak. 35 eddigi, illetve előkészület alatt álló hazai és nemzetközi konferencia szervezésében vállalt központi szerepet. Munkájáért Pázmány Péter és honoris causa Jedlik Ányos-díjban, valamint Fogarty és Howard Hughes Award-ban részesült.

Ajánlók: *Fekete Gábor, Friedrich Péter, Tigyi József*

☞ DÉVAI GYÖRGY

1942-ben született Nyíregyházán. Szűkebb szakterülete: ökológia. 1999-től az MTA doktora, a Debreceni Egyetem habilitált tanszékvezető egyetemi tanára. 1997-2001 között Széchenyi professzori ösztöndíjas. Nyolcszor kapott magyar tudományos/állami kitüntetést (köztük Akadémiai díj, Pro Natura, Hatvani-díj).

Tudományos eredményei közül kiemelhető az ökológia enaptikus fogalomrendszerének kidolgozása, s erre építve a balatoni és a zalai üledéklakó árvaszűnyog-fauna előfordulási sajátosságainak feltárása (Hydrobiologia 103: 169-175, 1983); a szünbiológiai-ökológiai vízminősítés elméleti alapozása és a perniciozitás fogalmának bevezetése (Schadstoffatlas Osteuropas, 180-186, 1994); a globális és a sekélyvízi kénforgalom ökológiai szemléletű értékelése (Arch. Hydrobiol. Suppl. 70/4: 534-579, 1985); a hazai szitakötő-fauna szünbiológiai sajátosságainak elemzése és egy ezen alapuló környezetminősítési eljárás megalkotása (Libellula 5: 1-17, 1986; Biodivers. Conserv. 12: 167-179, 2003); magyar odonatológiai adatbázis létrehozása és eurokompatibilis hazai hálótérképezés kifejlesztése; az árvaszűnyogoknál a morfológiai, kariológiai és enzimológiai identifikációs eljárások együttes alkalmazása (Acta Zool. Hung 29: 357-374, 1983) és az anyagforgalmi jelentőség feltárása (Hydrobiologia 191: 189-198, 1990).

Összes szakmai publikációinak száma 182, 14 tanulmánykötet szerkesztője. Munkái közül nyomtatásban 123-at idéztek, az ismert hivatkozások száma 823 (193 külföldi szerző). Széleskörű oktatómunkája mellett társadalmi és a tudányszervezési tevékenysége is kiemelkedő. Sikeres iskolateremtő tevékenységét mutatja, hogy eddig 12 hallgatója szerzett PhD-fokozatot.

Ajánlók: *Mahunka Sándor, Bíró Péter*

☞ ELEKES KÁROLY

Budapesten született 1946-ban. A biológiai tudomány doktora 1995 óta. Szűkebb szakterülete: neurobiológia. Az MTA Balatoni Limnológiai Kutatóintézete (Tihany) tudományos igazgatóhelyettese. A klasszikus hisztológiai, fény- és elektronmikroszkópos immunocitokémiai és pályakövető eljárások egyedülálló kombinációival nemzetközileg kiemelkedő eredményeket ért el gerinctelen állatok idegrendszerének morfológiai és neurokémiai megismerése területén. Vizsgálatai jelentős mértékben hozzájárultak ahhoz, hogy ma számos neuropeptid és monoamin neurotranszmitterként ismert a puhatestűek és rovarok idegrendszerében. Eredményei közül kiemelendő, hogy leírta alapvető funkcionális jelentőségű ingerületátvivő anyagok neuronális lokalizációját és eloszlását. Tisztázta

aminerg és peptiderg neuronok szinaptikus és nem-szinaptikus kapcsolatait, továbbá a neurohormonális felszabadulás neuroanatómiai és ultrastrukturális alapjait. Feltárta a puhatestűekben aminerg, peptiderg és nitrogén monoxiderg rendszerek egyedfejlődési sajátosságait, lehetséges szerepüket egyes felnőttkori magatartásfolyamatok kialakulásában, továbbá leírta a fejlődő központi idegrendszer ultrastrukturális és szinaptológiai viszonyait. Eredményeivel jelentősen hozzájárult az idegrendszeri szerveződés és hierarchikus elrendeződés evolúciós aspektusainak feltárásához. Tudományos közleményeinek száma az elmúlt 10 évben: 57, a hivatkozások száma: 1178 (ebből 913 idegen, 265 saját hivatkozás). Az International Society for Invertebrate Neurobiology elnöke. Az Akadémiai Díj (2000) és a Charles Simonyi Kutatói Ösztöndíj (2002) kitüntetője.

Ajánlók: *Ádám György, Freund Tamás*

ERDEI ANNA

1951-ben született Budapesten. Szűkebb szakterülete az immunbiológia. A biológiai tudomány doktora 1992 óta. Az ELTE TTK Immunológiai Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára, az MTA tanszéki kutatócsoport vezetője. Az ELTE Biológia Doktori Iskolájának vezetője. 1997-ben Széchenyi professzori ösztöndíjban részesült. 2003-ban az OTDK Mestertanár kitüntetését kapja. A hazai immunológia kiemelkedő képességű, nemzetközileg számon tartott és sokat idézett tudományos eredményeket produkáló iskolateremtő egyénisége.

Kutatói munkássága középpontjában a természetes és adaptív immunválasz egymásra-hatásának megismerése áll. Kiemelkedő eredményeket ért el a komplementrendszer ellenanyag-közvetített immunválaszt szabályozó szerepének kutatása terén (Nature 1985. 317., Immunol. Today 1991, 12.). Elsőként igazolta a C3 komplementfehérje szerepét a B limfociták aktiválásának folyamatában. Elsőként jellemezte egér és humán limfociták és makrofágok C1q receptorát. Kimutatta, hogy az allergiás reakciók effektor-sejtjeinek aktiválódását a C3a-peptid, ill. annak módosított szekvenciái gátolják. Bizonyította új típusú alegység-vakcinák hatékonyságát.

101 publikációjának összimpakt-faktora 301, a független hivatkozások száma 1830. Több közleményét idézik jelentős angol nyelvű tankönyvek, szerkesztője a „New aspects of complement structure and function” (R.G. Landes Co., Austin, 1994) c. monográfiának. Az Immunbiológia c. egyetemi tankönyv társszerkesztője és társszerzője.

Újraválasztott főtitkára a European Federation of Immunological Societies-nek, elnökségi tagja az International Complement Society Council-jának.

Ajánlók: *Gergely János, Gráf László, Falus András, Fésüs László, Vicsek Tamás*

GALLÉ LÁSZLÓ

Szegeden született 1942-ben. 1996 óta a biológiai tudomány doktora. A Szegedi Tudományegyetem Ökológiai Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára. Tudományos tevékenysége felöleli az ökológia számos területét; tájékozottsága páratlan a hazai állat-ökológusok körében. Elsősorban a hangyaközösségeket kutatja: a Formicoidea populációkat reguláló faktorok és azok modellezése (*Acta Biol. Szeged*, 1.8:159; *Tiscia*, 10:61) mellett kutatásokat végzett a niche analízis területén (*Entomol. Gen.* 11:197, 1986) is. Tisztázta a hangyaközösségek szerkezetét, szerveződési mechanizmusait (*Holarctic Ecol.* 14:31; *Tiscia*, 27:9 és 31:19; *Ecology CSSR* 6:439; Veeresh et al. (ed.): Oxford & IBR

706), energiaforgalmi paramétereit (*Memor. 2001. 44: 1*) és azok kapcsolatát a társas életmóddal (*Acta Biol. Szeged*, 24: 11). Kimutatta a funkcionális válasz és az egyedi különbségek szerepét az interferencia kompetícióban. Komplex programokat irányítva rámutatott a növényi és állati közösségek indukációs, szukcessziós és stabilitási különbségeire (Ravena (ed.) Ellis Rorwood, 193, 1991, Lenoir et al. (ed.). *Les Insectes Sociaux*, 31, 1994), bizonyította a Tisza ökológiai folyosó funkcióját és táj ökológiai szerepét (Tiscia, 29:53; *Acta zool. hung.* 46:72, Gallé, L. et al. (eds.) *Ecology of River Valleys*, Szeged, 1999). A Kárpát-medence hangyafaunisztikai kutatását irányítja (*Ann. Istr. Med. Stud.*, 11,209; *Folia ent. hung.*, 59, 213; *Entomol. Rom.* 6, 121). Eddig 139 tudományos publikációja jelent meg. Iskolateremtő, ő alapozta meg a szegedi ökológia iskolát. Irányításával tíz kandidátusi és PhD-értekezés, valamint 13 egyetemi doktori értekezés készült. Országos érdekű, hogy a „Természetvédelmi ökológia” c. PhD programban számos tehetséges fiatalot indított, indít el a tudományos pályán.

Ajánlók: Bíró Péter, Csányi Vilmos, Jermy Tibor, Papp László

80 GARAB GYŐZŐ

Szomódon született 1948-ban. A biológiai tudomány doktora 1992 óta. Az MTA SzBK Növénybiológiai Intézet tudományos tanácsadója. A hazai fotoszintézis és biofizikai kutatások meghatározó, nemzetközileg széles körben ismert, iskolateremtő alakja. Legfontosabb tudományos eredményei: a termo-optikai effektus felfedezése biológiai rendszeren, fotoszintetikus membránokban (*Biochemistry 2002*, 41: 15121), a fénybegyűjtő antenna rendszer fényintenzitásfüggő szerkezeti flexibilitásának első leírása és részletes jellemzése (*Biochemistry 1996*, 35: 8981), a gránumos tilakoid membránok makrodomén szerveződésének feltárása (*Trends Plant Sci 2000*, 5: 489; 2003, 8: 117), a klororespiráció kimutatása magasabb rendű növényekben (*Planta 1989*, 179: 349). Az elmúlt 10 évben 1 könyvet (*Photosynthesis: Mechanisms and Effects*, Kluwer Acad Publ, 1998, Vols I-V) szerkesztett (ennek hasznosságát kb. ezer citáció jelzi), 17 könyvfejezetet és 45 idegen nyelvű (IF ~ 135), valamint 3 magyar nyelvű tudományos cikket jelentetett meg, továbbá 1 szabadalmat jegyzett be. Ugyanezen időszakban munkáira mintegy 500 független idézetet kapott. Összes publikációjának impakt faktora meghaladja a 250-et, melyre az SCI 700 független idézetet regisztrál.

Kiemelkedő tudánypolitikai tevékenységével - a XI. Nemzetközi Fotoszintézis Kongresszus elnökeként, a XI. Nemzetközi Biofizikai Kongresszus titkáráként, hazai és nemzetközi tudományos társaságokban kifejtett tevékenységével, nemzetközi és hazai biofizikai és fotoszintézis tárgyú iskolák és konferenciák szervezőjeként szolgálta, illetve szolgálja szűkebb és tágabb tudományterületeinek fejlődését.

1994-ben Ernst Jenő-díjjal tüntették ki. A Qualitas Biologica 1999-ben (III.) ill. 2000-ben (I.) jutalmazta. 2001-ben elnyerte a Straub-plakettet.

Ajánlók: Keszthelyi Lajos, Tigyí József

80 GERGELY PÁL

1947-ben született Debrecenben. Szakterülete a biokémia és a molekuláris biológia. 1986-ban lett a biológiai tudomány doktora. A Debreceni Egyetem Orvos- és Egészségtudományi Centrum Orvosi Vegytani Intézetének igazgató egyetemi tanára, a Centrum tudományos igazgatója és a Doktori Tanács elnöke. Orvosi kémiát, molekuláris biológiát és sejtbiokémiát

oktat, doktori programot vezet. Magyar és angol nyelven megjelent egyetemi tankönyvek szerzője és szerkesztője. A tudományos munka és kísérletezés módszertanáról két könyvet jelentetett meg társszerzőkkel. Az MTA Biológiai Tudományok Osztályának tanácskozási jogú tagja, több hazai és nemzetközi társaság elnökségi tagja. Tudományos szimpóziumok szervezője, és előadó számos európai és világkongresszuson. Hazai és nemzetközi projektek témavezetője. Saját és iskolájának munkássága elismerését Szent-Györgyi Albert-díj (1999) jelzi.

Pályakezdése óta a reverzibilis fehérje foszforiláció és defoszforiláció szerepét tanulmányozza különböző sejtfolyamatokban. A glikogén-anyagcsere hormonális szabályozásában felismerte a protein foszfatázok szerepét. A protein foszfatázok tisztítására kidolgozott módszere széleskörűen alkalmazott különböző szövetekből izolált enzimformák elkülönítésére. Biokémiai és molekuláris biológiai technikák alkalmazásával a protein foszfatázok több típusát és szabályozásukat írta le. Úttörő jellegűek a holoenzimek szerkezetére vonatkozó kutatásai. Tanulmányozta a sejtpermeábilis, foszfatáz-aktivitást gátló toxinok élettani szerepét, felhasználva ezeket az anyagokat a hormonhatások és a kondrogenézis foszforilációs-defoszforilációs mechanizmusának feltárásában. Közel 100 nemzetközi folyóiratban megjelent közlemény szerzője, impakt faktoruk összege kb. 275, a hivatkozások száma 1100 fölötti.

Ajánlók: Fésüs László, Székely György (VIII. o.), Závodszy Péter

80 HADIACZKY GYULA

1948-ban született Székesfehérvárott. A biológiai tudomány doktora 1992 óta. A Szegedi Biológiai Központ Genetikai Intézetének tudományos tanácsadója, Széchenyi-díjas. Eddigi munkássága elsősorban a kromoszómaszerkezet és működés kutatására irányult, ehhez járult hozzá lényeges új eredményekkel. Tudományos közleményeinek száma 61, amelyekre az összes hivatkozások száma 1070, ebből 944 a független hivatkozás. A jelölt általunk legfontosabbnak tartott munkái:

1. A növényi kromoszómák azonosítására szolgáló heterokromatikus kromoszóma-festés kidolgozása, annak evolúció-genetikai és növénynemesítési alkalmazása (*Plant Sci. Letters*, 4:85-, 1975., *Heredity*, 35:371-, 1975).
2. Az állati és növényi kromoszómák biokémiai és szerkezetvizsgálatával kapcsolatos munkái. Az állati és növényi kromoszómák szerkezeti hasonlóságának igazolása (*Chromosoma*, 81:537-, 1981, 81:557-, 1981, 86:643-, 1982, *Int. Rev. Cytol.*, 94:57-, 1985).
3. Az állati kromoszómáknak a sejtmagban elfoglalt nem-véletlenszerű helyzetének bizonyítása (*Exp. Cell Res.*, 167:1-15, 1986).
4. Működőképes, öröklődő, emlős mesterséges kromoszómák létrehozása, emberi mesterséges kromoszómák előállítása (*Proc. Natl. Acad. Sci. USA.*, 88:8106-, 1991, *Proc. Natl. Acad. Sci. USA.*, 88:11042-, 1991, *Chromosome Res.* 4: 226-, 1996, 4: 240-, 1996, 7:3-, 1999, *Cytometry*, 35:129-, 1999, *J. Cell Sci.*, 113:3207-, 2000, *Curr. Opin. Mol. Therapeutics* 3:125-, 2001).

Az elmúlt tíz évben 22 tudományos közleményt jelentetett meg, egy kivételével valamennyit idegen nyelven, nevéhez 22 bejelentett és 16 elfogadott, a mesterséges kromoszómákkal kapcsolatos nemzetközi szabadalom fűződik. A Magyar Humángenetika Társaság vezetőségi, a Magyar Genetikusok Egyesülete elnökségi tagja.

Ajánlók: Alföldi Lajos, Kondorosi Ádám

80 KISS KEVE TIHAMÉR

1943-ban született Sepsiszentgyörgyön. Szűkebb szakterülete a hidrobiológia. Az MTA ÖBKI Magyar Dunakutató Állomás tudományos tanácsadója, az állomás vezetője. Doktori értekezését 1998-ban védte meg.

Első munkáiban a Tisza, a Keleti-főcsatorna fitoplanktonjának vizsgálatával foglalkozott. Jelentős eredményeket közölt a 2000-es tiszai szennyezésekről (Arch. Hydrobiol. Large Rivers, 2002. 13: 47-72). Vizsgálta a Duna algáinak taxonómiai összetételét, a fitoplanktonra ható fontosabb ökológiai tényezőket. Kiemelkedő eredményeket ért el az édesvízi kovamoszatok (Centrales) taxonómiai kutatásában, ahol a világ egyik vezető szakembere (Arch. Hydrobiol. Algal. Stud., 2002. 106: 1-16). Az utóbbi években a kovaváz ultrastrukturális elemzését DNS vizsgálatokkal egészítette ki. A Duna fitoplanktonjának rövid és hosszú távú változásait elemezve bizonyította, hogy az 50-es évekhez képest a 80-as évekre a dunai fitoplankton mennyisége 5-10-szeresére növekedett, a folyó jelentősen eutrofizálódott. Először bizonyította, hogy a Dunán épített vízlépcsők tározóiban a fényklíma javul, a tartózkodási idő növekszik, megteremtve az eutrofizálódás lehetőségét (Verh. Internat. Verein. Limnol., 1994. 25: 1688-1691). 2002-ben meghívták egy NASA-kutatásba, bolíviai tavak hidrobiológiai vizsgálatára. Aktívan részt vesz a felsőoktatásban, megírta az első magyar algológiai tankönyvet. Szervezőmunkájával megalakult a Magyar Algológiai Társaság, melynek elnöke, évenkénti rendezvényük a Hungarian Algological Meeting. 130 tudományos közleménye jelent meg, ezekre 700 hivatkozást talált. Közel 30 hazai és külföldi tudományos szervezetben folytat tevékenységet, azoknak tagja vagy tisztségviselője.

Ajánlók: *Pócs Tamás, Borhidi Attila*

80 KONCZ CSABA

Kecskeméten született 1954-ben. Az MTA doktora 2001 óta. 1977-től a Szegedi Biológiai Központban, majd 1984-től a kölni növénynemesítési Max Planck Intézetben csoportvezető, ahonnan folyamatosan támogatja a hazai intézetével folytatott együttműködést és kutatócserét. Pályájának mentorai az MTA tagjai közül az agrobaktériumok és növények közötti génátvitel egyik felfedezője, néhai Jeff Schell, és a lúdfűt genetikai modellnövénnyé fejlesztő Rédei György, akikkel húsz éven át együtt dolgozott. Munkáiban az agrobaktériumok által növényekbe juttatott ún. transzferált DNS (T-DNS) számos olyan alkalmazását fejlesztette ki, amelyek ma a növény genetika alapvető eszközei. Eredményeit 84 cikkben és 27 könyvfejezetben ismertette (ún. kumulatív IF: 502, idézettség 3597). Ezek közül kiemelkedik egy általánosan használt transzformációs rendszer leírása (Koncz és Schell (1986) The promoter of T_1 -DNA gene 5 controls the tissue specific expression of chimaeric genes carried by a novel type of *Agrobacterium* binary vector. *Mol. Gen. Genet.* 204: 383-396; IF: 2.98, idézettség 531), a fénykibocsátó luciferáz enzim alkalmazása a génszabályozás vizsgálatában; a T-DNS inszerciós mutagenesis módszerének kifejlesztése (Koncz és mtsi. (1989) High-frequency T-DNA-mediated gene tagging in plants. *Proc. Natl. Acad. Sci. USA* 86: 8467-8471., IF: 9.97, idézettség 209), valamint annak genetikai igazolása, hogy az állatokhoz hasonlóan szteroidok növényekben is életfontosságú hormonok (Szekeres és mtsi. (1996) Brassinosteroids rescue the deficiency of CYP90, a cytochrome P450, controlling cell elongation and de-etiolation in *Arabidopsis*. *Cell* 85: 171-182. IF: 40.99, idézettség 236). 1998-ban az Észak-Rajna-vesztfáliai Akadémia nagydíjával tüntették ki.

Ajánlók: *Kondorosi Ádám, Ferenczy Lajos*

☞ KONDOROSI ÉVA

Budapesten született 1948-ban. A biológiai tudomány doktora 1996 óta. Az MTA SZBK Biokémiai Intézete tudományos tanácsadója, az Institut des Sciences du Végétal, CNRS, (Gif sur Yvette, Franciaország) Directeur de Recherche 1^{re} classe (kutatási igazgató). Kondorosi Éva nemzetközileg elismert szaktekinély a baktérium-növény kölcsönhatás, a növényfejlődés és a sejtciklus-szabályozás területén. Tudományos munkásságából 3 szabadalom és 131 publikáció (összegzett IF: 408, idézettség: 3220) született. Legjelentősebb tudományos eredményei a *Rhizobium* baktériumok által indukált gyökérgümők szerveződésének tanulmányozásából erednek. Elsőként azonosította a gümőkötési (*nod*) géneket (*Mol. Gen. Genet.* IF: 2.9, ID:237), és döntő szerepe volt a *nod* gének szerkezetének és funkciójának feltárásában (*Cell* IF:20, ID:143, *EMBOJ.* IF:6.5, ID:52; *Nucl. Acids Res.* IF:6; ID:116, *EMBOJ.* IF:7.4, ID:43), amiért Akadémiai Díjban részesült. Kiemelkedő eredményeket ért el a *nod* gének szabályozásában (*PNAS* IF:9.2, ID:164, *J. Mol. Biol.* IF:6.6, ID:76, *EMBOJ.* IF:11.9, ID:81) és az általuk termelt jelmolekulák azonosításában (*PNAS* IF:10.5, ID:186). A gümőmodellből kiindulva jelenleg a sejtciklus és a differenciációs programok összehangoltságát vizsgálja. Felfedezett egy fehérjecsaládot, amely feltehetően több száz fehérje térben és időben szabályozott degradációjáért és speciális fejlődési programok beindításáért felelős (*EMBO J.* IF:13.97 ID:41). Szeptemberi Plant Cell cikkét a Science ismerteti. Munkáját aktív nemzetközi kapcsolatok jellemzik. Dolgozott a kölni Max Planck Intézetben, a Harvard, a Cornell és a Sussex Egyetemeken. Meghívott előadója/szervezője a nemzetközi konferenciáknak. Az UNESCO felkérésére a „Nők a tudományban” program egyik beindítója.

Ajánlók: Orosz László, Patthy László

☞ KOVÁCS KORNÉL LAJOS

Gyulán született 1947-ben. MTA doktora 1999 óta. A Szegedi Tudományegyetem Biotechnológiai Tsz. tanszékvezető egyetemi tanára, az MTA SZBK Biofizikai Intézet tudományos tanácsadója. Húsz éve a mikroorganizmusok hidrogén és metán anyagcserében meghatározó szerepet játszó fémtartalmú enzimek molekuláris jellemzésével, ezek biotechnológiai hasznosításával foglalkozik. Munkatársaival tanulmányozta a hidrogenázokat és érésüket szabályozó géneket fotoszintetizáló baktériumokban (*Gene*, 140:25, 1994; *J. Bacteriol.*, 180:1460, 1998; *FEMS Microbiol. Lett.*, 180:317, 1999, *Appl. Env. Microbiol.*, 67: 2476-2483, 2001, *J. Mol. Model.*, 8:58-64, 2002, *Eur. J. Biochem.*, 270: 2218-2227, 2003), egy hipertermofil archaeonban (*Anal. Biochem.*, 243:181, 1996; *Eur. J. Biochem.*, 266:1158, 1999, *Arch. Microbiol.*, 176:231-235, 2001) és metanotróf baktériumokban (*Eur. J. Physiol.*, 439:R81, 2000, *FEMS Microbiol. Lett.*, 205:203-207, 2001, *Arch. Microbiol.*, 177:167-172, 2002, *Microbiol. UK.*, 149: 1785-1795, 2003). Vizsgálják a biológiai hidrogéntermelés lehetőségeit (*Adv. Appl. Microbiol.*, 68:211, 1993, ISBN 0 415 24242 8, 2001, *Int. J. Hydrogen Energy* 27:1463-1469, 2002), a biomassza hasznosítását (ISBN 963 508 072, 1998) és a mikroorganizmusok felhasználását a környezetvédelemben (NATO ASI Series 2 Vol.1:87, 1995; OECD Documents 381, 1996; *Arch. Microbiol.*, 168:493, 1997; *FEMS Microbiol. Lett.*, 170:335, 1999). 6 éve egy nagy nemzetközi kutatási hálózat (COST Action 818/841) munkáját koordinálja, az EU több fórumán Magyarország képviselője. Tudományos utánpótlásnevelő munkája kiemelkedő: irányításával >30 diplomamunka és szakdolgozat; 17 PhD-dolgozat készült, illetve készül.

Ajánlók: Dénes Géza, Ferenczy Lajos, Závodszy Péter

☞ NAGY FERENC

Hevesen született 1952-ben. A biológiai tudomány doktora 1992 óta. A MTA SZBK csoportvezetője, a Mezőgazdasági Biotechnológiai Kutatóközpont főigazgatója. 1983-1987 között a new yorki Rockefeller Egyetemen a Nam-Hai Chua professzor által vezetett laboratórium tagja. Alapvető jelentőségű az „Identification of DNA sequences required for activity of a plant promoter: the CaMV 35S promoter” c. közlemény (Odell, J. T. és mtsi., 1985, *Nature* 315, 200-204; IF: 12,863, független idézetek száma: 460), amely elsőként számol be növényi promoterek aktivitásához szükséges cisz-regulációs elemekről és alkalmazza a transzgénikus kísérleti módszert ilyen jellegű vizsgálatok elvégzésére növényben.

1988-1996 között a Friedrich Miescher Institute csoportvezetőjeként megteremtette saját kutatási profilját. A korszak két legjelentősebb cikke a „Light regulated modification and nuclear translocation of cytosolic G-box binding factors in parsley” (Harter, K. és mtsi., 1994, *Plant Cell* 6, 545-559; IF: 8,847) és az „Expression of tobacco-Cab genes is controlled by two circadian oscillators in a developmentally regulated fashion” (Kolar, C. és mtsi., 1995, *PNAS* 92, 2174-2178; IF: 10,520) c. közlemény. Ezek a cikkek kimutatták a cirkadián óra működése és a fény indukálta jelátviteli mechanizmus szoros kapcsolatát, és a fehérjék fényfüggő post-transzlációs modifikációjának és sejtben belüli eloszlásának fontosságát. A két cikkre kapott független idézetek száma: 109.

Szegedi csoportjának munkássága jelentősen hozzájárult a fény indukálta jelátviteli mechanizmus molekuláris szinten történő leírásához és egy radikálisan új molekuláris modell kidolgozásához: „Light quality and quantity dependent nuclear translocation of phyA and phyB photoreceptors in higher plants” (Kircher és mtsi., 1999, *Plant Cell* 11, 1445-1456; IF: 10,463, független idézetek száma: 79).

Ajánlók: Kondorosi Ádám, Orosz László, Venetianer Pál

☞ OLÁH EDIT

Káldon született 1947-ben. A biológiai tudomány doktora 1992 óta. Az Országos Onkológiai Intézet Molekuláris Genetikai Osztálya osztályvezetője. Tudományos munkásságának fő területe a daganatképződés molekuláris mechanizmusainak és a daganatoknak genetikai betegségeként történő tanulmányozása, amivel új szemléletet vitt a hazai daganatkutatásba. Az onkogénváltozások és a daganatellenes hatású antimetabolitok molekuláris mechanizmusainak kimutatásával már a nyolcvanas évektől a molekuláris tumorbiológiai kutatás nemzetközileg elismert szereplője. Elsőként írta le a *Ki-ras* és a *c-myc* onkogének kifejeződésének metabolikus kontrollját, új összefüggéseket tárt fel a sejt differenciáció molekuláris szabályozó folyamatairól, és igazolta, hogy a sejtproliferáció jelátviteli folyamatait meghatározó onkogének kifejeződésének gátlásával a malignus fenotípus visszaszorítható (*P Natl Acad Sci USA*: 1988, 85: 6533). Ezzel új daganatterápiás irányzat lehetőségére irányította a figyelmet. Munkatársaival kiemelkedő eredményeket ért el az örökletes daganatok molekuláris kórereditének feltárásában. (*Am J Hum Genet* 1997, 60:1242; *Cancer Res* 1999, 59:995; *Nat Genet* 1997, 15:14). Általa vezetett nemzetközi vizsgálatokkal igazolta az öröklött BRCA1 és BRCA2 populáció-specifikus génmutációinak szerepét, fenotípus következményeit hat kelet-közép-európai ország familiáris (női és férfi) emlőrákos és petefészekrákos megbetegedéseiben. A génkifejeződés területén végzett munkája folytatásaként jelentős új megfigyeléseket és elgondolásokat közölt a BRCA1 gént érintő alternatív splicing kapcsán. Témavezetésével 6 PhD-minősítés született.

Munkáiból eddig 89 eredeti közlemény és 13 könyvfejezet jelent meg. A közlemények összimpakt faktora 295, idegen idézettsége 1100. Az utóbbi 10 évben 53 tudományos cikket írt, amelyek impakt faktora: 220.

Ajánlók: *Besznyák István, Eckhardt Sándor, Falus András, Fésüs László, Kosztolányi György*

80 OVÁDI JUDIT

Békéscsabán született 1941-ben. A biológiai tudomány doktora 1986 óta. Az MTA SZBK Enzimológiai Intézet tudományos tanácsadója. Kezdetben az enzimek szerkezetének és funkciójának kapcsolatát vizsgálta; közleményeinek egyike „Citation Classic” lett (Current Contents 29 (1986) 48, 17), az egyetlen, mely hazai műhelyből került ki. Kimutatta, hogy az ún. oldható enzimek az eukarióta sejtek nagy kompartmentjeiben nem homogénen oszlanak el, hanem dinamikus szerveződésük révén specifikus funkciójú és regulációs sajátosságokkal bíró enzim-komplexekeket hoznak létre. E témából felkérésre írt provokatív összefoglaló munkája alapján került be az 1997-es kiadású Lehninger kézikönyvbe az ún. „metabolite channeling”, mint egy új szabályozási mechanizmus. Egy új felszintetikus biszindol molekulát, a KAR-2-t, mint potenciális, mellékhatással nem bíró antimitotikus hatását farmakofort azonosított és meghatározta hatásmechanizmusát. Izolált egy új agy-specifikus fehérjét, TPPP/p25, mely a mikrotubuláris rendszerrel hat kölcsön, és a fehérje expressziójának mértékétől függően képes befolyásolni annak dinamikáját, ultrastruktúráját és a mitotikus folyamatot. A TPPP/p25 kifejeződése a patológias agyszövetekben fokozott, és az „?-synucleopathia”-kra jellemző zárványokban lokalizálódik.

Nemzetközi folyóiratokban és könyvekben megjelent publikációinak száma 113, ebből mindössze 13-ban nem első/utolsó szerző. Kumulatív impakt faktoruk 361, idézeteinek száma 1915. 6 szabadalma van. Felkérésre egy monográfiát (Cell Architecture and Metabolite Channeling, Landes Co. USA) és több angol nyelvű könyvfejezetet írt. Vendégprofesszorként dolgozott az oklahomai, a barcelonai és a római egyetemeken. Egyetemi oktatásban, PhD-képzésben aktívan részt vesz, két munkatársa készítette el csoportjában MTA doktori disszertációját. A 2004-es Gordon Konferencia (Macromolecular Associations and Cell Function) megválasztott elnöke.

Ajánlók: *Gráf László, Farkas Tibor, Náray Szabó Gábor*

80 PÁRDUTZ ÁRPÁD

Dorogon született 1943-ban. A biológiai tudomány doktora 1994 óta. Az MTA SzBK Biofizikai Intézetének igazgatóhelyettese, a Molekuláris Neurobiológiai Laboratórium vezetője. Az elmúlt tíz évben 2 könyvfejezete és 29 angol nyelvű közleménye jelent meg referált nemzetközi folyóiratokban. Munkáira 1223 hivatkozást kapott, összesített impakt faktora 200 fölötti.

Az ingerületátvivő anyagok felszabadulását tanulmányozva az irodalomban először tudott fiziológias körülmények között, msec-os időfelbontással egyetlen inger hatására bekövetkező, néhány msec-ig tartó és a szinapszisok működésével összfüggésbe hozható finomszerkezeti eltéréseket kimutatni a pre- és postszinaptikus membránban (PNAS, 84: 590-594, 1987; PNAS, 86: 1717-1720, 1989). A nemi hormonoknak a neuro-gliális plaszticitásban játszott szerepére vonatkozólag kimutatta, hogy az ösztrogén hatására az ingerlő és gátló szinapszisok reverzibilis átrendeződése játszódik le a nucleus arcuatus területén

(Neuroscience, 53: 395-401, 1993; Progr. Neurobiol., 44: 279-307, 1994). Igazolta, hogy az agyterület idegsejtjeinek növekvő elektromos aktivitásának morfológiai alapját ezek a plasztikus szinaptikus változások képezik (Eur. J. Neurosci., 16: 665-70, 2002).

A Nemzetközi Agykutató Társaság Közép- és Kelet-Európa Regionális Bizottságának (IBRO-CEERC) tagja. Ktitüntetése: „Promotio sub auspiciis Rei Publicae Popularis” ktitüntetéses doktorráavatás, Ábrahám Ambrus-émlékem.

Ajánlók: *Ádám György és Lénárd László, Ormos Pál, Penke Botond*

80 SARKADI BALÁZS

Budapesten született 1948-ban. A biológiai tudomány doktora 1986 óta. Az Országos Gyógyintézeti Központ, Haematológiai és Immunológiai Intézet osztályvezető főorvosa, kutatási igazgatóhelyettese.

Tudományos munkája során korábban a vörsejtek kalciumfüggő kálium transzportját és aktív kalcium transzportját, a kalcium pumpa molekuláris mechanizmusát vizsgálta. Az elmúlt néhány évben az ún. ABC membrán transzporter fehérjék kutatásában ért el jelentős eredményeket. Munkatársaival új molekuláris biológiai és biokémiai módszereket fejlesztettek ki a rákos daganatok multidrog-rezisztenciájában szerepet játszó fehérjék szerkezetének és működésének vizsgálatára. Nemzetközi szabadalmakkal védett diagnosztikai módszert dolgoztak ki e fehérjék korai laboratóriumi felismerésére, valamint olyan új molekulákat fejlesztettek, amelyekkel a daganatok drogrezisztenciája remélhetően a klinikumban is meggátolhatóvá válik. Összesen tizenhat könyvfejezet, ill. áttekintő cikk, valamint több mint száz, nemzetközi folyóiratban megjelent önálló közlemény szerzője. Munkáira az idegen hivatkozások száma több mint 4800, összesített impakt faktorainak száma több mint 425, számos jelentős nemzetközi kongresszuson szerepelt meghívott előadóként.

Munkatársai közül az elmúlt években tízen védtek meg eredményesen kandidátusi, ill. PhD-értekezéstüket, öten nyertek el Bolyai-ösztöndíjat, háman Magyary Zoltán-ösztöndíjat. A Magyar Biokémiai Egyesület alelnöke, az OTKA Élettudományi Kollégium egyik szakszűrijének elnöke. Tagja több nemzetközi tudományos társaságnak, így az International Cell Research Organisation vezetőségének. Az MTA Membránbiológiai Kutatócsoportjának vezetője, Howard Hughes Medical Institute-támogatást, Tankó Béla-díjat, Széchenyi professzori ösztöndíjat, Fulbright-ösztöndíjat, Akadémiai díjat nyert el.

Ajánlók: *Friedrich Péter, Falus András, Teplán István, Venetiánér Pál*

80 SOMOGYI PÉTER

Szentendrén született 1950-ben. A biológiai tudomány doktora 1987 óta. Az Angol Királyi Akadémia tagja, az Oxfordi Egyetem neuroanatómia professzora, az MTA Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézet tudományos tanácsadója. Idegtudományi kutatásait a Semmelweis Egyetem I. Sz. Anatómiai Intézetében kezdte, ahonnan néhány külföldi tanulmányút után 1985-ben meghívták a Medical Research Council oxfordi részlegének társigazgatói, majd igazgatói beosztásába. 1996-tól hazai státusa a Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézetbe került. Kutatásainak középpontjában az agykéreg komplex vizsgálata áll. Laboratóriumában dolgozták ki a világszerte elterjedt egyetlen idegsejten végezhető mikroszkópos anatómiai, elektronmikroszkópos citokémiai, neurofarmakológiai és neurofiziológiai kombinált vizsgálati módszereket, melyek segítségével a strukturális

képeket famakológiai hatásokkal és működéssel korrelálni tudták. A komplex vizsgálatok eredményeinek úttörő szerepük volt az agykérgi mikrohálózatok belső működésének feltárásában, és ennek első és egyedülállóan részletes leírását adta.

Munkásságát számos nemzetközi díjjal ismerték el. Nyolc nemzetközi folyóirat szerkesztőbizottsági tagja. Nívós folyóiratokban megjelent 162 cikke több mint 14 000 idézetet kapott, így bekerült a „Highly cited” adatbázisba. Eredményeinek időtállóságát mutatja, hogy régi, a 80-as években megjelent cikkei is folyamatosan jelen vannak az idézési listákon. Ritka, hogy a közlemények társszerzői között egy vagy több magyar szerző ne szerepelne. Hazatelepülő magyar tanítványait közös pályázatokkal segíti itthoni munkájuk önálló folytatásában.

Ajánlók: Friedrich Péter, Gergely János, Székely György (VIII. o.)

80 SZABAD JÁNOS

Nagykállóban született 1945-ben. A biológiai tudomány doktora 1990 óta. A Szegedi Egyetem Általános Orvostudományi Kar Orvosi Biológiai Intézet tanszékvezető egyetemi tanára. Szűkebb szakterülete: genetika, sejt-, molekuláris és fejlődésbiológia. Munkatársaival a *Drosophila* domináns nőstény-steril *Fs* mutációk alapján új megközelítést dolgoztak ki gének azonosítására, molekuláris funkcióik megismerésére. Az *Fs* mutációkból kiindulva értették meg a tubulinok, a dineinek és az importin- β szerepét az embriógenesis elkezddésében. Az *Fs* mutációk genetikáját leíró dolgozatuk adja kutatásaik egyik pillérét. (Szabad, J., Erdélyi, M., Hoffmann, Gy., Szidonya, J. and Wright, T.R.F., Isolation and characterization of dominant female sterile mutations of *Drosophila melanogaster*. II. Mutations on the second chromosome. *Genetics* **122**, 823-835, 1989. If: 4,221; hivatkozások: 29)

A *torso^D* *Fs* mutáción alapuló munkájuk a szignáltranszdukció és a sejtetermináció kapcsolatának szép példája. (Klingler, M., Erdélyi, M., Szabad, J. and Nüsslein-Volhard, C., The role of torso in determining the terminal anlagen of the *Drosophila* embryo. *Nature* **335**, 275-277, 1988. If: 29,491; hivatkozások: 144)

A *rolled^D* *Fs* mutációból kiindulva mutatták meg, hogy egyetlen gén terméke független szignáltranszdukció utakban vehet részt. (Brunner, D., Oellers, N., Szabad, J., Biggs, W.H., Zipursky, S. A. and Hafen, E., A gain of function mutation in *Drosophila* MAP kinase activates multiple receptor tyrosine kinase signalling pathways. *Cell* **76**, 1-20, 1994. If: 36,242; hivatkozások: 141)

A Developmental Biology Society U.S.A., a Genetical Society U.S.A. és az EMBO tagja. Az Akadémiai díj (megosztott, 1991) és a Szentágotthai János szakkuratórium díj (2001) kitüntetésre.

Ajánlók: Alföldi Lajos, Csányi Vilmos, Orosz László,

80 SZATHMÁRY EÖRS

1959-ben született Budapesten. A biológiai tudomány doktora 1995 óta. Az ELTE TTK Növényrendszertani és Ökológiai Tanszékének egyetemi tanára, az MTA Elméleti Biológiai és Ökológiai Kutatócsoportjának vezetője, a Budapest Collegium állandó munkatársa.

Az általa kidolgozott sztochasztikus korrektor modell választ ad arra, hogy miként lehet eredetileg függetlenül replikálódó génekből álló genom dinamikus koegzisztenciáját biztosítani. Levezette, hogy a parabolikusan növekvő replikátorok kompetíciója dinamikus koegzisztenciához vezet. Világviszonylatban prioritása van ribozimek *in vitro* szelekcióval

történi előállításának elveire. Elméletet dolgozott ki a genetikai ABC méretének evolúciós optimalitására. Tesztelhető elméletet javasolt a genetikai kód eredetére. A korai evolúció dinamikájának leírása nem kis részben tőle származik. Cikkei jelentek meg a *Nature*, a *Science*, a *Proc. Natl. Acad. Sci. USA*, a *Trends Ecol. Evol.* és a *Trends Genet.* c. folyóiratokban. Világhírű szerzőtársával együtt kidolgozta a nagy evolúciós átmenetek egységes megközelítését (Maynard Smith, J. and Szathmáry E.: *The Major Transitions in Evolution*, Freeman, Oxford, 1995, és Szathmáry E. and Maynard Smith, J.: *Nature* **374**, 227-232, 1995). Az *Evolution* c. szakfolyóiratban megjelent méltatás szerint ez lehet a legfontosabb, evolúcióról szóló könyv Sir Ronald Fisher 1930-as könyve óta.

Impakt faktora (457) ebben a szakmában kimagasló. Ismeretterjesztő tevékenységét a Természet Világa nívódíjjal jutalmazta (1994). Jelentős tanáregyenység, a hallgatók szavazata alapján a Kar Kiváló Oktatója (1995). Akadémiai Díj (1999) és az Új Európa Díj (1996) kitüntetéttje.

Ájánlók: Jermy Tibor, Patthy László, Papp László, Vida Gábor

☞ TOLDI JÓZSEF

Csengelén született 1951-ben. A biológiai tudomány doktora 1995 óta. A Szegedi Tudományegyetem Összehasonlító Élettani Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára. Szűkebb szakterülete: neurobiológia (idegi plaszticitás).

Annak ellenére, hogy világviszonylatban sem sok azon laboratóriumok száma, melyek a keresztmodalitású plaszticitás problémakörével foglalkoznak, a jelölt szélesebb nemzetközi szakmai körökben is ismert, a szakterületén elért eredményei nemzetközileg elismertek. Elsők között hozott komplex bizonyítékot (azonos egyedben megfigyelt elektrofiziológiai és magatartási változásokat) a keresztmodalitású plaszticitásra. Elsőként használt sikerrel vírusjelöléses technikát a szteroidok felnőttkori idegrendszeri plaszticitásra gyakorolt hatásának bizonyítására.

Fontosabb munkái: Dames W., Joó F., Fehér O., **Toldi J.** and Wolff J. R. (1985); Gamma-aminobutyric acid enables synaptogenesis in the intact superior cervical ganglion of adult rat. *Neurosci. Letters*, 54, 159-164.; **Toldi J.**, Joó F., Fehér O. and Wolff J. R. (1988) Modified distribution patterns of responses in rat visual cortex induced by monocular enucleation. *Neuroscience*, 24, 59-66.; **Toldi J.**, Laskawi R., Landgrebe M. and Wolff J. R. (1996) Biphasic reorganization of somatotopy in the primary motor cortex follows facial nerve lesions in adult rats. *Neurosci. Letters*, 203, 179-182.; **Toldi J.**, Fehér O. and Wolff J. R. (1996) Neuronal plasticity induced by neonatal monocular (and binocular) enucleation. *Progress in Neurobiology*, 48, 191-219.; Horváth Sz., Z. Kis, Z. Boldogkői, A. Nógrádi and **J. Toldi** (2002): Estrogen-dependent neuronal plasticity demonstrated by pseudorabies virus tracing. *European J. of Neuroscience*, 15(5), 937-943.

Ájánlók: Freund Tamás, Lénárd László

☞ TUBA ZOLTÁN

Sátoraljaújhelyen született 1951-ben. Az MTA doktora 1997 óta. A SZIE MKK Növénytani és Növényélettani Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára, a Biológiai Doktori Iskola vezetője, az MTA Növényökológiai Tanszéki Kutatócsoport vezetője. 57 nemzetközi impakt faktoros, további 39 angol nyelvű lektorált folyóiratcikk, 24 angol nyelvű könyvfejezet és 1 szabadalom szerzője. Kumulatív impakt faktora 80 körüli, hivatkozásainak

száma 500 feletti. Munkáit többek között az ökológia, botanika nemzetközi vezető folyóirataiban (pl. *Functional Ecology*, *Oecologia*, *Plant Ecology*, *New Phytologist*, *Planta*, *Annals of Botany*) közli.

Első munkája, az erdőtársulás vertikális fény-pigment struktúrájának leírása 1981-től egyetemi ökológiai tankönyvi anyag. Úttörő kutatásokat végzett az elméleti és gyakorlati szempontból is fontos kiszáradástűrő növényeken és társulásaikon. A poikiloklorofill kiszáradástűrési (PDT) stratégia leírója (*Planta* 192, 414-, 1994). Értelmezte a két (HDT és PDT) kiszáradástűrési stratégia ökológiai szerepét, társkidolgozója a kiszáradástűrési filogenetikájának (*Plant Ecology*, 151, 85-, 2000). Alapvető ismeretekkel gazdagította a poikilohidrikus növények ökofiziológiáját (*Oecologia* 131, 498-, 2002), bizonyította az extracellulárisan tárolt víz szerepét a vízhiányos növénytársulások életében, és új megvilágításba helyezte a poikilohidrikus növényi életformát (*New Phytologist*, 156, 327-, 2002, Tansley review). Kiemelkedők a jövőbeli klimatikus körülmények növényzeti hatásait leíró munkái (*Functional Ecology* 12, 39-, 1998; *Agriculture, Ecosystems, Environments* 82, 39-, 2000). Jelentősen hozzájárult a társulások fiziológiájának jobb megértéséhez, a növényi szünfiziológia és a trópusi inselberg ökofiziológia alapozásához. Új szabadalmaztatott kriptogám bioindikációs eljárást dolgozott ki, és országos térléptékű mohabioindikációval elkészítette első nemzeti levegő háttérterhelési atlaszunkat.

Nagyszámú nemzetközi (pl. 6 EU R&D) és hazai kutatási project vezetője. A Global Change and Terrestrial Ecosystems világprogram egyik „core project”-jeként működő gödöllői long-term kísérletes növényökológiai kutatóállomás létrehozója.

Ajánlók: *Borhidi Attila, Fekete Gábor, Pócs Tamás*

☞ VARGA ZOLTÁN SÁNDOR

Debrecenben született 1939-ben. Szűkebb szakterülete: zoológia, evolúcióbíológia, biogeográfia, konzervációbíológia, entomológia (rovar-ökológia) A bíológiai tudomány doktora 1982 óta. A Debreceni Egyetem TTK Evolúciós Állattani és Humánbíológiai Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára, az MTA-DE Evolúciógenetikai és Konzervációbíológiai Kutatócsoport vezetője.

Főbb művei: **Varga, Z.** (1995): Geographical Patterns of Biodiversity in the Palearctic and in the Carpathian Basin. *Acta zool. hung.* **41**: 71-92. – Az Ősmátra-elmélet kontinentális léptékű kiterjesztése, a Pannonicum erdőssztyepjének, mint mozaiktájnak új biogeográfiai értelmezése, a Kárpát-medence modern zoogeográfiai szintézise (megjelent a Magyar Tudománytár sorozatban is). **Varga Z.** (1996): Biogeography and Evolution of the oreale Lepidoptera in the Palearctic. *Acta zool. hung.* **42** (4): 289-330. – Az arid magashegységek önálló, xeromontán faunatípusának, diverzitási „forráspontjainak” és endemizmus-gócterületeinek felismerése. Európai vonatkozású összefoglalója: *Alpine Biodiversity in Europe*, in: *Ecol. Studies Vol. 167* (Springer-Verl., Berlin-Heidelberg, 2003): 239-257. További 69, zömmel társszerzős közlemény tartalmazza a taxonómiai és filogenetikai vonatkozásokat, tudományra új 21 genus és 203 faj leírásával. **Varga, Z.** (2003): Post-glacial dispersal strategies of Orthoptera and Lepidoptera in Europe and in the Carpathian basin. *Proc. 13th Int. Coll. EIS*, 2001, pp. 93-105. – Európa és a Kárpát-medence posztglaciális benépesedése areográfiai és filogeográfiai szintézise; a Pannóniai Régió fő életföldrajzi és konzervációbíológiai sajátosságainak összefoglalása; a szerző és munkatársai európai jelentőségű rovarfajokra vonatkozó evolúciógenetikai eredmé-

nyeinek summázata; utóbbiakról további 6 társszerzős közlemény (1. publikációs jegyzék) referált (SCI) nemzetközi folyóiratokban.

Ajánlók: *Mahunka Sándor, Vida Gábor*

80 VÍGH LÁSZLÓ

Magyarszerdahelyen született 1950-ben. A biológiai tudomány doktora 1991 óta. Az MTA SzBK Biokémiai Intézete igazgatója. Fő kutatási területe a sejtmembránok fizikai állapota szerepének vizsgálata a hőmérséklet-, stressz és a termoadaptáció során, a membránokhoz köthető stresszérzékelés ill. jelátvitel mechanizmusának felderítése. Közleményeinek, könyvfejezeteinek, ill. review cikkeinek száma százharminc felett van, összesített impaktja 364, idegen idézettsége 1100. Munkásságát jól jellemzi, hogy a nevéhez kötődő ún. „membrán termoszenzor” hipotézist megalapozó publikációt (Vigh *et al.*, *PNAS* 90:9090, 1993) a *Nature* egy „News and Views” (*Nature*, 365:606, 1993) közleményben méltatta, ill. hogy az ezen a hipotézisen (l. még Vigh *et al.*, *TIBS* 23: 369, 1998) alapuló, lehetséges új gyógyszer-hatásmechanizmust feltáró *Nature Medicine* közleményére (Vigh *et al.*, *Nat. Med.* 3:1150, 1997) a *Business Week* is terjedelmes cikkben reagált (Miller: A New Crop of Blockbuster Drugs? *Business Week*, 13 Oct. 1997). Kiemelendő, hogy tudományos sikere döntően itthon végzett munkán alapul. Több nemzetközi rendezvény szervezője, ill. évi rendszerességgel meghívott előadója. Az 1997-ben alapított Straub Örökség Alapítvány kuratóriumának elnöke. A jövő tudóstevékenységeinek felfedezése szempontjából példaértékű lehet az alapítvány által az SzBK és a Szegedi Egyetem tudásbázisára nyaranta szervezett bentlakásos „Középiskolás Élettudományi Kutatótábor”. 1998-ban jelentős nemzetközi visszhangot kiváltó membránkutatásaiért megosztott Széchenyi-díjjal tüntették ki. Farkas Tibor akadémikussal 2003-ban elnyerik az OTKA tudományos iskolák támogatására meghirdetett „Lipid-Membrán Iskola a Szegedi Biológiai Központban” című pályázatot.

Ajánlók: *Dudits Dénes, Farkas Tibor, Ormos Pál, Venetianer Pál, Závodszky Péter*

GAZDASÁG- ÉS JOGTUDOMÁNYOK OSZTÁLYA

RENDES TAGSÁGRA AJÁNLJA

☛ FERGE SÁNDORNÉ KECSKEMÉTI ZSUZSANNA

Budapesten született 1931-ben. 1998 óta levelező tag. AZ ELTE professor emeritusa. Az utóbbi években számos oldalról vizsgálta a társadalmi struktúra átalakulásának folyamatát, a struktúráról tényezők változását; elmélyítette a szociálpolitikai ismereteket az állam szerepének vizsgálatával, jogszabályok elemzésével, az EU-csatlakozás szociális vonatkozásainak vizsgálatával; kutatásokkal bizonyította a társadalmi dezintegráció és kirekesztés növekvő veszélyét. Fontosabb munkái az utóbbi években: Ferge Zs., *Elszabaduló egyenlőtlenségek*, 2000. Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület, ELTE Szoc. Int. 487 o.; Ferge Zs., Darvas Á., Tausz K., (2002) *Társadalmi védelem, kirekesztés és szegénység Magyarországon*. Nemzetközi Munkaügyi Hivatal, Közép-Kelet-európai Iroda, Budapest. 158. o. (angolul is).

Ajánlók: Enyedi György, Huszár Tibor, Cseh-Szombathy László

☛ PALÁNKAI TIBOR

Jakabszálláson született 1938-ban. 1995 óta levelező tag. A BKÁE Európai Tanulmányi és Oktatási Központ igazgatója, a Világgazdasági Tanszék egyetemi tanára, kutatócsoport-vezetője. Tudományos kutatásai az európai integráció, a fejlett országok gazdasága és a kelet-európai átalakulás témakörére koncentrálnak. Tudományos tevékenységét jelzi az újabban megjelent 80 publikációja (30 idegen nyelven). *Az Európai integráció gazdaságtana* című könyvéből több magyar egyetemen tanítanak. Angol változatát a brugesi College of Europe is tananyagként használja. Kiemelendő még az *Integration and Transformation in Central and Eastern Europe* (1997, Corvina) kötete. A Jean Monnet kutatási program keretében önálló tanulmányt tett közzé a *L'Europe à géométrie variable Transition vers l'intégration* c. kötetben.

Ajánlók: Falusné Szikra Katalin, Sipos Aladár

☛ SZABÓ ANDRÁS

Radnóton született 1928-ban. 1998 óta levelező tag. A kriminológia tudományának „újra-kezdésében” meghatározó szerepet játszott, a kriminálpszichológia művelőjeként iskolateremtő érdemeiért doktori fokozatot nyert el. A modern büntetőjogi áramlatokon belül a neoklasszikus nézetek képviselője, a kriminológia-büntetőpolitika-büntetőjog elmélet-történeti kapcsolatának elemzője. Az empirikus kriminológiai kutatások informatikai (statisztikai-matematikai) eszközeinek első alkalmazójaként és bűnözési földrajzi alapvetéséért Akadémiai díjban részesült. A büntetőjog alkotmányosodásának úttörő képviselője, alkotmánybíróként kidolgozója a büntetőjog és alkotmány normatív kapcsolatainak.

Ajánlók: Király Tibor, Kulcsár Kálmán

80 ZALAI ERNŐ

Budapesten született 1943-ban. Levelező tag 1998 óta. A BKÁE Matematikai Közgazdaságtan és Gazdaságelemzés Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára. Úttörő szerepet játszott a matematikai közgazdasági gondolkodás művelésében és terjesztésében. Intenzív kutatómunkát folytat.

Fontosabb munkái az utóbbi években: *Matematikai közgazdaságtan* (KJK-Kerszöv, 2000.) Hiánypótló kézikönyv; „A közgazdaságtan metodológiájáról és a matematikai közgazdaságtanról a Neumann-modell ürügyén” (*Közg.-i Szemle*, 1999/7-8.). „Általános egyensúlyi modellek alkalmazása gazdaságpolitikai elemzésekre” (*Közg.-i Szemle*, 1998/12.); „Integrating Environmental Taxes on Local Air Pollutants with Fiscal Reform in Hungary.” *Environmental and Development Economics*, 1999.

Ajánlók: *Falusné Szikra Katalin, Mátyás Antal, Simai Mihály, Sipos Aladár, Szentes Tamás*

LEVELEZŐ TAGSÁGRA AJÁNLJA**80 AUGUSZTINOVICS MÁRIA**

Budapesten született 1930-ban. A közgazdaság-tudomány doktora 1980 óta. Az MTA Közgazdaságtudományi Kutatóközpont ny. tudományos tanácsadója. Szűkebb szakterülete: az emberi életpálya makróökonómiája, nyugdíjgazdaságtan.

Új tézisekkel járult hozzá többek között *Felhalmozás és pénzfelhalmozás* c. könyve 1958-ban a korabeli *pénzelmélet*hez, „Methods of International and Intertemporal Comparison of Structure” c. tanulmánya 1970-ben az *input-output modellek elméletéhez*, és „The Dynamics of Retirement Saving – Theory and Reality” című cikke 2000-ben a *nyugdíjgazdaságtan elméletéhez*. Kutatómunkáját és gazdag publikációs tevékenységét elméleti igényesség, empirikus megalapozottság és társadalmilag releváns következtésekre jellemzik. Az International Economic Association Végrehajtó Bizottságának tagja, az International Input-Output Association alapító tagja, az Econometric Society, a Magyar Közgazdasági Társaság elnökségi tagja. Az Eötvös József-koszorú (2000), az Arany János Közalapítványi Nagydíj (2002) kitüntetője.

Ajánlók: *Falusné Szikra Katalin, Simai Mihály, Sipos Aladár, Zalai Ernő*

80 BAYER JÓZSEF

Pilisszentivánon született 1946-ban. Szakterülete a politikatudomány, ezen belül a politika-elmélet. 1996-ban szerzett doktori címet politikatudományból. 1991-1994 között a Bécsi Egyetem vendégprofesszora, majd az ELTE tanszékvezető egyetemi tanára lett. A Magyar Politikatudományi Társaság és a Politikatudományi Bizottság elnöke, a Közép-európai Politikatudományi Társaság alelnöke. Széchenyi Professzori Ösztöndíjat, Bibó-díjat és Pro Scientia aranyérmes tanári oklevelet kapott.

A hazai politikatudományi kutatások korai kezdeményezőjeként írásaiban a demokrácia, pluralizmus, a konszenzusos politizálás kérdéseit taglalta. Elemezte a politikai legitimitás problémáit, a politikai eszméket és elméleteket, a rendszerváltozás folyamatát. A nyugati politikatudomány fogalmait és módszereit igyekezett meghonosítani a hazai tudományos életben. Tanulmányíróként, oktatás- és kutatásszervezőként jelentős szerepet

játszott a hazai politikatudomány intézményesítésében. Négy monográfia és egy tanulmánykötet, tíz szerkesztett kötet fémjelzi tudományos tevékenységét; egy kötete német nyelven, és számos, a rendszerváltás folyamatát elemző tanulmánya itthon és külföldön egyaránt megjelent. Több munkáját felsőoktatási tankönyvként is használják. Legfontosabb művei: *A politikai legitimitás* (Scientia Humana – Napvilág Kiadó, 1997.); *A politikai gondolkodás története* (Osiris Kiadó, 1998, 2002), *A politikatudomány alapjai* (Napvilág Kiadó, 1999, 2002.)

Ajánlók: *Kulcsár Kálmán, Szentés Tamás*

80 BÉLYÁCSZ IVÁN

Battonyán született. A közgazdaság-tudomány doktora 1990 óta. A Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Karának tanszékvezető egyetemi tanára. A doktori fokozat megszerzése óta 4 könyve, 4 tankönyve, 5 tanulmánykötete és 18 cikke jelent meg. Idegen nyelvű publikációinak száma 8. Minőségi hivatkozásainak száma 150 (53 műre). Az elmúlt két évtizedben legjelentősebb tudományos eredményeit az amortizáció tőkeelméleti gyökereinek feltárásával és az állótőke-reprodukció hazai sajátosságainak azonosításával érte el. Legfontosabb tudományos munkái e tárgykörben: *Amortizáció és pótlás* 1992; *Amortizáció-elmélet* 1993; *A tőke megőrzésének koncepciói* 1994; *Az amortizáció költség- és értéktermészetéről* 1994; *Adalékok a gazdaságelméleti amortizáció tartalmának tisztázásához* 2002.

Ajánlók: *Mátyás Antal, Szentés Tamás, Török Ádám*

80 CHIKÁN ATTILA

Budapesten született 1944-ben. Az MTA doktora 1998 óta. A Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem rektora. Az elmúlt tíz évben szerzője, szerkesztője és társszerzője három magyar és nyolc angol nyelvű könyvnek. 1990 óta tizenkét angol nyelvű cikke jelent meg referált külföldi folyóiratokban, tizenkét cikke magyar folyóiratokban. Referált nemzetközi folyóiratokban 1990 óta megjelent hivatkozásainak száma meghaladja a hatvanat.

Legfontosabb művei az utóbbi években: *Vállalatgazdaságtan* (Aula Kiadó 1991, átdolgozva 1997 és 2003, 586 oldal) – A könyv a vállalati stratégia és működés alapkérdéseinek számító monográfiája; *Developments in global inventory investment* (társszerző: Tátrai Tünde) *International Journal of Production Economics*, Vol 81-82 January 2003, 13-26. old. E cikk az OECD-országok készletfelhalmozásának trendjeit elemzi, új eredményként mutatva rá az egyes országok készletbefektetési szintjének és ezek ingadozásainak konvergenciájára; *A gazdaság globalizációja és a civilizációk különbsége*. Magyar Tudomány, 2002/6, 730-737. A cikk a globalizáció tartalmát és közgazdasági természetét tárgyalja, kitérve a napjainkban különös hangsúlyt kapott civilizációs különbségek szerepére.

Ajánlók: *Kornai János, Szabó Kálmán, Tomcsányi Pál, Zalai Ernő*

80 CSABA LÁSZLÓ

Budapesten született 1954-ben. A közgazdaság-tudomány doktora 1996 óta. A Közép-európai Egyetem egyetemi tanára. Hazai és nemzetközi publikációs tevékenysége kivételesen gazdag. Legfontosabb publikációi közül kiemelhető: *The Capitalist Revolution in Eastern Europe*. Cheltenham, UK and Northampton, US, Edward Elgar Publ.

Co. 342 p. 1994. Magyar változat: *Az összeomlás forgatókönyvei*. Budapest, Figyelő Kiadói Rt. 1995. The Euro—a New Barrier? In: Venard, B. ed.: *Economie et management dans les pays en transition*. Paris-Angers, CNRS and ESSCA. 2001. pp. 82-107. A Decade of Transformation: Russia and Hungary Compared. In: The Cromwell Press. 2000. pp. 99-140. Ezekben és más publikációiban bizonyítja, hogy a gazdasági fejlődés dinamikussá az intézményi rendszer átalakításától függően válhat. Központi jelentőségű az átalakuló gazdaságokban a piaci mechanizmus létrehozása és a fejlődést előmozdító gazdaságpolitika kialakítása. Az ország nagy erőpróbája lesz az uniós csatlakozás és különösen a későbbi belépés az euró-zónába, ami zavarokra is vezethet. Ennek nem maga az euró és a vele járó stabilitási követelmények lehetnek az okai, hanem a gazdaság innovációs képességének viszonylag gyenge volta, és az allokációs mechanizmusban még meglévő hiányosságok. Ezek miatt a szerkezeti változások nem lehetnek eléggé rugalmasak, és a gazdaság alkalmazkodóképessége eléggé kielégítő. Bizonyítja, hogy a nemzetközi vonatkozásoknak az elemzésbe való folyamatos beleszövése, és a különböző tudományterületek közötti hídépítés elengedhetetlen.

Ajánlók: Erdős Tibor, Kulcsár Kálmán, Palánkai Tibor

80 HALMAI PÉTER

Budapesten született 1953-ban. 1998 óta a közgazdaság-tudomány doktora. A Szent István Egyetem GTKVTI tanszékvezető egyetemi tanára. Az európai integráció gazdaságtana, a nemzetközi kereskedelempolitika és az agrárközgazdaságtan területén nemzetközileg is ismert és elismert kutató. Kiemelkedő tudományos eredményeket ért el, és iskolateremtő az európai integráció agrárgazdasági összefüggései területén (Az európai agrárrendszer átfogó sajátosságai, a Közös Agrárpolitika és a reform ökonómiaja, illetve az EU-kibővülés és a közép- és kelet-európai országok adaptációja témakörében.). Jelentős mértékben járult hozzá az agrárgazdasági transzformáció (elsősorban az előző rendszer kritikai elemzése), az agrár-piacpolitika, továbbá a nemzetközi agrárkereskedelem-politika elméleti alapjainak kimunkálásához. Fenti témakörökben széleskörű alkalmazott kutatásokat is folytatott. Kutatásai módszertani megalapozásában fontos szerepet játszott a legkorszerűbb módszerek (jóléti elemzés, kvantitatív analízis stb.) alkalmazása.

Legfontosabb művei: *Válaszúton az agrárpolitika*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Bp., 1997 (társszerzővel); *Az Európai Unió agrárrendszere*. Mezőgazda Könyvkiadó, Bp., 1995, illetve teljesen átdolgozva 2002. (társszerzővel); *Az EU Közös Agrárpolitika reformja*. Gödöllői Európai Tanulmányok. Szent István Egyetem GTK ETK Gödöllő, 2001.

Ajánlók: Palánkai Tibor, Sipos Aladár

80 HAMZA GÁBOR

Budapesten született 1949-ben. Az állam- és jogtudomány doktora 1983 óta. Szűkebb szakterülete: római jog, magánjogtörténet. Az ELTE ÁJK Római Jogi Tanszéke tanszékvezető egyetemi tanára.

Legfontosabb munkái: *Az ügyleti képviselő* (Dogmatikai és elméleti vizsgálatok az antik jogoktól napjainkig). Akadémiai Kiadó, Bp., 1982, 243 p. A monográfia feltárja és összefoglalja az ügyleti képviselő dogmatikai megoldásának legfontosabb lehetséges útjait. Tudományos eredményei hozzájárulnak az ügyleti képviselő korszerű szabályozásához

az új Polgári Törvénykönyv folyamatban lévő megalkotásánál. *Jogösszehasonlítás és antik jogrendszerek*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó: Bp., 1998, 266 p. A jogösszehasonlítás elsősorban a modern magánjogok területén alkalmazott módszer. Így nemzetközi viszonylatban is figyelemre méltó ez a monográfia, amely az ókori jogrendszerek világában él az összehasonlító jogi módszerrel. Eredményeit – az angol kiadás alapján – külföldön is elismerően méltatták. *Die Entwicklung des Privatrechts auf römisch-rechtlicher Grundlage unter besonderer Berücksichtigung der Rechtsentwicklung in Deutschland, Österreich, der Schweiz und Ungarn*. Andrassy Gyula, Bp., 2002. 282 p. A monográfia – a magyar mellett – azoknak a magánjogi rendszereknek fejlődését mutatja be, amelyek a magyar magánjogra a legnagyobb hatást gyakorolták. A közös római jogi gyökerekre épülő magánjogok alakulásának összefoglalása nemzetközi viszonylatban is jelentős tudományos teljesítmény. A Deák Ferenc-díj (2000) és a Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje (2000) kitüntetéttje.

Ajánlók: Harmathy Attila, Vékás Lajos

☞ KORINEK LÁSZLÓ

Ácson született 1946-ban. 1998 óta az állam- és jogtudomány doktora. A PTE Állam- és Jogtudományi Kar Kriminológiai és Büntetésvégrehajtási Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára. A korszerű, magyar empirikus kriminológiai kutatások egyik kiemelkedő szaktudósa. Nevéhez fűződik az első hazai latens bűnözési kutatás végrehajtása (*Rejtett bűnözés*, KJK, Budapest, 1988), valamint az áldozattá válás főbb szociálpszichológiai összefüggéseinek tisztázása (*Félelem a bűnözéstől*, KJK, Budapest, 1995). Ugyancsak ő dolgozta fel magyar nyelven a kriminológia elmélettörténetét (*Irányzatok a kriminológiai gondolkodás fejlődésében*, BM Kiadó, Budapest, 2001). Elméleti munkásságán túl 1990–1993 között mint a Belügyminisztérium rendészetért felelős helyettes államtitkára meghatározó szerepet vitt a magyar rendőrség modernizációjában.

Ajánlók: Király Tibor, Szabó András

☞ LAMM VANDA

Budapesten született 1945-ben. Tudományos munkáját a nemzetközi jog területén végzi. E témakörben védte meg 1988-ban doktori értekezését is. Az MTA Jogtudományi Intézetének igazgatója.

Tevékenysége külföldön is ismert. Nukleáris jogi kutatásai világszerte elismerést váltottak ki, a témakörből készült angol nyelvű könyvét alapműnek tekintik, amely külföldön is az egyik legtöbbet idézett nukleáris jogi munka. Elismertségét bizonyítja, hogy nemrégiben a Nemzetközi Nukleáris Jogi Társaság elnökévé választották, több rangos nemzetközi konferencián tartott előadást, s számos esetben kérték fel szakértőnek. Hasonlóképpen ismertek külföldön a Nemzetközi Bírósággal foglalkozó munkái. A kelet-közép-európai régió szakemberei közül az elmúlt évtizedben a bíróságról talán ő publikált a legtöbbet. A Nemzetközi Bíróság 1945 és 1993 közötti szakirodalmában elsőként ad átfogó képet az ENSZ legfőbb bírói fórumának joggyakorlatáról. A nemzetközi viták békés rendezésével kapcsolatos kutatásainak tudható be, hogy 1998-ban tagja lett a hágai Állandó Választott Bíróságnak, emellett az EBESZ Békéltetési és Választott Bíróságának helyettes bírāja. Munkáját Akadémiai díjjal ismerték el.

Ajánlók: Peschka Vilmos, Sajó András

80 MAKÓ CSABA

Gödöllőn született 1945-ben. 1984 óta a szociológiai tudomány doktora. Az MTA Szociológiai Kutatóintézetének tudományos tanácsadója. A magyar szociológia és munkatudomány kiemelkedő egyénisége. Munkássága mély hatást gyakorolt a nemzetközi, a szocialista és poszt szocialista gazdaság társadalmi, szervezeti és kulturális viszonyaival foglalkozó kutatómunkára is. Művei: *A teljesítményelv érvényesítése és az üzemi érdek- és hatalmi viszonyok* (Budapest, Akadémiai Kiadó, 1972) című monográfiája, *A munkavégzés, mint a társadalmi viszonyok erőtere* című könyve – eredetiségüket és empirikus megalapozottságukat tekintve egyenértékűek a szakma nagy nemzetközi képviselőinek írásaival. Legújabb munkáiban a globalizáció társadalmi – intézményi hatásait a munkaerő és tudás felhasználási paradigmái változásán keresztül vizsgálja, a „rég” és „új” gazdaságban egyaránt. Tudományos eredményei a magyar publikációs fórumokon kívül („A munkavégzés és párbeszéd új paradigmái” (2003), „Emerging Human Resource Practices – Developments and Debates in the New Europe” (2003), felkeltették a külföldi kiadók és egyetemi kutatóintézetek érdeklődését. („Workers, Firms and Unions – Industrial Relations in Transition” (1998) és „e-Work in EU Candidate Countries” (2003).

1990 és 2003 között magyar nyelven 2 könyvet, 6 könyvrészletet és 27 tudományos cikket, idegen nyelven 7 könyvet, 31 könyvrészletet és 27 tanulmányt publikált.

Ajánlók: Szelényi Iván, Zalai Ernő

80 NOVÁKY ERZSÉBET

Keszthelyen született 1945-ben. A közgazdaság-tudomány doktora 1991 óta. A BKÁE Jövőkutatási Kutatóközpont vezetője, egyetemi tanára.

Szakterülete a jövő kutatás, elsősorban annak módszertana. Nemzetközileg is elismert jövőkutató. A jövő kutatási modellek tanulmányozása kapcsán továbbfejlesztette és hazai viszonyok között elsőként alkalmazta a kölcsönhatás módszert. Akadémiai doktori értekezésében gazdasági és környezeti stratégiákat dolgozott ki multidiszciplináris modell segítségével. Felismerte a káoszelmélet jövő kutatási jelentőségét, és vizsgálta a hazai makrofolyamatok befolyásolhatóságának lehetőségét. Értelmezte a jövőorientáltság fogalmát és azonosította összetevőit. A hazai társadalmi-gazdasági fejlődés „elfogadható” jövőalternatíváit a tudományos jövő kutatás ismereteinek és a jövőre vonatkozó várakozásoknak az összekapcsolásával dolgozta ki (Magyarország holnap után, BKÁE, 2001).

1991 óta 62 folyóiratcikk (ebből 19 idegen nyelvű, három a Futures-ben, egy-egy a Futures Research Quarterly-ben, a Journal of Futures Studies-ban és az American Behavioural Scientist-ben: Permanent Development of Futures Research Methodology, 1998/3), négy angol nyelvű tanulmány a világ élvonalához tartozó jövőkutatók tanulmánykötetében (a Praeger és az ausztráliai DDM Media Group gondozásában), 7 könyv szerkesztése (ezeknek társszerzője is) jegyzi tudományos pályáját. További hat könyv társszerzője, és több mint 100 konferenciakiadvány, könyvfejezet, előadás és szakértői tanulmány szerzője. Publikációira 181 hivatkozás (ebből 28 idegen nyelvű) lelhető fel az utóbbi 10 évben.

Ajánlók: Palánkai Tibor, Simai Mihály

RECHNITZER JÁNOS

Hédervárott született 1952-ben. A közgazdaság-tudomány doktora 1994-óta. Szűkebb szakterülete: regionális tudomány. Az MTA RKK Nyugat-magyarországi Tudományos Intézete igazgatója. A jelölt legfontosabb tudományos eredményei (zárójelben a fő publikációk): a) az ágazati kapcsolatok mérlegének alkalmazása a magyar gazdaság regionális szerkezetének feltárására; b) a határon átnyúló regionális kapcsolatok vizsgálata (*Chancen für die Grenzregion*, Wien: Drac Verlag, 1991, 200 p.); c) az innovációk terjedési modellje és az innováció alapú regionális politika hazánkban (Szétszakadás vagy felzárkózás? A térszerkezetet alakító innovációk. Győr: MTA RKK 1993, 207 p.); d) a területi tervezés új koncepciójának s módszertanának megfogalmazása (Területi stratégiák, Bp.-Pécs: Dialóg Campus, 1998, 345 p.) Az MTA Gazdaság- és Jogtudományi Osztály Regionális Tudományos Bizottságának elnöke; az MTA Veszprémi Területi Bizottsága alelnöke; a Magyar Akkreditációs Bizottság alelnöke; az MTA Gazdaság- és Jogtudományi Osztálya tanácskozási jogú tagja; Regional Science Association és a Gesellschaft für Regionalforschung tagja.

Ajánlók: *Enyedi György, Mészáros Rezső, Simai Mihály*

SÁRKÖZY TAMÁS

Budapesten született 1940-ben. 1978 óta az állam- és jogtudomány doktora. A BME Vállalati Jogi Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára. Állami díjas jogászprofesszor, a hazai modern gazdasági alkotmányosság és társasági jog megalapozója. Elméleti munkásságával előkészítette a magyar gazdasági jog piacgazdaságba illesztését. 1989 előtti tanulmányai a fennálló intézményrendszer kritikai kezelésével a modern piacgazdasági intézményrendszer befogadását tették lehetővé. A társasági jog és a privatizáció jogára vonatkozó elemző munkája megkerülhetetlen a hazai és nemzetközi szakirodalomban. Nevéhez fűződik a modern vállalatelmélet struktúrái jogi érvényesítésének kidolgozása az átmenet viszonyai közepette. Iskolateremtő tevékenysége nemcsak Magyarországon, hanem az egész német nyelvterületen érvényesül. A modern magyar jogtudományban szinte páratlan számban jelentetett meg eredeti monográfiákat és meghatározónak bizonyuló kommentárokat is. Kimagasló monográfiái közül említendő *A jogi személy elméletének átalakulása. Vizsgálódás a szervezetek komplex jogalanyiságáról*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Bp., 1985.; *The Right of the Privatisation in Hungary (1989-1993)*, Akadémiai Kiadó, Bp., 1994.

Ajánlók: *Peschka Vilmos, Sajó András*

SIMONOVITS ANDRÁS

Budapesten született 1946-ban. 1991 óta a közgazdaság-tudomány doktora. Az MTA Közgazdaságtudományi Kutatóközpont tudományos tanácsadója.

Nem szobatudós, akit kizárólag absztrakt elméleti kérdések foglalkoztatnának. Rendszeresen vizsgálja az elmélet gyakorlati alkalmazásának lehetőségeit, állást foglal kutatói kompetenciájának területén felmerülő gazdaságpolitikai kérdésekben. Az elméletnek és a gyakorlatnak ez a példás összekapcsolása munkásságának egyik legértékesebb vonása. Doktori értekezésének megvédése óta két jelentős és nagyhatású könyvet publikált: 1. *Matematikai módszerek a dinamikus közgazdaságtanban*, Budapest, KJK, 1998. 2. *Nyugdíjrendszerek: Tények és modellek*, Budapest, Typotex, 2002. Az első könyv már megjelent, a második a közeljövőben jelenik meg angol nyelven, a

tekintélyes MacMillan kiadónál. Az elmúlt 30 év alatt körülbelül ötven tudományos cikket és könyvfejezetet jelentetett meg magyarul és kb. ugyanannyit angolul. Az angol nyelvű írások számottevő részét tekintélyes nemzetközi folyóiratok közölték, köztük olyanok, amelyeknél anonim referálás folyik, s amelyeket a legrangosabb folyóiratok közé sorol a nemzetközi közgazdasági szakma.

Ajánlók: *Kornai János, Sipos Aladár, Török Ádám*

80 SOMLAI PÉTER

Budapesten született 1943-ban. 1998 óta az MTA doktora. Az ELTE Társadalomtudományi Kar Elmélettörténeti Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára.

A 80-as évek elején dolgozta ki konfliktuselméleti családmmodelljét, később pedig a szocializációs folyamatok és intézmények elméletét. Ennek keretei között folytatott két évtizeden át longitudinális kutatásokat városi és vidéki családokról. Elemzései nyomán feltárta, hogyan változtak meg a családi és az együttélési formák a huszadik század végi Magyarországon. Vizsgálatai megvilágosították az életszakaszok módosulásainak és az életformák pluralizációjának következményeit. Eredményeinek élénk nemzetközi és hazai visszhangja támadt. Fontos szerepet játszott a klasszikus és modern szociológiai elméletek magyar nyelvű feldolgozásában, kiadásában is. Pedagógiai munkája kiemelkedő. Tanítványai megbecsült kutatók és oktatók hazánkban és nagyvilágban. Jelentős publikációi: *Konfliktus és megértés*, Budapest, 1986. Gondolat; *Szocializáció. A kulturális átörökítés és társadalmi beilleszkedés folyamata*, Budapest, 1997. Corvina; *Húsz év* Budapest, 2002. Új Mandátum.

Ajánlók: *Cseh-Szombathy László, Ferge Zsuzsa, Huszár Tibor*

80 SZABÓ JÁNOS

Püspökladányban született 1953-ban. A hadtudomány doktora 1993 óta. A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem egyetemi tanára, a Hadtudományi Doktori Iskola vezetője. Tudományos tevékenysége a haderők modernizációs folyamatának társadalmi, történeti és technikai összefüggései feltárására, bemutatására koncentrál. Jelentős a fegyveres erők szerkezetével, társadalmi környezetével, s a rendszerváltás utáni védelmi strukturális átalakulás kutatásában vállalt szerepe. A hadügy-szociológia számos témakörében megújító eredményeket ért el. Nevéhez fűződik a hazai védelmi szektorban a modern humánerőforrás-gazdálkodás kormányzati irányítása és intézményrendszere alapjainak kiépítése. Több katonaszociológiai tankönyvet, tansegédletet készített. Vezetése, szakirányítása alatt számos egyetemi doktori, kandidátusi és habilitációs értekezés született. Jelentős szerepet vállalt abban, hogy a ZMNE a hazai felsőoktatásban egyenrangúként integrálódjon. A Magyar Szociológiai Társaság Katonaszociológiai Szekciójának alapító tagja és elnöke volt. Tagja a Nemzetközi Szociológiai Társaság katonaszociológusokat tömörítő ERGOMAS-nak. 1984-90 között dolgozott a TIT-ben. 1990 óta szerkesztőbizottsági tagja az Új Honvédségi Szemlének és 2002-es indulása óta az AARMS-nak. Az MTA IX. Osztály Hadtudományi Bizottságának 1994 óta tagja, 2002-től elnökhelyettese. Mintegy 390 publikációja jelent meg, ebből 306 magyar, 82 idegen nyelven (konferenciaszereplés 42). Hazai és külföldi hivatkozásainak száma közel 430, melyek közül idegen nyelvű 98. A Szent-Györgyi Albert-díj (1996) és az Orosz Tudományos Akadémia Ezüst Érme (2000) kitüntette.

Ajánlók: *Huszár Tibor, Szabó Miklós*

80 SZABÓ KATALIN

Gödöllőn született 1944-ben. A közgazdaságtudomány doktora 1988 óta. Szűkebb szakterülete: vállalatelmélet, intézményi közgazdaságtan. A BKÁE Összehasonlító Gazdaságtan Tanszék egyetemi tanára. Az elmúlt tíz évben 5 könyvet, illetve monográfiát publikált, kettőt szerkesztett, 7 tankönyvnek volt szerzője illetve közreműködője. 33 könyvrészletet publikált, ebből 11-et idegen nyelven. Szakcikkeinek száma 34. Tudományos publikációinak teljes száma 229. A rá való hivatkozások száma 149. Munkáiról 45 recenzió jelent meg. Nagyszámú nemzetközi konferencián vett részt, és több egyetemen adott elő külföldön. 1986 óta a Közgazdasági Szemle főszerkesztője.

Vizsgálódásai középpontjában radikálisan új területek állnak, amelyek nemzetközileg is éppen csak feljövőben vannak. A vállalat-, illetve szervezetelmélet területén és az információgazdaság trendjeinek kutatásában alkotott maradandót. A 70-es években a konglomerátumképzés háttere foglalkoztatta, a 80-as évek végétől pedig az információtechnológiák okozta szervezeti változások. Elsők között foglalkozott a kognitív elméletek közgazdasági alkalmazásával. Jelenleg az informatizált gazdaság felgyorsulásának következményeit vizsgálja olyan környezetben, amelyben a reálgazdasági döntések a tőzsdei portfóliókezeléshez kezdenek hasonlítani. A tudományos diskurzus módszereiről tucatnyi felsőoktatási intézményben tanított alapkönyvet publikált.

Legfontosabb művei: *A „lágyló” gazdaság*, KJK, Budapest, 1989; *A posztmodern vállalat. Tanulás és hálózatosodás az új gazdaságban* (társszerzővel) O. M., 2000.; *Kommunikáció felsőfokon*. Második, bővített kiadás. Kossuth Kiadó, Budapest, 2002.

Ajánlók: Enyedi György, Falusné Szikra Katalin,
Kornai János, Szentés Tamás, Török Ádám

FÖLDTUDOMÁNYOK OSZTÁLYA

RENDES TAGSÁGRA AJÁNLJA

☞ ÁDÁM JÓZSEF

Kocséron született 1950-ben. A BME Építőmérnöki Kara Általános és Felsőgeodézia Tanszéke tanszékvezető egyetemi tanára, a kar tudományos és továbbképzési dékánhelyettese, az MTA-BME Fizikai Geodézia és Geodinamikai Kutatócsoportjának vezetője. Tudományos munkássága a levelező tagság elnyerése (1998) óta is folytatódott az ország felsőgeodéziai alapjainak korszerű vizsgálatain területén. Elemezte a Magyarországon alkalmazott geodéziai vonatkoztatási rendszerek térbeli elhelyezkedését, és meghatározta a közöttük alkalmazható átszámítási (transzformációs) paramétereket. Meghatározta a különböző magassági mérőszámok eltéréseinek számértékét Magyarország területére és átfogóan elemezte az eltérések mértékét a GPS-technikával történő (szélsőpontosságú) magasságmeghatározás szempontjából. A Nemzetközi Geodéziai Szövetség EUREF albizottságának vezetőségi tagja.

Ajánlók: *Ádám Antal, Biró Péter, Detrekői Ákos*

☞ ÁRKAI PÉTER

Budapesten született 1944-ben. Az MTA Földtudományi Kutatóközpont Geokémiai Kutatólaboratóriuma igazgatója, kutatóprofesszora. Levelező taggá választása (1998) óta jelentős nemzetközi visszhangot kiváltó metamorf kőzettani elvi-módszertani, valamint a Kárpát-medencére vonatkozó regionális szintéziseket publikált. Ebben az időszakban 27 tudományos munkája jelent meg, 226 önálló hivatkozást kapott. Eredményei elsősorban a kőzetté válás és a kőzetátalakulás határterületének kutatási módszertanát fejlesztették tovább. Folytatta kutatásszervező, -irányító és iskolateremtő tevékenységét a 2000. január 1-je óta általa vezetett intézetben és a PhD-képzésben. Kutatási eredményeit elismerve a Nemzetközi Agyagásványtani Asszociáció a klorit „kristályossági” index elnevezésére 2002-ben az *Árkai index* jelölés használatát javasolta.

Ajánlók: *Bárdossy György, Pantó György*

☞ PÁPAY JÓZSEF

Fürön született 1939-ben. A Miskolci Egyetem Olaj és Gáz Intézet egyetemi tanára, a MOL Rt. tanácsadója. Levelező taggá választása (1998) óta is kiemelkedő szerepet játszik a hazai kőolaj- és földgáztelepek, valamint föld alatti gáztárolók művelési hatékonyságának növelésében, korszerűsítésében, az egyetemi oktatásban és PhD-képzésben. Megválasztása óta 15 szakcikke, 37 tanulmánya jelent meg, és 21 esetben tartott előadást nemzetközi konferenciákon. A szakcikk és az előadások anyagai főként angol nyelvűek. A vonatkozó időszakban cikkeire 30 hivatkozás történt. Az Akadémiai Kiadó gondozásában angol nyelven jelent meg két könyve. „4D Numerical Modeling of Petroleum Recovery.” Társszerzővel, 2001; „Development of Petroleum Reservoirs. Theory and Practice”. 2003.

Ajánlók: *Kapolyi László, Kovács Ferenc, Mészáros Ernő*

LEVELEZŐ TAGSÁGRA AJÁNLJA

☞ BENCZE PÁL

Sopronban született 1929-ben. 1984 óta a műszaki tudomány doktora. Az MTA FKK Geodéziai és Geofizikai Kutatóintézet ny. tudományos tanácsadója. Tudományos munkássága a hazánkban a külföldhöz viszonyítva kevésbé művelt felső légkörkutatás (aeronomia) területére irányult. Érdeklődése elsősorban az ionoszféra fizikai folyamatainak a tanulmányozására indította. Ehhez megteremtette a kutatáshoz szükséges mérés technikai hátteret (Nagycenki „Széchenyi István” Geofizikai Observatórium), feldolgozási módszereket. Az adatok elemzése és az általuk jelzett fizikai folyamatok modellezése alapján módszert dolgozott ki a légkörmodellekben meghatározó szerepet játszó turbulens diffúziós együttható meghatározására. Ennek alapján értelmezte a rádióhullámok ionoszférikus abszorpciójának anomáliáit. Az ionoszférikus irregularitások rádióhullámok terjedésére gyakorolt hatásának a kvantitatív meghatározásához modellt dolgozott ki a szporadikus E rétegre. A korábban alkalmazott módszerek hibaforrásainak kiküszöbölésével mutatta ki az üvegházhatás érvényesülését a felső légkörben. A felső légkör ionizált és semleges állapotú komponense közötti, teljesen új szemléletmódnak számító kölcsönhatás alapján modellezte a teljes semleges sűrűségben észlelt kis térbeli skálájú változásokat. A COSPAR (Nemzetközi Űrkutatási Bizottság) Magyar Nemzeti Bizottság, az URSI (Nemzetközi Rádiótudományi Unió) Magyar Nemzeti Bizottság és a COST 271 Akció Management Committee tagja.

Ajánlók: Ádám József, Pantó György, Verő József

☞ KLINGHAMMER ISTVÁN

Budapesten született 1941-ben. A földrajztudomány doktora 1992 óta. Az ELTE rektora, a Térképtudományi Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára. A földrajz/térképészet nemzetközileg elismert szakembere, aki a tematikus kartográfia ábrázolási módszereinek kidolgozása terén Magyarországon iskolát teremtett. Vezető szerepet játszik a természeti-gazdasági környezetet értékelő szakatlások elkészítésében. Irányításával, az általa kidolgozott módszerek felhasználásával készült el *A magyarországi mélyfúrások atlasza 1963-1975* (KFH-MÁFI, Budapest, 1983), *Magyarország ivóvízbázis atlasza* (ELTE-KGI, Budapest, 1989), *Ráckeve üdülőkörzet környezeti atlasza* (KDKV-ELTE, Budapest, 1993) és az *Atlas of Leading and Avoidable Causes of Death in Countries of Central and Eastern Europe* (WHO-HCSO Publishing House, Budapest, 1997).

Egyedülálló elektronikus faksimile eljárást dolgozott ki munkatársaival (*Közép-Európa atlasza 1945*, Püski Kiadó-Szt. István Társulat-ELTE, Budapest, 1993), és nevéhez fűződik a nemzetközi együttműködésben készülő digitális *Európa-atlasz* koncepciójának kidolgozása (*Die Notwendigkeit und die Ziele eines Europa-Atlas*, Kartographische Nachrichten, Bonn, 1996, 46. évf., 4. szám, 133-137. o.). Nemzetközi együttműködésben tudománytörténeti kutatásokat is végez (*Kartographie – eine selbständige Wissenschaft?* In: Berliner Geowissenschaftliche Abhandlungen, 2000, Reihe C, Kartographie, Band 18, 21-29. o.). A magyar földrajz/térképészet vezető személyisége. Eredményeit 8 könyv, 14 könyvrészlet, 66 tanulmány és szakcikk, valamint 6 szakatlasz tartalmazza. Tudományos utánpótlásnevelése példamutató

Ajánlók: Bárdossy György, Biró Péter, Detrekői Ákos

80 LAKATOS ISTVÁN

Diósgyőri született 1943-ban. A műszaki tudomány doktora 1994 óta. A ME Alkalmazott Kémiai Kutatóintézet igazgató, tanszékvezető egyetemi tanára. Az intenzív kőolajtermelési módszerek kutatása keretében új dinamikus elméletet dolgozott ki a vízzeloldható polimerek elárasztási és rétegkezelési célra történő alkalmazására, és molekuláris magyarázatot adott a mozgékony-szabályozás mechanizmusára (*Kőolaj és Földgáz 1973-1997; SPE Paper 9677; Coll. Pol. Sci. 1996; „Surface Phenomena in Enhanced Oil Recovery”, Plenum Press, 1981; Erdöl Erdgas Kohle 1987-1988*). A termelő és besajtoló kutak környezetében – gélek, polimeroldatok, fém-hidroxidok és szilikon vegyületek besajtolására alapozott – áramlási profilkiegénylítést célzó alapkutatásai új kémiai rétegkezelési eljárások kidolgozásához vezettek. (*SPE Paper 20996, 35380, 39654, 39693, 56739, 59321, 65278, 78307, 80204; Erdöl Erdgas Kohle 2000; SPE Production and Facilities 1993*). Felületkémiai és reológiai vizsgálatai hozzájárultak az inert és a száraz szénhidrogéngázok nehéz, illetve könnyű olajat tároló rendszerbe történő besajtoláskor a várható folyamatok előrejelzéséhez (*SPE Paper 50647, 56605; Erdöl Erdgas Kohle 2000*) nemionos tenzidek vizes oldatának kolloidkémiai kutatása irányadó megállapításokat eredményezett az olajipari alkalmazás terén (*Coll. Pol. Sci. 1986-1999; Prog. Coll. Pol. Sci. 1990, 1997*). A gélekben és a géllel feltöltött pórusos rendszerekben lejátszódó diffúziós transzportjelenségek elméleti leírása új távlatokat nyit a környezetvédelmi és elektronikai technológiák fejlesztésében is (*Coll. Surf. A. 1997; Transport in Porous Media 1997*). Az említett témák keretében végzett kutatási tevékenysége hozzájárult a bányászati kémia megalapozásához és elismertetéséhez, továbbá a tudományterület rendszeres kiadványának, a „Progress in Mining and Oilfield Chemistry” című könyvsorozat elindításához.

Ajánlók: Kovács Ferenc (X. o.), Pápay József, Hetényi Magdolna

80 MEZŐSI GÁBOR

1952-ben született Szegeden. Szűkebb oktatási-kutatási szakterülete a természetföldrajz. A Szegedi Tudományegyetem Természeti Földrajzi és Geoinformatikai Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára, a Természettudományi Kar dékánja. Akadémiai doktori értekezése természetföldrajzi (tájföldrajzi) témából készült, védésének éve 1993. Az elmúlt 10 évben 2 könyvet és 9 könyvfejezetet, 43 tudományos közleményt jelentetett meg, többnyire idegen nyelven: A nyomtatásban megjelent független hivatkozások száma 202, ebből külföldi 53. Meghatározó kutatási eredményeit a táji georendszer működésének feltárásában, a tájalkotó tényezők hatáskapcsolatainak elemzésében érte el. Ebben a témában nyert el Humboldt-ösztöndíjat 1987-88-ban, megosztott Akadémiai Díjat 1991-ben. Számos nagyobb hazai (pl. NKFP) és nemzetközi kutatási projekt koordinátora, ill. résztvevője. Ezek többnyire alkalmazott tájföldrajzi (pl. szélérózió mérése és modellezése, környezeti kockázatok mérése), ill. geoinformatikai irányúak (pl. árvízi információ rendszer).

Ajánlók: Hetényi Magdolna, Mészáros Rezső

80 NAGY BÉLA

Pomázon született 1941-ben. A földtudomány doktora 1995 óta. Az MTA Titkársága, Földtudományok Osztálya tudományos titkára. Szűkebb szakterületei: ásványtan, ércföldtan, geokémia, környezettudomány, tudománytörténet. Főbb kutatási területei a borsónyi és mátrai aranyércesedések ásványtani, teleptani és geokémiai felépítése, a

természetes radonforrások eredete. Az ELTE habilitált doktora, az ELTE egyetemi magántanára. Az 1997/98-as tanévtől a Veszprémi Egyetem Föld- és Környezettudományi Tanszékén a geokémiát oktatja. Tagja a VE Habilitációs Bizottságának és Doktori Tanácsának. Tudományos publikációinak száma 93, ebből 33 jelent meg az elmúlt 10 évben. Ismert hivatkozásainak száma 213. A 33 publikációból egy könyv. Megjelentett tanulmányaiból kiemelendők: az *Új ásványfázisok a nagybörzsönyi „Wehrli” összetételében. Földt. Közl. 113. köt. 247-259. l.*; a *Nagyirtáspusztai ércesedés (Börzsöny hegység). MÁFI Évi Jel. az 1988. évről I. rész. 277-325. l.*

Az utóbbi tíz évben megjelent tanulmányainak többségét társszerzőkkel, angol nyelven publikálta. Ezek közül említendő: a *Dobosi, G. Nagy, B.: Contributions to the mineralogy of the Lahóca hiderothermal ore deposits of Recsk, North Hungary. Ann. Rep. of the Hung. Geol. Survey for the year 1991. Part II. pp. 289-320.*; a *Peculiar radon spot in Hungary (E. Tóth, F. Deák, Cs. Gyurkóczy, Zs. Kasztrowszky, R. Kuczi, G. Marx, B. Nagy, S. Oberstedt, L. Sajó-Bohus, Cs. Sükösd, G. Tóth, N. Vajda: J. Radioanal. Nucl. Chem. Letters 213 (5) p. 317-330. 1996)* és a *Radon variations in a Hungarian village. (E. Tóth, F. Deák, Cs. Gyurkóczy, Zs. Kasztrowszky, R. Kuczi, G. Marx, B. Nagy, S. Oberstedt, L. Sajó-Bohus, Cs. Sükösd, G. Tóth, N. Vajda: Environmental Geology 31 (1/2) p. 123-127. 1997).*

Ajánlók: Nemezc Ernő, Mészáros Ernő

✎ PRÓBÁLD FERENC

Budapesten született 1941-ben. A földrajztudomány doktora 1991 óta. Az ELTE TTK Regionális Földrajzi Tanszék egyetemi tanára. Szűkebb szakterülete: klimatológia, regionális földrajz. Összesen 18 szakkönyv és felsőoktatási tankönyv, 8 jegyzet és több közoktatási tankönyv szerzője, ill. társszerzője, 94 lektorált és 31 egyéb tudományos közleménye, valamint 77 tudományos ismeretterjesztő cikke jelent meg; műveire 215 hivatkozást (ebből 53 külföldi) regisztrált.

Legfontosabb művei: *Budapest városklímája*, 127 p., Akadémiai Kiadó, Bp. 1974. Budapest éghajlatának mindmáig legteljesebb tudományos feldolgozása, mely a sajátos városi hatások fizikai (energiaháztartási) alapjainak feltárásával nemzetközi szinten is elismert új eredményeket hozott. – *A földrajz fejlődése a XX. század második felében*. In.: Mendöl T.: A földrajztudomány az ókortól napjainkig. ELTE Eötvös Kiadó, Bp., 1999. 224-257. p. A geográfia korszerű irányzatait és feladatait összegző tudománytörténeti-tudományelméleti munka. – *Európa regionális földrajza (szerk.)*, 580 p., ELTE Eötvös Kiadó, Bp., 2000. Kontinensünk regionális földrajzának számos önálló kutatási eredményt tartalmazó, új szemléletű szintézise, CD-ROM adat- és térképtár melléklettel; a könyv legfontosabb fejezeit – terjedelmének kb. 40 %-át – írta.

A Nemzetközi Földrajzi Unió (IGU) Földrajzoktatási Bizottság (CGE) levelező, a Magyar Meteorológiai Társaság választmányi és a Magyar Földrajzi Társaság: választmányi tagja.

Ajánlók: Major György, Mészáros Ernő

✎ SCHWEITZER FERENC

Nagyfödemesen született, 1939-ben. Szűkebb szakterülete: természetföldrajz, geokronológia, geomorfológia. 1993 óta a földrajztudomány doktora. Az MTA FKK Földrajztudományi Kutatóintézete igazgatója, a Pécsi Tudományegyetem tanszékvezető tanára.

Tudományos munkásságát a mintegy 250 tételt felölelő, magyar és idegen nyelvű könyv, önálló, ill. társszerzős könyvfejezet és tanulmány, konferenciaanyagok, tudományos beszámolók, szakjelentések, továbbá mérnökgeomorfológiai térképek felvételezése és szerkesztése fémjelzi. Kb. 350 ismert hivatkozása van. Legfontosabb publikációi: Scheuer Gy.–Schweitzer F.: A Gerecse és a Budai-hegység édesvízi mészkőösszletei. Földrajzi Tanulmányok 20., Akadémiai Kiadó, Budapest, 129 old.; Schweitzer F.–Tiner T.: Nagyberuházások és veszélyes hulladékok telephely-kiválasztásának földrajzi feltételrendszere. Elmélet–Módszer–Gyakorlat 56. MTA FKI, 1996. 180 old.; Schweitzer, F.: On late Myocene–early Pliocene desert climate in the Carpathian Basin. Zeitschrift f. Geomorph. 1997. Berlin-Stuttgart, 37–43.

A korszerű összehasonlító geomorfológiai-geológiai-geokronológiai, talajtani, régészeti stb. módszerekkel előbb hazai, majd a Kárpát-medencére és környékére, sőt az egész Északi-féltékére kiterjedő vizsgálatai során a szárazföldi földtörténet utolsó 10–12 millió évet felölelő periodizációját, geomorfológiai fejlődéstörténetének alapvető vázát alkotta meg a paleoklimaciklusok igazolására, amelyek kiterjednek a Kárpát-medencén kívüli területekre. Bizonyította a Kárpát-medence jelentős részén a miocén végi–pliocén eleji szubaridus felszínformálódást. Korszerű környezet-geomorfológiai és komplex szemléletű geoökológiai-földrajzi eredményeivel úttörő szerepet vállalt aktuális problémák gyakorlati megoldásának tudományos megalapozásában. Ilyenek pl. az itt említett publikációiban foglaltakon kívül a tiszai árvizek geomorfológiai szempontú értelmezése, ezek és egyéb kutatásai alapján az új Vásárhelyi-terv kidolgozásához való alapvető hozzájárulása.

Ajánlók: *Ádám Antal, Marosi Sándor*

80 TARJÁN IVÁN

Mezőtúron született 1930-ban. A műszaki tudomány doktora 1991 óta. A Miskolci Egyetemen professor emeritusa. Szűkebb szakterület: bányászat, eljárás-technika, előkészítés-technika. Új elméletet dolgozott ki a bányalevegő felmelegedésével kapcsolatos jelenségek meghatározására, előrejelzésére amely figyelembe veszi a vágatokban lévő víz párolgásának hűtőhatását is. Az elmélet használhatóságát vízgőzzel telített rendszerben is bizonyította (Acta Technica, 1964). Átfogó javaslatot tett a hagyományos vízmentesítő telepek fejlesztésére, valamint korszerű telepek kialakítására a bányabiztonság és gazdaságosság figyelembevételével (BKL Bányászat, 1973). A durva szuszpenziók áramlásának vizsgálata terén jelentős új tudományos eredményei közé tartozik finomszemcsés szuszpenzióáramlás és a durva szemcsés keverékáramlás megkülönböztetése, amely alapján tetszőleges szemcseeloszlású szuszpenziók áramlási nyomásvesztése meghatározható és a hidraulikus szállítás előre tervezhető, optimalizálható (6th Symp. on Mining Chemistry, 1998). A sűrű, nagy térfogatú és koncentrációjú szuszpenziók keverésének vizsgálata, nem-newtoni durva szuszpenziók előállítására terén elért eredményei széleskörű nemzetközi érdeklődést váltottak ki, és a jelenségeket leíró összefüggés meghatározásával, a modelltörvények felírásával új eljárást dolgozott ki a szuszpenziókészítés eljárás-technikai tervezésére (Progress in Mining and Oilfield Chemistry, Vol. 3. pp. 245 Akadémiai Kiadó, Budapest, 2001).

Ajánlók: *Kovács Ferenc (X. o.), Kapolyi László*

TÓTH JÓZSEF

Cegléden született 1940-ben. Szűkebb szakterülete a társadalomföldrajz, népesség- és településföldrajz. 1986 óta a földrajztudomány doktora. A Pécsi Tudományegyetem intézetigazgató tanszékvezető egyetemi tanára. Megjelent munkáira kb. 400 hivatkozás történt. 12 magyar, 3 idegen nyelvű könyv, 220 magyar és 50 idegen nyelvű cikk szerzője. Legfontosabb munkái: Az urbanizáció népességföldrajzi vonatkozásai a Dél-Alföldön (1977), A centrumok szerepe a népesség foglalkozási átrétegződésében és területi koncentrációjában. Földrajzi Tanulmányok, 14. Akadémiai Kiadó, Budapest (1988), Urbanizáció az Alföldön. Akadémiai Kiadó, Budapest (1996), A magyarországi városhálózat és a városhiányos térségek vizsgálata. Eredmények és javaslatok, Pécs. Sokoldalú, széles tematikájú és különböző területekre kiterjedő kutatásainak általánosabb jellegű eredményeiből kiemelhetők: a település-településcsoport-településeggyüttes-agglomeráció fogalomsor definíciójában és kapcsolatrendszerének értelmezésében sikerült konzisztens logikai rendszerhez jutnia; a vonzáskörzetek belső tagolódásának övezeti rendszerét feltárta és értelmezte; több, azóta széles körben használt metodikai eljárást vezetett be; a textúra és térszerkezeti típusok egyfajta értelmezését empirikus vizsgálatok révén megvalósított kontrollját adta; elvégezte a földrajzi munkamegosztás területi egységei és az államigazgatási területi rendszer egységei közötti kapcsolatok jellegének elemzését; a sajátosságok és fejlettségi differenciák fogalmi elkülönítése, a területfejlesztésben való szerepük feltárása ugyancsak a nevéhez fűződik. Iskolateremtő tevékenysége és szerepe kiemelkedő. A Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje (2003) kitüntetésre jutott.

Ajánlók: *Marosi Sándor, Mészáros Rezső*

VARGA PÉTER

1942-ben született Budapesten. A műszaki tudomány doktora 1986 óta. Az MTA FKK Geodéziai és Geofizikai Kutatóintézete főosztályvezetője. Szűkebb szakterülete: geofizika-geodézia (geodinamika, szeizmológia). Tudományos eredményeit elsősorban a geodinamikában érte el. Munkásságának középpontjában a Föld alakjának és gravitációs terének külső és belső erők hatására létrejött változásainak vizsgálata áll. Hazánkban meghonosította a graviméterekkel és deformográfokkal végzett geodinamikai obszervatóriumi megfigyeléseket és a mérési eredmények korszerű értelmezését. Graviméterek hitelesítésére és a gravitációs állandó mérésére nagy pontosságú eszközt épített, melyhez hasonlót – leírása alapján – külföldön (USA, Olaszország) is megvalósítottak. Nemzetközi szinten ismertek és elismertek a geodinamikai jelenségek megfigyelésével kapcsolatos munkái, az árapály, az árapálysúrlódás és a Föld-hold rendszer fejlődésével kapcsolatos vizsgálata, valamint a geodinamika terén végzett elméleti vizsgálata. Kutatásai kiterjednek hazánk egyes térségeinek és a Föld egészének szeizmicitásának kérdéseire, a földrengéseket kiváltó tektonikai és nem tektonikai folyamatokra. A Közép-európai Kezdeményezés Földtudományi Bizottságának titkára. Tagja a Nemzetközi Földárapály Bizottságnak, a Nemzetközi Geodéziai Asszociáció számos munkacsoportjának volt, valamint jelenleg is tagja.

Ajánlók: *Ádám Antal, Detrekői Ákos*

✎ VÖRÖS ATTILA

Budapesten született 1944-ben. A földtudomány doktora 1997 óta. A Magyar Természettudományi Múzeum Föld- és Őslénytárának főosztályvezetője volt 1986-2002 között. Irányítása alatt a múzeum őslénytára az ország egyik vezető paleontológiai kutatóhelyévé fejlődött. 2003-ban létrehozta a Magyar Tudományos Akadémia és a Magyar Természettudományi Múzeum Paleontológiai Kutatócsoportját, melynek alapító vezetője.

A magyarországi jura brachiopodák feldolgozásának eredményeként a bakonyi jura faunában számos új brachiopoda taxont ismert fel és publikált. Összefoglaló munkájában első ízben adott teljeskörű áttekintést Magyarország jura brachiopoda faunáiról. Paleobiogeográfiai következtetései az alp-kárpáti régió lemeztektonikai rekonstrukciójához nagyban hozzájárultak. Az utóbbi két évtizedben jelentős, korszerű faunagyűjtést végzett munkatársaival a Balaton-felvidéki triász szelvényekben. Ammonoidea biosztratigráfiai eredményeiről összefoglalást publikált. Kiemelkedő eredmény, hogy a felsőorszi szelvényben végzett korszerű gyűjtések és komplex sztratigráfiai vizsgálatok alapján ez a szelvény a ladin emelet nemzetközi sztratotípus jelöltje.

Fontosabb munkái: Vörös A. (1997): *Magyarország jura brachiopodái. Faunafejlődés és paleobiogeográfia a Tethys nyugati részén* (Jurassic brachiopods of Hungary. Faunal changes and paleobiogeography in the western Tethys). - *Studia Naturalia*, 11: 1-110.; Vörös A. (1998): *A Balaton-felvidék triász ammonoideái és biosztratigráfiája* (Triassic ammonoids and biostratigraphy of the Balaton Highland). - *Studia Naturalia*, 12: 1-104.; Vörös, A. (2000): *The Triassic of the Alps and Carpathians and its interregional correlation* – In: Hongfu Yin, J. M. Dickins, G. R. Shi and Jinnan Tong (eds.): *Permian-Triassic Evolution of Tethys and Western Circum-Pacific*. – Elsevier, 412 p.

Ajánlók: Géczy Barnabás, Pantó György, Bárdossy György

FIZIKAI TUDOMÁNYOK OSZTÁLYA

RENDES TAGSÁGRA AJÁNLJA

☞ HORVÁTH ZALÁN

Debrecenben született 1943-ban. Az ELTE TTK Elméleti Fizikai Tanszéke egyetemi tanára. A magyar matematikai fizika iskola alapító tagja, kollégáival, Palla Lászlóval és Forgács Péterrel jelentős nemzetközi hírre tettek szert. A spontán kompaktifikációról írt dolgozata alapművé vált, az irodalomban eddig több mint 185 hivatkozás történt rá. Dolgozatainak témái a nemzetközi érdeklődés homloktérében álló izgalmas elméleti problémák. Ezt tükrözi a rájuk kapott több mint 1070 hivatkozás. Számos hazai nemzetközi konferencia és doktori iskola szervezője és publikált kötetek szerkesztője. Az összes hazai részecskefizikai elméleti nyári iskola tevékeny résztvevője.

Az Akadémia levelező tagjává történt megválasztása (1998) óta ugyanolyan intenzitással folytatja a nemzetközi érdeklődés élvonalához tartozó eredményes elméleti részecskefizikai kutatásait, mint korábban. Nagyon tevékeny és hasznos munkát fejt ki a magyar tudományos és felsőoktatási közéletben. Elnöke a Fizikai Tudományok Osztályának, vezetője az ELTE Fizikai Doktori Iskolának, tagja az MTA Elnökségének.

Ajánlók: *Csikai Gyula, Jánossy András, Lovas István, Mihály György, Nagy Károly, Szépfalusy Péter, Zawadowski Alfréd*

☞ NÉMETH JUDIT

Budapestben született 1932-ben. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem egyetemi tanára. Levelező taggá választása (1998) óta térelméleti módszerekkel levezetett egy relativisztikus nukleon-nukleon kölcsönhatást és ezzel a 100-500 MeV-es arany-arany ütközésekben leírta a multifragmentációt, a fragmensek energiáját, szögeloszlását, a fragmensáram folyását. Számításai kiválóan egyeztek a kísérleti értékekkel.

A relativisztikus erőkkel meghatározta, hogy szupernóvabarobbanásban a csillagmag közepén létrejött fluktuációk és általában a kezdeti feltételek mennyire befolyásolják a szupernóvában a lökeshullámok kialakulásának, illetve stagnálásának a helyét. Ezeken a területeken elért eredményeiről írt két legfontosabb közleménye: J. Németh, G. Papp: Collective flow in central Au-Au collision at 150, 250 and 400 MeV, *Phys. Rev. C* 59, 1802-1805, 1999; J. Németh, G. Papp, H. Feldmeier: Au-Au central collisions with relativistic forces, *Nuclear Physics A* 647, 107-135, 1999. Hivatkozásainak száma 800 fölött van.

Ajánlók: *Csikai Gyula, Keszthelyi Lajos, Lovas István, Szépfalusy Péter, Zimányi József*

☞ PÁLINKÁS JÓZSEF

Galvácson született 1952-ben. A DE Kísérleti Fizikai Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára. Levelező taggá választása óta (1995) egyszerű atomok és atomi ionok elektronbefogási folyamatainak vizsgálatában (*L. Víkor, L. Sarkadi, F. Penent, A. Báder, and J. Pálinkás, Phys. Rev. A* 54 (1996) 2161), Al_3Ni és AlNi_3 ötvözetek lokális elektron-

szerkezetének vizsgálatában (Zs. Kovács, L. Kövér, P. Weightman, D. Varga, R. Sanjinés, J. Pálinkás, G. Margaritondo, and H. Adachi, *Phys. Rev. B* **54**, (1996) 8501.) és sokszorosan töltött ionok szilárdtestek felületével történő kölcsönhatásának vizsgálatában (Takács E., Onodi-Szűcs Z., Ratliff, L. P., Gillaspay, J. D., Pálinkás J, *Nucl. Instr. and Meth. B* **124** (1997) 431) alkotott jelentőset. Jelentős érdemei vannak abban, hogy az ATOMKI-ban megépült egy 14 GHz-es Elektron-ciklotronrezonanciás ionforrás (ECR). Eredményesen bekapcsolódott a LEP (CERN) OPAL detektorán folyó részecskefizikai kísérletekbe. 1995 óta 241 tudományos közleménye jelent meg, ezekre 3111 független hivatkozás található.

Ajánlók: Berényi Dénes, Bor Zsolt, Csikai Gyula, Keszthelyi Lajos

ORMOS PÁL

Szegeden született 1951-ben. Az MTA SZBK Biofizikai Intézete igazgatója. Levelező tag 1998 óta. A fehérjék szerkezetének és működésének kapcsolatát tanulmányozva társszerzőkkel együtt meghatározta a bakteriorodopszin molekula M köztes állapotának szerkezetét (*Nature*, **406**, 649-653., 2000, és kiemelve *Nature News and Views* **406**, 569-570., 2000). Új irányzatként a nanobiotechnológia felé fordult, és munkatársával együtt fénnel készített és fénnel hajtott gépeket állított elő (Péter Galajda, Pál Ormos, *Appl. Phys. Letters*, **78**, 249-251., 2001). Ezt a munkát rendkívül nagy nemzetközi figyelem és elismerés (hazai is Széchenyi díj formájában, 2002) kísérte. A kidolgozott metodika új lehetőségeket teremt mikroszkopikus biológiai rendszerek, makromolekulák vizsgálatára. Első feladatként megmérték egyetlen DNS-molekula csavarási rugalmasságát.

Ajánlók: Bor Zsolt, Keszthelyi Lajos, Vicsek Tamás, Zawadowski Alfréd, Zimányi József

LEVELEZŐ TAGSÁGRA AJÁNLJA

BEKE DEZSŐ

1945-ben született Püspökladányban. A fizikai tudomány doktora 1992 óta. Szűkebb szakterülete: szilárdtestfizika, fizikai-anyagtudomány. A DE TTK Szilárdtest Fizika Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára. Négy angol nyelvű könyv szerkesztője és nyolc könyvfejezet szerzője. Ezek közül a legfontosabb a kísérleti fizikában nagy presztízsű Landolt-Börnstein sorozat két diffúziós kötetének szerkesztése (New Series Vol. III-33A és III-33B, Springer 1998, ill. 1999). Közleményeire (194) több mint 550 független hivatkozása van. Két szabadalom társszerzője.

A diffúzió és szegregáció nanoszerkezetekben témakörben ért el alapvető eredményeket tanítványaival (*Surf. Sci.* **290**, 345 (1993); *J. Appl. Phys.* **83**, 3021, 1998; *Surf. Sci.* **496**, 129 (2002); *Phys. Rev. Letters* **89**, 165901 (2002); *Phys. Rev. B* **68**, (2003), melyeket több monográfia is idéz. Feltételt adott rendezett ötvözetek amorfizációjára (*Acta Metall. Mater.* **39**, 1259 és 1267, 1991). Nanoszerkezetek mágneses tulajdonságainak vizsgálatában elsőként mérték Barkhausen-zajt nanokristályos anyagokban és megmutatták, hogy a telítési mágnesezettsége nem változik a szemcsemérettel (*Nanostructured Mat.* **2**, 515 (1993) és **6**, 973 (1995). Elméleti és kísérleti eredményeit (*Acta Materiala* **44**, 4981 (1996); *Scripta Materiala* **39**, 977, 1998) a feszültségek és diffúzió témakörében is meghatározónak tartják az irodalomban. Vezetésével a Debreceni Egyetemen kiépült egy színvonalasan felszerelt szilárdtest-fizikai, anyagtudományi laboratórium (200kV-os

TEM és EDAX, AFM, SEM, kis és nagyszögű XRD, magnetronos porlasztó, szikra-olvasztó berendezés, magasnyomású berendezés, SIMS, stb.). Az általa létrehozott tudományos iskolából kikerülő diákokat és munkatársakat a világon mindenütt elismerik és szívesen fogadják. Hazai és nemzetközi tudományos tevékenysége is széleskörű: tagja több nemzetközi konferenciaszervező és folyóiratszerkesztő bizottságnak.

Ajánlók: *Berényi Dénes, Csikai Gyula, Pál Lénárd*

☞ BÍRÓ TAMÁS SÁNDOR

Budapesten született 1956-ban. A fizikai tudomány doktora 1994 óta. Szűkebb szakterülete: részecske- és magfizika, nehézionfizika. A KFKI Részecske és Magfizikai Kutatóintézet tudományos tanácsadója. Az elméleti nehézionfizika területén a nemzetközi figyelem által nyilvántartott eredményeket ért el. Még 1984-ből származik a „color rope” modell, amelyet több mint 100 cikkben mindmáig idéznek a szakirodalomban (T. S. Bíró, H. B. Nielsen, J. Knoll, Nucl. Phys. B 245, 449, 1984). Jelenleg fő kutatási területe a nemegyensúlyi partonfizika, különös tekintettel a nehézion-ütközésekben keletkező kvarkanyag hadronizációjára. Az ilyen reakciók korai fázisának kutatása vezette el őt a mértékelméletek kaotikus dinamikájának tanulmányozásához. Ebben a témában számos, 50-100-as nagyságrendben hivatkozott cikke mellett egy szakkönyv is megjelent, amelynek ő az egyik szerzője (T. S. Bíró, S. G. Matinyan, B. Müller, Chaos and Gauge Field Theory, World Scientific Publ. Co. 1995). A genfi CERN-ben és az amerikai RHIC gyorsítón folyó nagyenergiás nehézion-kísérletekben szabad kvarkokból és gluonokból álló anyagot, az ún. kvark-gluon plazmát keresik. Bíró Tamás kollégáival modellelt dolgozott ki a tömeges kvarkok által uralt ilyen anyag hadronizációjára, amellyel a kísérleti eredményeket sikeresen meg lehetett jósolni. Különösen értékesek és idézettek eredményei a partonikus kémiával kapcsolatban (T. S. Bíró, E. van Doorn, B. Müller, M. H. Thoma, X. N. Wang, Phys. Rev. C 48, 1275, 1993). Bíró Tamás a giesseni Justus Liebig Egyetemen habilitált 1991-ben, ahol magántanárrá nevezték ki. Az ELTE-n és a BME-n tanít, 2002-ben jelent meg tankönyve a Műszaki Kiadónál, „Bevezetés a térelméletbe” címmel. Ugyancsak 2002 óta a BME tiszteleti tanára.

Ajánlók: *Keszthelyi Lajos, Lovas István, Németh Judit, Pálincás József, Zimányi József*

☞ DÉZSI ISTVÁN

Debrecenben született 1934-ben. A fizikai tudomány doktora 1986 óta. Az MTA KFKI Részecske- és Magfizikai Kutatóintézet osztályvezetője. Szűkebb szakterülete: anyagtudomány, alkalmazott magfizika, szilárdtestfizika. Kiemelkedő tudományos eredményeket ért el magfizikai módszerekkel a kondenzált anyagok szerkezetének és tulajdonságainak kutatása terén. Lefagyasztott oldatok anyagcsoportjánál sikerült meghatározni és értelmeznie korábban megfigyelt „anomálisnak” tartott folyamatokat. Az oldatszerkezet és a rendezetlen, (amorf) anyagok vizsgálatára új módszert vezetett be (Dézsi I., Keszthelyi L., Molnár B., Pócs L., Phys. Letters 18 (1965) 28). Elsőként határozta meg számos vasoxid és vashidroxid mágneses szerkezetét. Kis és nagy spinszámú, és az alapállapot konverzióval járó fázisátalakulásokat fedezett fel és értelmezte azokat. Katalizátorok Mössbauer vizsgálatát az Izotóp Intézet munkatársaival együtt először végezte hazai laboratóriumban. Az ion implantáció vizsgálata során megmutatta, hogy a rácsbeli helyzet kialakulásánál a rövid távú atomi kötések nagymértékben meghatározóak. Ion implantáció segítségével

az elemek széles körébe épített be ^{57}Co , illetve ^{57}Fe izotópot (minimális oldékonyság esetén is), így a ^{57}Fe izomér eltolódás értékek új, megbízható rendszerét határozta meg (Dézsi I., Gonser U., Langouche G., Phys. Rev. Letters **62** (1989) 1659). Részletes vizsgálatokat végzett ternér diszilikid fázisokon (Dézsi I., Fetzter Cs., Langouche G., Vantomme A., Appl. Phys. Letters **72** (1998) 2826). Irányításával jelentős, a gyakorlatban is fontos epitaxiális vékonyrétegek előállításának új módszerét dolgozták ki. Munkássága iskola teremtvő volt. Jelenlegi kutatásai a határretek, vékonyrétegek és nanorendszerek témakörében is nagyon időszerűek és ígéretesek. A Belga Királyi Tudományos Akadémia választott tagja, az Institute of Physics-nek (Anglia) az elnöke által meghívott tagja.

Ajánlók: *Lovas István, Tétényi Pál, Vértes Attila, Zimányi József*

80 FAZEKAS PATRIK

Mosonmagyaróváron született 1945-ben. A fizikai tudomány doktora 1988 óta. Szűkebb szakterülete: elméleti szilárdtestfizika. Az MTA Szilárdtestfizikai és Optikai Kutatóintézet tudományos tanácsadója. Tudományos munkásságával nemzetközi szinten kiemelkedő eredményeket ért el az erősen korrelált elektronrendszerek elmélete területén, s létrehozta a mágnesség modern kutatásának hazai iskoláját. Publikációinak száma 65; ezekre 967 független hivatkozás történt.

Legfontosabb munkái: P. Fazekas and P. W. Anderson: On the ground state properties of the anisotropic triangular antiferromagnet, Philosophical Magazine **30**, 423 (1974); H. Shiba and P. Fazekas: Correlated Fermi-liquid state formed with overlapping Kondo-clouds; A variational study, Progress of Theoretical Physics Supplement No. **101**, 403 (1990); P. Fazekas: Lecture Notes on Electron Correlation and Magnetism (Series in Modern Condensed Matter Physics, Vol. **5**, 1999; L. Forró, R. Gaál, H. Berger, P. Fazekas, K. Penc. I. Kázmárki and G. Mihály: Pressure induced quantum critical point and non-Fermi-liquid behavior in BaVS_3 , Physical Review Letters **85**, 1938 (2000).

Ajánlók: *Jánossy András, Kertész János, Mihály György, Solyom Jenő, Zawadowski Alfréd*

80 FODOR ZOLTÁN

Budapesten született 1964-ben. Az MTA doktora 1996 óta. Szűkebb szakterülete a részecskefizika és kvantumtérelmélet. Az ELTE TTK Elméleti Fizikai Tanszéke egyetemi tanára. Tudományos kutatásait a következő irányokban végezte: fázisátalakulások a kvantumtérelméletben, rácstérelméleti vizsgálatok, nagyenergiás kozmikus sugárzás vizsgálata. Leírta az elektromos fázisátmenet tulajdonságát és kozmológiai jelentőségét (Ann. Phys. **234**: 260-299, 1994; Nucl. Phys. **B423**, 171-196, 1994). Perturbációs módszerrel meghatározta az effektív potenciált g^4 és λ^2 rendig az elektromos elméletben (Nucl. Phys. **B432**, 127-146, 1994). Négydimenziós rácsszámolások segítségével a kísérleti adatok alapján kizárta a kozmológiai anyag-antianyag aszimmetria eredete megmagyarázásának lehetőségét a Standard Modellben (Nucl. Phys. **B474**: 421-445, 1996; Phys. Rev. **D60**: 013001, 1999). Javaslatot tett az anomáisan ultranagyenergiájú kozmikus sugárzás lehetséges részecskefizikai forrásaira (Phys. Rev. Lett. **88**: 171101, 2002). Új módszert javasolt a rácson értelmezett kvantumszíndinamika (QCD) vizsgálatára véges hőmérsékleten és kémiai potenciálon (Phys. Lett. **B534**: 87-92, 2002). Meghatározta a kritikus pont helyét a hőmérséklet – kémiai potenciál diagrammon (JHEP: **0203**: 014, 2002).

Tudományos eredményeit 73 idegen nyelvű cikkben közölte, amire több mint 1390 független hivatkozást kapott. 61 nemzetközi konferencián vett részt, 57 előadást tartott. Nemzetközi elismertségére jellemző, hogy számos rangos egyetem, vagy intézet meghívott egyetemi tanára volt. Kitüntetései: Fizikai díj 1991, Akadémiai díj 1997, Széchenyi professzori ösztöndíj 1998–2002, Computer World informatikai díj 2002.

Ajánlók: *Horváth Zsolt, Patkós András*

80 KOLLÁR JÁNOS

Pécsett született 1945-ben. 1988 óta a fizikai tudomány doktora. Szűkebb szakterülete: elméleti szilárdtestfizika. Az MTA Szilárdtestfizikai és Optikai Kutató Intézet igazgatója. A sűrűségfüggvény elmélet szilárdtestfizikai alkalmazásainak hazai bevezetésében és elterjesztésében úttörő szerepet játszott. Referált, nemzetközi folyóiratokban megjelent publikációinak száma 63, független hivatkozásainak száma 860. Az elmúlt öt évben 25 cikke jelent meg, többsége magas impaktú nemzetközi folyóiratban (Phys. Rev. B, Surf. Sci., Prog. Surf. Sci.). Munkatársaival együtt az elsők között sikerült első elvekből kiindulva megmagyarázni a ferromágneses átmeneti fémek alapállapotú mágneses tulajdonságait (Magnetic and cohesive properties from canonical bands, J. Phys. F 6, L241 (1976); társszerzőkkel). Relativisztikus önkonzisztens sávstruktúra-számítás segítségével sikerült munkatársaival értelmeznie arany-alkáli fém ötvözetekben megfigyelt sajátos fém-félfelvezető átmeneteket. (Electronic properties of alkali-metal-gold compounds, Phys. Rev. B 29, 6481 (1984); társszerzőkkel). Modellszámítások segítségével magyarázták a kvázikristályos szerkezetben kialakuló sajátos fraktális elektronstruktúrát. (The Kronig-Penney model on a Fibonacci lattice, Phys. Lett. A 117, 203, (1986); társszerzővel). Olyan hatékony kvantummechanikai módszer fejlesztett ki munkatársaival, melynek segítségével az elektronszerkezet-számítások alkalmassá válnak nem-gömboszimmetrikus töltéssűrűségek pontos kezelésére is. (The surface energy of metals, Surface Science 411, 186–202 (1998); társszerzőkkel).

Kutatómunkáját jórészt nemzetközi együttműködések keretében végzi. Hazai és nemzetközi tudományos közéleti tevékenysége igen sokrétű, például a MAB Fizikai Szakbizottság elnöke volt (2000–2003). 2001-ben Akadémiai Díjat kapott. Az ESF PESC Bizottság és a IUPAP C20 Bizottság magyar tagja.

Ajánlók: *Faigel Gyula, Janszky József, Sólyom Jenő, Szépfalusi Péter*

80 KONDOR IMRE

Debrecenben született 1943-ban. Az ELTE Komplex Rendszerek Fizikája Tanszék egyetemi tanára, a Collegium Budapest – Institute for Advanced Study rektora. A fizikai tudomány doktora 1988 óta. Szűkebb szakterülete a statisztikus fizika, ezen belül előbb a szuperfolyékony Bose-rendszer, majd a kritikus jelenségek, utóbb a rendezetlen rendszerek, speciálisan a spinűvegek elmélete, jelenleg a statisztikus fizikai módszerek alkalmazása pénzügyi problémákra. 1992/93-ban az ELTE-n megszervezte a TTK legkiválóbb hallgatóinak iskoláját, a Bolyai Kollégiumot, melynek 1998-ig igazgatója is volt. 1998-ban megalapította az ELTE-n a Komplex Rendszerek Fizikája Tanszékét, melynek 2000-ig a vezetője volt.

1993 és 2003 között 1 magyar és 18 idegen nyelvű közleménye jelent meg, ebből 3 könyvrészlet, továbbá részt vett két idegen nyelvű kötet szerkesztésében. Összes idegen

nyelvű publikációinak száma: 53, melyekre eddig 556 független hivatkozás történt. Vendégkutatóként, illetve vendégprofesszorként több évet töltött különböző vezető európai kutatóhelyeken (Trieszt, Frankfurt, Párizs, Manchester). Számos nemzetközi konferencián volt meghívott előadó, köztük az EPS 1985. évi berlini Condensed Matter konferenciáján.

Kutatási eredményei közül a legnagyobb visszhangot a spinűvek átlagtérelmélete stabilitásának igazolása (C. De Dominicis and I. Kondor, Phys. Rev. B27 (1983) 606), a spinűvek kölcsönható térelméletének a kiépítése (C. De Dominicis and I. Kondor, J. Phys. (Paris) Lett. 45 (1984) L205, 46 (1985) L1037), valamint a rendezetlen rendszerek és a kaosz elmélete közti kapcsolat felismerése (I. Kondor, J. Phys. A22 (1989) L163) keltették. Az utóbbi időben a statisztikus fizika interdiszciplináris alkalmazásaiban, elsősorban a pénzügyi kockázatok újszerű megközelítése terén ért el jelentős eredményeket (I. Kondor, *Int. J. of Theor. and Appl. Finance*, 3, (2000) 537).

Ajánlók: Jánosy András, Kertész János, Szépfalusi Péter, Vicsek Tamás

80 LOVAS REZSŐ

Debrecenben született 1946-ban. Szűkebb szakterülete: elméleti magfizika. A fizikai tudomány doktora 1988 óta. Az MTA Atommagkutató Intézete igazgatója. Lovas Rezső tudományos munkásságának zöme atommagok nukleoncsomó-modelljéhez kapcsolódik, s főként bomló állapotok és könnyű egzotikus atommagok leírásában alkotott jelentőset. Munkái azt a felismerését mutatják be, hogy ezen atommagok szerkezete a nukleoncsomó kép és általánosításai segítségével sokszor sikeresebben értelmezhető, mint a hagyományos független részecskés és kollektív mozgási kép dichotómiája segítségével. Lovas Rezső kvantitatív módon értelmezte a Pauli-elv paradox következményeit [1], a termonukleáris energiatermelés alapreakcióját és az alfa-bomlást [2]. Része van a különleges magok átfogó elméletének megalkotásában [1] s a leghíresebb egzotikus könnyű mag, a ${}^{11}\text{Li}$ eddigi legteljesebb leírásában [1].

[1] Y. Suzuki, R. G. Lovas, K. Yabana és K. Varga: *Structure and Reactions of Light Exotic Nuclei* (Taylor & Francis, London, 2003) xv+592 o.. [2] R. G. Lovas, R. J. Liotta, A. Insolia, K. Varga és D. S. Delion, Phys. Rep. 294 (1998) 265-362

Az MTA Magfizikai Bizottsága elnöke, az AKVT társelnöke, az Európai Fizikai Társulat Magfizikai Szakbizottsága és a Nuclear Physics News International Szerkesztőbizottsága tagja. A Novobátky-díj, Akadémiai díj, Debrecen város Hatvani István-díja, Charles Simonyi-ösztöndíj tulajdonosa.

Ajánlók: Berényi Dénes, Csikai Gyula, Lovas István, Pálinkás József, Németh Judit, Zimányi József

80 NAGY DÉNES LAJOS

Budapesten született 1944-ben. Szakterülete a nukleáris szilárdtestfizika. A KFKI RMKI főosztályvezetője, az ELTE Atomfizika Tanszékének egyetemi tanára. 1985-ben az Eötvös Loránd Fizikai Társulat (ELFT) Gyulai Zoltán-díját nyerte el. Doktori értekezését 1988-ban védte meg. 1990-91-ben az Erlangeni Egyetem, majd a Darmstadti Műszaki Egyetem vendégprofesszora volt. Idegen nyelvű tudományos dolgozatainak száma 171 (132 lényegesen különböző), ebből az utóbbi tíz évben 46 jelent meg. Független hivatkozásainak száma 559. Legfontosabb eredményei: mágnesesen keltett textúra polikristályokban:

J. Phys. Chem. Solids 36, 759 (1975); az elektronbefogás által gerjesztett hosszú élettartamú atomi nívók relaxációja: Phys. Lett. A 95, 400 (1983); Phys. Rev. Lett. 57, 2849 (1986); a vas tulajdonságai magas hőmérsékleti szupravezetőkben: Phys. Rev. B 38, 11373 (1988); a szinkrotron-Mössbauer-reflektometria és alkalmazásai: Phys. Rev. B 53, 6158 (1996), Hyp. Int. 126, 353 (2000); a doménszerkezet átalakulásai csatolt multirétegekben: Phys. Rev. Lett. 88, 157202 (2002).

1996 és 1999 között az ELFT főtitkára, 1999 és 2003 között alelnöke, 1998 és 2002 között a MTESZ alelnöke volt. Újjászervezte az ELFT és az Európai Fizikai Társulat (EPS) kapcsolatát. Az EPS Konferenciabizottságának elnöke. Elnöke volt az EPS 2002-es budapesti általános konferenciája szervezőbizottságának. A Magyar Szinkrotron Bizottság elnöke. Számos hazai és nemzetközi tudományos tanácsadó testület tagja. Honlap: www.mki.kfki.hu/~nagyd.

Ajánlók: *Csikai Gyula, Pál Lénárd, Tétényi Pál*

☞ RÁCZ ZOLTÁN

Dunaharasztaban született 1944-ben. Szűkebb szakterülete a statisztikus fizikán belül az egyensúlyi és nemegyensúlyi rendszerek statisztikus fizikája. A fizikai tudomány doktora 1988 óta. Az MTA-ELTE Elméleti Fizikai Tanszéki Kutatócsoport tudományos tanácsadója. Tudományos kutatásait a következő irányokban végezte: fázisalakulások nemegyensúlyi rendszerekben, felületnövekedési folyamatok jellemzése, kvantumspinláncok nemegyensúlyi állapotai, mintázatképződés mozgó reakciós frontok mögött. Kidolgozta a nemlineáris relaxáció elméletét, hasznossá tette az elméletet a kritikus jelenségek kísérleti vizsgálatára (Phys. Rev. B13, 263 (1976), Phys. Rev. B13, 3074 (1976)). Bevezette az aktív zóna fogalmát a növekvő struktúrák jellemzésére. A diffúzió limitált aggregáció és az Eden modell felületének vizsgálatán keresztül megmutatta, hogy a növekedési folyamatok során megjelenő felületek nemtriviális skálatulajdonságokkal rendelkeznek. Ezen munkája új irányt indított el a növekedési folyamatok vizsgálatában (Phys. Rev. Lett. 53, 415 (1984), Phys. Rev. B35, 3485 (1987)). Egzaktnak megoldotta a részecskeforrások jelenlétében végbeménő, diffúziókontrollált annihiláció egydimenziós változatát. Ez a munkája számos új egzaktul megoldható kinetikus folyamat kidolgozását tette lehetővé (Phys. Rev. Lett. 55, 1707 (1988)). Kidolgozta az $A+B \rightarrow C$, diffúzió reakció típusú kémiai folyamatokban fellépő reakciózónák dinamikai skálaelméletét. Kvantitatív elméletet adott a már több száz éve kutatott Liesegang-jelenségre (Phys. Rev. A38, 3151 (1988) J. Chem. Phys. 109, 9479 (1998)). Tudományos eredményeit 79 idegen nyelvű cikkben közölte, amire több mint 1600 független hivatkozást kapott. Számos nemzetközi konferencia és iskola előadója, illetve szervező bizottsági tagja és rangos egyetemeken meghívott egyetemi tanára volt. Kitüntetései: Novobátzky-díj 1977, Fizikus díj 1988, Akadémiai díj 1990, Széchenyi professzori ösztöndíj 1997-2000.

Ajánlók: *Berényi Dénes, Horváth Zsolt, Nagy Károly, Patkós András, Vicsek Tamás*

☞ SZABÓ GÁBOR

Nagykanizsán született 1954-ben. Szűkebb szakterülete: optika, kvantumelektronika, spektroszkópia. A fizikai tudomány doktora 1993 óta. A Szegedi Tudományegyetem Optikai és Kvantumelektronikai Tanszékének egyetemi tanára. Az ultrarövid impulzusok mérése terén a legjelentősebb eredménye az első egylövéses, fázisérzékeny autokorrelátor megépítése (Opt. Lett. 13, 746, 1988). Rövid impulzusok frekvenciakonverziójához először

kifejlesztett egy spektrálisan kompenzált frekvencia kétszerezési eljárást (Appl. Phys. B50, 51, 1990), majd a kompenzációs elvet kiterjesztette az összehullám keltésre is (Opt. Lett. 17, 1691, 1992). A kompenzációs elv egy további adaptálásával olyan módszert dolgozott ki, amellyel először vált lehetővé időben programozott femtoszekundumos impulzusok előállítása a távoli ultraibolya tartományban (J. Opt. Soc. Am. B18, 866 (2001)). Újfajta, a femtoszekundumos impulzusok fázisszerkezetének formálásán alapuló kvantumkontroll módszert javasolt (Phys. Rev A48, 3830, (1993)). Kísérletileg demonstrálta a CsCl fotodisszociációjának kvantumkontrollját öntanuló algoritmussal vezérelt lézer segítségével (Chem. Phys., 267, 223, 2001) Fotoakusztikus spektroszkópiai alkalmazásokhoz munkatársaival különlegesen stabil külső rezonátoros diódalézert fejlesztett ki, amely lehetővé teszi pl. vízgőz kimutatását ipari gázokban (Appl. Phys. B63, 399, 1996; Meas. Sci. Technol., 10, 999, 1999). Az ipari partnerek (MOL, Videoton) megbízásából, illetve közreműködésével végzett fejlesztések eredményeként elkészült egy kompakt, ipari gyártásra alkalmas készülék; prototípusát 2003 elejétől a MOL technológiába integrálva alkalmazza. Összesen 70 referált folyóiratcikkre jelent meg, amelyekre 680 független hivatkozást kapott. A dolgozatokból csaknem 40, illetve a hivatkozások kétharmada az utóbbi tíz évre esik. Aktív a szakmai közéletben és a tudományszervezésben. Tagja volt a MAB plénumának, és vezette annak fizikai szakbizottságát. 2000-2002 között az OM kutatás-fejlesztési helyettes államtitkára volt. A Magyar Innovációs Szövetség alelnöke, az ELFT főtitkára, az MTA Lézerfizikai és Spektroszkópiai Bizottságának elnöke.

Ajánlók: *Bor Zsolt, Janszky József, Ormos Pál, Pálinkás József*

SZEIDL BÉLA

Budapesten született, 1938-ban. Szűkebb szakterülete a csillagászaton belül a változócsillagok vizsgálata. A fizikai tudomány doktora 1985 óta. A Csillagászati Kutatóintézet tudományos tanácsadója, 20 éven át igazgatója is volt.

Tudományos kutatásai elsősorban a pulzáló változócsillagok vizsgálatára vonatkoznak. Alapvető eredményeit a periódusváltozások és többmódusú pulzáció vizsgálatában érte el. Ennek a területnek nemzetközileg is elismert szakértője.

Elsőként szolgáltatott nagy mintát az RR Lyrae csillagok periódusváltozásaira (Mitt. Sternw. Nr 58 és Mitt. Sternw. Nr. 63, 1973) Ezen eredmények vetették fel azt a kérdést, hogy az egyszerre két módusban pulzáló csillagok frekvenciái hogyan változnak. Elsőként sikerült olyan módszert kidolgozni, amely alapján ilyen vizsgálatok elvégezhetőek. Az eredmény meglepő volt: egy két módusban pulzáló RRd csillag frekvenciaváltozásainak iránya és nagysága igen eltérő lehet. Részletesen foglalkozott a Scuti csillagok pulzációjával.

Egyik legfontosabb munkája az AC Andromedae nevű csillag pulzációjának pontos megfigyelése. A részletes analízis azt mutatta, hogy három radiális módusban pulzáló csillagról van szó, az alpmódusban a legnagyobb, a második felhangban a legkisebb amplitúdóval (APJ 203, 616, 1976). A frekvenciák aránya nagyon szigorú megkötést jelent a csillag lehetséges fizikai állapotára. Meghatározta több csillag Blazsko-periódusát, és elsőként adott becslést a gyakoriságukra, ami 25 % (Mitt. Sternw. 58, 1965). A legjelentősebb eredménye, amelyet az irodalom különösen fontosnak tart, az RR Lyr 4 napos Blazsko-periódusában a kb. 4 évente bekövetkező fázisugrás felismerése (IBVS 764, 1973).

Tudományos eredményeit 71 idegen nyelvű cikkben közölte, amire több mint 500 hivatkozás van. Eredményeit a változócsillagok témakörében írt monográfiák is tartalmazzák.

Számos nemzetközi konferencia meghívott előadója, szervezőbizottsági tagja volt. Az IAU Változócsillag Bizottságának 1982-1985 között alelnöke, 1985-1988 között elnöke, az Astronomy and Astrophysics igazgatótanácsának 1993-1997 között az első magyar tagja volt. Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztjének kitüntetettje (1997).

Ajánlók: Horváth Zsolt, Németh Judit, Szalay A. Sándor

☞ TEGZE MIKLÓS

1954-ben született Budapesten. Szűkebb szakterülete a kísérleti szilárdtestfizika. Jelenleg az MTA Szilárdtestfizikai és Optikai Kutatóintézetének tudományos tanácsadója. Doktori értekezését 2001-ben védte meg a kísérleti szilárdtestfizika területén. Tudományos eredményeit rangos nemzetközi folyóiratokban publikálta, 89 cikkére több mint 1400 független hivatkozás ismert. Legfontosabb munkái: A fullerén molekulák újfajta kötési formáinak – polimer és dimer- megfelelő szerkezetek meghatározása; „Quasi one dimensional electronic structure in orthorhombic Rb_1C_{60} ,” [O. Chauvet, G. Oszlányi, L. Forró, P. W. Stephens, M. Tegze, G. Faigel and A. Jánossy: *Phys. Rev. Lett.* **72**, 2721 (1994)] és „Polymer chains in Rb_1C_{60} and K_1C_{60} ,” [P. W. Stephens, G. Bortel, G. Faigel, M. Tegze, A. Jánossy, S. Pekker, G. Oszlányi and L. Forró: *Nature* **370**, 636 (1994)].

Faigel Gyulával közösen kidolgozta és alkalmazta a kemény röntgensugárzás felhasználásával működő atomi felbontású holográfiát: „X-ray holography with atomic resolution,” [M. Tegze and G. Faigel *Nature* **380**, 49 (1996)], „Imaging of light atoms by x-ray holography,” [M. Tegze, G. Faigel, S. Marchesini, M. Belakhovsky, O. Ulrich: *Nature* **407**, 38 (2000)], „Direct 3D imaging of $\text{Al}_{70.4}\text{Pd}_{21}\text{Mn}_{8.6}$ quasicrystal local atomic structure by X ray holography” [S. Marchesini, F. Schmithüsen, M. Tegze, G. Faigel, Y. Calvayrac, M. Belakhovsky, J. Chevrier, A. Simionovici: *Phys. Rev. Lett.* **85**, 4723 (2000)]

Ajánlók: Faigel Gyula, Janszky József, Mihály György, Zawadowski Alfréd

☞ VINCZE IMRE

1944-ben született Budapesten. Szűkebb szakterülete: kísérleti szilárdtestfizika. Az MTA Szilárdtestfizikai és Optikai Kutatóintézetének tudományos tanácsadója. 1993 óta az ELTE másodállású egyetemi tanára, 1997-2001 között Széchenyi professzor. Doktori értekezését 1984-ben védte meg. Tudományos kitüntetései: Schmid-díj (1977), Akadémiai Díj (1991, megosztott), Fizikai Fődíj (2003). Eredményeit 128 idegen nyelvű tudományos közleményben publikálta, melyekre eddig több mint 2000 független hivatkozás ismert. Kutatásai három fő területre koncentráltak. Korai munkáiban Mössbauer spektroszkópia segítségével vizsgálta a híg vasalapú ötvözeteket. Az eredmények közül a legnagyobb visszhangot kiváltott cikk „Mössbauer measurements in iron-based alloys with transition metals” [I. Vincze and I. A. Campbell: *Journal of Physics F: Metal Physics* **3**, 647 (1973)] A hetvenes évek második felétől az olvadátkból gyorsított amorf ötvözetek atomi szerkezetének és mágneses tulajdonságainak felderítésére koncentrált. Ezen időszak egyik kiemelkedő munkája „Structure and crystallization of Fe-B metallic glass” [T. Kemény, I. Vincze, B. Fogarassy and S. Arais: *Phys. Rev.* **B20**, 476 (1979)]. Jelenleg a nanoszerkezetű anyagok méretfüggő mágneses tulajdonságait vizsgálja. E terület aktualitását az itt kialakult élénk tudományos vita is jellemzi *Comment on Magnetically ordered fcc structure at the relaxed grain boundaries of pure nanocrystalline Fe* [Phys. Rev. Letters **82**, 4150 (1999)]

Ajánlók: Faigel Gyula, Keszthelyi Lajos, Szépfalusi Péter

